

K2 Δ

2649

5

Foto

13255

904

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ Δ. Φ.
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΜΗΔΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ
ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΕΣΒ

Οργανισμός Εκδοσεώς Σχολικών Βιβλιών

EN ΑΘΗΝΑΙΣ

1940

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΩΝ

E i s a g w γή.

Η περίοδος τῆς ἱστορίας, τὴν δόποίσαν θὰ ἀρχίσωμεν νὰ σπουδάζωμεν εἰς τὸ βιβλίον μας τοῦτο, εἶναι ἡ περισσότερον ἔνδοξος ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας περιόδους τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους μας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν οἱ "Ἐλληνες ἐπολέμησαν καὶ ἐνίκησαν ἔνα πολὺ ἴσχυρὸν λαὸν τῆς Ἀνατολῆς, ὁ ὅποῖος ἦπειλησε τότε τὴν ἐλευθερίαν τῶν, τούς Πέρσας.

Ἡ περίοδος αὐτὴ τῆς ἱστορίας μας εἶναι καὶ δι' ἔνα ἄλλον λόγον ἡ λαμπροτέρα ὅλων.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους οἱ πρόγονοί μας ἔκαμαν μεγάλας προόδους εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὰ γράμματα. Εἰς τὸ νέον μας λοιπὸν βιβλίον θὰ σπουδάσωμεν ἐπίσης τὸν πολιτισμὸν τῶν ἀρχαίων Ἐλλήνων, ὁ ὅποῖος ἔφθασεν εἰς τὸ ἀνώτατὸν σημεῖον τῆς ἀκμῆς του κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους μας.

Ἐάν οἱ Πέρσαι κατὰ τὸν πόλεμον τότε ἐναντίον τῆς Ἐλαδος κατώρθωντον νὰ ύποδουλώσουν τὴν ἀρχαίαν μας πατρίδα, ὁ κόσμος σήμερον θὰ ἥτο πολὺ διαφορετικός. Οἱ ἀνθρωποι δὲν θὰ εἶχον τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὅποιον ἔδημιούργησαν οἱ μεγάλοι μας πρόγονοι.

1. ΑΙ ΙΩΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ

Οι "Ελληνες, όπως έμαθομεν, ιδρυσαν έις πολλά μέρη τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου θαλάσσης σπουδαίας ἀποικίας. Ἐκεῖ ἔζων ἐλεύθεροι καὶ ἔκαμνον μεγάλας προσόδους εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὰ γράμματα. Αἱ περισσότερον προωδευμέναι ἀποικίαι ἦσαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ὅπου αἱ πόλεις Φώκαια, "Ἐφεσος, Μίλητος καὶ Σμύρνη ἔγιναν περίφημοι.

Οἱ βασιλεὺς τῆς Λυδίας Κροῖσος, δ ὁ ποῖος, όπως γνωρίζομεν, εἶχε κατακτήσει τὰς ἐλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας,
560 π.Χ. ἐθαύμαζε τὴν πρόοδον τῶν πόλεων αὐτῶν καὶ ἤθελε τὴν φιλίαν των. Διὰ τοῦτο ἐσεβάσθη πολὺ τὴν ἐλευθερίαν των.

Οἱ "Ελληνες λοιπόν ἄποικοι εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν δὲν ἔπαισαν νὰ ζοῦν εὔτυχεῖς καὶ μετὰ τὴν ύποταγήν των εἰς τὸν Κροῖσον. Δὲν παρῆλθον ὅμως πολλὰ ἔτη καὶ αἱ πολιτεῖαι των, τὸ ἐμπόριόν των καὶ δ ὡραῖος πολιτισμός, τὸν ὄποιον εἶχον δημιουργήσει, διέτρεξαν μεγάλον κίνδυνον νὰ καταστραφοῦν.

Τοῦτο ἔγινεν ἀφορμή, ὥστε ὅλοι οἱ "Ελληνες νὰ πολεμήσουν ἐναντίον ἐνὸς ἴσχυροῦ λαοῦ τῆς Ἀσίας. Ἀπὸ τὸν πόλεμον αὐτὸν θὰ ἐκρίνετο τότε ἡ τύχη τῆς ἀρχαίας μας πατρίδος· ἐὰν δηλαδὴ αὕτη θὰ ἔσωζε τὴν ἐλευθερίαν της καὶ τὸν πολιτισμόν της, ἢ ἐὰν θὰ ἔγινετο δούλη εἰς ξένους δεσπότας.

"Ο λαός αὐτός, δ ὁ ποῖος ἤπειλησε τότε τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ελλήνων, ἦσαν οἱ Πέρσαι.

2. ΜΗΔΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΣΑΙ

Οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι ἦσαν δύο λαοὶ πολὺ συγγενεῖς. Ἀπὸ πολὺ παλαιούς χρόνους ἥλθον εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀφοῦ ἐπέρασσαν τὸ δρός Καύκασον καὶ ἔγκατεστάθησαν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, εἰς τὸ ὄροπέδιον, τὸ δόποιον εύρισκεται μεταξὺ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ περσικοῦ κόλπου.

Καὶ οἱ δύο συγγενεῖς αὐτοὶ λαοὶ ἀνήκον εἰς τὴν ἵνδο-

ε υρω παϊκήν οἰκογένειαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν καταγόμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ Ἑλληνες.

Οἱ Μῆδοι κατώκουν εἰς τὰ βόρεια μέρη. Κατὰ τὸ τέλος δὲ τοῦ 7ου αἰῶνος, ἔγιναν κράτος ἀνεξάρτητον καὶ ἴσχυρόν. Οἱ βασιλεῖς των ἐκυρίευσαν ὅλας τὰς χώρας πρὸς βορρᾶν, 600 π.Χ. τὰς ὁποίας ἄλλοτε κατεῖχον οἱ Ἀσσύριοι, καὶ ἔφθασαν μέχρι τοῦ Ἀλυος ποταμοῦ. Ἔγιναν δηλαδὴ γείτονες μετὸν κράτος τοῦ Κροίσου.

3. ΚΥΡΟΣ, Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

Οἱ Πέρσαι κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους κατώκουν εἰς μίαν μικρὰν χώραν, ἡ ὁποία εύρισκετο πλησίον τοῦ περσικοῦ κόλπου καὶ ἥσαν ὑπήκοοι τῶν Μήδων.

Οἱ Πέρσαι ἦσαν λαός, ὁ ὁποῖος ἔζη ἀπὸ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γεωργίαν· δὲν ἐγνώριζον τέχνας καὶ δὲν ἤξευρον γράμματα. Ἡσαν δημοσιοὶ ἄνδρες καὶ πρὸ πάντων καλοὶ ἵππεῖς. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ δου π.Χ. αἰῶνος οἱ Πέρσαι ἀπέκτησαν ἔνα σπουδαῖον ἀρχηγόν, τὸν Κύρον. Οὗτος ἔκαμε τὸν λαόν του πολὺ πολεμικόν. Κατόπιν ἐπανεστάτησε κατὰ τῶν Μήδων, ἥρπασε τὸν θρόνον καὶ ἔγινε κύριος τοῦ μηδικοῦ κράτους. Οἱ δύο συγγενεῖς αὐτοὶ λαοὶ ἤνωθησαν τότε εἰς ἕν κράτος ἴσχυρόν, τὸ περσικὸν κράτος. Ὁ παντοδύναμος βασιλεὺς του, δο Κύρος, μὲ τὸ δίκαιον του ἥθελε νὰ λέγεται «βασιλεὺς τῶν βασιλέων καὶ βασιλεὺς τοῦ κόσμου».

Ἐντὸς πέντε ἔτῶν δο δραστήριος αὐτὰς βασιλεὺς ἔξετενε τὰ ὅρια τοῦ περσικοῦ κράτους μέχρι τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Τὸ πλούσιον κράτος τῶν Λυδῶν ἀπετέλεσε τότε καὶ αὐτὸ τμῆμα τοῦ ἀπεράντου περσικοῦ κράτους

4. ΤΟ ΑΧΑΝΕΣ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ

Ο Κύρος μὲ τὴν κατάκτησιν τοῦ κράτους τῆς Λυδίας ἔγινε κύριος καὶ δλων τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἥσαν εἰς τὸ παράλια τῆς Μικρᾶς Ασίας.

Τοιουτοτρόπως τὸ κράτος τοῦ Κύρου ἔλαβε τεραστίαν ἔκ-

τασιν. Ἐπὸ τὰ σύνορα τῶν Ἰνδιῶν ἔφθανε μέχρι τοῦ Αἴγαίου πελάγους καὶ τῆς παραλίας τῆς Συρίας. Δηλαδὴ περιελάμβανε τὰς ἔξης χώρας· τὸ Ἰράν, τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Συρίαν, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν.

Τὴν ἔξακουσμένην πόλιν Βαβυλῶνα ὁ Κύρος κατέλαβε μὲ πανουργίαν, διπος μανθάνομεν ἀπὸ μίαν παλαιὰν πλάκα ἀπὸ 539 π.Χ. πηλόν, ἐπάνω εἰς τὴν ὅποιαν εἶναι χαραγμένα γράμματα. Ἡ πλάξ αὐτὴ λέγει: «*Xωρὶς πόλεμον καὶ χωρὶς καμμίαν μάχην ὁ Μαρδούχ (δὸς τῆς Βαβυλῶνος) ἐπέτρεψεν, ὥστε ὁ Κῦρος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ο Κῦρος ἐλυπήθη τὴν δυστυχίαν τῶν Βαβυλωνίων καὶ ὁ Μαρόνιδος, ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος, ὁ δόπιος δὲν ἐφοβεῖτο τὸν Κῦρον, παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τού».*

Ἡ φήμη τοῦ Ισχυροῦ αὐτοῦ βασιλέως ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε δῆλοι οἱ λαοὶ ἐφοβοῦντο τὴν δύναμίν του.

Ο τάφος τοῦ Κύρου ἀκόμη διατηρεῖται εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ μεγάλου του βασιλείου, τὴν Περσέπολιν· φέρει δὲ τὴν ἐπιγραφήν: «ἐγὼ ὁ Κῦρος ὁ Ἀχαιμενίδης βασιλεύς».

5. ΚΑΜΒΥΣΗΣ—ΔΑΡΕΙΟΣ

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου εἰς τὸν περσικὸν θρόνον ἀνῆλθεν ὁ Καμβύσης, ὁ δόπιος προσέθεσεν εἰς τὸ κράτος του τὴν Αἴγυπτον. “Οταν ἀπέθανεν ὁ Καμβύσης, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Δαρεῖος, ὁ δόπιος ἦτο δραστήριος, δίκαιος καὶ εὐσεβής βασιλεύς.

Ο Δαρεῖος ἐπροστάτευσε τὴν γεωργίαν, ἐφύτευσε δένδρα καὶ ἔκαμε τὴν χώραν του πολὺ πλουσίαν.

Διὰ νὰ διοικῇ εὐκολώτερον τὸ κράτος του, τὸ δόπιον εἶχε τόσην μεγάλην ἔκτασιν, τὸ ἐμοίρασεν εἰς εἴκοσιν ἐπαρχίας, αἱ δόπιαι ἐλέγοντο σατραπεῖαι καὶ διοικοῦντο ἀπὸ ἕνα σατράπην. Οὗτος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ συναθροίζῃ τοὺς φόρους,

‘Ο Δαρεῖος.
Παλαιὸν περσικὸν
ἀνάγλυφον.

Τούς όποιους ἐπλήρωνον οἰνπολῖται διὰ τὸν βασιλέα καὶ ἔπειτε νὰ ἔχῃ ἔτοιμον στρατόν, δταν ἔζητει ὁ βασιλεὺς.

Αἱ πόλεις εἰς τὰ παράλια τοῦ κράτους τοῦ Δαρείου ἔπειτε νὰ ἔχουν ἐπίσης ἔτοιμον ὀρισμένον ἀριθμὸν πλοίων. Τοιουτο-τρόπως ὁ μέγας βασιλεὺς εἶχεν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν του πολὺ ἰσχυρὸν στόλον ἀπὸ φοινικικά, αἴγυπτιακά καὶ ἐλληνικά πλοῖα.

Ο Δαρεῖος κατεσκεύασε μεγάλους στρατιωτικοὺς δρόμους, οἱ δόποι ήνων τὰς σατραπείας τοῦ κράτους. Ο μεγαλύτε-ρος δρόμος ἦτο ἐκεῖνος, ὁ δόποις ήνωνε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους, τὰ Σοῦσα, μὲ τὰς Σάρδεις, τὴν πρωτεύου-σαν τῆς Λυδίας.

Οἱ δρόμοι ἦσαν διηρημέ-νοι εἰς ὀρισμένα τμῆματα, τὰ δόποια ἐλέγοντο στα-θμοί. Εἰς ἔκαστον δὲ στα-θμὸν ὑπῆρχον πάντοτε ἔτοι-μοι ἵπποι καὶ ταχυδρόμοι. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μία διαταγὴ τοῦ βασιλέως ἡδύ-νατο νὰ φθάσῃ συντόμως ἀπὸ τὸ ἐν μέρος εἰς τὸ ἄλλο.

Εἰς τὴν Περσίαν ἔχρησι-μοποίουν νομίσματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ. Σπουδαῖα νο-μίσματα ἦσαν οἱ δαρει-κοί, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Δα-ρείου. Τὰ νομίσματα αὐτὰ διηγόλυνον πολὺ τοὺς Πέρσας ἐμπόρους.

Ποτὲ δὲν εἶχε φανῆ εἰς τὸν κόσμον ἔως τότε κράτος μὲ τόσην καλὴν ὀργάνωσιν, μὲ ἰσχυρὸν στρατὸν καὶ ναυτικόν, ὅπως τὸ κράτος τοῦ Δαρείου.

Οἱ νόμοι, τοὺς ὄποιους εἶχεν δρίσει ὁ Δαρεῖος διὰ τοὺς ὑπηκόους του, ἦσαν πολὺ δίκαιοι. Ἐκεῖνο τὸ ὄποιον ἀπεφάσι-

Ἡ εἰκὼν δεικνύει μίαν γωνίαν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ βασιλέως εἰς τὴν πρω-τεύουσαν τοῦ βασιλείου, τὰ Σοῦσα. Ἡμποροῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν, μὲ πό-σην λαμπρότητα ξέων ἐκεῖ οἱ βασι-λεῖς τῆς Περσίας.

Χάρης τοῦ περσικοῦ κράτους ἐπὶ Δαρείου καὶ Ξέρξου.

ζεν ό βασιλεύς, ήτο νόμος καὶ οἱ ὑπήκοοί του ἔπρεπε νὰ σέν
βωνται τὸν νόμον. Ὁ λαὸς δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ εἴπῃ τὴν
γνώμην του. Μόνον ό βασιλεὺς δὲν περιωρίζετο ἀπό κανένα
νόμον. Τοῦτο λέγεται δε σποτισμός.

Μεγάλην δύναμιν καὶ δόξαν εἶχε τὸ κράτος τῆς Περσίας εἰς
δλον τὸ διάστημα τῶν 36 ἑτῶν, κατὰ τὰ δόποια
521-485 π.Χ. ἐβασίλευσεν δὲ Δαρεῖος. Δι' αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι τῆς
ἐποχῆς ἐκείνης ὠνόμαζον τὸν Δαρεῖον μέγαν βασιλέα.

6. ΑΙ ΙΩΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟΝ ΖΥΓΟΝ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

Οι "Ελληνες τῶν Ιωνικῶν πόλεων, δταν ἡ Λυδία ἔγινεν
ἐπαρχία τοῦ περσικοῦ κράτους, ἔγιναν καὶ αὐτοί, ὅπως εἴδομεν,
ὑπήκοοι τοῦ μεγάλου
βασιλέως τῶν Περσῶν.

"Ἄλλ' ἐνῷ μὲν τὴν δι-
οίκησιν τοῦ Κροίσου αἱ
Ιωνικαὶ πόλεις εἶχον τὴν
ἔλευθερίαν των, τώρα
μὲ τοὺς νέους κατακτη-
τάς, τοὺς Πέρσας, ἔβλε-
πον δτι ἔχανον τὰ πάντα.

"Οταν δὲ Δαρεῖος ἔγι-
νε βασιλεὺς τῆς Περσίας
καὶ διέρεσε τὸ κράτος
του εἰς ἐπαρχίας, τὰς
σατραπείας, αἱ Ιω-
νικαὶ πόλεις μαζὶ μὲ
τὴν Λυδίαν ἔγιναν μία
σατραπεία. Πρωτεύουσα
τῆς σατραπείας αὐτῆς
ἡσαν αἱ Σάρδεις.

Αἱ Ιωνικαὶ πόλεις, δ-
πως δλαι αἱ ἐπαρχίαι
τοῦ περσικοῦ κράτους,
ἔπρεπε νὰ πληρώνουν

Πέρσαι στρατιῶται,
οἱ δόποιοι φρουροῦν τὸ ἀνάκτορον τοῦ βα-
σιλέως. Κρατοῦν μακρὰ δόρατα, ἀλλ' εἶναι
καὶ τοξόται, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸν δόπλι-
σμόν των, τὸν δόποιον φέρουν δπίσω.
(Ἀνάγλυφον ἀπὸ τὴν μεγάλην αἰθουσαν τῶν
ἀνακτόρων εἰς τὰ Σοῦσα).

καὶ αὐταὶ τὸν φόρον, ὅπως εἶχεν δρίσει ὁ μέγας βασιλεύς. Ἐπίσης ἔπειτε νὰ δίδουν εἰς τὸν βασιλέα ὡρισμένον στρατὸν καὶ πλοῖα ἐν καιρῷ πολέμου.

Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ δποῖον ἐστενοχώρει πολὺ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, ἥτο δτι δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ τοὺς Ἰδικούς των νόμους. Εἶχον δηλαδὴ χάσει τὴν αὐτονομίαν των. Εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς πόλεις αὐτὰς ὁ μέγας βασιλεὺς εἶχε τοποθετήσει ἔνα τύραννον ὡς διοικητήν. Ὁ τύραννος αὐτὸς ἥ δεσπότης ἥτο ἀντιπρόσωπος τῆς περσικῆς κυβερνήσεως. Ἡ προσπάθειά του ἥτο νὰ διοικῇ τὴν πόλιν, ὅχι πρὸς τὸ συμφέρον τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ὅπως συνέφερεν εἰς τὸν βασιλέα καὶ τὸν σατράπην του. Τὸ ἐμπόριον ἐπίσης τῶν Ἰωνικῶν πόλεων ἥτο τότε πολὺ περιωρισμένον.

7. Η ΙΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Ολα αὐτὰ ἔκαμνον τοὺς κατοίκους τῶν Ἰωνικῶν πόλεων νὰ εἶναι πολὺ δυσαρεστημένοι μὲ τοὺς Πέρσας καὶ νὰ αἰσθάνωνται νοσταλγίαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δποίαν εἶχον ἄλλοτε.

Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν ζυγόν τῶν Περσῶν καὶ ἐκήρυξαν ἐπανάστασιν. Ἐξεδίωξαν τοὺς τυράννους των καὶ ἤλλαξαν τὸ πολίτευμα.

Τότε ἔστειλαν εἰς τὴν Ἑλλάδα πρέσβεις καὶ ἔζήτησαν βοήθειαν. Ὁ ἱστορικός Ἡρόδοτος μᾶς λέγει, ὅτι οἱ Σπαρτιάται δὲν ἔδειχθησαν πρόθυμοι νὰ βοηθήσουν τὰς Ἰωνικὰς πόλεις, ἐνῷ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ἐρετριεῖς ἔστειλαν εἰς αὐτὰς 25 πλοῖα.

Τὸ ἔτος 498 π.Χ. στρατὸς Ἰωνικός μὲ Ἀθηναίους καὶ Ἐρετριεῖς στρατιώτας ἐβάδισεν ἐναντίον τῆς πρωτευούσης τῆς σα-

498 π.Χ. τραπείας τῶν Σάρδεων. Καὶ τὴν μὲν πόλιν οἱ ἑλληνες στρατιώται ἐκυρίευσαν, δὲν κατώρθωσαν ὅμως νὰ γίνουν κύριοι τῆς ἀκροπόλεώς της, τὴν δποίαν ὑπερήσπιζον γενναίως περσικαὶ δυνάμεις. Ἀλλὰ τότε αἴφνιδίσ πυρκαϊά ἐξηπλώθη εἰς ὅλην τὴν πόλιν καὶ κατέστρεψεν αὐτήν. Διὰ τοῦτο ὁ ἑλληνικός στρατὸς ἦναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰς Σάρδεις.

“Οταν οἱ στρατιώται ἐπανήρχοντο εἰς τὴν Ἔφεσον, συνηντήθησαν μὲ στρατὸν περσικόν. Ἐκεῖ ἔγινε μάχη καὶ ἐνικήθησαν

οι "Ελληνες. Τότε οι 'Αθηναῖοι ἥλλαξαν γνώμην καὶ διέταξαν \checkmark τὸν στόλον, τὸν δόποιον εἶχον στείλει, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς * 'Αθήνας.

"Οταν αἱ ἄλλαι ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔμαθον, δτι αἱ Σάρδεις ἐκάησαν, τότε καὶ αὐταὶ ἐπανεστάτησαν, καὶ ἡθέλησαν νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν.

"Ολαὶ αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις ἔως τὸν Ἐλλήσποντον πρὸς βορρᾶν καὶ ἔως τὴν νῆσον Κύπρον πρὸς νότον, ἐκήρυξαν τὴν ἐλευθερίαν τῶν.

Β. ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΚΑΤΑΠΝΙΓΟΥΝ ΤΗΝ ΕΤΑΝΑΣΤΑΣΙΝ. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΜΙΛΗΤΟΥ

'Ο Δαρεῖος συνήθροισεν δλας του τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις πρὸς δυσμάς διὰ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν.

Μολονότι αἱ δυνάμεις τῶν Περσῶν ἦσαν πολὺ ἀνώτεραι ἀπὸ δλας οἱ ἐπαναστάται διέθετον, ἐν τούτοις οἱ "Ελληνες ἐπολέμησαν μὲν μεγάλην ἀνδρείαν, ἀλλ' εἰς τὸ 494 π.Χ. τέλος ἐνικήθησαν.

Τρομερὸν ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ἐνδόξου πόλεως Μιλήτου! Οἱ Πέρσαι ἐποιιόρκησαν αὐτὴν ἀπὸ τὴν ξηρὰν καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἰσχυρὸς δὲ στόλος ἀπὸ φοινικικὰ πλοῖα προσέβαλε τὸν λιμένα τῆς. Ἡ πόλις ἐπὶ τέλους ἐκυριεύθη ἀπὸ τοὺς Πέρσας. Οἱ ἀνδρες ἐφονεύθησαν, αἱ γυναῖκες δὲ καὶ τὰ παιδία; ἡχμαλωτίσθησαν.

"Ἡ λαμπρὰ αὐτὴ πόλις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν γραμμάτων, ἔως τότε ἥτο τὸ κέντρον δλου τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς τὴν θέσιν τῆς ἔλασθον αἱ 'Αθῆναι.

"Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν ὁ ποιητῆς Φρύνιχος ἔγραψεν ἐν δρᾶμα, τὴν «"Ἄλωσι τῆς Μιλήτου», τὸ δόποιον, δταν ἐπαίχθη εἰς τὰς 'Αθήνας, ἔκαμε τοὺς 'Αθηναίους τόσον πολὺ νὰ συγκινηθοῦν, ὅστε ἔκλαιον δλοι οἱ θεαταὶ κατὰ τὴν παράστασιν.

"Ἴσως οἱ 'Αθηναῖοι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μεγάλην συγκίνησιν, τὴν δποίαν ἐπροξένησεν εἰς αὐτοὺς τὸ δρᾶμα, νὰ ἡσθάνθησαν καὶ τύψιν, διότι δὲν ἐβοήθησαν δπως ἐπρεπε τοὺς συγγενεῖς τῶν Μιλησίους, δταν ἐπανεστάτησαν.

Θ. Ο ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ V

‘Ο μέγας βασιλεὺς ὡργίσθη πολύ, διότι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ἐρετριεῖς ἐβοήθησαν τοὺς ἐπαναστάτας νὰ καύσουν τὰς Σάρδεις. Ἐλαβε λοιπὸν τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Ἐρετριεῖς, οἵ δόποιοι ἐτόλμησαν νὰ ἔλθουν καὶ νὰ πολεμήσουν εἰς τὸ βασιλεῖόν του. Λέγουν μάλιστα, δῆτα Δαρεῖος ἔδωσε διαταγὴν εἰς ἔνα δοῦλον νὰ τοῦ λέγῃ τρεῖς φοράς κάθε πρωίαν αὐτὰ τὰ λόγια: «Δέσποτα, ἐνθυμοῦ τοὺς Ἀθηναῖούς».

Δύο ἔτη λοιπὸν μετά τὴν καταστροφὴν τῆς Μιλήτου, δὲ Δαρεῖος ἔστειλε τὸν γαμβρόν του Μαρδόνιον ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ο στρατηγὸς οὗτος μὲν ισχυρὸν στρατὸν ἔξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐβάδισε πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἀπὸ ἑκεῖ ἐπέ-
492 π.Χ. πασεν εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐβάδιζε κατὰ μῆκος τῆς παραλίας. Ισχυρὸς στόλος περσικὸς ἔπλεε τὴν θάλασσαν τῆς Θράκης καὶ συνώδευε τὸν στρατὸν αὐτόν.

Ἡ ἐκστρατεία δύμως αὐτὴ τοῦ Μαρδονίου δὲν ἐπέτυχε, διότι δ στόλος του, καθὼς ἔπλεε τὴν χερσόνησον τοῦ Ἀθω, δῆπου εἶναι τὸ “Ἄγιον” Ὄρος, ἐπαθε τόσην μεγάλην καταστροφὴν ἀπὸ μίαν μεγάλην τρικυμίαν, ὡστε πολλὰ πλοῖα ἔγιναν κομμάτια ἐπάνω εἰς τοὺς ἀποκρήμνους βράχους καὶ πολλοὶ ἄνδρες ἐφονεύθησαν ἢ ἐπνίγησαν.

Ο Μαρδόνιος ἡναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν Περσίαν, χωρὶς νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐκστρατείαν του εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα. Ἐν τούτοις ἔξησφάλισε τὴν περσικὴν κυριαρχίαν καὶ εἰς τὴν Θράκην καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

IO. ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΦΘΑΝΟΥΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Ἡ ἀποτυχία τοῦ Μαρδονίου δὲν ἀπεθάρρυνε τὸν Δαρεῖον. Τὸ ἐναντίον! Ο μέγας βασιλεὺς δὲν ἔπαισε νὰ ἔχῃ ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ σχέδιόν του ἦτο νὰ τὴν ὑποδουλώσῃ· διότι ἐν δσῳ ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἐλευθέρα, δὲν θὰ ἔπαισον καὶ αἱ Ἐλληνικαὶ ἀποικίαι εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν νὰ ζητοῦν τὴν ἐλευθερίαν των. Ἐπειτα ἡ φιλοδοξία του τὸν ἔκαμε νὰ θέλῃ νὰ προσθέσῃ εἰς τὸ κράτος του μίαν χώραν πολὺ προωδευμένην. Ἐξ ἄλλου δὲ ὁ Ἰππίας, ἄλλοτε τύραν-

νος τῶν Ἀθηνῶν, δόποιος εἶχεν ἐκδιωχθῆ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας \vee καὶ εἶχε καταφύγει εἰς τὴν περσικὴν αὐλήν, προέτρεπε συνεχῶς τὸν Δαρεῖον νὰ ύποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα¹ ἥλπιζε δηλαδὴ δὲ Ἰππίας, δτὶ θὰ ἀνελάμβανε νὰ διοικήσῃ καὶ πάλιν ὡς τύραννος τὰς Ἀθήνας, ὑπαρχοὶς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν.

Διὰ τοῦτο δὲ Δαρεῖος, ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μαρδονίου, ἔστειλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα Πέρσας κήρυκας νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὰς πόλεις τὰ σημεῖα τῆς ύποταγῆς, γῆν καὶ ὅδωρ. Διέταξε δὲ νὰ ἐτοιμασθῆ στρατός καὶ στόλος διὰ τὴν νέαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν.

Πολλαὶ ἐλληνικαὶ πόλεις ἐφοβήθησαν τότε καὶ ἔδωσαν τὰ σημεῖα τῆς ύποταγῆς, ἀλλ᾽ αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη μὲν ύπερηφάνειαν ἀπεδίωξαν τοὺς Πέρσας κήρυκας.

Ἀρχηγοὺς διὰ τὴν νέαν ἐκστρατείαν δὲ Δαρεῖος αὐτὴν τὴν φορὰν διώρισε τὸν Δᾶτιν καὶ Ἀρταφέρνην. Οἱ δρόμοις τὸν δόποιον ἔπειτε νὰ ἀκολουθήσῃ τώρα δὲ περσικὸς στρατός, ἵτο διαφορετικὸς ἀπὸ ἐκεῖνον, τὸν δόποιον ἡκολούθησεν δὲ Μαρδδυῖος πρὶν ἀπὸ δύο ἔτη.

Πολυάριθμοι Πέρσαι στρατιώται καὶ ἵππεῖς, μὲ τοὺς δύο ἀρχηγούς των καὶ μὲ τὸν Ἰππίαν ὡς δδηγόν των, εἰσῆλθον μέσα εἰς 600 πλοῖα. Διὰ μέσου τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους δὲ περσικὸς στόλος ἔπλευσε πρὸς τὴν Εὔβοιαν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἐρετριαν. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἐρετρίας ἀντεστάθησαν ἐπὶ ἔξημέρας ἐναντίον τῶν ἔχθρων μὲ πολλὴν γενναιότητα. Τὴν ἐβδόμην δημοσίαν οἱ Πέρσαι ἔγιναν κύριοι τῆς πόλεως. Φοβερὰ ὑπῆρξε τότε ἡ ἐκδίκησις τῶν Περσῶν. Η πόλις ἐλεημονήθη καὶ κατεκάη, οἱ δὲ Ἐρετριεῖς συνελήφθησαν καὶ ἐστάλησαν μὲ πλοῖα εἰς τὸν Δαρεῖον, διὰ νὰ γίνουν δοιλοί του. Αὐτὴν τὴν διαταγὴν εἶχε δώσει δὲ βασιλεύς. "Ἐπειτα οἱ Πέρσαι ἐπροχώρησαν πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸν ἀνοικτὸν κόλπον τοῦ Μαραθῶνος.

Ἡ πετρώδης δυτικὴ παραλία τῆς Ἀττικῆς δὲν ἔπέτρεπεν εἰς ἔνα στόλον τόσον μεγάλον, ὅπως δὲ περσικός, νὰ ἀποβιβάσῃ τοὺς ἄνδρας καὶ τὸ ἱππικόν του εἰς τὴν ξηρὰν ἀπὸ πολλὰ σημεῖα.

11. Ο ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ

Ο ἔχθρός 25 χιλιόμετρα πλησίον τῶν Ἀθηνῶν! Ἡ τόσον προωδευμένη πόλις μὲ τοὺς σοφούς νόμους τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Κλεισθένους, αἱ ὥραῖαι Ἀθῆναι, ὑπῆρχε φόβος νὰ ὑποδουλωθῇ ἀπὸ τὸν ἴσχυρὸν στρατόν, τὸ δποῖον ὁ Δαρεῖος ἔστειλεν ἐναντίον τῆς!

Ἄπὸ ἕνα τόσον μεγάλον κίνδυνον ἔσωσε τὰς Ἀθήνας τότε κάποιος σπουδαῖος στρατηγός, ὁ Μιλτιάδης.

Ο Μιλτιάδης ἦτο ἀνεψιός ἐκείνου τοῦ Μιλτιάδου, ὁ δποῖος, ὅταν ἦτο κυβερνήτης εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Πεισίστρατος, ἐπῆγεν εἰς τὴν Χερσόνησον, τὴν σημερινὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως, καὶ ἔδρυσεν Ἀθηναϊκὴν ἀποικίαν.

Οταν ἀπέθανεν ὁ θεῖος του, ἔγινεν αὐτὸς κύριος τῆς Χερσονήσου. Τώρα ἦτο εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐπειδὴ ἡ Χερσόνησος εἶχε γίνει περισκὴ καὶ αὐτὸς ἦτο ἔχθρός τῶν Περσῶν.

Ο Μιλτιάδης εἶχε πολλὴν ἰκανότητα καὶ μεγάλην πεῖραν εἰς τὸ νὰ διοικῇ ἐγνώριζεν ἐπίσης πολὺ καλὰ τοὺς Πέρσας.

Ηξευρε τὰς μεθόδους, τὰς δποίας οὗτοι ἐχρησιμοποίουν κατὰ τὸν πόλεμον, τὴν δύναμίν των, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀδυναμίας των.

Κανεὶς λοιπὸν δὲν ἐγνώριζε τόσον καλά, ὃσον ὁ Μιλτιάδης, πῶς ἔπρεπε νὰ γίνῃ ὁ πόλεμος ἐναντίον τῶν Περσῶν. Κανεὶς δὲν εἶχε τὸ μῆσος, τὸ δποῖον εἶχεν ὁ Μιλτιάδης, πρὸς τοὺς Πέρσας.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξετίμησαν δπως ἔπρεπε τὴν ἀξίαν τοῦ Μιλτιάδου καὶ ἔξέλεξαν αὐτὸν ἐνα ἀπὸ τοὺς δέκα στρατηγούς, οἱ δποῖοι ἦσαν ἀρχηγοὶ τῶν δέκα φυλῶν, εἰς τὰς δποίας ἦσαν διηρημέναι τότε αἱ Ἀθῆναι.

12. ΠΟΙΟΙ ΑΝΤΙΠΑΡΕΤΑΧΘΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Οἱ Ἀθηναῖοι, ὅταν ἔμαθον, ὅτι ὁ περσικὸς στρατός ἐξῆλθεν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος, ἔστειλαν ἐκεῖ στρατὸν

ἀπό 9.000 ὁπλίτας. Τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἀρχηγοὶ ἦσαν οἱ δέκα γ στρατηγοὶ· δηλαδὴ ἔκαστος στρατηγὸς ἡτο ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτῶν τοῦ διαιμερίσματος ἢ τῆς φυλῆς του. Ἀρχιστράτηγος δὲ τῶν ἦτο ὁ Καλλίμαχος, ὁ δόποῖος εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦ πολεμάρχου.

Καμία ἀπό τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις δὲν ἔστειλε τότε βοήθειαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Σπαρτιάται, εἰς τὸν ἡμεροδρόμον Φειδιππίδην, ὁ δόποῖος ἐστάλη ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειάν των, εἶπον δὲν νόμοι θρησκευτικοὶ δὲν ἐπέτρεπον νὰ ἐκστρατεύσουν, πρὶν γίνη πανσέληνος. Τοῦτο ἐσήμαινεν, διὰ οἱ Σπαρτιάται θὰ ἔστελλον βοήθειαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους μετὰ μίαν ἑβδομάδα. Μόνον οἱ κάτοικοι τῶν Πλαταιῶν ἔστειλαν χιλίους στρατιώτας πρὸς βοήθειαν. Οἱ Ἀθηναῖοι συνεκινήθησαν πολὺ ἀπὸ τὴν διαγωγὴν αὐτὴν τῶν Πλαταιέων καὶ ποτὲ δὲν ἐλησμόνησαν τὸ καλόν, τὸ δόποίον οὗτοι ἔκαμαν τότε εἰς αὐτούς. 10.000 λοιπὸν Ἀθηναῖοι καὶ Πλαταιεῖς ἔλαβον θέσιν εἰς τὸν Μαράθωνα ἀπέναντι τῶν Περσῶν. Οἱ Πέρσαι ἦσαν περὶ που δέκα φοράς περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Μὲ ἄλλους λόγους εἰς Ἀθηναῖος στρατιώτης ἔπρεπε νὰ πολεμήσῃ πρὸς δέκα σχεδόν Πέρσας!

Οἱ Πέρσαι, ἃν καὶ εἶναι πολλοί, εἶναι ὅμως κατώτεροι ὡς στρατιώται ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας. Φέρουν ἀκόμη τὸν παλαιόν των ὄπλισμόν· δηλαδὴ τόξα καὶ μακρὰ δόρατα. Τῶν Ἑλλήνων ὅμως ὁ ὄπλισμός εἶναι τελειότερος. Ο Ἑλλήν ὄπλιτης κρατεῖ μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα τὸ δόρυ, μίαν μακρὰν κυλινδρικὴν

‘Ὀπλίτης Δωριεύς,
φέρων περικεφαλαίαν, θώρακα,
κνημῖδας καὶ ἀσπίδα.

βδον ἀπὸ σκληρὸν ξύλον, ἡ ὁποία ἔχει εἰς τὸ ἐν ἄκρον σιδηρᾶν \vee ἥχαλυβδίνην αἰχμήν. "Ἐχει δὲ εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν ξίφος ἥ μάχαιραν, ἡ ὁποία κρέμαται μὲ μίαν λωρίδα ἀπὸ τὸν δεξιόν ὅμον. Διὰ νὰ προφυλάττῃ τὴν κεφαλήν, φορεῖ περικεφαλαῖαν μὲ λοφίον καὶ φέρει μετάλλινον θώρακα καὶ κνημῖδας. Μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα κρατεῖ τὴν ἀσπίδα, ἡ ὁποία προφυλάσσει τοὺς μηρούς καὶ τὸ σῶμα.

"Ἐλληνες ὄπλιται ἐν πορείᾳ.
(Ἐπὶ ἀγγείου)

γενναιότητα τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία εἶναι τόσον ἀναγκαία εἰς τὰς μάχας. Πολεμοῦν δὲ εἰς μίαν ζένην χώραν, διότι τοῦτο διέταξεν ὁ δεσπότης των βασιλεύς. Οἱ "Ἐλληνες ὅμως μάχονται διὰ μίαν ἀνωτέραν ἴδεαν": νὰ κρατήσουν ἐλεύθερον τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς πατρίδος.

13. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

"Υπῆρχεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους μία παλαιὰ συνήθεια. "Εκαστος ἀπὸ τοὺς δέκα στρατηγοὺς ἦτο ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἀρχιστράτηγος.

Οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι στρατηγοί, μαζὶ μὲ τοὺς ὅποίους ἦτο καὶ ὁ δίκαιος Ἀριστείδης, ἔβλεπον εἰς τὰ πολεμικά των συμβούλια, πόσον ὁ Μιλτιάδης ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ αὐτοὺς ὡς πρὸς

τὴν στρατηγικὴν τέχνην. Διὰ τοῦτο παρεχώρησεν ὁ καθεὶς εἰς γένος τὸν Μιλτιάδην τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας του. Πρῶτος ἔδωσε τὸ καλὸν παράδειγμα ὁ Ἀριστείδης. "Ωστε ἔμεινε μόνος στρατηγὸς ὁ Μιλτιάδης νὰ διευθύνῃ ὅλον τὸν ἀγῶνα.

"Ήτο περίπου Αὔγουστος, τετρακόσια ἐνενήκοντα ἔτη πρὸ Χριστοῦ, δτε μίαν ἡμέραν ἡκούσθη τὸ πολεμικὸν ἐμβατήριον τῶν Ἑλλήνων νὰ ἀντηχῇ εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος. Οἱ "Ελληνες ὅρμοιν μὲ ἀλαλαγμούς καὶ μὲ μεγάλον πολεμικὸν ἐνθουσιασμὸν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν. Ὁ καθεὶς γνωρίζει πολὺ καλά, διατὶ πολεμεῖ. Πολεμεῖ διὰ τὴν ἐλευθερίαν του· διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ σπιτιοῦ του, τῆς Ἱερᾶς του ἐστίας· πολεμεῖ νὰ σώσῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν καὶ τὸν θάνατον τὴν γυναῖκα του καὶ τὰ ἀγαπημένα του τέκνα. Πολεμεῖ τέλος διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀγαπητῆς του πατρίδος, ἡ ὁποία ἔχει ἔξασφαλίσει εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ ἀγαθά· τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν του. "Ολα αὐτὰ κάμνουν τούς "Ελληνας γενναῖούς καὶ δίδουν εἰς αὐτούς θάρρος νὰ βαδίζουν πρὸς τὴν νίκην.

"Ο Μιλτιάδης μετεχειρίσθη πολὺ ἔξυπνον σχέδιον κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος. Ἐτοποθέτησεν εἰς πυκνὰς τάξεις τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς δύο πτέρυγας καὶ διέταξεν αὐτοὺς νὰ ἐπιπέσουν μὲ πολλὴν ὅρμήν. Τὸ κέντρον τῆς παρατάξεως του ἦτο ὀλιγώτερον πυκνόν. Πράγματι τὰ δύο ἄκρα τῆς ἐλληνικῆς παρατάξεως ἔτρεψαν μετ' ὀλίγον εἰς φυγὴν τὰς δύο ἀπέναντι τῶν πτέρυγας τοῦ περσικοῦ στρατεύματος. Κατόπιν ἔστρεψαν πρὸς τὰ ὄπισω καὶ ἐκτύπησαν ἐκ τῶν ὅπισθεν τὸ κέντρον τοῦ περσικοῦ στρατοῦ. Αὐτὸς ἦτο πολὺ ἵσχυρόν· εἶχε δὲ προχωρήσει καὶ εἶχε καταδιώξει τὸ κέντρον τοῦ ἐλληνικοῦ στρατεύματος, τὸ ὄπιστον, ὅπως εἴπομεν, δὲν εἶχε πολλοὺς στρατιώτας.

14. Η ΦΥΓΗ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

Οἱ Πέρσαι ἐνικήθησαν. "Ἐτρεξαν νὰ σωθοῦν εἰς τὰ πλοῖα τῶν. Περισσότεροι ἀπὸ ἔξι χιλιάδας δὲν ἐπρόφθασσαν νὰ φθάσουν εἰς τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐσκέπασσαν νεκροὶ τὴν πεδιάδα. Οἱ "Ελληνες

κατέστρεψαν ἐπίσης ἐπτά πλοῖα τῶν Περσῶν. Μόνον ἑκατὸν ἑνενήκοντα Ἀθηναῖοι ἔπεσαν γενναίως εἰς τὸ πεδίον, τῆς μάχης.

Οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίωξαν τοὺς Πέρσας μέχρι τῆς παραλίας, ὅπου εύρισκοντο τὰ πλοῖα των. Ἐκεῖ νέος ἀγών 2
Ἐγινεν. Οἱ Ἀθηναῖοι στρατιώται προσεπάθησαν νὰ ἐμποδίσουν τὰ πλοῖα τῶν ἔχθρῶν νὰ φύγουν καὶ ἡθέλησαν νὰ τὰ πυρπολήσουν. Ἄλλα

"Ελλην ὁπλίτης καταβάλλων Πέρσην.

(Ἐξ ἀρχαίου ἀγγείου)

οἱ Πέρσαι κατέβαλον ὅλας των τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ τοὺς ἀποκρούσουν.

Κατὰ τὴν φοβερὰν αὐτὴν πάλην ἔπεσεν ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος καὶ ἄλλος Ἀθηναῖος στρατηγός. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου **Κυνέγειρος** ἥρπασεν ἀπὸ τὴν πρύμνην ἔχθρικὸν πλοῖον καὶ προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν φυγὴν τῶν Περσῶν, οἱ δοποῖοι εύρισκοντο μέσα εἰς τὸ πλοῖον. Οἱ Πέρσαι ὅμως μὲν ἔνα πέλεκυν ἀπέκοψαν τὴν χεῖρα του καὶ τοιουτορόπως ἐσώθησαν.

Τὴν χαρμόσυνον εἰδησιν τῆς νίκης τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Μαραθώνα ἀνήγγειλεν εἰς τὰς Ἀθήνας Μαραθωνομάχος δπλίτης.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἥσαν μαζευμένοι εἰς τὴν ἀγοράν, ὅτε βλέπουν νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς τροχάδην πληγωμένος στρατιώτης, κατασκονισμένος καὶ καταματωμένος. Εἶχε τρέξει ὅλον τὸ διάστημα ἀπὸ τὸν Μαραθώνα μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, διὰ νὰ φέρῃ εἰς τοὺς συμπατριώτας του τὴν εὐχάριστον εἰδησιν τῆς νίκης.

«Τί νέα μᾶς φέρεις, στρατιώτα;» ἡρώτησαν οἱ ἄρχοντες· «πῶς ἐπῆγεν ἡ μάχη; ἐνικήσαμεν ἢ οἱ Πέρσαι βαδίζουν νικηταὶ εἰς τὰς Ἀθήνας;» «Ο στρατιώτης μὲ τὰς τελευταίας δυνάμεις, αἱ δόποιαι ἔμενον εἰς αὐτὸν ἀκόμη, ἐσήκωσε τὸ χέρι του ὑψηλά, ἐφώναξε «νικήκαμεν!» καὶ ἀμέσως ἔπεσε νεκρός.

Πρὶν ἀπὸ τεσσαράκοντα ἔτη καὶ πλέον, τὸ 1896, διὰ πρώτην φοράν ἐπανελήφθησαν μετὰ τόσους αἰώνας οἱ Ὄλυμπιακοι ἀγῶνες. Ὡς τόπος, ὅπου θὰ ἐγίνοντο πρώτην φορὰν οἱ ἀγῶνες, ἀπεφασίσθη νὰ εἰναι αἱ Ἀθῆναι. Εἰς τοὺς ἀγῶνας αὐτοὺς καὶ ἄλλα ἔθνη ἔστειλαν ἀθλητάς. Τότε μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα ἀγωνίσματα ἀπεφασίσθη νὰ γίνη καὶ ὁ Μαραθώνιος δρόμος, εἰς μνήμην τοῦ γενναίου ἐκείνου Μαραθωνομάχου, δ ὅποιος ἀνήγγειλε τὴν νίκην.

Κατὰ καλὴν τύχην ὁ πρῶτος δρομεύς, δ ὅποιος ἐκέρδισε τὴν νίκην εἰς τὸν Μαραθώνιον δρόμον, ἦτο Ἐλλην καὶ ὠνομάζετο Λούης.

15. META THN MAXHN

Οἱ Πέρσαι, ἀφοῦ ἐνικήθησαν εἰς τὸν Μαραθώνα, ἐδοκίμασαν μὲ τὰ πλοιᾶ των νὰ καταλάβουν τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὸ Φάληρον. Ἐνόμιζον δτι θὰ εύρισκον τὴν πόλιν ἀνυπεράσπιστον. Λέγουν, δτι ὁ Ἰππίας, δ ὅποιος ἦτο μαζὶ τῶν συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ πορευθοῦν ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν.

‘Αλλ’ ὁ Μιλτιάδης ἐνόησε πολὺ ἐνωρὶς τὸν σκοπόν των καὶ διέταξεν ἀμέσως νὰ βαδίσουν οἱ στρατιώται του εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν πόλιν, ἡ ὅποια ἐκινδύνευε καὶ πάλιν. Οἱ γενναῖοι Μαραθωνομάχοι, ἃν καὶ ἥσαν κατάκοποι ἀπὸ τὸν σκληρὸν ἀγῶνα τῆς ἡμέρας, μὲ προθυμίαν ἥκουσαν τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχηγῶν των. Μετὰ πορείαν δὲ ἐπτὰ περίπου ὡρῶν ἀπὸ δύσβατα μέρη ἔφθασαν τὴν νύκτα εἰς τὰς Ἀθήνας.

‘Ο περσικός στόλος, ό όποιος εἶχε φθάσει καὶ αὐτὸς τὴν Λ^η
ίδιαν νύκτα εἰς τὸ Φάληρον, μὲ ἔκπληξιν του εἰδε τὴν ἄλλην
πρωίαν παρατεταγμένον τὸν ἀθηναϊκὸν στρατὸν εἰς τὸ Κυ-
νόσαργες. Τὸ Κυνόσαργες ἦτο ἔν ἀπὸ τὰ μεγάλα Γυμνάσια,
ὅπου ἐγυμνάζοντο τὰ παιδιά ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ὁ πατήρ καὶ
ἡ μήτηρ δὲν ἦσαν Ἀθηναῖοι.

Οἱ Πέρσαι μόλις εἶδον^{τοὺς} “Ελληνας στρατιώτας, ἔφυγον
καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Περσίαν.

Τὴν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφυγον οἱ Πέρ-
σαι, ἔφθασε καὶ ἡ βιόήθεια ἀπὸ τὴν Σπάρτην. Οἱ Λακεδαιμόνιοι
στρατιῶται ἔδειξαν μεγάλην προθυμίαν νὰ προφθάσουν εἰς τὴν
μάχην. ’Ελυπήθησαν δὲ πολύ, διότι δὲν εἶχον τὴν εύτυχίαν νὰ
συμπολεμήσουν^{καὶ} αὐτοὶ εἰς τὸν ἔνδοξον ἐκεῖνον ἀγῶνα. ’Αλλὰ
δὲν ἐπέστρεψαν ἀμέσως εἰς τὴν πατρίδα των. Μετέβησαν εἰς
τὸν Μαραθώνα διὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ πεδίον τῆς μάχης ἀφοῦ
δὲ ἐπήνεσαν τοὺς Ἀθηναίους, ἐπέστρεψαν εἰς τὰς πατρίδας των.

Τοιουτοτρόπως οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸν Μαραθώνα ἐκέρδισαν
τὴν λαμπροτέραν νίκην ἐναντίον τῶν Περσῶν μὲ τὰς ίδιακας των
δυνάμεις. ‘Η ἔνδοξος ἐκείνη νίκη ἔξυμνήθη ἀπὸ ὅλους τοὺς “Ελ-
ληνας” οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐθεωρήθησαν τότε ως οἱ ύπερασπισταὶ
τῆς ἐλευθερίας δλων τῶν Ἐλλήνων. Τοῦτο ἔψαλε καὶ δ ποιη-
τὴς Σιμωνίδης εἰς ἐν ὥραιον δίστιχον, τὸ δοποῖον ἔχει ως ἔξῆς:

“Ἐλλήνων προμιχοῦτες Ἀθηναῖοι Μαραθῶν,
χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν».

Δηλαδή οἱ Ἀθηναῖοι, πολεμήσαντες εἰς τὸν Μαραθώνα
χάριν τῆς ἐλευθερίας δλων τῶν Ἐλλήνων, συνέτριψαν τὴν δύ-
ναμιν τῶν χρυσοφόρων Μήδων.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἐπίστευον, ὅτι οἱ θεοὶ ἐβιόήθησαν
πολὺ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Πλαταιεῖς εἰς τὸν Μαραθώνα.
Διὰ τοῦτο μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθώνος οἱ Ἀθηναῖοι ἔκτι-
σαν εἰς τοὺς Δελφούς ἔνα ώραιον ναὸν καὶ τὸν ἀφιέρωσαν
εἰς τὸν θεόν Ἀπόλλωνα. Μία ἐπιγραφὴ χαραγμένη ἐπάνω εἰς
τὸν ναὸν λέγει περίου· «Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφιερώνοντὸν ναὸν εἰς τὸν
Ἀπόλλωνα ἀπὸ τὰ λάρνα, τὰ δοποῖα ἔλαβον ἀπὸ τοὺς Μήδους».

16. ΤΙΜΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΕΣΟΝΤΑΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΜΑΧΟΥΣ

Σ

Οι Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν ὅπως ἔπρεπε τοὺς νεκροὺς τοὺς πεσόντας εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ὅπηρχε συνήθεια νὰ φέρουν εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ πτώματα τῶν νεκρῶν, οἱ δποῖοι ἔπιπτον εἰς τὴν μάχην καὶ νὰ τὰ θάπτουν. Ἀλλὰ τοὺς πεσόντας τότε εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος ἐτίμησαν μὲ ἄλλον τρόπον. Ἐθαψαν τοὺς πεσόντας Μαραθωνομάχους εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἔγινεν ἡ μάχη καὶ ἐστησαν ἑκεῖ μνημεῖον. Αὐτὸ ἦτο μία ἐξαιρετικὴ τιμὴ, ἡ ὁποία ἔγινε μόνον διὰ τοὺς νεκρούς αὐτούς.

Οι Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν ἐπίσης ὅπως ἔπρεπε τὸν Μιλτιάδην, ὁ δποῖος ἦτο δ αἴτιος τῆς νίκης καὶ ἐστησαν τὸ ἄγαλμά του εἰς δημοσίαν θέσιν. Παντοῦ ἐτιμᾶτο ὡς σωτὴρ καὶ ἔγινεν δ πλέον ἀγαπητός ἀνθρωπος εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος εἶναι μία ἀπὸ τὰς σπουδαιοτέρας μάχας, τὰς δποίας ἔκαμαν οἱ ἀνθρωποι εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἐλευθερίαν των.

‘Αλλ’ ἡ νίκη τῶν ‘Ἐλλήνων εἰς τὸν Μαραθῶνα ἔχει καὶ ἄλλην πολὺ μεγάλην σημασίαν. Ἐὰν τότε εἰς τὸν Μαραθῶνα ἐνίκων οἱ Πέρσαι καὶ οἱ ‘Ἐλληνες ἐγίνοντο δοῦλοι εἰς αὐτούς, θὰ συνέβαινε πολὺ μεγάλο κακόν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Οἱ ἀνθρωποι θὰ ἔχανον ἑκεῖνα τὰ ώραῖα πράγματα, τὰ δποία ἐσκέφθησαν καὶ ἔκαμαν οἱ ‘Ἐλληνες εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἐλευθερίας των· δηλαδὴ τὰς ώραίας ἰδέας των, μὲ τὰς δποίας ἐφώτισαν ἄλλοτε, φωτίζουν σήμερον καὶ θὰ φωτίζουν πάντοτε τοὺς ἀνθρώπους. Ο κόσμος ἐπίσης δὲν θὰ είχε τὰ θαυμάσια ἔργα των, δπως εἶναι τὰ λαμπρά των οἰκοδομήματα, τὰ ἔξοχα ἀγάλματά των καὶ τὰ ὑπέροχα συγγράμματά των. Οἱ ἀνθρωποι θὰ θαυμάζουν καὶ θὰ ὑμνοῦν εἰς τοὺς αἰῶνας τοὺς ἐνδόξους μας προγόνους δι’ δσα τοὺς ἔχαρισαν.

17. ΔΕΚΑ ΕΤΗ ΕΙΡΗΝΙΚΑ

‘Ο Δαρεῖος ἐταράχθη πολύ, ὅταν ἔμαθεν ὅτι δ στρατός του ἐνικήθη εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ἀλλὰ δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του. Ἐσκέφθη νὰ ἐκστρατεύσῃ διὰ τρίτην φορὰν ἐναντίον τῆς ‘Ἐλλάδος μὲ μεγαλύτερον στρατὸν καὶ στόλον.

Εἰς τὸ ἀχανὲς ὅμως κράτος τοῦ μεγάλου βασιλέως ἔγινε τότε ἐπανάστασις ἀπὸ τοὺς Αἴγυπτίους καὶ ὁ Δαρεῖος ἀπέθανεν, ἐνῷ προσεπάθει νὰ νικήσῃ τοὺς ἐπαναστάτας.

‘Ο υἱός του Ξέρξης, ὁ δόποιος ἐκληρονόμησε τὴν βασιλείαν, κατώρθωσε τὰ νικήσῃ τούς ἐπαναστάτας εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ 485 π.Χ. νὰ φέρῃ καὶ πάλιν τὴν τάξιν εἰς τὸ κράτος του.’ Ἀμέσως κατόπιν ἥρχισε νὰ ἐτοιμάζεται διὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῆς Ἐλλάδος, τὴν δόποιαν ἐσκέπτετο νὰ κάμῃ ὁ πατήρ του.’ Εν τῷ μεταξύ, μέχρις ὅτου ὁ Ξέρξης ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκστρατείαν του εἰς τὴν Ἐλλάδα, ἐπέρασσαν δέκα περίπου ἔτη.

‘Ο Ξέρξης ἀπεφάσισε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν ἴδιον δρόμον, τὸν δόποιον εἶχε κάμει ὁ Μαρδόνιος πρὶν ἀπὸ δώδεκα ἔτη. ’Αλλ’ αὐτὴν τὴν φορὰν ἐσκέφθη, δτὶ καὶ ὁ στρατός καὶ ὁ στόλος του ἐπρεπε νὰ εἶναι πολὺ μεγάλος.

Διὰ νὰ μὴ κινδυνεύσῃ δὲ πάλιν ὁ στόλος του, ὅταν θὰ ἔπλεε τὴν τρικυμιώδη θάλασσαν τοῦ ‘Αγίου’ Ορους, ἐσκαψε τὸ βορειότερον μέρος τῆς Χερσονήσου καὶ ἔκαμε μίαν διώρυγα. Τρία ἔτη ἔχρειάσθησαν οἱ ἐργάται νὰ σκάψουν τὴν διώρυγα αὐτὴν. Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸν πολλὰ πλοῖα κατεσκευάζοντο εἰς τὴν Περσίαν διὰ τὴν ἐκστρατείαν· μία δὲ διπλῇ γέφυρᾳ, καμωμένῃ ἀπὸ μικρὰ πλοῖα, ἐτοποθετήθη εἰς τὸν Ἐλλήσποντον, διὰ νὰ περάσῃ ὁ στρατός τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Θράκην.

Πολυάριθμος ἦτο ὁ στρατός, τὸν δόποιον ἡτοίμαζεν ὁ βασιλεὺς Ξέρξης ἐναντίον τῆς Ἐλλάδος. Πολλὰ δὲ πολεμικά καὶ φορτηγά πλοῖα συνηθροίζοντο εἰς διαφόρους λιμένας τοῦ κράτους του, διὰ νὰ συνοδεύσουν τὸν πεζικὸν στρατόν, ὁ δόποιος θὰ ἐβάδιζε κατὰ μῆκος τῆς παραλίας.

Οἱ ‘Ἐλληνες δὲν ἤξευρον πολλὰ πράγματα διὰ τὰς νέας ἐτοιμασίας τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν.’ Αλλὰ ὁ κίνδυνας, τὸν δόποιον ὄλιγον πρὶν διέτρεξαν, νὰ χάσουν ὅλοι εἰς τὸν Μαραθῶνα τὴν ἐλευθερίαν των καὶ νὰ γίνουν δοῦλοι, ἔκαμεν αὐτοὺς νὰ συσκέπτωνται μεταξύ των, πῶς θὰ ἡμπορέσουν εἰς τὸ μέλλον, ὅταν καὶ πάλιν ἔλθουν οἱ Πέρσαι εἰς τὴν Ἐλλάδα, νὰ ύπερασπίσουν τὴν ἐλευθερίαν των καὶ νὰ ἀποφύγουν τὴν δουλείαν.

“Ολαι αἱ πόλεις δην ἥσαν σύμφωνοι. Δύο μόνον πόλεις ἔσωσαν τότε τὴν ἐλευθερίαν δλης τῆς Ἑλλάδος καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν τὸν πολιτισμὸν δλης τῆς Εὐρώπης. Ἡ μία ἦτο ἡ Σπάρτη, ἡ ὅποια ἦτο ἡ περισσότερον ισχυρὰ πόλις εἰς δλην τὴν Πελοπόννησον καὶ εἶχε τὸν καλύτερον στρατὸν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Σπαρτιᾶται ἔβλεπον καλά, ὅτι δὲ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐμέλετα νὰ ύποδουλώσῃ δλην τὴν Ἑλλάδα.

‘Η ἄλλη πόλις ἥσαν αἱ Ἀθῆναι, τὰς ὅποιας ἐκυβέρνα τότε δὲ μεγαλύτερος ἀπὸ δλους τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας τῆς ἀρχαιότητος, δὲ Θεμιστοκλῆς.

18. ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

‘Ο Θεμιστοκλῆς δὲν κατήγετο ἀπὸ ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν. Ἡτο υἱὸς τοῦ Νεοκλέους καὶ ἡ μήτηρ του δὲν ἦτο Ἀθηναία. Πρὶν ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Κλεισθένους δὲν εἶχε φανῆεις τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

‘Ο Θεμιστοκλῆς εἶχε λάβει μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος. Ἐπολέμησε δὲ μὲ γενναιότητα καὶ παρ’ δλίγον νὰ φονευθῇ. Ἄλλ’ ἡ φιλόδοξος ψυχὴ του δὲν τὸν ἀφῆνε νὰ ἡσυχάσῃ, διότι δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ στρατηγὸς κατὰ τὴν μάχην. Ἡ δόξα τοῦ Μιλτιάδου ἔκαμεν εἰς αὐτὸν μεγάλην ἐντύπωσιν. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους του· «οὐκ ἔξι με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον».

‘Ο Θεμιστοκλῆς ἦτο ἑκεῖνος, δὲ ὅποῖς περισσότερον ἀπὸ δλους τοὺς Ἀθηναίους συνεκινήθη, δταν ἐπαίχθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ δράμα τοῦ Φρυνίχου «Μιλήτου ἄλωσις». πολὺ δὲ ἐνωρίς μὲ τὰς μεγάλας ἀρετάς, μὲ τὰς ὅποιας τὸν εἶχε προικίσει ἡ φύσις, ἐφανερώθη ὡς δὲ μεγαλύτερος ἄνθρωπος, τὸν δποῖον ἐγνώρισεν [δὲ κόσμος] εἰς τοὺς χρόνους ἑκείνους.

‘Ο Θεμιστοκλῆς εἶχε δύο σπουδαῖα χαρίσματα· ἡδύνατο·

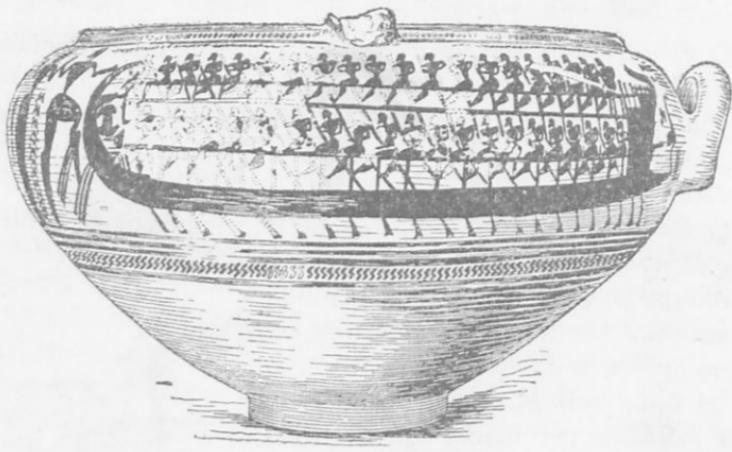

·Ο Θεμιστοκλῆς.

ἀσφαλέστατα νὰ ἀντιληφθῆ, τί ἡτο δυνάτον νὰ συμβῇ εἰς τὸ
μέλλον καὶ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ εύρισκῃ ἀμέσως καὶ ὅστερα
ἀπὸ μικρὰν σκέψιν, ποῖον ἡτο ὠφέλιμον καὶ ποῖον βλαβερόν.

‘Ο μέγας ἴστορικός Θουκυδίδης, ὁ ὄποιος ὄμιλεῖ διὰ τὸν
Θεμιστοκλέα, λέγει, δτι «ὅσα ἐγνώριζεν ὁ Θεμιστοκλῆς εἶχε τὴν ἵκα-
νότητα μὲν τὴν ὀργαίαν τοῦ διμήλιαν νὰ δώσῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νὰ ἐν-
νοήσουν. Εἶχε δὲ τὴν ἔξαιρετικὴν δύναμιν νὰ εὑρίσκῃ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια
εἶναι ὀρθὰ μὲ τὴν μεγάλην τοῦ ἔξυπνάδα, μὲ τὴν ὄποιαν τὸν ἐπροίκισεν
ἡ φύσις, καὶ μὲ σύντομον μελέτην».

‘Ο Θεμιστοκλῆς πολὺ συντόμως ἀντελήφθη, τί ἐπρεπε νὰ

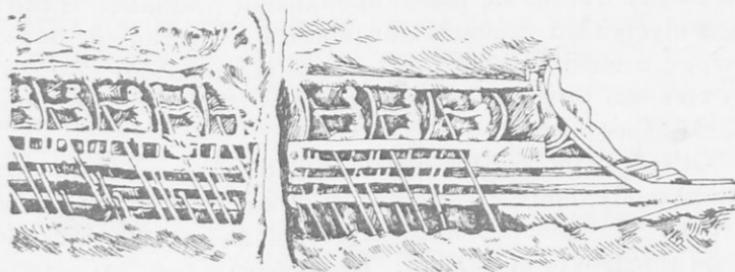
‘Αρχαῖον ἀγγεῖον, ἐπὶ τοῦ ὄποιου ὁ τεχνίτης ἔχει ζωγραφήσει τριήρη.

κάμουν οἱ Ἀθηναῖοι διὰ νὰ γίνουν ἴσχυρόν κράτος καὶ νὰ
δυνηθοῦν νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἐλευθερίαν των.

«Οἱ Πέρσαι εἶναι δὲ ἐχθρός μας, ἔλεγεν· εἶναι δὲ γελοῖον ποᾶγμα
νὰ πιστεύωμεν, δτι ἡμποροῦμεν νὰ πολεμήσωμεν εἰς τὴν ἔηραν διὰ πο-
λὺν καιρὸν ἐναντίον τοῦ κολοσσιαίου στρατοῦ τῶν Περσῶν. Τὸ μέλλον
μας εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν. Εἰς πολάν ἄλλην πόλιν ἔδωσαν οἱ θεοὶ ἔνα
τόσον θαυμάσιον λιμένα, δπως εἶναι δὲ ἴδικός μας Πειραιεύς; Ἐὰν κά-
μωμεν τὸν Πειραιᾶ κανονικὸν λιμένα, ἀντὶ τοῦ ἀνοικτοῦ λιμένος, τὸν

ὅποιον ἔχομεν τώρα, τοῦ Φαλήρου, καὶ κατασκευάσωμεν πολεμικὰ καὶ ἐμπορικὰ πλοῖα, τότε αἱ Ἀθῆναι θὰ εἰναι ἀσφαλεῖς καὶ θὰ γίνονται ἡ πολύτη πόλις τῆς Ἑλλάδος».

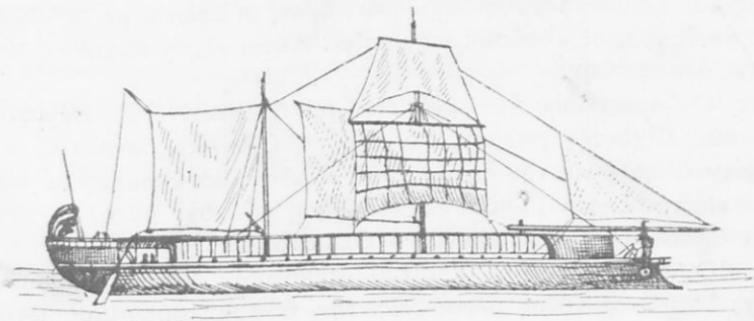

Μέρος ἀθηναϊκῆς τριήρους.

('Αρχαῖον ἀνάγλυφον εὑρεθὲν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν).

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπείσθησαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ ωχύρωσαν τὸν φυσικὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς.

Σήμερον εἶναι δυνατὸν καλύτερον νὰ ἐννοήσωμεν, πόσον δίκαιον εἶχε τότε ὁ Θεμιστοκλῆς. Ὁ Πειραιεὺς μας εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους λιμένας τῆς Μεσογείου.

Ἀθηναϊκὴ τριήρης. ('Αναπαράστασις).

‘Ο Θεμιστοκλῆς ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ κατασκευάσουν στόλον ἀπὸ 200 πλοῖα μὲ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἐλάμβανον ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου καὶ μὲ δωρεάς πλουσίων Ἀθηναίων.

Τὰ πλοῖα αὐτὰ ἐλέγοντο τριήρεις, διότι εἶχον τρεῖς σειράς 8
ἀπό κουπιά. Αἱ τριήρεις ἦσαν τὰ τελειότερα πλοῖα κατὰ τὴν
ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐπιμήκη· καὶ λεπτά, ἔφερσν εἰς τὰς δύο των
πλευράς τὰ κουπιά εἰς τρεῖς παραλλήλους γραμμάς. Ἡ ἐπάνω
σειρά εἶχε καὶ τὰ περισσότερον μακρά κουπιά ἀπό τὰς δύο κα-
τωτέρας σειράς. Οἱ ναῦται, οἱ δόποιοι ἐκωπηλάτουν, ἐλέγοντο
ἐρέται καὶ ἐσχημάτιζον καὶ αὐτοί, καθώς ἐκάθηντο, τρεῖς
παραλλήλους σειράς.

Οἱ ἐρέται τῆς πρώτης σειρᾶς, ἡ ὁποία ἦτο κάτω ἀπό τὴν
μίαν πλευράν, ἦσαν 27, τῆς μέσης 29 καὶ τῆς ἐπάνω σειρᾶς
ἦσαν 31. Μία τριήρης λοιπὸν εἶχεν 174 ἐρέτας. Εἰς κάθε μίαν
τριήρη εἰσήρχοντο οἱ δόπλιται. Ἐχουν ύπολογίσει, δτὶ κάθε μία
τριήρης εἶχε μαζὶ μὲ τοὺς ἐρέτας 250 ἄνδρας. Οἱ ἐρέται ἐκω-
πηλάτουν δλοι μαζὶ κανονικῶς. Εἰδικός ἀξιωματικός, δόποιος
ἐλέγετο κελευστής, ἐκανόνιζε μὲ αὐλόν τὸν χρόνον.

‘Ο ἀθηναϊκός στόλος ἔγινεν ὁ ἴσχυρότερος ἐλληνικός στό-
λος μέσα εἰς τὸ Αἴγαίον.

19. Ο ΔΙΚΑΙΟΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

Αἱ ἰδέαι τοῦ Θεμιστοκλέους ἥρεσαν πολὺ εἰς τοὺς ἔργα-
τας καὶ τοὺς ἐμπόρους. Δὲν ἦσαν δμως σύμφωνοι μὲ αὐτὰς οἱ
εὐγενεῖς καὶ οἱ πλούσιοι κτηματίαι. Αὐτοὶ εἶχον ἀρχηγὸν των
τὸν Ἀριστείδην.

‘Ο Ἀριστείδης ἦτο ἐναντίον τῶν σχεδίων τοῦ Θεμιστο-
κλέους. Εἶχε τὴν γνώμην, δτὶ ἀφοῦ δ ἐλληνικός στρατὸς ἐνί-
κησεν ἄλλοτε εἰς τὴν ξηράν τοὺς Πέρσας, θὰ ἔπρεπε καὶ πά-
λιν εἰς τὴν ξηράν μόνον νὰ πολεμήσῃ καὶ δχι μὲ πλοῖα εἰς
τὴν θάλασσαν, δπως ἔλεγεν δ Θεμιστοκλῆς.

‘Ο Ἀριστείδης ἦτο υἱὸς τοῦ Λυσιμάχου. ‘Οπως ἐμάθομεν,
εἶχε λάβει καὶ αὐτὸς μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος
καὶ παρεχώρησε τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας του εἰς τὸν Μιλ-
τιάδην. Μὲ τὴν διαγωγὴν του αὐτὴν δ Ἀριστείδης ἐδίδαξεν, δτὶ
τὸ νὰ ύπακούῃ κανεὶς καὶ νὰ ἀκολουθῇ τὰς συμβουλὰς ἐκεί-
νων, οἱ δόποιοι σκέπτονται καλὰ καὶ ἔχουν πεῖραν, εἶναι τι-
μητικὸν πρᾶγμα καὶ σωτήριον.

“Ο Μιλτιάδης είς τὸν Μαραθῶνα μετὰ τὴν νίκην του εἶχεν ἄφήσει τὸν Ἀριστείδην μὲ τοὺς στρατιώτας τῆς φυλῆς του νὰ φυλάξῃ τὰ λάφυρα. Ὁ Ἀριστείδης οὕτε ὁ ἕδιος ἐπῆρεν, ἀλλ᾽ οὕτε καὶ εἰς κανένα ἐπέτρεψε νὰ λάβῃ τότε κάτι ἀπὸ τὸν ἄφθονον χρυσόν, τὸν ἄργυρον καὶ τὰ ἄλλα πλούσια λάφυρα, τὰ διοῖα εἰχον ἀφήσει ἐκεῖ οἱ χρυσοφόροι Πέρσαι.

Κανεὶς ἄνθρωπος δὲν κατώρθωσε νὰ ἔξαγοράσῃ μὲ δῶρα τὴν συνείδησιν τοῦ Ἀριστείδου. Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ τιμιότης, ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Ἀριστείδου, ώστε οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ὠνόμαζον: Ἀριστείδης ὁ δίκαιος.

Τόσον καλός ἄνθρωπος, τόσον δίκαιος καὶ τόσον φιλόπατρις, ώσάν τὸν Ἀριστείδην, ἥτο πραγματικῶς σπάνιος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Μεγάλη ὅμως ἦτο ἡ ἔχθρα, τὴν διοῖαν εἰχον μεταξύ των οἱ δύο πολιτικοὶ ἄνδρες, ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Θεμιστοκλῆς, ὅταν ἥτο εἰς τὴν ἀρχήν, κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἔξοστρακίσουν τὸν δίκαιον Ἀριστείδην.

Διὰ τὸν ἔξοστρακισμὸν τοῦ Ἀριστείδου διηγοῦνται τὸ ἀκόλουθον ἐπεισόδιον:

“Οταν ἐγράφοντο τὰ ὅστρακα, κάποιος ἀγράμματος πολίτης ἐπῆγεν εἰς τὸν Ἀριστείδην. Χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζῃ, ἔδωσεν εἰς αὐτὸν τὸ ὅστρακον καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ γράψῃ ἐπάνω τὸ δόνομα Ἀριστείδης, διὰ νὰ τὸ δώσῃ καὶ αὐτὸς εἰς τοὺς ἄρχοντας.

‘Ο Ἀριστείδης τὸν ἡρώτησε· «Τί κακὸν σοῦ ἔκαμεν ὁ Ἀριστείδης;» «κανέν», εἶπεν ἐκεῖνος, «οὐτέ καὶ γνωρίζω τὸν ἄνθρωπον ἀλλ᾽ ἐνοχλοῦμαι νὰ ἀκούω νὰ τὸν λέγοντες πάντοτε δίκαιον». Ὁ Ἀριστείδης δὲν εἶπε τίποτε εἰς τὸν ἄνθρωπον· ἔγραψε τὸ ὅστρακον καὶ τὸ ἔδωσεν εἰς αὐτὸν.

‘Ο Ἀριστείδης, χωρὶς νὰ μισήσῃ κανένα ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας του καὶ μὲ τὴν ἀγάπην εἰς τὴν καρδίαν του, ἔγκατέλιπεν ἐξόριστος τὴν ἀγαπητήν του πατρίδα καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Αἴγιναν. “Οταν δὲ ἔφευγεν, ἐσήκωσε τὰς χεῖράς του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ηύχήθη εἰς τοὺς θεούς, ποτὲ ἡ πατρίς νὰ μὴ λάβῃ τὴν ἀνάγκην του.

"Ανοιξις! Τετρακόσια δύδοήκοντα ἔτη πρὸ Χριστοῦ! Ο βασιλεὺς τῆς Περσίας Ξέρξης εἶναι ἔτοιμος πλέον νὰ ἐκστρα-
480 π. Χ. τεύσῃ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον δὲν ἐπρόφθασε νὰ κάμη ὁ πατέρ του Δαρεῖος, ἐπρεπε νὰ πραγματοποιήσῃ τώρα αὐτός.

'Ο σκοπός του ᾧτο νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα, νὰ τὴν κάμη νέαν τοῦ κράτους του σατραπείαν!

Φεύγει μὲ τὸν ἀναρίθμητον στρατὸν του, ὅμοιον τοῦ ὅποίου δὲν εἶχεν ἵδει ἔως τότε ὁ ἀρχαῖος κόσμος. 'Ο ἴστορικὸς Ἡρόδοτος, ἀπὸ τὸν ὅποῖον μανθάνομεν διὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου, ἀναβιβάζει εἰς ἑκατομμύρια τὸν πεζικὸν καὶ ἵππικὸν στρατὸν τοῦ Ξέρξου καὶ τοὺς δούλους, οἱ ὅποῖοι ἡκολούθουν τὴν στρατιάν.

Περισσότερον ἀπὸ 1000 πλοῖα πολεμικὰ καὶ φορτηγὰ συνώδευον τὸν τεράστιον ἐκεῖνον στρατόν.

[Πολὺ μεγάλη ᾧτο ἡ ποικιλία τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ξέρξου. Ἡσαν στρατιῶται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ μεγάλου του βασιλείου. Πέρσαι στρατιῶται ἀπὸ πλουσίας οἰκογενείας τῶν εὔγενῶν τῆς Περσίας, μὲ χρυσοκεντήτους στολάς· ἄγριοι ἀπὸ τὰς στέπας Ἰππεῖς, ὠπλισμένοι μὲ τόξα καὶ πολεμικοὺς πελέκεις. Ἀραβεῖς μισόγυμνοι ἐπάνω εἰς ὑψηλὰς δρομάδας· μελαφοὶ ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν ἄνδρες, ντυμένοι μὲ δέρματα ἀπὸ λέοντας καὶ λεοπαρδάλεις, πανύψηλοι τέλος Ἰνδοὶ στρατιῶται.

"Ολοὶ αὐτοὶ οἱ στρατιῶται ἔξεστράτευσαν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ἀρχηγὸς τῆς μεγάλης αὐτῆς στρατιᾶς ᾧτο ὁ ἴδιος δομέγας βασιλεὺς, ὁ Ξέρξης.

'Εμπρὸς ἀπὸ τὴν βασιλικὴν ἄμαξαν, ἐπάνω εἰς τὴν ὅποιαν κάθηται ὑπερήφανος ὁ βασιλεὺς, πορεύεται Ἱερὸν ἄρμα τοῦ θεοῦ, τὸ ὅποῖον σύρουν ὀκτὼ λευκοὶ ἵπποι. Ὁπίσω ἀπὸ τοὺς ἵππους ἀκολουθεῖ πεζῇ ὁ ἡνίοχος καὶ κρατεῖ τοὺς χαλίνούς. Κανεὶς ἄνθρωπος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀναβῇ ἐπάνω εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν ἄμαξαν].

“Εφθασεν εις τὸν Ἑλλήσποντον. Ἐκεῖ εἶχον κατασκευασθῆ ἀπὸ τοὺς μηχανικούς τοῦ Ξέρξου δύο γέφυραι ἀπὸ μικρὰ πλοῖα, αἱ δόποιαι ἦνων τὰς δύο πόλεις Ἀβυδον καὶ Σηστόν. Αἱ πόλεις αὗται εύρισκοντο ἡ μία ἀπέναντι τῆς ἄλλης. Ἀλλὰ μία σφοδρὰ τρικυμία συνέβη τότε ἔνεκα τοῦ χειμῶνος καὶ κατέστρεψε τὰς γεφύρας. Ὁ μέγας βασιλεὺς, δταν ἔμαθε τοῦτο, ὠργίσθη πολὺ καὶ διέταξε νὰ μαστιγώσουν τὸ ρεῦμα μὲ 300 κτυπήματα! Ἐπίσης διέταξε νὰ ρίψουν ἐν ζεῦγος χειροπέδας εἰς τὴν θάλασσαν!

‘Ο Ἡρόδοτος μᾶς λέγει, δτι αὐτοί, οἱ δόποιοι ἐμαστίγωνον τὸ ρεῦμα τοῦ Ἑλλήσποντου, διετάχθησαν νὰ λέγουν συγχρόνως: «ἄ πικοδὸν ὅδωρ! ὁ δεσπότης σοῦ ἐπιβάλλει αὐτὴν τὴν τιμωρίαν, διότι ἡδίκησες αὐτὸν, ἐνῷ σὺ δὲν ἔπαθες καμμίαν ἀπ’ αὐτὸν ἀδικίαν. Ὁ βασιλεὺς ὅμως Ξέρξης θὰ σὲ διαβῆ εἴτε θέλεις εἴτε δὲν θέλεις τοῦτο».

Τέλος νέαι γέφυραι κατεσκευάσθησαν καὶ δ στρατός ἐπέρασε τὸν Ἑλλήσποντον. Ἐπτὰ ἡμέρας καὶ ἐπτὰ νύκτας ἔχρειάσθη δ κολοσσαῖος αὐτὸς στρατός, διὰ νὰ περάσῃ τὰς γεφύρας! Κατόπιν ἡκολούθησε τὴν ἴδιαν πορείαν, τὴν δόποιαν πρὸ δώδεκα ἔτῶν ἔκαμεν ἡ στρατιὰ τοῦ Μαρδονίου, καὶ ἐβάδισε τὴν θρακικὴν παραλίαν, μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Μακεδονίαν.

Κανεὶς λαός δὲν ἐτόλμησε νὰ πολεμικῶν πολέμων. Ὁνομάζῃ τὸν φοβερὸν αὐτὸν βασιλέα μὲ τὰ μάσθη, «πατήρ τῆς πολυάριθμα στρατεύματά του, καθὼς διήρχετο ἀπὸ τὴν χώραν του. Οὔτε οἱ γενναῖοι λαοὶ τῆς Θράκης, οὔτε οἱ Μακεδόνες μὲ τὸν λαμπρὸν βασιλέα των, οὔτε οἱ Θεσσαλοί.

“Ολοι αὐτοὶ προσεκύνησαν τὸν παντοδύναμον βασιλέα καὶ ἔγιναν ὑπῆκοοί του. “Ολοι ἦσαν κατατρομαγμένοι ἀπὸ τὸν στρατὸν αὐτὸν τοῦ Πέρσου βασιλέως, τὸν δόποιον διὰ πρώτην φορὰν ἔβλεπον.

21. Ο ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΔΟΞΟΝ ΣΤΕΝΟΝ
ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ

Κατὰ τὰ μέσα Αύγουστου ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου ἐπέρασε τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐβάδισε πρὸς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα. Ὁ στόλος ὁ περσικὸς ἔρριψε τὰς ἀγκύρας του εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον.

Οἱ Ἑλληνες αὐτὴν τὴν φορὰν ἥσαν περισσότερον ἡνωμένοι, παρ' ὅ, τι ἥσαν, πρὶν γίνῃ ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος.

‘Ο Θεμιστοκλῆς πρὶν ἀπὸ ἓν ἔτος εἰχε πείσει τὰς ἐλληνικὰς πόλεις νὰ στείλουν ἀντιπροσώπους εἰς ἓν συνέδριον, τὸ διποῖον ἔγινεν εἰς τὴν Κόρινθον.

Ἐις τὸ πανελλήνιον αὐτὸ συνέδριον ὅλαι αἱ πόλεις ἀπεφάσισαν νὰ ἀφήσουν κατὰ μέρος τὰς ἀτελειώτους φιλονικίας των 485 π.Χ. καὶ ὅλοι ἡνωμένοι νὰ πολεμήσουν τὸν κοινὸν ἔχθρον. Ποτὲ ἄλλοτε ἡ Ἑλλάς δὲν παρουσιάσθη τόσον ἡνωμένη ὅσον τότε. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐφάνη εἰς τὴν κρίσιμον ἔκείνην στιγμὴν ἡ ψυχὴ ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

“Οταν οἱ Ἑλληνες ἔμαθον, δτι οἱ Πέρσαι ἐπλησίαζον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔλαβον τὰ κατάλληλα μέτρα, διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὸν κίνδυνον.

Στόλος ἐλληνικός, περισσότερον ἀπὸ τριακόσια πλοῖα, ἐπλευσεν εἰς τὸ βορειότερον ἀκρωτήριον τῆς Εύβοιας, τὸ Ἀρτεμίσιον, διὰ νὰ φράξῃ τὴν εἴσοδον τοῦ ἔχθρικοῦ στόλου εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον. Τριακόσιοι δὲ Σπαρτιάται στρατιῶται εἰς τοὺς διποίους προσετέθησαν στρατιῶται ἀπὸ τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἥσαν ἔτοιμοι νὰ ἐμποδίσουν τὸν στρατὸν τοῦ Ξέρξου ἀπὸ τὴν ξηράν.

Οἱ Ἑλληνες στρατιῶται, ἐπτὰ περίπου χιλιάδες, μὲ ἀρχηγὸν των τὸν ἥρωα βασιλέα τῆς Σπάρτης Λεωνίδαν, ἐπῆγαν καὶ κατέλαβον ἓν στενόν, ἀπὸ ὅπου ἔπρεπε νὰ διέλθῃ ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου.

Τὸ στενὸν αὐτὸ σχηματίζεται μεταξὺ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου καὶ τοῦ ὅρους Καλλιδρόμου.

Τὴν ἐποχὴν ἔκείνην ἡ θάλασσα ἔφθανε τόσον κοντὰ εἰς τὸ βουνόν, ὥστε ὁ δρόμος ἥτο πολὺ στενὸς καὶ μόλις μίσα ἄμαξα

ῆτο δυνατὸν νὰ περάσῃ. Ἐκεῖ πλησίον ύπηρχον θερμαὶ πηγαὶ. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ στενὸν μέρος ἐλέγετο Θερμοπύλαι. Ἐκεῖ ἔγινεν ἡ ἐνδοξοτέρα μάχη τῆς ἀρχαιότητος.

Τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν εἶναι διάμορφος, διὰ τοῦ ὅποιου ἦτο δυνατὸν νὰ συγκοινωνήσουν οἱ Λοκροί, οἱ Φωκεῖς καὶ οἱ ἄλλοι "Ἐλληνες, οἱ ὅποιοι κατώκουν εἰς τὸ νοτιώτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος, μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Φθιώτιδος." Απὸ τὸ μέρος αὐτὸ ἔπειτε κατ' ἀνάγκην νὰ περάσῃ καὶ διασταύρωσε τοῦ Ξέρξου.

Μόνον ἔκει θὰ ἦτο δυνατὸν οἱ ὀλίγοι "Ἐλληνες στρατιῶται νὰ κρατήσουν ἐπὶ ἀρκετάς ήμέρας τὴν ὁρμὴν τῆς πολυαριθμοῦ στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου. Ο στόλος ὁ ἐλληνικὸς θὰ ἥμποδιζε κάθε βοήθειαν, τὴν ὅποιαν ἦτο δυνατὸν οἱ Πέρσαι νὰ φέρουν ἔκει πλησίον ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

22. Η ΗΡΩΙΚΗ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΕΝΟΥ ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ

"Ο Ξέρξης ὅτε ἦτο ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλίαν, εἶχε μάθει ὅτι ὀλίγος στρατός ἐλληνικὸς κατέλαβε τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν προέλασίν του. "Οταν δὲ ἔφθασεν εἰς τὰς Θερμοπύλας, ἔστειλε κατάσκοπον ἵππεα νὰ ἰδῃ, πόσοι στρατιῶται ἡσαν ἔκει καὶ τί ἔκαμνον. Ο ἵππεύς μὲ ἔκπληξίν του εἶδε τοὺς ὀλίγους Σπαρτιάτας, ἄλλους νὰ γυμνάζωνται, ἄλλους νὰ κτενίζωνται καὶ νὰ στεφανώνουν τὴν κεφαλήν των μὲ ἀνθη. "Αφοῦ εἶδεν αὐτά, ἐπέστρεψε καὶ ἀνήγειρεν εἰς τὸν βασιλέα ὅλα ὅσα εἶδεν.

"Ο Ξέρξης εύρισκετο εἰς μεγάλην ἀπορίαν καὶ δὲν ἤδυνατο νὰ ἔξηγήσῃ δσα ἥκουσεν ἀπὸ τὸν Πέρσην κατάσκοπον. "Εκάλεσε τότε ἕνα σπαρτιάτην ἐξόριστον, τὸν Δημάρατον, ὁ ὅποιος εύρισκετο εἰς τὸ στρατόπεδόν του καὶ ἤρωτησεν αὐτὸν δι' δσα ἔμαθε περὶ τῶν Σπαρτιατῶν.

"Ο Δημάρατος τότε εἶπεν «Οἱ ἄνδρες αὐτοί, βασιλεῦ, ἔχονται ἐδῶ νὰ πολεμήσουν ἐναντίον μας διὰ τὸ στενὸν καὶ δι' αὐτὸν παρασκευάζονται. "Υπάρχει δὲ συνήθεια εἰς αὐτοὺς ἡ ἔξηγής ὅταν πορέσται νὰ κινδυνεύσουν, τότε στολίζονται κεφαλάς των. Μάθε δέ, ὅτι ἐὰν τούτους καὶ τοὺς ἄλλους Σπαρτιάτας ὑποτάξῃς, τότε

κανέν αλλο ἔθνος ἀνθρώπων δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ ἀντισταθῇ ἐναντίον σου. Τώρα λοιπὸν πηγαίνεις ἐναντίον πόλεως βασιλίδος καὶ σπουδαιοτάτης μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων καὶ ἐναντίοις ἀρίστων ἀνδρῶν».

Μερικοὶ διηγοῦντο καὶ ἄλλα, τὰ δοῦλα συνέβησαν κατὰ τὰς ἀλησμονήτους ἐκείνας ἡμέρας μετὰ τὴν ἔνδοξον ἐκείνην μάχην. Πῶς δηλαδή, δταν δὲ βασιλεὺς διέταξε νὰ παραδώσῃ ὁ Λεωνίδας καὶ οἱ στρατιῶται του τὰ δπλα, ὁ Λεωνίδας ἀπήντησεν εἰς αὐτόν· «μολὼν λαβέ» (ἔλα νὰ τὰ πάρης).

Μὲ ύπερήφανειαν καὶ περιφρόνησιν ἀπήντησεν ὁ σπαρτιάτης Διηνέκης εἰς ἔνα, ὁ δοῦλος ἥλθεν ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τῶν Περσῶν καὶ εἶπε· «Τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων εἶναι τόσον, ὥστε τὰ βέλη, τὰ δούλα θὰ φίπτουν οἱ Πέρσαι, θὰ σκιάζουν τὸν ἥλιον». — «Καλύτερον», εἶπεν ὁ γενναῖος Σπαρτιάτης. «Θὰ πολεμήσωμεν πρὸς αὐτοὺς ὑπὸ σκιὰν καὶ ὅχι ὑπὸ τὸν ἥλιον».

Τέσσαρας ἡμέρας ἐπερίμενεν δὲ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, μή πως οἱ Ἑλληνες παραδοθοῦν μόνοι των. Τὴν πέμπτην ἡμέραν ὀργισμένος ἔστειλε Πέρσας στρατιώτας καὶ διέταξεν αὐτοὺς νὰ συλλάβουν τοὺς Ἑλληνας καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσουν ἐμπρός του. Ἡ ἀποστολὴ αὐτὴ ἀπέτυχεν. "Αλλοι στρατιῶται Πέρσαι ἔστάλησαν τὴν ἐπομένην, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἴδιαν τύχην είχον. Εἰς τὸ τέλος δὲ Ξέρξης ἔστειλε τὸ σῶμα τῶν ἀθανατῶν, δηλ. τὴν βασιλικήν του φρουράν." Αλλὰ καὶ αὐτοὶ, ἀφοῦ ἄφησαν πολλούς νεκρούς εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὀπισθοχώρησαν χωρὶς νὰ κατορθώσουν τίποτε.

Οἱ Πέρσαι δύμας κατώρθωσαν, δπως λέγεται, νὰ μάθουν ἀπὸ κάποιον, ὁ δοῦλος ὀνομάζετο Ἐφιάλτης, ἐν στενὸν μονοπάτι, τὸ δοῦλον ὀδήγηει διὰ τοῦ ὅρους εἰς τὸ ὅπισθεν μέρος τοῦ στενοῦ. Ἀπὸ τὸ μονοπάτι αὐτὸ δὲ Πέρσης ὀδήγησε τὴν νύκτα στρατὸν περισκόν, ἐνίκησε τοὺς χιλίους Φωκεῖς στρατιώτας, οἱ δοῦλοι ἐφύλασσον ἐκεῖ ὡς φρουροὶ καὶ κατέλαβε τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων.

Τὴν πρώιαν δὲ Λεωνίδας εἶδεν, δτι εύρισκετο εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν. "Ητο περικυκλωμένος! Οἱ στρατιῶται του δὲ θὰ ἐκτυποῦντο ἀπὸ δύο μέρη. Ἀντελήφθη τότε, δτι δὲν ύπάρχει ἐλπίς σωτηρίας.

"Εστειλεν ἀμέσως τοὺς ἄλλους "Ελληνας στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ἦσαν μαζί του, εἰς τὰς πατρίδας των, αὐτὸς δὲ καὶ οἱ τριακόσιοι συμπολεμισταί του ἀπεφάσισαν νὰ ἀποθάνουν ἡρωικῶς ἐκεῖ, ὅπως ἔπρεπεν εἰς Σπαρτιάτας. Μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἔμειναν εἰς τὰς Θερμοπύλας διὰ νὰ ἀγωνισθοῦν καὶ ἐπτακόσιοι Θεσπιεῖς.

23. Ο ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΠΙΠΤΕΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΣ

"Ητο περίπου ἡ δεκάτη ὥρα τῆς πρωιάς. 'Ο λεοντόκαρδος Λεωνίδας ὠδήγησε τοὺς ἀνδρείους του εἰς τὸ μέσον τῶν τάξεων τοῦ ἔχθροῦ, διὰ νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν ζωὴν των μὲ τὴν ζωὴν δοσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων ἀνδρῶν τοῦ ἔχθροῦ.

Κατὰ τὸν ἄγριον αὐτὸν ἀγῶνα, κατὰ τὸν ὄποιον συνετρίβησαν τὰ δόρατα τῶν περισσοτέρων Ἐλλήνων ὁπλιτῶν, ἔπεσεν δὲ ἡρωικὸς Λεωνίδας. Γύρω ἀπὸ τὸν ἔνδοξον νεκρόν του ἔγινεν ἄγριος ἀγῶν μεταξὺ τῶν Ἐλλήνων καὶ τῶν Περσῶν. Διὰ τετάρτην φοράν οἱ ἀνδρεῖοι τοῦ Λεωνίδου ἀποκρούουν τοὺς Πέρσας καὶ λαμβάνουν τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως των. 'Αλλοί μονον δύως! Οἱ Ἐλληνες κτυποῦνται τώρα καὶ ἀπὸ τὰ νῶτα των ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Ὑδάρνους. 'Αλλὰ δὲν χάνουν τὸ θάρρος των. Μάχονται μὲ μαχαίρας, μὲ τὰς χεῖρας των καὶ μὲ τοὺς ὀδόντας των. Τέλος πίπτουν ὁ ἔνας πλησίον εἰς τὸν ἄλλον ὡσὰν ἀδελφοί, ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα βέλη, τὰ ὄποια ρίπτουν οἱ ἔχθροι ἐναντίον των.

"Ολοι αὐτοὶ οἱ γενναῖοι ἔγιναν αἰώνιον παράδειγμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Μὲ τὸν ἡρωισμὸν των δὲ ἐδίδαξαν, δτι κανὲν πρᾶγμα δὲν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὴν πατρίδα. Πόσον συγκινητικὸν εἶναι τὸ ἐπίγραμμα, τὸ ὄποιον ἔχάραξε βραδύτερον ἐπάνω εἰς τὸ μνῆμα των ὁ ποιητὴς Σιμωνίδης!

«"Ω ἔστιν, ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, δτι τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων ωῆμασι πειθόμενοι».

24. ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΑΦΗΝΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΩΝ

"Αφοῦ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν κατώρθωσε νὰ γίνη κύριος τῶν Θερμοπυλῶν, ἡδύνατο πλέον νὰ προχωρήσῃ μὲ εὔκολίαν

εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. Τρεῖς ἔβδομάδας μετὰ τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν δὲ Ξέρξης ἐπέρασε μὲ τὸν ἀναρίθμητον στρατόν του τὴν Βοιωτίαν, ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐβάδιζεν ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν.

Ο στόλος του κατὰ τὸν ἵδιον χρόνον ἐπλευσε τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς καὶ ἔρριψε τὰς ἀγκύρας του εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Φαλήρου. Μεγάλη καταστροφὴ ἐπερίμενε τότε τὴν ὁραίαν πόλιν τῆς Ἀθηνᾶς.

Ο Θεμιστοκλῆς, ὃς ἅρχων τῶν Ἀθηνῶν, εἶπε τότε εἰς τοὺς Ἀθηναίους, δτι ἡ σωτηρία των ἡσαν τὰ πλοῖα. Μέσα εἰς αὐτὰ ἐπρεπε νὰ εἰσέλθουν δλοι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ νὰ ἀφήσουν τὴν πόλιν. Τὸ ἵδιον ἀπήντησε καὶ ἡ Πυθία εἰς τοὺς Δελφούς, δταν τὴν ἡρώτησαν. «Ξύλινον τεῖχος» εἶπεν ἡ Πυθία «θὰ σώσῃ τὴν πόλιν».

Μὲ πόνον εἰς τὴν καρδίαν των μίαν ἡμέραν οἱ Ἀθηναῖοι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία μὲ τὰ κατοικίδια ζῶα μαζὶ των, ἀφηνον τὴν ἀγαπημένην των πόλιν καὶ κατέβαινον εἰς τὴν παραβαλίαν. Ολίγοι μόνον πτωχοί Ἀθηναῖοι, οἱ περισσότεροι γέροντες, δὲν ἥθελησαν νὰ ἀφήσουν ἀνυπεράσπιστον τὴν πόλιν τῶν προγόνων των. Ἐπροτίμησαν κάτω ἀπὸ τὰ ἐρείπια της νὰ ταφοῦν. Ἐκλείσθησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ δπίσω ἀπὸ ἔν ξύλινον φράγμα ὡχυρώθησαν. Αὐτὸ ἐνόμισαν, δτι ἐσήμαινεν ὁ χρησμὸς τοῦ μαντείου.

Εἰς τὰς πλησίον νήσους, τὴν Σαλαμῖνα, τὴν Τροιζῆνα (τὸν σημερινὸν Πόρον) καὶ τὴν Αἴγιναν ἥτο δυνατὸν νὰ ἵδη κανεὶς τότε Ἀθηναίους πρόσφυγας. Γυναῖκες Ἀθηναῖαι μὲ τὰ τέκνα των εἰχον τακτοποιηθῆ εἰς πρόχειρα ξύλινα σπίτια. Μὲ πολλὴν συγκίνησιν μανθάνομεν, δτι οἱ κάτοικοι τῆς Τροιζῆνος ἐψήφισαν τότε νὰ δίδουν κάθε ἡμέραν εἰς κάθε προσφυγικὴν οἰκογένειαν μίαν βοήθειαν διὰ τὴν συντήρησιν της. Ἐπίσης δ δῆμος ἐφρόντισε διὰ τὰ τέκνα των νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον. Κάθε προσφυγόπουλον εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ κόπτῃ ἐλευθέρως καρποὺς ἀπὸ κάθε δένδρον.

Ολοι οἱ Ἀθηναῖοι ἄνδρες εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα, τὰ δποῖα εἰχον ρίψει τὰς ἀγκύρας των μέσα εἰς τὴν στενὴν θάλασσαν μεταξὺ τῆς νήσου Σαλαμῖνος καὶ τῆς Ἀττικῆς.

Τίσαν έκει τριακόσια δέκα ἀθηναϊκά πλοῖα. Ναύαρχος αὐτῶν ἦτο ὁ Θεμιστοκλῆς. Μαζί των ἥλθον καὶ ἄλλα πλοῖα τῶν Πελοποννησίων. Ναύαρχος αὐτῶν ἦτο ὁ Εύρυβιάδης.

25. Ο ΞΕΡΞΗΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Τετρακόσια δύγδοήκοντα ἔτη πρὸ Χριστοῦ. Ὁ μὴν Σεπτέμβριος δὲν εἶχεν ἀκόμη φθάσει εἰς τὸ μέσον. Ὁ Ξέρξης μὲ τὸν στρατόν του ἐφθασεν ἐμπρὸς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν 480 π.Χ. Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Ἀττικῆς, ἀπὸ τὰ ὅποῖα ἐπέρασεν ὁ βάρβαρος στρατός, παντοῦ ἐσκόρπισε τὴν καταστροφήν· φωτιὰ καὶ ἐρήμωσις μέσα εἰς τὴν ἄλλοτε τόσον ὡραίαν ἀττικὴν γῆν. Τώρα ἀπὸ τὰς πλησίον νήσους οἱ Ἀθηναῖοι πρόσφυγες καὶ οἱ ἄνδρες ἀπὸ τὰ πλοῖα μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὁφθαλμούς βλέπουν τεραστίας φλόγας καὶ καπνόν. Αἱ Ἀθῆναι ἔκαίνοντο!

“Οσοι εἰχον μείνει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, μὲ γενναιότητα ὑπερήσπισαν τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν διὰ μερικὰς ἡμέρας. Ἄλλ’ οἱ Πέρσαι ἦσαν πολλοί. Ἀνέβησαν εἰς τὰ τείχη, ἔγιναν κύριοι τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἔθεσαν πῦρ. Οἱ ναοὶ τώρα τῶν θεῶν ἐπάνω εἰς τὴν ἔνδοξον Ἀκρόπολιν καίονται. Αἱ φλόγες φθάνουν ἥως τὸν οὐρανόν.

26. ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΩΝ ΝΑΥΑΡΧΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΛΑΜΙΝΑ

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἀκροπόλεως οἱ ναύαρχοι τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου εἰς τὴν Σαλαμῖνα ἔκαμαν συμβούλιον, διὰ νὰ ἀποφασίσουν τί ἔπρεπε νὰ κάμουν. Ἄλλ’ ἀμέσως ἐφάνη, δτι οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στόλου δὲν ἦσαν σύμφωνοι.

Οἱ περισσότεροι ύπεστήριξαν, ὅτι μὲ δόλον τὸν στόλον ἔπρεπε νὰ υπάγουν εἰς τὸν Ισθμὸν τῆς Κορίνθου. Ἐκεῖ θὰ εἶχον τὴν ύποστήριξιν καὶ τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς. Ἐάν ἐνικῶντο ἀπὸ τὸν περσικὸν στόλον, θὰ εἶχον τὴν Πελοπόννησονώς καταφύγιον. Ἐάν δμως ἔμενον εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ ἐνικῶντο, ἔλεγον ὅτι ύπηρχε κίνδυνος νὰ ἀποκλεισθοῦν ἐντελῶς.

Μὲ τὴν γνώμην αὐτὴν δὲν ἦσαν σύμφωνοι οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Αἰγινῆται καὶ οἱ Μεγαρεῖς. Αὗτοὶ ύπεστήριξαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ υπερασπίσουν τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος.

‘Ο Θεμιστοκλῆς ἀντελαμβάνετο, ὅτι ἡ ἀποχώρησις τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ἀπὸ τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος θὰ ἦτο καταστρεπτική.’ Ἐβλεπεν δὲ ἐὰν οἱ Ἑλληνες ἐνάυμάχουν μέσα εἰς τὴν στενὴν θάλασσαν μεταξὺ τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς Ἀττικῆς, οἱ Πέρσαι δὲν θὰ ἥδύναντο νὰ χρησιμοποιήσουν πολλὰ πλοῖα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀπεφάσισε μὲ κάθε τρόπον νὰ ματαιώσῃ τὴν ἀπόφασιν τῶν ἄλλων στρατηγῶν.

‘Ο κίνδυνος νὰ ὑποδουλωθῇ ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τὴν ἀσυμφωνίαν τῶν Ἑλλήνων ναυάρχων ἦτο πολὺ σοβαρός.

‘Ο Θεμιστοκλῆς προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν Σπαρτιάτην ναύαρχον. Εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅτι ἐὰν φύγῃ ὁ στόλος ἀπὸ τὴν Σαλαμῖνα, τότε δὲν θὰ πολεμήσουν πλέον οἱ Ἑλληνες διὰ τὴν Ἑλλάδα δῆλην, ἀλλὰ τὰ πλοῖα κάθε μιᾶς πόλεως θὰ ὑπάγουν νὰ προστατεύσουν τὴν ἴδικήν των χώραν. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον δὲ στόλος θὰ διασκορπισθῇ καὶ δῆλη ἡ Ἑλλὰς θὰ καταστραφῇ.

Νέον συμβούλιον τῶν ναυάρχων ἔγινε καὶ πάλιν. Ἡ συζήτησις κατὰ τὴν νέαν σύσκεψιν τῶν ναυάρχων ἦτο πολὺ ζωηρά. ‘Ο Πλούταρχος μᾶς λέγει, ὅτι κατὰ τὴν σύσκεψιν αὐτὴν ἐφιλονίκησαν ζωηρῶς ὁ Εύρυβιάδης μὲ τὸν Θεμιστοκλέα. Εἰς μίαν στιγμὴν δὲ Εύρυβιάδης ἐσήκωσε τὴν ράβδον, διὰ νὰ κτυπήσῃ τὸν Θεμιστοκλέα. ‘Ο Θεμιστοκλῆς δύμας μὲ ἡρεμίαν ἐκράτησε τὴν χεῖρα τοῦ Εύρυβιάδου καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν· « πάταξον μέν, ἀκονσον δέ ». ’Αλλος πάλιν ναύαρχος, ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος, μὲ ζωηρὸν τόνον εἶπεν εἰς τὸν Θεμιστοκλέα, ὅτι δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ δημιλῇ, ἀφοῦ δὲν ἔχει πλέον πατρίδα. ‘Ο Θεμιστοκλῆς τότε ἤπειλησεν, ὅτι ἐὰν οἱ σύμμαχοι δὲν συμφωνήσουν, τότε αὐτὸς μὲ τὰ διακόσια ἀθηναϊκὰ πλοῖα καὶ τὰς οἰκογενείας τῶν Ἀθηναίων θὰ ἔφευγε, διὰ νὰ ζητήσῃ νέαν πατρίδα εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν.

‘Η ἀπειλὴ τοῦ Θεμιστοκλέους ἔπεσεν ὡς κεραυνὸς εἰς τὴν συνέλευσιν. ‘Ολοι ἐσιώπησαν! ’Ητο φανερόν, ὅτι χωρίς τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον οἱ ἄλλοι Ἑλληνες δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πολεμήσουν. ‘Ο Εύρυβιάδης ἔπαιυσε τὴν συζήτησιν καὶ διέταξε νὰ μείνῃ δ στόλος ἐκεῖ καὶ νὰ πολεμήσῃ.

‘Ο Θεμιστοκλῆς τότε ἐσκέφθη ἐν τέχνασμα, μὲ τὸ ὄποιον

παρέσυρε τὸν Ξέρξην νὰ στείλῃ πλοῖα καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ δυτικὸν στόμιον τοῦ στενοῦ καὶ νὰ ναυμαχήσῃ.

Εἶναι πλέον νύξ. Οἱ ναύαρχοι εἶναι συγκεντρωμένοι πάλιν εἰς συμβούλιον καὶ συζητοῦν. Κατὰ τὸ μεσονύκτιον εἰς δοῦλος πλησιάζει τὸν Θεμιστοκλέα καὶ λέγει εἰς αὐτόν, διτὶ κάποιος ζητεῖ αὐτὸν ἔξω. 'Ο Θεμιστοκλῆς ἔξηλθε καὶ μὲ μεγάλην ἔκπληξιν εἶδεν ἐμπρός του τὸν Ἀριστείδην.

'Ο Ἀριστείδης ἔτεινε τὴν χεῖρα εἰς τὸν Θεμιστοκλέα· τὸν παρεκάλεσε νὰ λησμονήσῃ τὴν παλαιὰν ἔχθραν τῶν καὶ νὰ ἐργασθοῦν μαζὶ διὰ τὴν πατρίδα, ἡ ὁποία ἐκινδύνευεν. «Ἐγὼ θὰ ὑπακούω», εἶπε· «σὺ θὰ διατάσσης. »Ἐρχομαι ἀπὸ τὴν Αἴγιναν καὶ σοῦ φέρω τὴν ἀγγελίαν, σὺ περσικὸς στόλος κατέλαβε τὴν Ψυττάλειαν. "Οὐαὶ τὰ πλοῖα εὑδίσκουται εἰς κίνησιν καὶ πλησιάζονταν εἰς τὸ στόμιον τοῦ πορθμοῦ· ἔγὼ μὲ μεγάλην δυσκολίαν κατώρθωσα νὰ διαφύγω».

'Ο Θεμιστοκλῆς συνεκινήθη ἀπὸ τὴν φιλοπατρίαν τοῦ Ἀριστείδου. 'Εξήγησεν εἰς αὐτόν, διτὶ ἀκριβῶς αὐτὸν ἥθελε καὶ αὐτὸς νὰ κάμουν οἱ Πέρσαι καὶ συνεφιλιώθη μὲ τὸν ἔξδριστον Ἀριστείδην.

27. Η ΕΝΔΟΞΟΣ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ

Οἱ "Ελληνες εἰς τὸ συμβούλιον, δταν ἔμαθον ἀπὸ τὸν Ἀριστείδην τὴν κίνησιν αὐτὴν τοῦ περσικοῦ στόλου, εἶδον διτὶ ἥσαν ἡναγκασμένοι πλέον νὰ πολεμήσουν μέσα εἰς τὸ στενόν.

'Η μεγάλη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐκρίνετο ἡ τύχη δλης τῆς Ἑλλάδος, εἶχεν ἀνατείλει. Τὸ σύνθημα διὰ τὴν ναυμαχίαν ἐδόθη. Αἱ σάλπιγγες ἐσήμαναν τὴν ἔφοδον τῶν ἑλληνικῶν τριήρων καὶ ἥχησεν εἰς τὸ ἔνδοξον στενόν ἡ προσταγή:

«Ὥ παιδες Ἑλλήνων, ἵτε, ἐλευθεροῦτε πατρίδα, ἐλευθεροῦτε δὲ παιδας, γυναικας, θεῶν τε πατρῷων ἐδη, θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπέρ πάντων ἀγών. »

Οἱ "Ελληνες ναῦται σηκώνουν ἀμέσως τὰς ἀγκύρας τῶν πλοίων καὶ οἱ ἐρέται τραβοῦν μὲ μεγάλην ταχύτητα τὰ πολύρροχθα κουπιά.

Ἐπάνω είς τὸ κατάστρωμα τῶν πλοίων οἱ ὁπλῖται μὲ σάλπιγγας καὶ μὲ πολεμικὰ τραγούδια ἀρχίζουν τὸν ἄγωνα. Μύριοι ἀντίλαλοι ἀντιβοοῦν ἀπὸ τοὺς βράχους τῆς νήσου. Φόβος καταλαμβάνει τοὺς Πέρσας, οἱ διοῖτο ἐνόμιζον, ὅτι οἱ "Ἐλλήνες ἥσαν ἔτοιμοι νὰ φύγουν.

'Ωσάν ἀστραπὴ τὰ ἐλαφρὰ ἀθηναϊκὰ πλοῖα διασχίζουν τὰ γαλανὰ νερὰ τῆς Σαλαμίνος καὶ ἐπιπίπτουν ἐναντίον τῶν περσικῶν πλοίων.

'Αμέσως πλοῖον ἑλληνικὸν κτυπᾶ ἐν φοινικικὸν μὲ τὸ χάλ-

Χάρτης τοῦ στενοῦ τῆς Σαλαμίνος.

κινον ἔμβολόν του. Ἀλλα πλοῖα ἑλληνικὰ ὅρμοιν ἐπάνω εἰς ἄλλα περσικὰ πλοῖα. Τρομακτικοὶ κρότοι ἀκούονται. Κουπιὰ ἔχθρικῶν πλοίων θραύονται. Πλοῖα περσικὰ σχίζονται. Πελώριον πολεμικὸν περσικὸν συναντᾶ τὸ ἔμβολον τῆς πρώρας ἀθηναϊκοῦ πλοίου. Δυνατὴν κραυγὴν ἀφήνουν οἱ "Ἐλλήνες ναῦται καὶ πηδοῦν μέσα εἰς τὸ ἔχθρικὸν πλοῖον. Μεγάλη μάχη γίνεται ἐπάνω εἰς τὸ κατάστρωμα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ περσικοῦ πλοίου. Οἱ "Ἐλλήνες ἀλύπητα κτυποῦν τοὺς Πέρσας καὶ λαμ-

βάνουν ἔκδίκησιν διὰ τὴν καταστροφήν, τὴν ὅποιαν ἔκαμαν οἱ Πέρσαι εἰς τὴν Ἀττικήν.

Τὰ φοινικικὰ πλοῖα, τὰ καλύτερα τοῦ περσικοῦ στόλου, δὲν ἡμποροῦν νὰ κάμουν καὶ αὐτὰ τίποτε. Τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα ἡμπτοροῦν εὔκόλως νὰ κινοῦνται καὶ οἱ Ἑλληνες ναῦται πολεμοῦν μὲν μεγάλην ἀνδρείαν. Τὰ περσικὰ ὅμως πλοῖα εἶναι μεγάλα καὶ μὲν δυσκολίαν κινοῦνται μέσα εἰς τὸ στενόν. Ἐλλὰ καὶ οἱ πολεμισταί των δὲν ἔχουν τὴν ναυτικὴν τέχνην καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν Ἑλλήνων.

Δὲν περνοῦν πολλαὶ ὁραι καὶ ὁ περσικὸς στόλος παθαίνει μεγάλην καταστροφὴν μέσα εἰς τὸ ἔνδοξον αὐτὸ στενόν. Ἡ θάλασσα εἶναι γεμάτη τώρα ἀπὸ ναυάγια καὶ ἀπὸ Πέρσας νεκρούς. Ὁ ἐλληνικὸς στόλος ἐνίκησε τὸν περσικόν.

28. ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΙΜΟΥΝ ΤΟΝ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΑ

‘Ο Θεμιστοκλῆς μὲ τὴν στρατηγικότητά του ἔσωσε τότε εἰς τὴν Σαλαμῖνα τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ἐλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔμαθον τὴν νίκην μὲν ἐν εἴδος τηλεγράφου, τὸν δοποῖον εἶχον τότε. Ἀνδρες ἀπὸ ὑψηλούς πύργους, τοποθετημένους εἰς διάφορα μέρη, οἱ φρυκτωροί, μὲν πυρσούς ἀπὸ διάφορα σημεῖα ἀνήγγειλαν εἰς τοὺς Ἑλλήνας τὴν ἔνδοξον νίκην.

Τὸ ὄνομα τοῦ Θεμιστοκλέους μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἔγινεν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἔνδοξον. ‘Ολοι οἱ Ἑλληνες ἐθεώρουν τὸν Θεμιστοκλέα ως τὸν σοφώτατον τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ Σπαρτιάται προσεκάλεσαν τὸν Θεμιστοκλέα εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἐτίμησαν αὐτὸν δσον κανένα ἄλλοτε. Ἐδωσαν εἰς αὐτὸν ως ἀριστεῖον διὰ τὴν σοφίαν του στέφανον ἀπὸ κλάδον ἐλαίας καὶ ἐδώρησαν εἰς αὐτὸν τὸ καλύτερον ἄρμα. ‘Οταν δὲ ἔφευγεν ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπὸ τὴν Σπάρτην, τριακόσιοι νέοι συνώδευσαν αὐτὸν μέχρι τῶν συνόρων.

Λέγουν ἐπίσης, δτι ὅταν ὁ Θεμιστοκλῆς ὀλίγον ὕστερον ἐπεσκέφθη τὴν Ὀλυμπίαν, ὅπου ἐγίνοντο οἱ ἀγῶνες καὶ εισῆλθεν εἰς τὸ στάδιον, ὅλοι οἱ θεαταὶ ἔπαινσαν νὰ προσέχουν τὰ

ἀγωνίσματα ἔθαύμαζον δὲ καὶ ἐπήνουν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν Θεμιστοκλέα.

Ο Θεμιστοκλῆς ἥσθάνθη τότε μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους του, ὅτι ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐλάμβανε τοὺς καρποὺς τῶν κόπων του.

29. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΜΕΡΑΝ

Τὸν ἵδιον περίπου μῆνα, Σεπτέμβριον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔγινεν ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίᾳ, οἱ Ἔλληνες ἀποικοι τῆς Ἰμέρας, ἀποικίας εἰς τὴν πρὸς βορρᾶν παραλίαν τῆς Σικελίας, ἐδόξασαν τὰ ἐλληνικὰ ὅπλα.

Βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς Συρακουσίους, ἐνίκησαν τὸν κατὰ πολὺ ἀνώτερον στρατὸν τῶν Καρχηδονίων, οἱ ὁποῖοι εἶχον πολιορκήσει αὐτούς.

Αἱ ἐλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Σικελίας ἦσαν πολὺ προωδευμέναι. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν, ἐπειδὴ ἡ σχολοῦντο μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ χώρα των ἦτο πολὺ πλουσία, εἶχον γίνει πολὺ ἔξυπνοι καὶ πολιτισμένοι ἄνθρωποι. Αἱ σχέσεις των δὲ μὲ τὴν μητέρα Ἐλλάδα ἐβοήθησαν αὐτοὺς νὰ ἀναπτύξουν τὴν τέχνην καὶ τὰ γράμματα εἰς τὰς πατρίδας των. Ἡ σπουδαιοτέρα πόλις τῆς Σικελίας ἦσαν αἱ Συρακοῦσαι. Περίφημοι ὑπῆρξαν οἱ βασιλεῖς τῆς Ἱέρων καὶ Διονύσιος διὰ τὴν ἀγάπην των εἰς τὰ ἐλληνικὰ γράμματα. Πολλοὶ σοφοὶ Ἐλληνες, ὅπως ὁ Πλάτων, ὁ Σιμωνίδης, ὁ Πίνδαρος καὶ ἄλλοι προσεκλήθησαν καὶ μετέβησαν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν βασιλέων τῶν Συρακουσῶν

30. Ο ΞΕΡΞΗΣ ΦΕΥΓΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

*V*Ο μέγας βασιλεὺς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ναυμαχίας εἶχε στήσει τὸν χρυσοῦν του θρόνον ἐπάνω εἰς ἐν βουνὸν ἀπέναντι τῆς Σαλαμῖνος, τὸν Αίγαλεων. Ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο παρετήρει τὸν ἀγῶνα. Μέγας φόβος τὸν κατέλαβεν, ὅταν εἶδε νὰ καταστρέφεται ὁ στόλος του εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος. Ἀκόμη μεγαλύτερον φόβον ἐδοκίμασεν ὁ Ξέρξης, ὅταν ἐμαθεν, ὅτι οἱ Ἐλληνες σκέπτονται νὰ μεταβοῦν εἰς τὸν Ἐλλήσποντον καὶ νὰ καταστρέψουν τὰς γεφύρας.

‘Αλλὰ καὶ κάτι ἄλλο ἔκαμε τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν νὰ ἀνησυχήσῃ. ’Εσκέφθη δτι αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἰωνίας θὰ ἐπαναστατήσουν, δταν μάθουν, δτι ὁ περσικὸς στόλος ἐνικήθη.

“Αφησε λοιπὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν γαμβρὸν του Μαρδόνιον μὲ ἴσχυρὸν στρατόν, περίπου 200.000 ἄνδρας, καὶ ὁ ἴδιος ἔσπευσε νὰ φύγῃ τρομαγμένος εἰς τὴν Περσίαν μὲ τὸν ἄλλον στρατὸν καὶ τὰ πλοῖα, δσα τοῦ ἔμειναν.

‘Ο πεζὸς στρατὸς ἔπαθε πολλά, καθὼς διήρχετο τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην, ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῶν τροφῶν καὶ τὰς ἀσθενείας. Αἱ γέφυραι τοῦ Ἑλλησπόντου εἶχον καταστραφῆ ἀπὸ σφοδρὰν τρικυμίαν, ὡστε δσοι στρατιῶται ἐσώθησαν, μετεκομίσθησαν μὲ πλοῖα εἰς τὴν Ἀσίαν. ‘Ο ἴδιος δὲ ὁ Ξέρξης κατώρθωσε νὰ σωθῇ μὲ πλοῖον φοινικικόν, ἀφοῦ ἐκινδύνευσεν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ σφοδρὰν τρικυμίαν.

Τοιουτοτρόπως δ μέγας βασιλεὺς μὲ τὰ ἐλεεινά του λείψανα ἐπέστρεψε ταπεινωμένος εἰς τὰς Σάρδεις. Ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτὴν πρὸ ὀκτὼ μηνῶν ἀνεχώρει λαμπρὸς καὶ ύπερήφανος μὲ τὰ ἀναρίθμητα τάγματά του, διὰ νὰ κατακτήσῃ τὴν Εύρωπην ὀλόκληρον!

31. Ο ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

‘Ο Μαρδόνιος ἐπέρασε τὸν χειμῶνα εἰς τὴν Θεσσαλίαν. ‘Ολη ἡ βόρειος Ἑλλὰς ἦτο ἀκόμη ὑπὸ τὴν περσικὴν κατοχὴν Ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν δ Μαρδόνιος ἔστειλεν ἀπεσταλμένους εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ προσεπάθησε νὰ κερδίσῃ τοὺς Ἀθηναίους μὲ τὸ μέρος τῶν Περσῶν.

‘Ἐπρότεινεν εἰς αὐτοὺς νὰ τοὺς κάμῃ κυρίους μεγαλυτέρας χώρας ἀπὸ αὐτὴν, τὴν ὅποιαν εἶχον προηγουμένως. Ἐπίσης ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς χρήματα, διὰ νὰ οἰκοδομήσουν τὴν κατεστραμμένην ὑπὸ τοῦ Ξέρξου πόλιν των. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἀπέρριψαν τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου, διότι δὲν ἥθελον νὰ προδώσουν τοὺς ἄλλους Ἑλληνας συμμάχους των. Εἰς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Μαρδονίου, μακεδόνα βασιλέα Ἀλέξανδρον, εἶπον ἐπὶ παρουσίᾳ πρέσβεων, οἱ ὅποιοι εἶχον ἔλθει ἀπὸ τὴν Σπάρτην, τὰ ἔξῆς· «ἐνόσῳ ὁ ἥλιος δὲν ἀλλάσσει τὸν δρόμον του, οὕτε καὶ ἡμεῖς

θὰ κάμωμεν συνθήκας μὲ τὸν Ξέρξην. Ἄλλ᾽ ἔχοντες πίστιν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὸν ἥρωας, τῶν ὁποίων ἔκεινος ἔκανε τὸν ναὸν καὶ τὰ ἀγάλματα, θὰ ἐξακολουθήσωμεν νὰ πολεμῶμεν χάριν τῆς ἐλευθερίας μας».

Ηύχαριστησαν τοὺς Σπαρτιάτας ἀπεσταλμένους διὰ τὴν προθυμίαν των, νὰ θρέψουν αὐτὸι καὶ οἱ σύμμαχοι τὰς οἰκογενείας των, διότι τὸ ἔκεινο δὲν ἡμπόρεσαν νὰ καλλιεργήσουν τοὺς ἀγρούς των. Παρεκάλεσαν ὅμως αὐτοὺς νὰ στείλουν στρατιωτικὴν βοήθειαν, διότι ὁ Μαρδόνιος θὰ ἐξεστράτευε καὶ πάλιν ἐναντίον τῆς Ἀττικῆς.

“Οταν ὁ Μαρδόνιος ἔμαθεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέρριψαν τοὺς δρους, τοὺς ὁποίους ἐπρότεινεν εἰς αὐτούς, ἔξεστράτευσε μὲ δλας του τὰς δυνάμεις ἐναντίον τῆς Ἀττικῆς. Δὲν εἶχον περάσει δέκα μῆνες ἀπὸ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐνικήθη ὁ Ξέρξης εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Διὰ μίαν ἀκόμη φοράν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δοποῖοι εἶχον ἐπιστρέψει ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὴν πόλιν των, ἔγιναν καὶ πάλιν πρόσφυγες καὶ ἐπήγαν εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Οἱ Πέρσαι κατέλαβον διὰ δευτέραν φοράν τὰς Ἀθήνας.

‘Ο Μαρδόνιος ἐνόμισεν, ὅτι ἡδύνατο τώρα εὔκολώτερον νὰ κερδίσῃ τοὺς Ἀθηναίους· νέας δὲ δελεαστικάς προτάσεις ἔστελνεν εἰς αὐτούς, τὰ δοποίας καὶ πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέρριψαν.

32. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΛΑΤΑΙΑΣ. Ο ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ

Οι Ἀθηναῖοι ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Λακεδαιμονίων. Οι πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων, ὅταν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ἔφερον εὐχάριστα νέα εἰς τοὺς συμπατριώτας των.

Εἶπον εἰς αὐτούς, ὅτι μεγάλη στρατιά ἀπὸ Σπαρτιάτας εἶλωτας καὶ περιοίκους ἐβάδιζεν ἐναντίον τῶν στρατευμάτων τοῦ Μαρδονίου. Ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἦτο ὁ γενναῖος Παυσανίας, κηδεμὼν τότε τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως τῆς Σπάρτης Πλειστάρχου, υἱοῦ τοῦ ἡρωικοῦ Λεωνίδου.

‘Ο Μαρδόνιος ὅταν ἔμαθεν, ὅτι ἔρχεται σπαρτιατικὸς στρατός, ἄφησε τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐβάδισεν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Εἰς τὴν ἀριστερὰν ὅχθην τοῦ ποταμοῦ Ἀσωποῦ, ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὰς Πλαταιάς, ἐστρατοπέδευσεν.

‘Ο έλληνικός στρατός ἀπό Σπαρτιάτας, ’Αθηναίους καὶ ἄλλους “Ελληνας, περίπου 70.000 ἄνδρες, ἔφθασεν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ἔλαβεν θέσιν ἀπέναντι τῆς περσικῆς παρατάξεως. Τὸ δεξιὸν κέρας, τὸ δόποιον παρετάχθη ἀπέναντι τοῦ περισσότερον ἴσχυροῦ περσικοῦ κέρατος, εἶχον οἱ Σπαρτιάται μὲ ἀρχηγόν των τὸν Παυσανίαν. Τὸ δεξιὸν κέρας εἶχον οἱ ’Αθηναῖοι μὲ ἀρχηγὸν τὸν ’Αριστείδην· τὸ μέσον δὲ εἶχον οἱ ἄλλοι “Ελληνες.

‘Ο έλληνικός στρατός συνεπλάκη μὲ τὸν περσικὸν στρατὸν καὶ τὸν στρατὸν τῶν Θηβαίων, οἱ δόποιοι εἶχον 479 π.Χ. ὑπάγει μὲ τὸ μέρος τῶν Περσῶν, δηλαδὴ εἶχον μηδίσει.

Οἱ Πέρσαι ἐπολέμησαν μὲ γενναιότητα. ’Αλλ’ ὁ Μαρδόνιος ἔκαμε τὸ μέγα σφάλμα νὰ κάμῃ μάχην ἐκ τοῦ συστάδην μὲ τοὺς Σπαρτιάτας, οἱ δόποιοι ήσαν διπερισσότερον πελθαρχημένος τότε στρατὸς τοῦ κόσμου. Κατ’ αὐτὴν ἐφονεύθη ὁ Μαρδόνιος καὶ ἐπῆλθε σύγχυσις εἰς τὸ στρατόπεδόν του.

Ἡ μάχη ἐκρίθη πλησίον εἰς τὰ τείχη τῶν Πλαταιῶν, ὅπου οἱ “Ελληνες ἐπολέμησαν ἀνδρείως. Οἱ Πέρσαι καὶ οἱ σύμμαχοί των Θηβαίοι ἐνικήθησαν. Πολλὰ πτώματα ἐκάλυψαν τὸ ἔδαφος καὶ πολλὰ πλούσια λάφυρα ἄφησαν οἱ Πέρσαι, καθὼς ἐφευγον.

33. ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΝΙΚΗΝ

“Οσοι ἀπὸ τοὺς Πέρσας ἐσώθησαν ἔφυγαν εἰς τὰς Θήβας. ’Από ἕκεī ἐπῆγαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τέλος ἐλεεινοὶ καὶ ἀξιοδάκρυτοι ἔφθασαν εἰς τὴν ’Ασίαν.

Οἱ “Ελληνες ἐτιμώρησαν αὐστηρῶς τοὺς Θηβαίους διὰ τὸν μηδισμὸν των. Οἱ ἀρχηγοὶ των, οἱ δόποιοι εἶχον συμβουλεύσει νὰ συμμαχήσουν μὲ τοὺς Πέρσας, κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον καὶ ἐφονεύθησαν.

Οἱ “Ελληνες ἀπὸ τὸ δέκατον τῶν πλουσίων λαφύρων, τὰ δόποια ἔλαβον κατὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, κατεσκεύασαν χρυσοῦν τρίποδα. ’Ο χρυσοῦς αὐτὸς τρίπους ἐστηρίζετο ἐπάνω εἰς μίαν χαλκῆν στήλην, ἡ δόποια σώζεται ἀκόμη σήμερον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὴν στήλην αὐτὴν σχηματί-

ζουν τρεῖς ὄφεις, οἱ ὅποῖοι τυλίγονται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε σχηματίζουν σ πείρας.

Εἰς τὴν χαλκίνην δὲ βάσιν τοῦ χρυσοῦ τούτου τρίποδος οἱ "Ελληνες ἔγραψαν τὰ ὀνόματα τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, αἱ ὅποῖαι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἔνδοξον μάχην τῶν Πλαταιῶν, ἔστειλαν δὲ αὐτὸν εἰς τοὺς Δελφούς, ὡς ἀφιέρωμα τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος.

Τέλος κατὰ πρότασιν τοῦ Παυσανίου οἱ "Ελληνες ἀπεφάσισαν νὰ θεωρηθῆ τὸ μέρος, ὅπου ἔγινεν ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν, ὡς τόπος Ἱερός.

'Η μάχη τῶν Πλαταιῶν εἶναι ἡ τελευταία μάχη, ἡ ὅποια ἔγινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν. 'Από τότε δὲν ἐπάτησε τὸ ἔδαφος τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος στρατὸς περσικός.

34. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΥΚΑΛΗΝ.

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΙΩΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὅποιαν ἐνίκησαν οἱ "Ελληνες εἰς τὰς Πλαταιάς, ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐνίκησε τὸν περσικὸν εἰς τὴν Μυκάλην. 'Η Μυκάλη εἶναι χερσόνησος ἀπέναντι τῆς νήσου Σάμου, ἔχει δὲ τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν ἀπὸ τὸ ὄρος Μυκάλη. 'Ἐκεῖ ἔσπευσαν νὰ ἔξελθουν οἱ Πέρσαι καὶ νὰ σύρουν τὰ πλοῖα των εἰς τὴν ξηράν, δταν ἔμαθον ὅτι δὲ ἑλληνικὸς στόλος ἥρχετο ἐναντίον των.

Οἱ "Ελληνες, δταν ἔφθασαν ἐκεῖ, ἔξηλθον καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ξηράν καὶ ἔγινεν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο πεζομαχία. Κατ' αὐτὴν οἱ "Ελληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας, ἃν καὶ ἥσαν οὗτοι διπλάσιοι. Κατόπιν ἔθεσαν πῦρ εἰς τὰ περσικὰ πλοῖα καὶ τὰ ἔκαυσαν ὅλα.

Αἱ ἔνδοξοι νῖκαι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν ἔδωσαν τὸ σύνθημα εἰς τὰς περισσοτέρας νήσους καὶ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας νὰ ἐλευθερωθοῦν καὶ αὐταὶ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν. "Ολαι αἱ περσικαὶ φρουραί, αἱ ὅποιαι ἥσαν μέσα εἰς τὰς πόλεις αὐτάς, ἔξεδιώχθησαν καὶ αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις ἐκήρυξαν τὴν ἐλευθερίαν των.

‘Ο στρατηγός τῶν Σπαρτιατῶν Παυσανίας, αὐτὸς δὲ ποῖοις ἔγινε τόσον ἐνδοξος κατὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, εἶχε κακὸν τέλος. ’Αφοῦ μὲ τὸν στόλον του ἐκυρίευσε τὴν σπουδαίαν πόλιν Βυζάντιον, ὑπερηφανεύθη πολύ. Οἱ Σπαρτιάται εἶχον λόγους νὰ ὑποπτεύωνται, διὸ δὲ Παυσανίας εἶχε συνάψει σχέσεις μὲ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν. Διὰ τοῦτο ἔστειλαν ἀπεσταλμένους καὶ διέταξαν αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Σπάρτην. ’Αλλὰ καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν Σπάρτην δὲ Παυσανίας δὲν ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὰ σχέδιά του. Οἱ ἔφοροι, ἐπειδὴ ἔμαθον διτὶ ήτοίμαζεν ἐπανάστασιν τῶν εἰλώτων, κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς θάνατον.

‘Ο Παυσανίας, ὅταν ἔμαθε τὴν καταδίκην του, ἐσπευσε νὰ καταφύγῃ καὶ νὰ σωθῇ εἰς τὸ Ἱερὸν ἐνὸς ναοῦ, διότι ἐκεῖ δὲν ἐπετρέπετο νὰ τὸν συλλάβουν. Οἱ ἔφοροι δῆμος ἀπεφάσισαν νὰ κτίσουν τὰς θύρας τοῦ ναοῦ, διὰ νὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πεῖναν. Πρώτη ἡ μήτηρ του λέγουν, διτὶ ἔθεσε τὸν πρῶτον λίθον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΝΑΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ

35. Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

"Οταν οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὴν πατρίδα των, δὲν εῦρον ἔκει ἄλλο παρὰ λίθους καὶ στάκτην. Εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ἔκει ὑψηλὰ ἐκάπνιζον ἀκόμη τὰ ἐρείπια τῆς Ἀκροπόλεως.

Τότε ἀκόμη περισσότερον ἐνόρσαν οἱ Ἀθηναῖοι, πόσον μεγάλη ἦτο ἡ νίκη των, ἡ δποία ἔχαρισεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐλευθερίαν. Μεγάλην ύπερηφάνειαν ἦσθάνοντο τότε οἱ Ἀθηναῖοι. Ἐπίστευον ὅτι αὐτοὶ πολὺ περισσότερον ἀπὸ τούς ἄλλους Ἑλληνας συνετέλεσαν νὰ νικηθῇ ὁ ἔχθρος. Μὲ δλον των λοιπὸν τὸ δίκαιον ἐνόμιζον, ὅτι ἦσαν οἱ πρῶτοι μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Μεγάλα τώρα σχέδια ἔκαμνον διὰ τὸ μέλλον. Ἄλλα καὶ οἱ Σπαρτιάται ἦσαν ύπερήφανοι διὰ τὴν ἀνδρείαν των, ἡ δποία ἐδοξάσθη τόσον λαμπρὰ εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ τὰς Πλαταιάς.

"Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἑλληνες δὲν κατέστρεψαν ἐντελῶς τὸν περισκὸν στρατόν, ἀλλὰ μόνον ἐνίκησαν καὶ ἐξεδίωξαν αὐτὸν, ύπηρχε φόβος, ὅτι μίαν ἡμέραν οἱ Πέρσαι θὰ ἐξεστράτευον καὶ πάλιν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ἐπρεπε λοιπὸν δλαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις νὰ ἐνωθοῦν ύπὸ τὴν ἀρχηγίαν μιᾶς ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς ἴσχυρὰς πόλεις.

Ποία ἔξ αὐτῶν λοιπὸν θὰ ἐγίνετο ἡ ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος;

Αι Ἀθῆναι ἡ ή Σπάρτη; Ἡ Σπάρτη ἦτο περισσότερον συντηρητική καὶ ἔμενεν εἰς τὰς παλαιάς της συνηθείας. Διὰ τοῦτο, ὅταν αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις ἐζήτησαν τὴν συμμαχίαν τῶν Σπαρτιατῶν, οὕτοι δὲν ἐδέχθησαν, διότι ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν εἰς αὐτοὺς πάντοτε νὰ προστατεύουν μὲ τὰ πλοῖα τῶν τὰς Ἰωνικὰς πόλεις. Ἐπροτίμησαν νὰ διατηρήσουν τὴν ἀρχήν των εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου ἔπρεπε νὰ ἔχουν δλας των τὰς δυνάμεις συγκεντρωμένας.

Τότε αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις καθώς καὶ πολλαὶ νῆσοι παρεκάλεσαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ τοὺς δεχθοῦν εἰς τὴν συμμαχίαν των. Ὁ δὲ Ἀριστείδης ἐστάλη ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους νὰ καθορίσῃ, ποῖαι πόλεις θὰ προσέφερον εἰς τὰς Ἀθήνας στρατόν ἢ πλοῖα ἢ χρήματα διὰ τὴν συμμαχίαν. Ὁ Ἀριστείδης ἐξετέλεσε τὸ ἔργον του μὲ τόσην μεγάλην δικαιοσύνην, ὥστε κανεὶς ἀπὸ τοὺς συμμάχους δὲν εἶχε παράπονον. “Ἐν ἔτος λοιπὸν μετὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν ἔγινεν ἡ πρώτη Ἀθηναϊκὴ 478 π.Χ. συμμαχία.

“Ἐδρα τῆς συμμαχίας ἦτο ἡ νῆσος Δῆλος, ὅπου συνηθροίζοντο οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν συμμαχικῶν πόλεων. Εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ οἱ σύνεδροι συνεζήτουν διάφορα ζητήματα καὶ σχέδια καὶ δλοι εἰχον ἵσην ψῆφον. Ὁ σκοπός, τὸν δποῖον ἐπεδίωκεν ἡ συμμαχία αὐτῇ τῶν πόλεων, ἦτο νὰ παρασκευάζῃ τριήρεις πρὸς προστασίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν περσικὸν κίνδυνον.

36. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ

Μόλις ἐπέστρεψαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν πόλιν τῶν ἥρχισαν νὰ κτίζουν καὶ πάλιν τὰς οἰκίας τῶν καὶ τοὺς ναούς των. Ἄλλ’ ὁ Θεμιστοκλῆς διόλου δὲν ἔμενεν ἡσυχος.

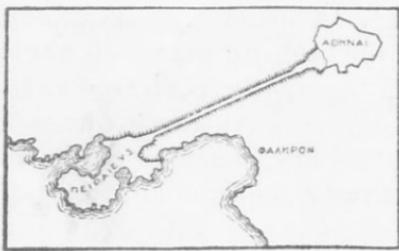
Μὲ τὸν δῖγύν του νοῦν ἔβλεπεν, ὅτι ἀργά ἡ γρήγορα θὰ ἔλθῃ καιρός, κατὰ τὸν δποῖον αἱ Ἀθῆναι θὰ πολεμήσουν μὲ τὴν ἀντίζηλόν των Σπάρτην.

Διὰ τοῦτο ἐσκέπτετο, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔξασφαλίσῃ τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὴν ξηράν. Ἐπρότεινε λοιπὸν καὶ ἐπέτυχε νὰ ἀποφασίσουν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν ἑκκλησίαν νὰ ὀχυρώσουν καλύτερον τὴν πόλιν. Νέα λοιπὸν τείχη κατεσκευάσθησαν

γύρω από τάς Ἀθήνας. "Ομοια τείχη κατεσκευάσθησαν καὶ γύρω ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ.

‘Ο Πειραιεὺς ἀπὸ τότε ἔγινε πολὺ σπουδαῖος καὶ ἴσχυρὸς λιμὴν διὰ τάς Ἀθήνας. Ἀργότερον δὲ Πειρικλῆς ἤνωσε τάς δύο πόλεις μὲν δύο τείχη παράλληλα, τὰ δόποια ἔφθανον ἀπὸ τάς Ἀθήνας μέχρι τοῦ Πειραιῶς καὶ ἐλέγοντο μακρὰ τείχη. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ Ἀθῆναι δὲν ἦτο δυνατὸν ποτὲ νὰ ἀπομονωθοῦν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ καὶ ἡδύναντο νὰ λαμβάνουν ἀπὸ ἑκεῖ δ.τι ἐχρειάζοντο ἐν καιρῷ πολέμου.

Οἱ Σπαρτιᾶται ἀνησύχησαν πολὺ διὰ τὴν σπουδαίαν αὐτὴν ὁχύρωσιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς. Ἐμίσησαν τὸν Θεμιστοκλέα, ἐσυκοφάντησαν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐπέτυχον νὰ ἔξοστρακισθῇ ἑκεῖνος, δὲ δόποιος ἐσωσεν ἄλλοτε δλην τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν βαρβάρων.

Τὰ μακρὰ τείχη ἀπὸ Ἀθηνῶν μέχρι Πειραιῶς. του δὲν ἔμεινεν ἥσυχος δ Θεμιστοκλῆς. Οἱ ἔχθροὶ του ἥθελον νὰ τὸν ἔξοντώσουν. Ἐπειδὴ δὲ ἐφοβεῖτο, δτι θὰ τὸν ἐφόνευον, ἡναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Περσίαν.

Ἐκεῖ δὲ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης ἐδέχθη μὲν μεγάλην εὐχαρίστησιν τὸν Θεμιστοκλέα. Ἐδώρησεν εἰς αὐτὸν μίαν πόλιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν Μαγνησίαν, διὰ νὰ κατοικήσῃ. Εἰς τὴν Ἰδίαν πόλιν δ Θεμιστοκλῆς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἔξήκοντα τεσσάρων ἑτῶν. Ὁλίγον προηγουμένως ἀπέθανε καὶ δ Ἀριστείδης, τὸν δόποιον ἑτίμησαν μὲν σεβασμὸν οἱ πατριῶται του. Τὰς θυγατέρας του ἀνέλαβε νὰ προικίσῃ ἡ πολιτεία, διότι ὁ πατήρ των ἦτο πολὺ πτωχὸς καὶ δὲν ἄφησεν εἰς αὐτὰς περιουσίαν.

37. Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΚΙΜΩΝ

Ἀπὸ τοὺς σπουδαίους ἄνδρας, οἱ δόποιοι εἰργάσθησαν

τότε. διὰ νὰ γίνουν αἱ Ἀθῆναι ἵσχυρὸν κράτος, ἥτο δὲ οὐδὲς τοῦ ἐνδόξου Μιλτιάδου, δὲ Κίμων.

Οὐαὶ Κίμων ἔχασε τὸν πατέρα του πολὺ μικρός. Τὰ ἔτη τῆς νεότητός του ἐπέρασεν ἀσχολούμενος μὲ τὰ γράμματα, μὲ τὴν ἴππασίαν καὶ ἄλλα ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα. Ἡτο πολὺ εὐφύής, τολμηρός καὶ πολὺ φιλότιμος. Εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἐπολέμησε μὲ μεγάλην γενναιότητα καὶ ἔγινε τότε πολὺ γνωστός.

Οὐαὶ δὲ Κίμων ὑψηλός, ὡραῖος καὶ τὴν δαφνηφόρον κεφαλὴν του ἐστόλιζον πυκνὰ καὶ κατσαρὰ μαλλιά. Εἰς δὲν του τὴν ζωὴν ὑπῆρξεν ἀδωροδόκητος καὶ ἡμειβε πλουσίως τοὺς συναγωνιστάς του.

Οὐαὶ ἀγάπη του πρὸς τὸν λαὸν ἥτο τόση, ὅστε τὴν μεγάλην περιουσίαν, τὴν δποίαν ἀργότερον ἀπέκτησεν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν ἔχθρῶν εἰς τοὺς ἐνδόξους πολέμους του κατὰ τῶν Πιερσῶν, ἔξωδευε διὰ τοὺς πολίτας. Εἶχε διατάξει νὰ ἀφαιρεθοῦν οἱ φράκται ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς του, διὰ νὰ ἡμοροῦν οἱ πολίται μὲ ἐλευθερίαν νὰ εἰσέρχωνται καὶ νὰ λαμβάνουν ἀπὸ ἑκεῖ ὅ,τι εἶχον ἀνάγκην. "Οταν ἔξήρχετο εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ἥκολούθουν αὐτὸν δοῦλοι, οἱ ὄποιοι ἐμοίραζον εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐνδύματα καὶ χρήματα.

Ο Κίμων.

(Απὸ ἀρχαῖον δακτυλιόλιθον).

Ο δίκαιος Ἀριστείδης πολὺ ἐνωρίς ἀντελήφθη τὴν μεγαλοφύταν τοῦ νέου καὶ ἔκαμεν αὐτὸν φίλον καὶ συνεργάτην του. Εἰς διάστημα δλίγου χρόνου δὲ Κίμων ἔλαβε τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα καὶ διεδέχθη τὸν Ἀριστείδην εἰς τὴν στρατηγίαν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου. Οὐαὶ ἔξοχος αὐτὸς στρατηγὸς ἐστάλη νὰ ἐλευθερώῃ τὰς πόλεις ἑκείνας, αἱ δποῖαι ἦσαν ἀκόμη ὑπὸ τὴν περσικὴν κυριαρχίαν.

Οὐαὶ πρώτη του πολεμικὴ πρᾶξις ἥτο ἡ ἐκδίωξις ἀπὸ τῆς Θράκης τῶν Πιερσῶν, ὅσοι ἔμενον ἀκόμη ἑκεῖ. Τότε δλαι αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης ἔγιναν σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων.

"Επίσης ἀπήλλαξε τὸ Αἴγαῖον πέλαγος ἀπὸ τοὺς πειρατὰς καὶ κατέλαβε τὴν κυριωτέραν τῶν ἔδραν, τὴν Σκῦρον.

Τὸ ἔτος 467 κατενίκησε τὸν ἴσχυρὸν περσικὸν στόλον εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εύρυμέδοντος ποταμοῦ, εἰς τὴν παραλίαν τῆς Παμφιλίας. Πλούσια ἦσαν τὰ λάφυρα, τὰ ὅποια ἔλαβεν ὁ Κίμων ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν αὐτήν. Πολλαὶ δὲ Ἑλληνικαὶ πόλεις εἰς τὴν παραλίαν τῆς Καρίας καὶ Λυκίας προσετέθησαν εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν.

"Υστερὸν ἀπὸ δλίγα ἔτη (449 π. Χ.) ὁ Κίμων ἐπεχείρησε τὴν τελευταίαν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Περσῶν. "Ἐπλευσε λοιπὸν μὲ στόλον εἰς τὴν Κύπρον, τὴν ὅποιαν κατεῖχον οἱ Πέρσαι, καὶ ἐποιλιόρκησε τὸ Κίτιον (σημερινὴν Λάρνακα).

Κατὰ τὴν πολιορκίαν ὅμως ἀπέθανεν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔνεκα φοιβερᾶς ἐπιδημίας, ἡναγκάσθησαν νὰ φύγουν ἀπ' ἐκεῖ. Εἰς τὴν Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐκέρδισε σπουδαίαν νίκην, οἱ δὲ ναύαρχοι τοῦ περσικοῦ στόλου, ὅταν εἶδον τὰς ἀθηναϊκὰς τριήρεις, τὰς ὅποιας ἐνόμιζον ὅτι ἐκυβέρναν ὁ Κίμων, ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν. Τοιουτοτρόπως ὁ Κίμων καὶ νεκρὸς ἀκόμη ἐπάνω εἰς τὴν τριήρη ἐνίκα νίκην λαμπράν. Τέλος συνωμολογήθη εἰρήνη μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Περσῶν, ἡ ὅποια ὀνομάζεται Κιμώνειος εἰρήνη.

"Ο περσικὸς στόλος ἐξεδιώχθη ἐντελῶς ἀπὸ τὸ Αἴγαῖον πέλαγος καὶ αἱ Ἀθῆναι ἔγιναν ἡ πρώτη ναυτικὴ δύναμις τῆς Ἑλλάδος.

"Ο χρυσοῦς αἰώνων τῆς ἐφαίνετο, ὅτι ἥρχιζε. Τὸ ὄνειρον τοῦ Θεμιστοκλέους ἥρχιζε νὰ πραγματοποιήται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ο ΧΡΥΣΟΥΣ ΑΙΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

38. ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ

Τεσσαράκοντα ἔτη ἐπέρασαν ἀπὸ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὄποιον ἔγινεν ἡ ναυμαχία εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Αἱ Ἀθῆναι εἶχον γίνει τώρα ώραίσα πόλις. Καὶ μάλιστα ἀκόμη ώραιοτέρα ἀπὸ ὅ, τι ἦτο, πρὶν καταστραφῆ ἀπὸ τοὺς Πέρσας. Ὡραῖαι οἰκοδομαὶ εἶχον κτισθῆ. Ὡραῖοι ναοὶ ἐστέκοντο μεγαλοπρεπέστατοι ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Οἱ πολῖται τῆς Ἀττικῆς ἀνήρχοντο τότε εἰς 160.000 κατοίκους. Ἀπὸ τούτους 55.000 ἦσαν ἄνδρες ἀπὸ 18 ἐτῶν καὶ ἄνω. Ὅπηρχον δῆμος καὶ ξένοι οἱ μέτοικοι, 40.000 περίπου. Ὁ πληθυσμὸς λοιπὸν τῆς Ἀττικῆς μαζὶ μὲ τοὺς μετοίκους ἀνήρχετο εἰς 200.000 κατοίκους. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτοὺς ὑπῆρχον καὶ δοῦλοι. Σκύθαι, Θρᾷκες, Ἰλυριοί καὶ Ἀσιάται. Ὄλοι οἱ δοῦλοι εἰς τὴν Ἀττικὴν ἔχουν ύπολογισθῆ εἰς 100.000 περίπου τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Πόσον εἶχον ἀλλάξει τὰ πράγματα τώρα! Ὄλοι οἱ πολῖται ἦσαν ἴσοι ἐντελῶς μεταξύ των. Ὁ καθεὶς ἥδυνατο, ἐὰν ἦτο ἄξιος, νὰ ἐκλεγῇ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἄρχων τῆς πόλεως καὶ στρατηγός. Ἐπίσης ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκλεγῇ δικαστὴς εἰς τὸν Ἀρειον Πάγον, εἰς ὅποιαν δήποτε τάξιν καὶ ἄν ἀνῆκε.

39. Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ

Τώρα οἱ Ἀθηναῖοι ἔχουν ἔνα μεγάλον ἄνδρα, ὁ ὄποιος τοὺς κυβερνᾷ. Αὕτος εἶναι ὁ Περικλῆς, ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου, ὁ ὄποιος ἀπὸ εἴκοσιν ἥδη ἐτῶν διευθύνει τὴν πολιτικὴν

ζωὴν τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἀγαποῦν πολὺ καὶ τὸν
έκλεγουν κατ' ἔτος ἄρχοντα στρατηγόν.

461 π.Χ. ‘Ο Περικλῆς ἦτο ὁ μεγαλύτερος πολιτικός ἀνήρ τὸν
ὅποιον ἀπέκτησαν αἱ Ἀθῆναι τότε. “Οταν ἦτο μικρός, ἦτο δει-
λός καὶ δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ ὅμιλῇ ἐμπρός εἰς ἄλλους. “Οταν
δημως ἐμεγάλωσε καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον, κανεὶς δὲν
ἔδειξε τόσην ἀνδρείαν, ὥσην αὐτός.

‘Ο Περικλῆς.

τάξεις τῶν πτωχῶν πολιτῶν. Τοῦ κόμματος τῶν πλουσίων ἀρ-
429 π.Χ. χηγὸς τότε ἦτο ὁ Κίμων. ‘Ο Περικλῆς ἔμεινεν ἀρ-
χηγὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἔως ὅτου ἀπέθανεν. Περισσότε-
ρον δηλαδὴ ἀπὸ τριάκοντα ἔτη.

Ἐις ὅλον αὐτὸ τὸ χρονικὸν διάστημα ποτὲ δὲν ἐφάνη ἔξω
εἰς τοὺς δρόμους. ‘Εκτὸς μόνον ὅταν ἐπήγαινεν εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν τοῦ δῆμου καὶ εἰς τὰς ἄλλας δημοσίας συγκεντρώσεις.
Ποτὲ δὲν ἐπήγαινεν εἰς τὴν ἀγοράν, δπως συνήθιζον οἱ περισ-
σότεροι Ἀθηναῖοι, διὰ νὰ ἀκούῃ καὶ νὰ λέγῃ νέα. Εἶχε δὲ πολὺ¹
δλίγους φίλους, τοὺς ὁποίους συνανεστρέφετο.

‘Ο Περικλῆς ἔκαμε νόμον, ὃ ὁποῖος ὤριζεν, ὅτι κάθε πο-
λίτης πτωχὸς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ χρήματα ἀπὸ τὸ

Οἱ γονεῖς του, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εὔγε-
νεῖς, ἐφρόντισαν νὰ δώσουν εἰς τὸν Περι-
κλέα τὴν καλυτέραν μόρφωσιν. Μουσικὴ
καὶ φιλοσοφία ἦσαν τὰ ἀγαπημένα του
μαθήματα. Ἄλλα περισσότερον ὁ Περι-
κλῆς ἤγάπα τὴν ρητορείαν. Τοῦ ἦρεσε δη-
λαδὴ πολὺ νὰ ὅμιλῇ ἐμπρός εἰς τὸ πλῆ-
θος. ‘Ωμίλει δὲ μὲ τόσην δύναμιν καὶ μὲ
τόσην μεγάλην εὐγλωττίαν, ὡστε οἱ ἀν-
θρωποι ἔλεγον, ὅτι, ὅταν ὁ Περικλῆς ὅμι-
λῃ, ἀστράπτει καὶ βροντᾶς ὠσάν τὸν Δία.
Διὰ τοῦτο τὸν ἔλεγον καὶ ‘Ολύμπιον

Νέος ἀκόμη ἥρχισε νὰ λαμβάνῃ μέ-
ρος εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς πό-
λεως. Πολὺ δὲ συντόμως ἔγινεν ἀρχηγὸς
τοῦ κόμματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκον αἱ

τάξεις τῶν πτωχῶν πολιτῶν. Τοῦ κόμματος τῶν πλουσίων ἀρ-
429 π.Χ. χηγὸς τότε ἦτο ὁ Κίμων. ‘Ο Περικλῆς ἔμεινεν ἀρ-
χηγὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἔως ὅτου ἀπέθανεν. Περισσότε-
ρον δηλαδὴ ἀπὸ τριάκοντα ἔτη.

Ἐις ὅλον αὐτὸ τὸ χρονικὸν διάστημα ποτὲ δὲν ἐφάνη ἔξω
εἰς τοὺς δρόμους. ‘Εκτὸς μόνον ὅταν ἐπήγαινεν εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν τοῦ δῆμου καὶ εἰς τὰς ἄλλας δημοσίας συγκεντρώσεις.
Ποτὲ δὲν ἐπήγαινεν εἰς τὴν ἀγοράν, δπως συνήθιζον οἱ περισ-
σότεροι Ἀθηναῖοι, διὰ νὰ ἀκούῃ καὶ νὰ λέγῃ νέα. Εἶχε δὲ πολὺ¹
δλίγους φίλους, τοὺς ὁποίους συνανεστρέφετο.

‘Ο Περικλῆς ἔκαμε νόμον, ὃ ὁποῖος ὤριζεν, ὅτι κάθε πο-
λίτης πτωχὸς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ χρήματα ἀπὸ τὸ

δημόσιον, διὰ νὰ ἀγοράζῃ εἰσιτήριον καὶ νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ θέατρον. Εἶχε δὲ μεγάλα δύνειρα διὰ τὰς Ἀθήνας. "Ηθελε νὰ κάμη αὐτὰς τὴν ἴσχυροτέραν ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ἐλληνικάς πόλεις καὶ κατὰ ξηράν καὶ κατὰ θάλασσαν. 'Ο Περικλῆς ἐλυπεῖτο πολὺ διότι ἡ Ἑλλάς ἦτο διηρημένη εἰς διάφορα κράτη' ἔθεωρε δὲ τοῦτο πολὺ κακὸν καὶ ἐπικίνδυνον. Διὰ τοῦτο ὠνειρεύετο ἐν ἀθηναϊκὸν κράτος, τὸ ὅποῖον νὰ κυριαρχῇ ὅλων τῶν ἀλλών.

'Ο πολιτικός του ἀντίπαλος, δ Κίμων, ἥθελε νὰ ὀναγνωρίσῃ τὴν δύναμιν τῆς Σπάρτης κατὰ ξηράν, ἐνῷ αἱ Ἀθῆναι θὰ ἦσαν ἡ πρώτη δύναμις κατὰ θάλασσαν. "Εβλεπε δηλαδὴ τὴν πρόδοθον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν φιλικὴν συνεργασίαν καὶ τῶν δύο αὐτῶν πόλεων.

'Ο Περικλῆς ἐκάλεσεν ἀντιπροσώπους εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ ὅλας τὰς ἐλληνικάς πόλεις, διὰ νὰ συζητήσουν, πῶς θὰ κτίσουν καὶ πάλιν τοὺς ναούς, τοὺς ὅποιους οἱ Πέρσαι κατέστρεψαν. 'Ἐπισής ἔρριψε μίσαν ὥραιαν ἰδέαν. Τὰ ἐλληνικὰ δηλαδὴ πλοῖα νὰ ἡμποροῦν ἐλευθέρως νὰ εἰσέρχωνται εἰς τοὺς ἐλληνικούς λιμένας καὶ νὰ φεύγουν χωρὶς νὰ πληρώνουν φόρουν. Εἰς αὐτὸ δῆμος δὲν ἦτο σύμφωνος ἡ Σπάρτη.

'Ο Περικλῆς ἥθέλησε καὶ ἐπέτυχε νὰ κάμη τὰς Ἀθήνας ἴσχυρὸν κράτος. Αὐτὴν δὲ τὴν πόλιν νὰ κάμη τὴν ὥραιοτέραν πόλιν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκυβερνοῦσε τὰς Ἀθήνας ὁ Περικλῆς, ὄνομάζομεν χρυσοῦν αἰῶνα τῶν Ἀθηνῶν.

40. ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ

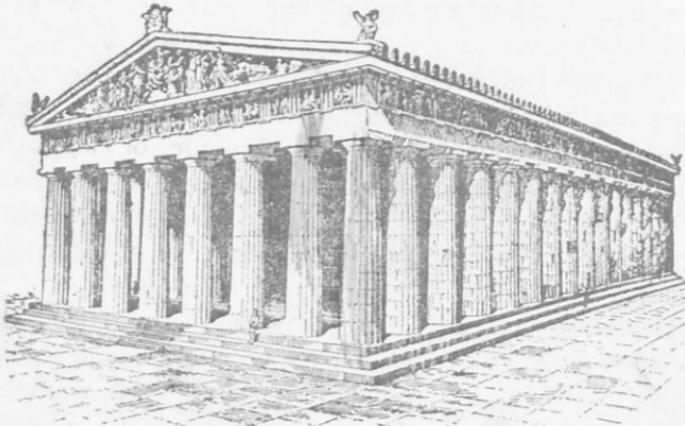
'Εκεῖνο πρὸ πάντων, τὸ ὅποῖον ἐστόλισε τὰς Ἀθήνας καὶ ἔκαμε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους νὰ τὴν θαυμάσουν, εἶναι τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ ὅποια ἔκαμεν ὁ Περικλῆς ἐπάνω εἰς τὴν Ακρόπολιν.

"Ολοι οἱ ἀνθρωποι τὴν ἐποχὴν ἔκείνην ἦσαν εἰς κίνησιν. Καμμία ἀνεργία δὲν ἔβασανιζε τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν ἔφθανον μάλιστα αἱ ἐργατικαὶ χεῖρες, τὰς ὅποιας διέθετον τότε αἱ Ἀθῆναι. "Ηρχοντο καὶ ἀπ' ἔξω, ἀπὸ ἄλλα μέρη ἀνθρωποι νὰ

έργασθοῦν εἰς τὰς Ἀθήνας. Τί κίνησις πραγματικῶς τότε εἰς τὰς Ἀθήνας! Τί μεγάλη δημιουργία!

‘Ο Παρθενών, δο ναὸς τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, τὸ θαῦμα αὐτὸ τοῦ κόσμου, κτίζεται ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Τετρακό-

446 π.Χ. σια τεσσαράκοντα ἔξ ἔτη πρὸ Χριστοῦ! ‘Ο Περικλῆς ἔχει μεγάλην φιλοδοξίαν. Εἰς τὴν θέσιν, εἰς τὴν ὅποιαν εύρισκετο δο παλαιὸς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν ὅποῖον κατέστρεψαν οἱ Πέρσαι, δο Περικλῆς θέλει νὰ ἀνεγείρῃ νέον μεγαλοπρεπέστερον ναόν. ‘Η Παρθένος Ἀθηνᾶ, ἡ προστάτις θεὰ τῶν Ἀθηνῶν, μὲ τὴν χάριν τῆς ὅποιας ἐσώθησαν αἱ Ἀθῆναι καὶ ὅλη μαζὶ

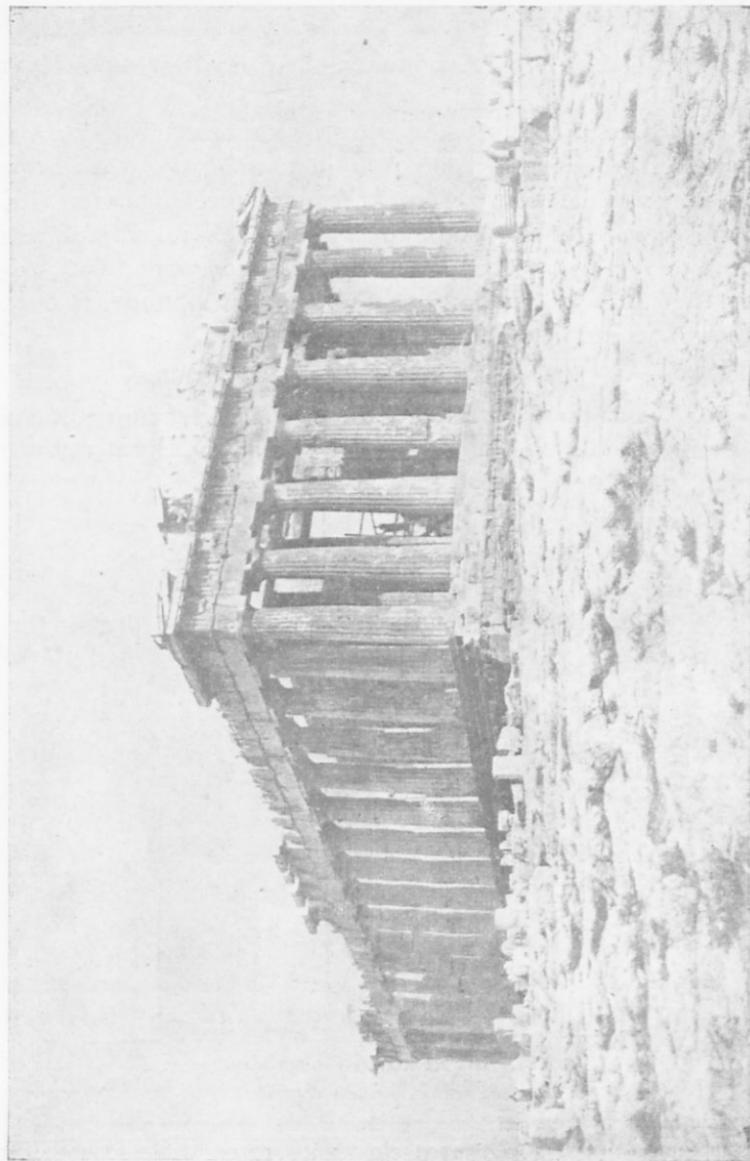

‘Ο Παρθενών. (*Ἀναπαράστασις*).

ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τὴν δούλειαν, πρέπει νὰ τιμηθῇ ἔξαιρετικά. Ο ναὸς τῆς πρέπει νὰ γίνῃ τὸ ὡραιότερον οἰκοδόμημα ἀπὸ ὅλα, δοσα ἥτο δυνατόν νὰ φαντασθῇ καὶ νὰ κατασκευάσῃ δο καλύτερος τεχνίτης.

Χρήματα ὑπῆρχον ἄφθονα. Εἰς τὰ εἰρηνικὰ αὐτὰ ἔτη, κατὰ τὰ ὅποια ἔκτιζετο δο Παρθενών, δὲν ἔξωδευον οἱ Ἀθηναῖοι χρήματα διὰ πλοῖα. Αἱ σύμμαχοι δὲ πόλεις τοῦ κράτους τῶν Ἀθηνῶν προσέφερον ἀρκετὰ χρήματα διὰ τὴν συμμαχίαν. Μεγάλα περισσεύματα παρουσίαζε τότε δο προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους.

‘Ο Περικλῆς εἶχεν ως βοηθὸν διὰ τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ

Ο Παρθενών.

δόποια ἔκτιζεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἔνα μεγάλον καλλιτέχνην, τὸν Φειδίαν.

‘Ο Φειδίας ἥτο διεύθυντής ὅλων τῶν ἔργων. Ἡτο διεύθυντής ὅλων τῶν αἰώνων! Υπὸ τῆς διεύθυνσίν του είργαζοντο ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν οἱ καλύτεροι ἀρχιτέκτονες, τοὺς ὁποίους εἶχε νὰ παρουσιάσῃ ὁ κόσμος τότε. Τοὺς ἀρχιτέκτονας ἐβοήθησε πολὺ καὶ τὸ ὄλόλευκον μάρμαρον, τὸ ὁποῖον ἤρχετο ἀπό τὸ Πεντελικόν.

41. ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ

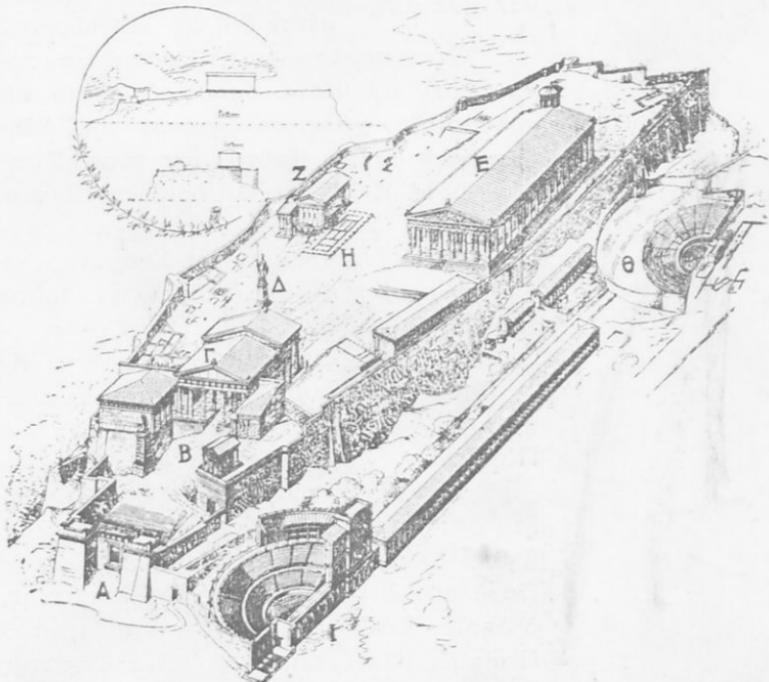
“Ἄς κάμωμεν ἔνα περίπατον μὲ τὴν φαντασίαν μας καὶ ἄς ἀναβῶμεν εἰς τὸν ἱερὸν λόφον τῶν Αθηνῶν. Εἶναι τριακόσια

·Η ·Αθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν.
(Εἰκὼν ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου).

μέτρα ύψηλός καὶ εύρισκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως. Ἐκεῖ ἐπάνω λέγουν, ὅτι ἐφιλονίκησαν διὰ τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς πόλεως οἱ δύο θεοί, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν. Διὰ τοῦτο εἰς ἐκεῖνο

τὸ μέρος ἀκριβῶς ἐκτίσθη εἰς ὡραῖος ναός, τὸ Ἐρέχθειον. (βλέπε γράμμα Ζ). Μεγάλην ἐντύπωσιν μᾶς κάμνει εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν ἡ Στοὰ τῶν Κορῶν, ἡ δοπίσια στολίζει τὸ ιερόν. Ἐπάνω εἰς ἔνα τοῦχον 2.6 μέτρα ὑψηλὸν εύρισκονται ἔξι Κόραι. Αὗται

Πῶς ἦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν.

φέρουν εἰς τὴν κεφαλήν των κάνιστρον. "Ηρεμοι, ὡραῖαι, εὔγενεῖς, γεμάται ἀπὸ ύγειαν καὶ χάριν, αἱ Κόραι βαστάζουν τὴν στέγην τοῦ ναοῦ. Ἔκει πλησίον (βλέπε γράμμα Η) εἶναι καὶ τὰ θεμέλια τοῦ ἀρχαιοτέρου ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

Εἰς τὴν ἀρχήν, πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, συναντῶμεν μίαν εἴσοδον (βλέπε εἰκόνα, γράμμα Α). Κατόπιν ἀναβαίνομεν μίαν κλίμακα. Δεξιά μας (γράμμα Β) ἔχομεν ἔνα χα-

ριτωμένον οίκοδόμημα. Εἶναι ναός ἀφιερωμένος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν Νίκην. Ἐμπρός μας ἀκριβῶς (γράμμα Γ) ύψωνονται τὰ

Προπύλαια. Ὁ ἀρχιτέκτων Μνησικλῆς

437 - 432 π.Χ. τὰ ἔκτισε καὶ ἔχρειάσθησαν πέντε ἔτη νὰ τελειώσουν.

"Οταν περάσωμεν τὰ Προπύλαια, συναντῶμεν τὴν θέσιν, δπου εύρισκετο τὸ κολοσσιαῖον χάλκινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς (γράμμα Δ). Τοῦτο ἦτο τόσον ύψηλόν, ώστε οἱ ναῦται καὶ δσοι ἐταξίδευον τότε, μόλις ἔκαμπτον τὸ ἀκρωτήριον Σούνιον, ἔβλεπον τὸ ἄκρον τοῦ δόρατος, τὸ ὅποιον ἐκράτει ἡ θεά. Εἶναι καὶ τοῦτο ἔργον τοῦ Φειδίου.

Δεξιά μας, ἀπέναντι ἀκριβῶς τοῦ Ἐρεχθείου (γράμμα Ε), ύψωνεται μεγαλοπρεπής ὁ ναός τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, ὁ Παρθενών.

'Αρχιτέκτων τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ ναοῦ ἦτο ὁ Ἰκτῖνος. Ἄλλὰ καὶ δι' ἔνα ἄλλον ἄνδρα μανθάνομεν, ὅτι εἰργάσθη εἰς τὸν Παρθενῶνα. Αὐτὸς ἦτο ὁ Καλλικράτης, ὁ ὅποιος ἔκαμε καὶ τὰ μακρὰ τείχη τοῦ Πειραιῶς. Φαίνεται, ὅτι ὁ Καλλικράτης ἦτο ὁ ἐργολάβος τοῦ οίκοδομήματος.

Κόρη

ἀπὸ τὴν νοτίαν πρόσ· τασιν τοῦ Ἐρεχθείου.

Ἐνετοὶ μὲ τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι εἰχον τότε τὴν Ἑλλάδα μας ὑπόδουλον, ὁ Παρθενών ἔπαθε μεγάλην καταστροφήν. Βλῆμα κανονιοῦ ἔπεσε μέσα εἰς τὸν ναὸν καὶ ἤναψεν ἡ πυρῖτις, τὴν ὅποιαν ἐφύλασσον μέσα ἔκει οἱ Τούρκοι. Μιὰ φοβερὰ ἔκρηξις ἔγινε τότε καὶ κατέστρεψε τὸν θαυμάσιον αὐτὸν ναόν.

"Ο Παρθενών ἦτο στολισμένος ἀπ' ἔξω εἰς δλας τὰς πλευρὰς μὲ ὥραῖς ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα, τὰ ὅποια ἐσκάλισαν

ό Φειδίας καὶ οἱ μαθηταὶ του. Ἐπίσης τὸ ἐσωτερικὸν μέρος ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν κιόνων, ἡ ζῷφόρος, καὶ τὰ δύο ἀετώματα τοῦ ναοῦ ἐμπρὸς καὶ ὅπιστ, ἥσαν θαυμασίως στολισμένα μὲ γλυπτὰ ἔργα.

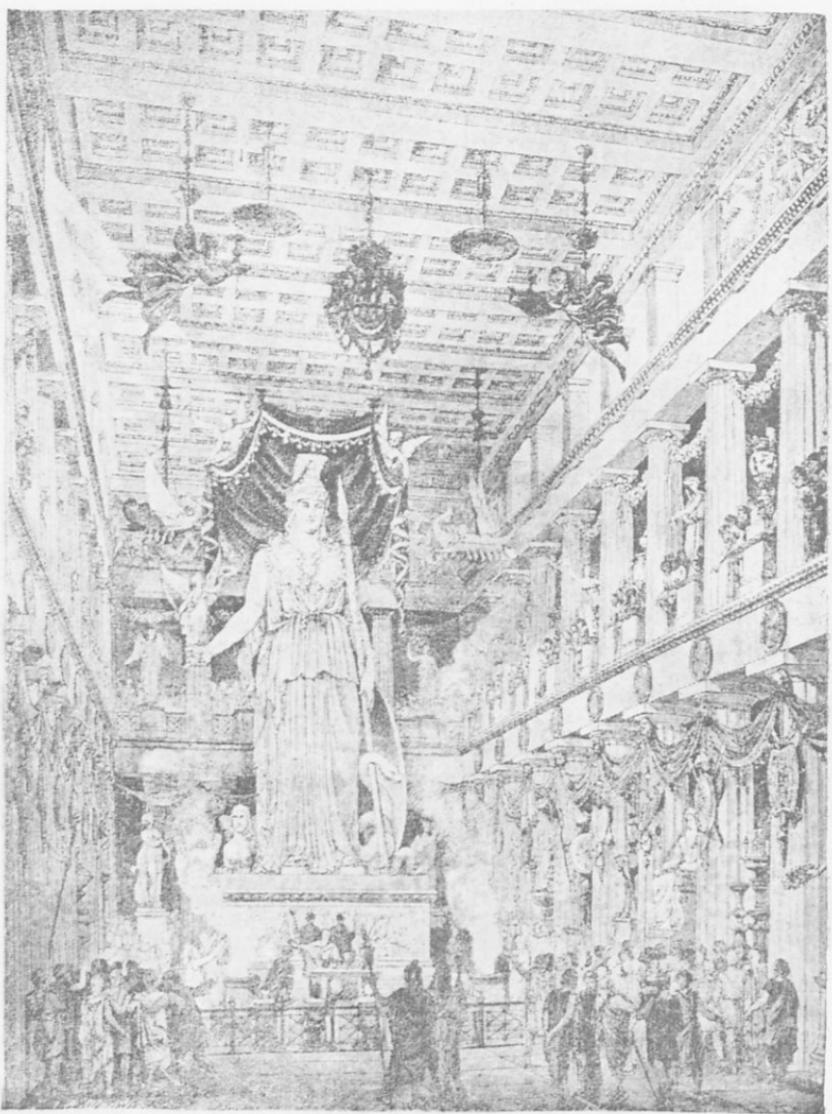
Τὰ ἀνάγλυφα τῆς ζῷφόρου μᾶς παρουσιάζουν διαφόρους εἰκόνας ἀπὸ τὴν παρέλασιν, τὴν πομπήν, ἡ ὅποια ἐγίνετο κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων.

Ἐρέχθειον· ἡ Στοὰ τῶν Κορῶν.

Πολλὰ ἀπὸ τὰ πολύτιμα ἀγάλματα, τὰ ὅποια ἐστόλιζον τὸν Παρθενῶνα, κάποιος Ἀγγεῖος λόρδος τὰ ἐπήρε καὶ τὰ ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν εύρισκονται δὲ σήμερον ἐκεῖ.

Τὸ σπουδαιότερον ἄγαλμα εύρισκετο μέσα εἰς τὸν ναόν. Ἡτο τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς. Ὁ σκελετὸς τοῦ ἀγάλματος αὐτοῦ ἦτο ξύλινος καὶ ἐσκεπάζετο ἀπὸ χρυσόν. Ἡ Ἀθηνᾶ εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐκράτει τὴν Νίκην καὶ τὴν ἄλ-

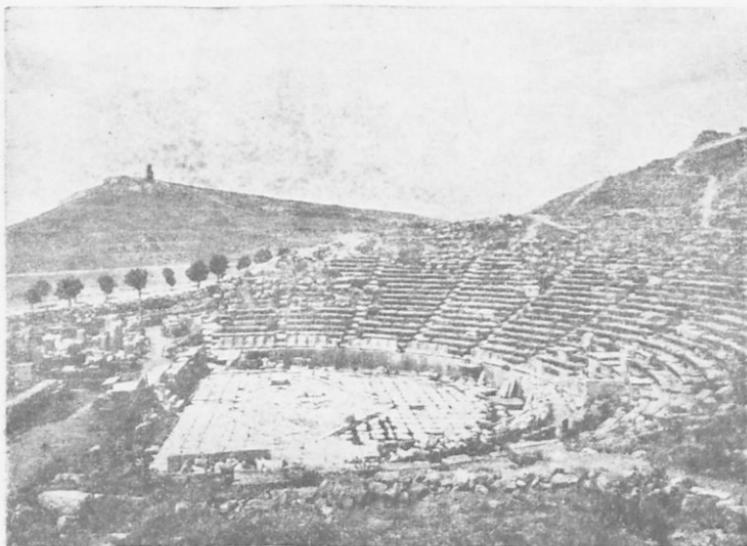

Ἐσωτερικὸν τοῦ Παρθενῶνος μὲ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς.
(*'Αναπαράστασις*).

λην̄ χεῖρα ἐστήριζεν εἰς σκῆπτρον. Αἱ χεῖρες, ὁ λαιμὸς καὶ τὸ πρόσωπον ἥσαν ἀπὸ ἐλεφαντοστοῦν. Ὁ Ἰδιος ὁ Φειδίας μὲ τὴν θαυμασίαν τέχνην του κατεσκεύασε τὸ ὡραῖον αὐτὸ ἄγαλμα.

42. ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ

Κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, εἰς τὴν γωνίαν τῆς εἰκόνος

Τὸ Θέατρον τοῦ Διονύσου,

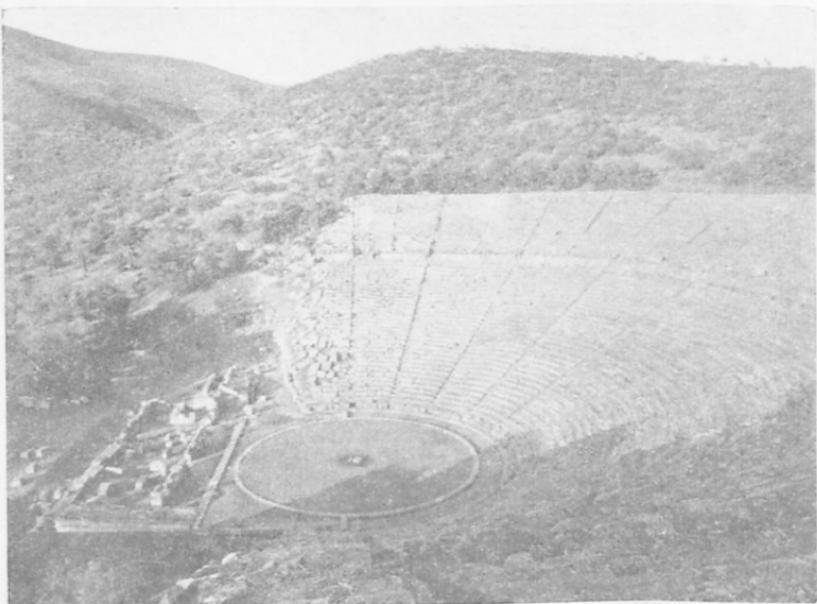
ὅπως τὸ ἔξεθαψεν ἡ σκαπάνη τῶν Γερμανῶν ἀρχαιολόγων.

ὅπου σημειώνεται τὸ γράμμα Θ (σελ. 59), καὶ εἰς τὴν νοτίαν πλευράν, εἶναι ἐν ἀρχαῖον θέατρον. Τοῦτο λέγεται Διονυσιακὸν θέατρον, διότι ἐκτίσθη πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου. Εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν (γράμμα I) εἶναι καὶ ἄλλο θέατρον, τὸ ὅποιον ἐκτίσε πολὺ ἀργότερον ὁ πλούσιος πολίτης Ἡρώδης, ὅταν ἥσαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ Ρωμαῖοι. Τὸ θέατρον αὐτὸ λέγεται θέατρον τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ.

Πολλὰ θέατρα ύπηρχον εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὸ παλαιότερον δῆμως ἦτο τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου.

Μέσα εἰς τὸ θέατρον συνηθροίζοντο ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι, πλούσιοι καὶ πτωχοί, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰ δράματα, τὰ ὅποια ἐπαίζοντο.

Οἱ θεαταὶ ἐκάθηντο εἰς τὰ καθίσματα, τὰ ὅποια βλέπο-

Θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου.

"Αριστα διατηρημένον ἀρχαῖον θέατρον.

μεν νὰ ἀπλώνωνται εἰς σχῆμα κύκλου εἰς τὴν εἰκόνα. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔβλεπον πρὸς τὸ κέντρον, τὸ ὅποιον ἐλέγετο ὁ ρχήστρα.

'Απέναντι εἰς τὴν ὁρχήστραν, ἐκεῖ ὅπου φαίνονται μόνον ἔρείπια, ύπηρχεν ἐν οἰκοδόμημα. Μέσα εἰς αὐτὸν εἰσήρχοντο οἱ

ήθοποιοί, οἱ ὑποκριταὶ, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔβγαινον εἰς τὴν ὁρχήστραν. Τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ λέγεται σκηνή. Ἀριστερὰ ἀκριβῶς τοῦ θεάτρου ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Διονύσου.

43. ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΑΙΩΝΟΣ.
Ο ΦΕΙΔΙΑΣ

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους ἥκμασαν οἱ μεγαλύτεροι καλλιτέχναι, ἀπὸ ὅσους ἐγνώρισεν ὁ κόσμος.

Τὰ ἀγάλματα, τὰ ὅποια ἐλάξευσαν, εἶναι τόσον ώραῖα καὶ ἔχουν τόσην τέχνην, ὡστε οἱ τεχνῖται τῆς σημερινῆς ἐποχῆς λέγουν, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ φθάσουν τὴν τέχνην των. Ἄλλοι πάλιν λέγουν, ὅτι μόνον μίαν φοράν εἰς τὸν κόσμον παρουσιάσθησαν τοιοῦτοι καλλιτέχναι, δπως εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους.

Τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγάλματα ἥτο ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον κατεσκεύασεν ὁ Φειδίας εἰς τὴν Ὁλυμπίαν. Ἐκεῖ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἶχον κατασκευασθῆ ὠραῖα κτίρια. Τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἀπὸ ὅλα ἥτο ὁ ναὸς τοῦ Διός.

Μέσα εἰς αὐτὸν τὸν ναὸν ἔπρεπε νὰ τοποθετηθῇ ὁ πατήρ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὁ ὅποιος ἔρριπτε τὸν κεραυνὸν καὶ ὁ Ὅλυμπος ἐσείετο ἀπὸ τὸν κρότον. Ὁ Φειδίας, ὁ ὅποιος κατεσκεύασε καὶ τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸν Παρθενῶνα, ἔχρησιμοποίησεν ὅλην τὴν μεγάλην τέχνην του νὰ κάμῃ ἄγαλμα, δπως ἔπρεπεν εἰς τὸν Δία. Καὶ τὸ ἐπέτυχε. Τόσην τέχνην εἶχε τὸ ἄγαλμα, ὡστε ἔνας ἀρχαῖος συγγραφεὺς, ὁ ὅποιος εἶδεν αὐτὸ καὶ τὸ περιέγραψε, λέγει: «Ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος εἶδε τὸ ἄγαλμα τῆς Ὁλυμπίας, δὲν θὰ ἥδύρατο πλέον νὰ φαντασθῇ τὸν θεὸν κατ' ἄλλον τρόπον».

Κεφαλὴ τοῦ ἀγάλματος τῆς Λημνίας Ἀθηνᾶς.

Εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ώραιότερα ἔργα τοῦ Φειδίου.

Κάποιος δὲ ποιητὴς ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν ἔγραψεν·

«*Ἡ θεός ἡλθ’ ἐπὶ γῆν ἐξ οὐρανοῦ εἰκόνα δείξων,
Φειδία, ἦ σὺ γ’ ἔβης τὸν θεὸν ὀφόμενος.*»

Τὸ ἄγαλμα αὐτό, δπως καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, εἶχε κατασκευασθῆ ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἐλεφαντοστοῦν. “Οπως δὲ ὅλα σχεδὸν τὰ

Ἴππεῖς ἀπὸ τὴν Ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος.

Ἡ εἰκὼν παρουσιάζει δύο Ἴππεῖς ἀπὸ τὴν παρέλασιν τῶν Παναθηναίων, τὴν δποίαν, δπως ἐμάθομεν, εἶχε λαξεύσει ὁ Φειδίας καὶ οἱ μαθηταὶ του εἰς τὴν ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος. Μᾶς κάμνει μεγάλην ἐντύπωσιν ἡ τέχνη μὲ τὴν δποίαν ὁ καλλιτέχνης παρουσιάσει τοὺς Ἴππεῖς ἀπὸ τὴν ἑορτήν. Οἱ ὥραιοι καὶ ζωηροὶ ἵπποι νομίζεις, δτι θὰ πετάξουν ὑψηλά, ἐνῷ οἱ Ἴππεῖς κάθηνται καλὰ ἐπάνω των.

Ἐργα τοῦ Φειδίου, ἐχάθη καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς πρὶν ἀπὸ πολλὰς ἐκατοντάδας χρόνων.

44. ΜΥΡΩΝ — ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΣ

"Αλλο πάλιν ώρατον ἄγαλμα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶναι γνωστὸν μὲ τὸ ὄνομα «ὁ δισκοβόλος τοῦ Μύρωνος». "Ἐνας νέος ἀθλητὴς ρίπτει μὲ μεγάλην χάριν τὸν δίσκον. Μεγάλην ἐντύπωσιν μᾶς κάμνει, ὅταν βλέπωμεν τὸ ἄγαλμα αὐτό, ἡ ἐλευθε-

"Ἐν ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀντίγραφα τοῦ Δισκοβόλου.

ρία, τὴν ὁποίαν ἔδωσεν ὁ καλλιτέχνης εἰς τὰς κινήσεις του. Τόση τέχνη ὑπάρχει μέσα εἰς τὸ ἄγαλμα αὐτό, ὥστε λέγουν, ὅτι εἶναι τὸ τελειότερον ἔργον, τὸ ὅποιον κατεσκεύασεν ἀνθρώπινον χέρι.

"Ο τεχνίτης τοῦ ἀγάλματος ἦτο μέγας καλλιτέχνης. "Ητο καὶ αὐτὸς μαθητὴς τοῦ διδασκάλου Ἀγελάδα ἀπὸ τὸ "Ἀργος. Εἰς τὴν Ἰδίαν σχολὴν λέγουν, ὅτι ἐμαθήτευσε καὶ ὁ Φει-

δίας. Εἶναι δὲ σπουδαῖος καλλιτέχνης Μύρων ἀπὸ τὰς Ἐλευθεράς, χωρίον εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Βοιωτίας.

Εἰς τὰ ἔνδοξα ἐκεῖνα χρόνια μαζὶ μὲ τὸν Φειδίαν καὶ τὸν Μύρωνα ἔζησε καὶ ἔνας ἄλλος λαμπρὸς καλλιτέχνης, νεώτερος ἀπὸ τὸν Μύρωνα καὶ τὸν Φειδίαν.

Ἔτος καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ "Ἀργος" καὶ ὠνομάζετο Πολύκλειτος. Καὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ καλλιτέχναι εἶναι οἱ τρεῖς ἀστέρες, οἱ δποῖοι μόνον μίαν φοράν ἔλαμψαν εἰς τὸν κόσμον κατὰ τὴν λαμπράν ἐκείνην ἐποχήν. Καὶ διὰ τὸν Πολύκλειτον λέγουν, ὅτι ἐμαθήτευσεν εἰς τὸ ἵδιον σχολεῖον μὲ τὸν Μύρωνα καὶ τὸν Φειδίαν. "Ἐν ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ἔργα τοῦ Πολυκλείτου εἶναι δὲ Δορυφόρος. Εἶναι τόσον σπουδαῖον τὸ ἄγαλμα αὐτό, ὥστε οἱ καλλιτέχναι οἱ δποῖοι ἔζησαν ἀργότερον, τὸ ἐμελέτων καὶ τὸ εἶχον ώστὸν παραδειγματικά εἰς τὴν τέχνην τῶν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐλέγετο Κανών.

Μερικοὶ λέγουν, ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸν εἶναι δὲ ἀνδριάς ἐνὸς νέου, δὲ δποῖος ἐνίκησεν εἰς τὸ πένταθλον. Τὸ ἄγαλμα φέρει δόρυ ή ἀκόντιον εἰς τὴν χεῖρα. "Ο κορμὸς εἶναι γεμάτος ἀπὸ δύναμιν καὶ ἀντοχῆν. "Ο θαυμάσιος αὐτὸς ἀθλητῆς φαίνεται, ώστὸν νὰ βαδίζῃ ή ώστὸν νὰ ἐστάθῃ ἔξαφνα, καθὼς ἐβάδιζεν.

"Ο Δορυφόρος
τοῦ Πολυκλείτου.

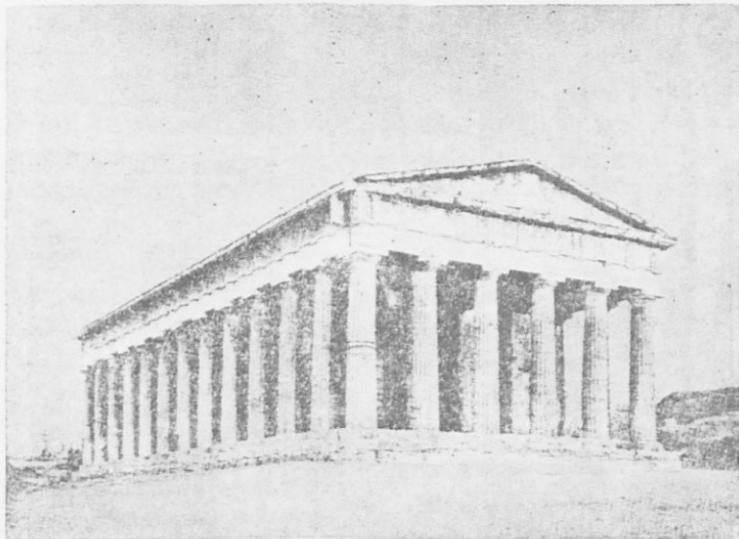
"Ο Πολύκλειτος ἦτο κυρίως χαλκοπλάστης, δηλαδὴ ἔχυνε καὶ ἐτόρνευε τὸν χαλκόν ἔδωσε δὲ μεγάλην τελειότητα εἰς τὰ ἔργα του.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους οἱ Ἀθηναῖοι ἔκτισαν καὶ δύο ἄλλους ὡραίους ναούς. "Ο εἷς εἶχε κτισθῆ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡφαίστου. "Ο ναὸς αὐτὸς εἶναι δὲ γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα Θησείον

καὶ ἐσώθη μέχρι σήμερον κατὰ καλὴν τύχην σχεδόν ἀθικτος.

‘Ο ἄλλος ναὸς ἐκτίσθη ἐπάνω εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σούνιον πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος. ‘Ο ναὸς αὐτὸς δὲν σώζεται ὀλόκληρος. Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὅποιος περνᾷ μὲ τὸ ἀτμόπλοιον ἀπὸ τὸ

Τὸ Θησεῖον.

Σούνιον, βλέπει σήμερον μόνον μερικοὺς ἀπὸ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς του κίονας.

45. ΔΩΡΙΚΟΣ, ΙΩΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ

‘Η στέγη τῶν ώραίων ναῶν, τοὺς δόποίους εἴδομεν, στηρίζεται ἐπάνω εἰς ώραίους στύλους. Τοὺς στύλους αύτοὺς τοὺς ὀνομάζομεν κίονας.

Μερικοὶ ναοὶ ἔχουν μόνον ἐμπρὸς κίονας. Ἄλλοι ἔχουν κίονας ἐμπρὸς καὶ ὅπίσω· ἄλλοι δέ, δπως δὲ Παρθενών, ἔχουν καὶ εἰς τὰς τέσσαρας πλευράς των. Οἱ κίονες δίδουν ώραιότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν εἰς τὸν ναόν.

Δωρικός καὶ ιωνικός ρυθμός.

Αἱ δύο εἰκόνες ἔδω μᾶς παρουσιάζουν δύο ὠραίους, τῶν δποίων οἱ κλονεῖ εἰναι κατασκευασμένοι μὲ δύο διαφόρους ρυθμούς.

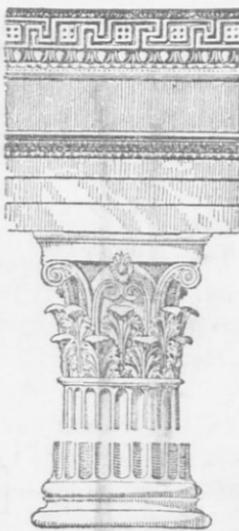
Ο πρῶτος εἰναι ὁ μικρὸς καὶ ὠραῖος ναὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς Δελφούς. Μέσα ἔκει ἐφυλάσσοντο τὰ πολύτιμα ἀφιερώματα τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Διὰ τοῦτο ὁ ναὸς λέγεται καὶ θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων. Κάτω εἰς τὴν βάσιν καὶ εἰς τὴν ἀριστεράν πλευράν εἰναι τρόπαιον τοῦ Μαραθώνος. Ἐπάνω εἰς τοὺς τοίχους εἰναι χαραγμένη μουσικὴ ἐνὸς ὅμνου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα.

Ο δεύτερος ναὸς εἰναι ὁ χαριτωμένος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, δεξιὰ καθὼς εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Καὶ οἱ δύο αὗτοὶ ναοὶ εἰναι ἔδω εἰς τὴν εἰκόνα, δπως ἦσαν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχήν.

Οι άρχαῖοι "Ελληνες τεχνῖται εἶχον εὔρει ὡραῖα σχέδια, μὲ τὰ δόποια κατεσκεύαζον κίονας διὰ τοὺς ναούς των. Τὰ σχέδια αὐτὰ τὰ λέγομεν ρυθμούς.

Ἐάν προσέξωμεν δλίγον τὴν εἰκόνα τῆς σελ. 70, θὰ ἴδωμεν, δτι οἱ δύο ναοὶ οἵ εἶχουν δύο διαφόρους ρυθμούς κιόνων. Τοῦ πρώτου ναοῦ οἱ κίονες εἶναι παχεῖς καὶ σχηματίζουν αὐλακας ἀπὸ ἐπάνω ἔως κάτω. Τοῦ δευτέρου οἱ κίονες εἶναι λεπτότεροι καὶ στηρίζονται ἐπάνω εἰς βάσιν. Αἱ κεφαλαὶ τῶν κιόνων τοῦ πρώτου ναοῦ εἶναι πολὺ ἀπλαῖς καὶ δίδουν μίαν σοβαρότητα εἰς αὐτόν· ἐνῷ αἱ κεφαλαὶ τῶν κιόνων τοῦ δευτέρου ναοῦ δίδουν περισσότεραν χάριν.

Λέγουν, δτι οἱ "Ιωνες ἔκτιζον ἔνα ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν θεάν "Ἄρτεμιν. "Ηθελον λοιπὸν νὰ εὔρουν δι' αὐτὸν κάτι νέον καὶ ὡραιότερον ἀπὸ τὸ παλαιὸν σχέδιον. Ἐσκέφθησαν νὰ κατασκευάσουν ἔνα κίονα, δ ὁ δόποιος νὰ δομοιάζῃ δλίγον μὲ γυναικεῖον σῶμα. Πράγματι ἡ κεφαλὴ τοῦ κίονος αὐτοῦ ἔχει κάτι, τὸ δόποιον δομοιάζει μὲ γυναικείαν κεφαλήν.

Κορινθιακὸς ρυθμός.

Τὸ σχέδιον τῶν κιόνων τοῦ πρώτου ναοῦ δνομάζομεν δωρικὸν ρυθμόν. Τὸ δὲ σχέδιον τοῦ δευτέρου ναοῦ δνομάζομεν ιωνικὸν ρυθμόν.

Ἀργότερον οἱ "Ελληνες ἥραν καὶ τρίτον σχέδιον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ σχέδιον αὐτὸ διὰ πρώτην φορὰν ἐδοκιμάσθη εἰς τὴν Κόρινθον, δνομάζεται κορινθιακὸς ρυθμός.

"Ο κορινθιακὸς ρυθμὸς ἔχει ἐνδιαφέρουσαν ιστορίαν! Μίαν φορὰν δ καλλιτέχνης Καλλίμαχος, καθὼς διήρχετο ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖον τῆς Κορίνθου, μὲ μεγάλην προσοχὴν παρετήρησε κάπου ἔκει ἐν ἀριστοτέχνημα τῆς φύσεως.

"Ἐν μικρὸν καλάθι, ἀφημένον ἐπάνω εἰς μνῆμα μικρᾶς κορασίδος, ἀπὸ πολὺν καιρὸν εἶχεν ἀναποδογυρισθῆ ἀπὸ τὸν

ἄνεμον. Τὰ ἀγκάθια, τὰ ὅποῖα εἶχον φυτρώσει ἐπάνω εἰς τὸ μνῆμα, εἶχον περιτριγυρίσει τὸ καλαθάκι αὐτὸ καὶ μὲ μεγάλην τέχνην τὸ εἶχον στολίσει.

’Απ’ αὐτὸ τὸ ὠραῖον φαινόμενον συνέλαβεν ὁ καλλιτέχνης μέσα του τὸν ὠραῖον καὶ χαριτωμένον αὐτὸν ρυθμόν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὄνομάζονται ἄκανθοι αὐτά, τὰ ὅποῖα στολίζουν τὴν κεφαλὴν τοῦ κορινθιακοῦ κίονος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Η ΖΩΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΟΝ Ε' π. Χ. ΑΙΩΝΑ

46. ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΠΑΙΔΕΣ ΕΙΣ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Μόνον ἄρρενες ἐπήγαινον εἰς τὸ σχολεῖον. Τὰ κοράσια ὀλίγα πράγματα ἔβλεπον ἢ ἥκουον. Ἐγνώριζον μόνον νὰ γνέθουν, νὰ ὑφαίνουν καὶ νὰ μαγειρεύουν. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ συμπεράνωμεν, δτὶ τὰ περισσότερα κοράσια δὲν ἤξευραν τότε οὕτε νὰ γράφουν οὕτε νὰ ἀναγινώσκουν.

"Οταν τὸ παιδίον ἔφθανεν εἰς κατάλληλον ἡλικίαν, οἱ γονεῖς του ἔστελλον αὐτὸν εἰς τὸ σχολεῖον. Γέρων δοῦλος, δ ὅποιος ἐλέγετο παῖδα γώρας, συνώδευεν εἰς τὸ σχολεῖον τὸν Ἀθηναῖον μαθητὴν καὶ ἐκράτει τὰ βιβλία του καὶ τὰ ἄλλα του ἐφόδια.

Σχολεῖα δημόσια δὲν ὑπῆρχον. Ἡ πολιτεία δὲν ἐφρόντιζεν ὅπως σήμερον, νὰ ἔχῃ ώραῖα οικήματα διὰ τὰ σχολεῖα. Οὕτε ἐπλήρωνε διδάσκαλος ἀπὸ τὸ ταμεῖον τοῦ κράτους. Εἰς τὰς Ἀθήνας κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τὰ σχολεῖα ἦσαν ἴδιωτικά. Εἰς πτωχὸς Ἀθηναῖος, δ ὅποιος ἐλέγετο γραμματοδιδάσκαλος, ἐδέχετο τὰ παιδιά τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν οἰκίαν του. Ο γραμματοδιδάσκαλος αὐτὸς ἦδύνατο νὰ εἰναι καὶ ξένος.

Τὸν διδάσκαλον ἐπλήρωνον οἱ γονεῖς τῶν παιδιῶν, ἀλλ' ἡ πολιτεία παρηκολούθει τὰ ἴδιωτικὰ αὐτὰ σχολεῖα, μήπως κανὲν ἄσχημον πρᾶγμα ἐδιδάσκετο εἰς τὰ παιδιά τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν.

'Ο γραμματοδιδάσκαλος ἐδίδασκεν ἀνάγνωσιν καὶ γρα-

*Εσωτερικὸν ἀρχαίου σχολείου.

Εἰς τὰς δύο εἰκόνας μας ἔδω ἔχομεν κάτι ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ἀρχαίου σχολείου, τὸ ὅποῖν εἶναι ζωγραφισμένον ἐπάνω εἰς ἀρχαῖον ἀγγεῖον. Κάποιος ἀγγειογράφος, δνομαζόμενος Δοῦρις, μᾶς παρουσίασε, τί ἔγινετο μέσα εἰς τὸ σχολεῖον τὸν καιρὸν ἑκεῖνον.

Εἰς τὴν πρώτην εἰκόνα βλέπομεν ἀριστερά ἔνα μουσικοδιδάσκαλον κιθαριστὴν νὰ κάθηται μὲ τὴν λύραν του. Δίδει μάθημα εἰς τὸν παῖδα, δόποιος κάθηται ἀπέναντι του. Εἰς τὸ μέσον ἄλλος διδάσκαλος, γραμματικός, ἀνοίγει ἔνα κυλινδρικὸν πάπυρον. Κάποιος νέος εἶναι ἐμπρός του δρθιος καὶ μανθάνει ἔν ποίημα. Ὁπίσω ἀπὸ τὸν παῖδα εἶναι δοῦλος, δ παιδαγωγός, δόποιος συνώδευσεν αὐτὸν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ κρατεῖ τὰ βιβλία του.

Εἰς τὴν δευτέραν εἰκόνα ἔχομεν μάθημα μουσικῆς. Ὁ διδάσκαλος φυσῆ εἰς ἔνα αὐλὸν καὶ κανονίζει τοὺς τόνους. Εἰς τὸ μέσον δ διδάσκαλος διορθώνει τὸ τετράδιον τοῦ μαθητοῦ, δόποιος εἶναι δρθιος ἐμπρός του. Ὁπίσω ἀπὸ τὸν μαθητὴν κάθηται δοῦλος.

φήν. Διὰ περισσότερον προχωρημένους μαθητάς ύπηρχον ἀνώτεροι διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο γραμματικοί. Αἱ οἰκίαι, ὅπου ἐδέχοντο οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητάς των ἐλέγοντο σχολαῖ. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος ύπηρχον εἰδικοὶ γυμνασταῖ, οἱ παιδιοτρίβαι. Ἐπίσης ύπηρχον καὶ διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι ἐδιδασκον τὴν μουσικήν, οἱ κιθαρισταῖ.

Οἱ μαθηταὶ ἐμάνθανον ἀπὸ τοὺς διδασκάλους των ἑκεῖνα, τὰ ὅποια εἶχον μάθει καὶ ἑκεῖνοι, ὅταν ἦσαν νέοι. Τὴν μουσικὴν δὲν ἐμάνθανον διὰ διασκέδασιν, ἀλλ᾽ ἵτο μάθημα, τὸ ὅποιον ὠφέλει τὴν ψυχὴν τῶν παιδίων. Ἔκαμνε δηλαδὴ αὐτὰ εὔγενέστερα καὶ καλύτερα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν οἱ μαθηταὶ ἀπεστήθιζον πολλὰ μέρη ἀπὸ τὸν Ὁμηρον καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ποιητάς, ὅπως τὸν Ἡσίοδον, τὸν Σόλωνα, τὸν Φωκυλίδην καὶ ἄλλους. Ὁλίγα ἔτη ἀργότερον ἐμάνθανον οἱ νέοι ἐπίσης καὶ ἀριθμητικήν, γεωμετρίαν καὶ ἴχνογροφίαν.

47. ΟΙ ΣΟΦΙΣΤΑΙ

Κατ' ἑκείνους τοὺς χρόνους εἰς τὰς Ἀθήνας ἐφάνησαν νέοι διδάσκαλοι φημισμένοι, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο σοφισταῖ. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἦσαν ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πρωταγόρας. Ὁ Γοργίας κατήγετο ἀπὸ τοὺς Λεσοντίνους τῆς Σικελίας καὶ ἵτο διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς. Ὁ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς ρητορικούς του λόγους ἵτο ἑκεῖνος, τὸν ὅποιον ἀπήγγειλεν εἰς τοὺς δλυμπιακοὺς ἀγῶνας· διὰ τοῦτο δὲ φέρει καὶ τὸ ὄνομα Ὁλυμπιακός. Εἰς τὸν λόγον αὐτὸν προτρέπει τοὺς Ἑλληνας νὰ ὀμονοήσουν καὶ νὰ πολεμήσουν δλοι μαζὶ τὸν βάρβαρον, τοὺς Πέρσας. Τὴν ἰδίαν συμβουλὴν ἔδωκεν ἀργότερον καὶ ἄλλος ρήτωρ, περὶ τοῦ ὅποιου θά μάθωμεν.

Οἱ Πρωταγόρας κατήγετο ἀπὸ τὰς Ἀβδηρα τῆς Θράκης. Ἦτο φίλος τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Εύριπίδου. Ἁσχολεῖτο μὲ τὴν φιλοσοφίαν καὶ δλοι οἱ Ἑλληνες τὸν ἔθαύμαζον διὰ τὴν σοφίαν του. Παρεδέχετο ὅτι δ ἄνθρωπος μανθάνει τὰ διάφορα πράγματα δχι ὅπως πραγματικῶς εἰναι αὐτά, ἀλλ᾽ ὅπως ὁ ἔθιος τὰ καταλαμβάνει μὲ τὰς αἰσθήσεις του. Διὰ τοῦτο ἔλεγε-

πάντων χρημάτων μέτροιν ἀνθρωπος. Δηλαδή μέτρον ὅλων τῶν πραγμάτων εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Οἱ σοφισταὶ ἐπήγαινον ἀπὸ τὴν μίαν πόλιν εἰς τὴν ἄλλην καὶ ἐδίδασκον σπουδαῖα πράγματα.

Πολλοὶ νέοι Ἀθηναῖοι, οἵ ὅποιοι εἶχον μάθει μουσικήν, ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν εἰς τὰ σχολεῖα, παρεκάλουν μὲν ἐπιμονὴν τοὺς γονεῖς τῶν νὰ ἐπιτρέψουν εἰς αὐτοὺς νὰ παρακολουθήσουν τοὺς σπουδαίους αὐτοὺς διδασκάλους. "Ἐλεγον εἰς τοὺς γονεῖς τῶν, δτὶ τὰ γράμματα, τὰ ὅποια ἔμαθον, δὲν ἦσαν ἀρκετὰ καὶ ἐζήτουν χρήματα ἀπὸ αὐτοὺς νὰ πληρώσουν καὶ νὰ γίνουν μαθηταὶ τῶν σοφιστῶν.

Μὲ τοὺς διδασκάλους αὐτούς, τοὺς σοφιστάς, ἀρχίζει μία νέα πνευματικὴ ζωὴ εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ σοφισταὶ ἐδίδασκον, πῶς νὰ ὅμιλῃ κανεὶς ὡραῖα εἰς τὰς δημοσίας συγκεντρώσεις, εἰς τὰ δικαστήρια καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Πολλοὶ γονεῖς ὡδήγουν τοὺς υἱούς τῶν εἰς τοὺς σοφιστάς, διὰ νὰ ἔδουν, ἐὰν ἥδυναντο νὰ γίνουν οὗτοι καλοὶ ρήτορες.

Οἱ σοφισταὶ ἐκαλλιέργησαν τὴν γλώσσαν, ἐγγνώριζον δὲ μαθηματικὰ καὶ ἀστρονομίαν. Οἱ νέοι λοιπὸν τότε ἥρχισαν νὰ μανθάνουν κάτι ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην, τὴν ὅποιαν ἥρχισε νὰ καλλιεργῇ πρὶν ἀπὸ ἑκατὸν πεντήκοντα ἔτη περίπου ὁ Θαλῆς ἀπὸ τὴν Μίλητον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

48. ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ – ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΘΗΤΕΙΑ

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα μαθήματα οἵ πατέρες τῶν Ἀθηναίων ἐδιδάσκοντο τὴν γυμναστικήν. "Ο διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς, ὁ πατιδοτρίβης, ἐφόροντιζεν, ώστε οἱ Ἀθηναῖοι πατέρες νὰ ἔχουν ὡραῖα καὶ ύγια σώματα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόμιζον, δτὶ ὡραῖα καὶ εὔγενής ψυχὴ ἡμπορεῖ νὰ κατοικῇ μόνον μέσσα εἰς ὡραῖον καὶ εὕρωστον σῶμα. 'Ωραῖον σῶμα καὶ ύγιης νοῦς ἦσαν τὸ ἰδανικὸν τῶν ἀρχαίων.

Οἱ ἀρχαῖοι πατέρες ἔρριπτον τὸν δίσκον, ἥσκοῦντο εἰς τὸν δρόμον καὶ εἰς τὴν πάλην. Οἱ νέοι ἔρριπτον ἐπίσης ἀκόντιον καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὴν ξιφομαχίαν καὶ εἰς τὴν ἵππασίαν.

Σπουδαῖον ἀγώνισμα ἦτο τὸ πέντε αθλόν, τὸ δόποιον εἶχε πέντε ἀγώνισματα· τὸν δρόμον, τὸ ἀκόντιον, τὸ ἄλμα,

τὸν δίσκον καὶ τὴν πάλην. Τὸ δυσκολώτερον δμως ἀγώνισμα ἦτο τὸ παγκράτιον, τὸ δποῖον εἶχε δύο δύσκολα ἀγωνίσματα, τὴν πάλιν καὶ τὴν πυγμήν.

Οἱ ἀθληταὶ εἰς τὸ ἀγώνισμα αὐτὸν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταχειρισθοῦν κάθε μέσον, διὰ νὰ νικήσουν τὸν ἀντίπαλον.

“Οταν οἱ παῖδες ἐγίνοντο δέκα δκτῶ ἑτῶν, ἐπήγαινον νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα ὡς στρατιῶται. Τότε ὁ κάθε νέος, ὁ δποῖος ὠνομάζετο ἔφηβος, ἔδιδε τὸν ὅρκον τῆς πίστεως εἰς τὴν πατρίδα.

‘Ο δρκος αὐτὸς ἦτο πολὺ ωραῖος καὶ ἔλεγε τὰ ἔξῆς:

«Οὐ καταισχυνῶ ὅπλα τὰ ἰερά,
οὐδὲ ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην,
ὅτῳ ἂν στοιχήσω, ἀμνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἰερῶν καὶ ὑπὲρ ὄσιων καὶ
μόρος καὶ μετὰ πολλῶν τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάτω παραδόσω, πλέον
δὲ καὶ ἀρείω, ὅσης ἂν παραδέξωμαι καὶ εὑηκοήσω τῶν ἀεὶ κραιόντων
καὶ τοῖς θεσμοῖς τοῖς ἴδρυμένοις πείσομαι καὶ ὅσους ἂν ἄλλους
τὸ πλήθος ἴδυνοται δύοφορνως καὶ ἂν τις ἀναιρῇ τοὺς θεσμοὺς η
μὴ πείθηται, οὐκ ἐπιτρέψω, ἀμνῶ δὲ καὶ μόρος καὶ μετὰ πάντων καὶ
ἴερα τὰ πάτρια τιμῆσω ἵστορες θεοὶ τούτοιν».

Παγκρατιασταί.

‘Ἐπὶ δύο ἔτη ὁ Ἀθηναῖος ἔφηβος ἡσκεῖτο εἰς τὴν στρατιωτικὴν τακτικὴν καὶ τὴν δπλομαχίαν. Ἐμάνθανε δηλαδή, πῶς νὰ τάσσεται εἰς τὴν μάχην καὶ πῶς νὰ μεταχειρίζεται τὰ ὅπλα του. Ἐπίσης ἡσκεῖτο εἰς τὴν φευδομάχην, δπως κάμνουν καὶ οἱ στρατιῶται σήμερον. Αὐτὸς δὲ τρόπος τῆς ἀσκήσεως ἐλέγετο σκιαμαχία.

Κατὰ τὰ δύο ἔτη τῆς στρατιωτικῆς του θητείας ὁ νέος δὲν ἐπετρέπετο νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Ἀπὸ τὸ εἰκοστὸν ἔτος μέχρι τοῦ πεντηκοστοῦ οἱ πολῖται Ἀθηναῖοι ύπεχρεοῦντο νὰ προσέλθουν εἰς τὸν στρατόν, ὅταν ἡ πατρὶς ἐκάλει

αύτούς. Μετά τὸ πεντηκοστὸν ἔτος καὶ μέχρι τοῦ ἑξηκοστοῦ δὲν ἐλάμβανον μέρος εἰς ἐκστρατείας ἔξω τῶν συνόρων τῆς Ἀττικῆς· ύπηρέτουν δὲ μόνον ὡς φρουροὶ τοῦ πατρίου ἐδάφους.

"Ἐλλην πελταστής.
(Εἰκὼν ἐπὶ ἀρχαίον ἀγγελον).

ταία τάξις τῶν θητῶν ἔδιδεν ἐλαφρότερον ὠπλισμένους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πελτασταί, σφενδονῆται καὶ τοξόται.

49. ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ

'Εκτός ἀπὸ τὰς μεγάλας ἑορτάς, ὅπως ἦσαν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, τὰ "Ισθμια, τὰ Πύθια καὶ τὰ Νέμεα, εἰς τὰς ὁποίας ἐλάμβανον μέρος ὅλοι οἱ "Ἐλληνες, ύπηρχον καὶ ἑορταὶ θρησκευτικαί, αἱ ὁποῖαι ἐώρταζοντο εἰς κάθε μίαν πόλιν.

Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πολλάς ἑορτάς. 'Αλλ' αἱ περισσότερον σπουδαῖαι ἦσαν τὰ Παναθήναια, τὰ Διονύσια καὶ τὰ 'Ἐλευσίνια.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐώρταζαν τὰ Παναθήναια κάθε τέσσαρα ἔτη καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀττικοῦ ἔτους, κατὰ τὸν μῆνα 'Εκατομβαιῶνα, δὲ ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν σημερινὸν 'Ιούλιον.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν ἐγίνοντο ἀθλητικοὶ καὶ μουσικοὶ ἀγῶνες. 'Αλλὰ τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς ἑορτῆς ἦτο ἡ περίφημος πομπὴ τῶν Παναθηναίων. Κατ' αὐτὴν οἱ Ἀθηναῖοι ἔφερον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τὸν νέον πέπλον εἰς τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ δόποιον εύρισκετο, ὅπως εἴπομεν, ἐντὸς τοῦ Παρθενῶνος. 'Ο πέπλος ἦτο πραγματικὸν φόρεμα. Ἡτο μάλινος καὶ τὸν ὄφαινον γυναῖκες καὶ παρθένοι τῶν Ἀθηναίων. Εἶχε δὲ κίτρινον χρῶμα καὶ ἐστολίζετο μὲ εἰκόνας, αἱ δοποῖαι ἦσαν ἐπάνω κεντημέναι.

Τὴν πομπὴν τῶν Παναθηναίων, ὅπως ἐμάθομεν, δὲ Φειδίας

Οἱ δόπλιται, οἱ ὁποῖοι ἦσαν τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ στρατεύματος, ἀνὴρον εἰς τὰς τρεῖς ἀνωτέρας τάξεις τῶν 'Αθηναίων πολιτῶν· δηλαδὴ εἰς τοὺς πεντακοσιομεδίμνους, τοὺς ἱππεῖς καὶ τοὺς ζευγίτας. Ἡ τελευταία τάξις τῶν θητῶν ἔδιδεν ἐλαφρότερον ὠπλισμένους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πελτασταί, σφενδονῆται καὶ τοξόται.

καὶ οἱ μαθηταὶ του ἐλάξευσαν ἐπάνω εἰς τὴν ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος.

Ἡ ώραια αὐτὴ παρέλασις τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν ἐγίνετο μὲ τὴν ἔξῃσ σειράν, ὅπως τὴν παρουσίασαν εἰς ἡμᾶς οἱ τεχνῖται:

Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πομπῆς ὡδηγεῖτο μέγα πλοῖον ἐπάνω εἰς τροχούς, τὸ ὅποῖον ἔφερε τὸν ἱερόν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς.

Παναθηναϊκὸν ἀγγεῖον.

Μετὰ τὸ πλοῖον ἥρχοντο παρθένοι Ἀθηναῖαι, αἱ ὅποῖαι ἐβάσταζον κάνιστρα μὲ εύώδη ἄνθη καὶ στάμνους μὲ οἶνον. Κατόπιν ἥρχοντο οἱ βρέες διὰ τὴν θυσίαν. Ἡκολούθουν ἀντιπρόσωποι ξένων πόλεων μὲ ἐρυθροὺς μανδύας, παιδία, τὰ δποῖα ἐκράτουν ύδριας, καὶ γέροντες μὲ κλάδους ἑλαίας. Τέλος ἥρχοντο ἄρματα καὶ ὅπισω ἀπ' αὐτὰ παρήλασυνον ἵππεῖς ἐπάνω εἰς ζωηρὰ ἄλογα.

"Αλλη πολύ ένδιαφέρουσα έορτή είς τὰς Ἀθήνας ἦτο ἡ έορτὴ τῶν Διονυσίων, τὴν δποίαν οἱ Ἀθηναῖοι έώρταζον κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον πρὸς τιμὴν τοῦ θέοῦ τῆς ἀμπέλου, τοῦ Διονύσου. Κατὰ τὴν έορτὴν αὐτὴν ἐγίνοντο δραματικοὶ ἀγῶνες. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπαίζοντο δραματικὰ ἔργα· ἐν κάθε ἡμέρᾳ.

Παναθηναϊκὸν ἀγγεῖον.

Εἰς τὸ τέλος ἐπαίζετο ἐν διασκεδαστικὸν ἔργον, τὸ σατυρικὸν δρᾶμα.

"Οπως ἀκριβῶς σήμερον παριστάνονται εἰς τὸ θέατρον διάφορα ἔργα θεατρικά, τοιουτοτόπως καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον θέατρον οἱ ἡθοποιοί, οἱ ύποκριταί, παρίσταντον σοβαρὰ ἐπεισόδια ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν μυθολογίαν. Ταῦτα ἐκίνουν τὴν συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἥρωας καὶ τὸν φόβον τῶν θεατῶν. Ἐλέγοντο δὲ τραγῳδίαι καὶ εἶχον διδακτικὸν σκοπόν.

"Αλλ' ὅμως, ὅπως καὶ σήμερον, ἐπαίζοντο καὶ τότε εἰς τὸ θέατρον ἔργα, τὰ δποῖα δὲν εἶχον σοβαρὰν ὑπόθεσιν. Ταῦτα

έσατύριζον δ, τι γελοίον ἔβλεπον εἰς τὴν κοινωνίαν, καθώς καὶ κάθε ἄλλην ἀξιοκατάκριτον πρᾶξιν διὰ τὰ ἥθη τῶν πολιτῶν.

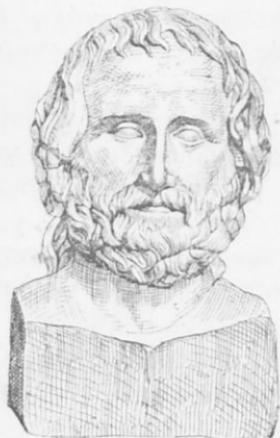
Τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν ἔργων, τὰ ὅποῖα ἐπαιζοντο, ἐλέγετο κωμῷδία. Αὕτη ἐκίνει τὸν γέλωτα τῶν θεατῶν καὶ διεσκέδαζεν αὐτούς. 'Ο περισσότερον σπουδαῖος συγγραφεὺς κωμῳδιῶν κατά τὸν 5ον αἰῶνα π.Χ. ὑπῆρξεν ὁ Ἀριστοφάνης.

Τὰ ἔξοδα διὰ τὴν παράστασιν εἰς τὸ θέατρον ἔκαμνον, δπως θὰ ἴδωμεν, πλούσιοι πολῖται, οἱ χορηγοί.

'Ο ποιητής, τοῦ δποίου τὸ ἔργον ἤρχετο πρῶτον, ἐλάμβανε βραβεῖον, τὸ πρωτεῖον. 'Υπῆρχον δμως καὶ δεύτερα καὶ τρίτα βραβεῖα.

'Ολοι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπήγαινον εἰς τὸ θέατρον, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰς παραστάσεις τῶν δραμάτων. Οἱ πτωχοί, δπως ἐμάθομεν, ἐλάμβανον χρήματα ἀπὸ τὸ δημόσιον ταμεῖον διὰ τὸ εἰσιτήριόν των.

Τοῦτο εἶχε προτείνειν ὁ Περικλῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ δ λαός ἐψήφισε τὸν νόμον αὐτόν. 'Ο Περικλῆς ἐγνώριζεν, δτι τὸ θέατρον ἦτο διὰ τὸν λαόν δλον πολὺ σπουδαῖον σχολεῖον. 'Εκεῖ ἐπαιζοντο ἔργα τῶν τριῶν μεγάλων ποιητῶν, τοὺς δποίους εἶχον τότε αἱ Ἀθηναῖαι. Οὗτοι ἦσαν ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εύριπίδης. Τὰ ἔργα τῶν μεγάλων τούτων τραγικῶν θὰ μένουν ἀθάνατα καὶ θὰ διδάσκουν πάντοτε τὸν κόσμον. Οἱ Ἀθηναῖοι μὲ δλον τῶν τὸ δίκαιον ὑπερηφανεύοντο, διότι οἱ μεγαλύτεροι δραματικοί ποιηταὶ ἦσαν συμπατριῶται τῶν.

‘Ο Εύριπίδης.

‘Ο Σοφοκλῆς.

Οι ύποκριταί ἐφόρουν μακρυά φορέματα, κοθόρνους, δηλαδή ύψηλά ύποδήματα, καθώς καὶ προσωπίδας.

Μία ἐπίσης σπουδαῖα ἑορτή, ἡ ὅποια ἐγίνετο πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς Δήμητρος, ἥσαν τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια. Ταῦτα ἔωρτάζοντο κάθε πέντε ἔτη τὸν μῆνα Αὐγουστον. Κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν ἐγίνετο μία σεμνὴ παρέλασις, εἰς τὴν ὅποιαν ἦτο δυνατὸν νὰ λάβῃ μέρος κάθε πολίτης. Ἡ πομπὴ τῶν Ἐλευσινίων ἥρχιζεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἔφθανε διὰ τῆς Ἱερᾶς Ὁδοῦ εἰς τὴν Ἐλευσῖνα, δπου ἐγίνοντο μυστηριώδεις λατρεῖαι τῆς θεᾶς. Αἱ μυστηριώδεις αὐταὶ τελεταὶ ἐλέγοντο Ἐλευσίνια μυστήρια καὶ ἐλάμβανον εἰς αὐτὰ μέρος μόνον ὥρισμένοι ἄνθρωποι.

Ἄρχαιος
ύποκριτής.

50. ΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ. ΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ

Οι Ἀθηναῖοι πολῖται ἐνόμιζον, ὅτι ὁ πανηγυρισμὸς ὅλων αὐτῶν τῶν ἑορτῶν, περὶ τῶν ὅποιων ὅμιλήσαμεν, ἦτο πατριωτικὸν καθῆκον. Διὰ τοῦτο μὲ προθυμίσαν μεγάλην ἐλάμβανον μέρος καὶ εἰς τὰ ἔξοδα, τὰ ὅποια ἐχρειάζοντο διὰ τὴν ἑκτέλεσιν τῶν ἑορτῶν τούτων.

Κάθε πλούσιος Ἀθηναῖος ἐθεώρει τιμὴν καὶ ύποχρέωσίν του νὰ ἀναλάβῃ τὰ ἔξοδα, τὰ ὅποια ἐχρειάζοντο διὰ νὰ γίνουν αἱ ἑορταὶ αὗται, καθώς ἐπίσης διὰ τοὺς ἀθλητικοὺς καὶ διὰ τοὺς δραματικοὺς ἀγῶνας.

Αἱ ἰδιαίτεραι αὗται ύποχρεώσεις τῶν πολιτῶν ἐλέγοντο λειτουργίαι. Αἱ σπουδαιότεραι ἀπ' αὐτὰς ἥσαν ἡ χορηγία, ἡ γυμνασιαρχία καὶ ἡ τριηραρχία.

Ἡ χορηγία ἦτο ἡ περισσότερον δαπανηρὰ λειτουργία. Ὁ πλούσιος δὲ Ἀθηναῖος, ὁ ὅποῖος ἀνελάμβανε τὴν δαπάνην αὐτὴν, ἐλέγετο χορηγός.

Ο χορηγὸς ἔπρεπε νὰ εὕρῃ τὰ κατάλληλα πρόσωπα, τὰ

δποια θὰ ἀπετέλουν τὸν χορὸν διὰ τοὺς λυρικούς καὶ δραματικοὺς ἄγῶνας, διὰ τοὺς δποίους ὡμιλήσαμεν, καὶ νὰ ἔξοδεύσῃ χρήματα, διὰ νὰ μάθουν οἱ χορευταὶ μουσικὴν καὶ χορόν. Ἐπίσης ἐπρεπε νὰ προμηθεύσῃ διὰ τὰ μέλη τοῦ χοροῦ τὰ κατάλληλα ἐνδύματα καὶ τὰς προσωπίδας.

Ο χορηγὸς κατέβαλλε κάθε προσπάθειαν διὰ νὰ ἑτοιμάσῃ δσον τὸ δυνατὸν καλύτερον τὸν χορόν. Ἐὰν δ χορὸς ἐνίκα εἰς τὸν δραματικὸν ἄγῶνα, τότε δ χορηγὸς ἐλάμβανε βραβεῖον. Τὸ βραβεῖον αὐτὸ ἥτο τρίπους χάλκινος, τὸν δποίου χορηγὸς ἀφιέρωνε μὲ ἀναμνηστικὴν πλάκα εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἢ τὸν Διόνυσον

Ο τρίπους ἐτοποθετεῖτο εἰς μέρος πολυσύχναστον καὶ μάλιστα εἰς τὴν ὁδὸν Τριπόδων ἢ ὁδοὶς ὀδήγει ἀπὸ τὴν ἀγορὰν εἰς τὸ θέατρον, κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν.

Πολλὰς ὅμως φοράς δ χορηγὸς κατεσκεύαζεν ἐν χορηγικὸν μνημεῖον, εἰς τὸ δποίου ἐτοποθέτει τὸν τρίποδα. Τοιοῦτον μνημεῖον εἶναι τοῦ Λυσικράτους, τὸ δποίου σώζεται μέχρι σήμερον.

Η γυμνασιαρχία ἦτο μία ἄλλη λειτουργία, κατὰ τὴν δποίαν δ πολίτης ἥτο ύποχρεωμένος νὰ ἀναλάβῃ τὰ ἔξοδα ἐκείνων, οἱ δποίοι θὰ ἐλάμβανον μέρος εἰς

Τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους.

Εἰς τὴν εἰκόνα ἔδω βλέπομεν τὸ μνημεῖον, τὸ δποίου ἀνήγειρεν δ Ἀθηναῖος χορηγὸς Λυσικράτης. Οὗτος ἐνίκησεν εἰς ἔνα δραματικὸν ἄγῶνα τὸ ἔτος 335 π. Χ. καὶ ἔστησε τὸν χάλκινον τρίποδα, τὸν δποίου ἔλαβεν ὡς βραβεῖον, ἐπάνω εἰς ὥραλαν ψηλὴν βάσιν. Ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κίονας εἶναι σκαλισμένα ἀνάγλυφα, τὰ δποῖα ιστοροῦν μίαν περιπέτειαν τοῦ θεοῦ Διονύσου. Ο λαὸς δογμάζει τὸ μνημεῖον τοῦτο σήμερον «Φανάρι τοῦ Διογένους».

τὴν λαμπαδηδρομίαν. Τὸ ἀγώνισμα αὐτὸ ήτο ἐπίσης δαπανηρὸν καὶ ἐγίνετο κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων, δῆπος καὶ εἰς ἄλλας ἑορτάς.

Κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Διονυσίων καὶ τῶν Παναθηναίων πλούσιοι πολίται παρέθετον γεῦμα εἰς τοὺς πολίτας τῆς φυλῆς των. Καὶ τοῦτο ήτο μία λειτουργία, ἡ δποία ἐλέγετο ἐστίασις. Τέλος ἡ πολιτεία ἀνέθετεν εἰς ἔνα ἢ δύο πλουσίους πολίτας νὰ ἀναλάβουν τὰ ἔξοδα διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν μιᾶς τριήρους. Ἡ λειτουργία αὐτὴ ἐλέγετο τριήραρχία.

Ο τριήραρχος ήτο ύποχρεωμένος νὰ εὔρῃ τοὺς καλυτέρους ἄνδρας ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους πολίτας, οἱ δποῖοι θὰ ύπηρέτουν ὡς ναῦται. Τούτους πολλὰς φορὰς ἐπλήρωνεν ἀπὸ τὸ βαλάντιόν του. Ἐπίσης δ τριήραρχος ήτο ύποχρεωμένος νὰ ἔξοδευῃ διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ πλοίου καὶ νὰ ἐπισκευάζῃ κάθε βλάβην, ἡ δποία ἐγίνετο κατὰ τὴν ἐκστρατείαν.

51. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ — ΒΟΥΛΗ

Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἔξελεγον ἀντιπροσώπους διὰ τὴν δημοσίαν συνέλευσιν, δῆπος κάμνομεν σήμερον. Ο πολίτης Ἀθηναῖος ήτο μέλος τῆς συνέλευσεως τοῦ δήμου, ἡ δποία ἐλέγετο Ἑκκλησία τοῦ Δήμου. "Ολοι οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δποῖοι εἶχον ἡλικίαν εἴκοσιν ἑτῶν, συνηθροίζοντο ἐπάνω εἰς ἔνα μικρὸν λόφον, ἀπέναντι τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀγοράν. Τὸ μέρος αὐτὸ ἐλέγετο Πνύξ.

"Ολοι οἱ πολίται, οἱ δποῖοι εἶχον δικαίωμα νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου, ἥσαν 25.000. Ἄλλ᾽ ὀλίγαι μόνον χιλιάδες ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν κανονικὴν συνέλευσιν.

Αἱ κανονικαὶ συνέλευσεις εἰς τὴν Πνύκα ἐγίνοντο μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα. Ἄλλὰ καὶ ἐὰν δὲν ήτο δ κανονικὸς χρόνος, ήτο δυνατὸν νὰ γίνῃ συνεδρία, ὅταν κάτι ᜓκτακτον συνέβαινεν εἰς τὴν πόλιν.

Πόλεμος, εἰρήνη, ἐκστρατεῖαι, συμμαχίαι μὲ ἄλλα κράτη, φόροι, τοὺς δποίους ἔπρεπε νὰ πληρώσουν οἱ πολίται καὶ ἄλλα στρατιωτικά, οἰκονομικά καὶ πολιτικά προβλήματα ἀπησχόλουν τοὺς Ἀθηναίους πολίτας ἐπάνω εἰς τὴν Πνύκα.

Πολλοὶ ρήτορες, οἱ δόποιοι ἐγνώριζον καλύτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους πολίτας τὰ πράγματα τῆς πολιτείας, ἐλάμβανον τὸν λόγον καὶ ἀνέβαινον εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος, τὸ βῆμα. Ἀπὸ τὸ βῆμα αὐτό, τὸ δόποιον φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα μας, ὡμίλουν πρὸς τὸν λαόν.

Οἱ ἄρχοντες τίποτε δὲν ἤδυναντο νὰ ἀποφασίσουν μόνοι

‘Ο Περικλῆς ἀγορεύει εἰς τὴν Πνύκα.
(Εἰκὼν γεωτέρου ζωγράφου).

των. Τὴν δριστικὴν ἀπόφασιν ἐλάμβανεν ὁ λαός, ὁ δόποιος ἐψήφιζεν ἢ ἀπέρριπτε τὰς προτάσεις μὲν ἀνάτασιν τῆς χειρός.

Μετὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου ἡ σπουδαιοτέρα ὀρχὴ τῆς πολιτείας ἦτο ἡ Βουλὴ τῶν Πεντακοσίων. Μέλη τῆς βουλῆς αὐτῆς ἦσαν 50 πολῖται ἀπὸ κάθε φυλῆν, οἱ δόποιοι εἶχον συμπληρώσει τὸ τριακοστόν ἔτος τῆς ἡλικίας των. Οἱ βουλευταὶ ἐξελέγοντο μὲν κλῆρον κατ’ ἔτος ἀπὸ τοὺς πολίτας τῆς

φυλῆς, εἰς τὴν ὅποιαν ἀνήκειν δὲ καθείς. Ἐκάστη φυλὴ ἔξελεγε πεντήκοντα βουλευτάς. Αἱ δέκα λοιπὸν φυλαῖ, εἰς τὰς ὅποιας, δῆπος γνωρίζομεν, ἥσαν διηρημένοι οἱ Ἀθηναῖοι, ἔξελεγον πεντακοσίους βουλευτάς.

Ἡ βουλὴ εἶχε καθήκον νὰ προετοιμάζῃ τὰ ζητήματα, τὰ δῆποια θὰ συνεζήτουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐλάμβανεν ἀναφορὰν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, ἔδεχετο τοὺς πρέσβεις, οἱ δῆποιοι θὰ ἤρχοντο ἀπὸ ἄλλας πόλεις, καὶ ἥσκει ἀστυνομικὰ καθήκοντα ἐπὶ τῶν πολιτῶν.

Δημοσία ψῆφος.

Οἱ 50 βουλευταὶ, οἱ δῆποιοι εἶχον τὴν ἔξουσίαν ἐπὶ δέκα ἡμέρας, ἐλέγοντο πρυτάνεις.

Ἡ φυλὴ δέ, εἰς τὴν δῆποιαν ἀνήκον, ἐλέγετο πρυτανεύουσα φυλὴ. Οἱ πρυτάνεις ἐκάθηντο εἰς ἓν οἰκοδόμημα κυκλοτερές εἰς τὴν ἀγοράν, τὴν θόλον, τὸ δῆποιον ἐλέγετο καὶ πρυτανεῖον. Ἐκεῖ ἔτρωγον καὶ προσέφερον θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ κράτους.

Οἱ πρυτάνεις ἔξελεγον διὰ κλήρου τὸν πρόεδρον, ὁ δῆποιος ἐλέγετο ἐπιστάτης. Ἡ ἔξουσία τοῦ ἐπιστάτου διήρκει μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα.

52. ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ — ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους οἱ δέκα στρατηγοὶ ἀπέκτησαν πολὺ μεγάλην δύναμιν. "Οπως γνωρίζομεν, οἱ δέκα στρατηγοὶ ἔξελέγοντο ἀπὸ τὰς δέκα φυλάς· δηλαδὴ εἰς ἀπὸ ἐκάστην φυλὴν. Ἀργότερον δύμας δλοι οἱ στρατηγοὶ ἔξελέγοντο ἀπὸ δλην τὴν ἐκκλησίαν ἀδιακρίτως φυλῆς. Ἐπειδὴ δὲ οἱ στρατηγοὶ ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἰδιαιτέραν ἴκανότητα, διὰ τοῦτο δὲν ἔξελέγοντο μὲ κλῆρον, ἀλλὰ μὲ τὴν ψῆφον τῶν πολιτῶν.

Πρώτον καὶ κύριον καθῆκον τοῦ στρατηγοῦ ἥτο νὰ διευθύνῃ τὸν στρατόν. Ἀλλ’ ἐκτὸς αὐτοῦ εἶχε καὶ ἄλλα καθήκοντα. Ἐπρεπε νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν ἄμυναν τοῦ κράτους, τὴν ὁχύρωσίν του καὶ τὴν καλὴν διατήρησιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου.

Ο στρατηγὸς ἐπίσης ἥτο ἀπησχολημένος καὶ μὲ ἔξωτερικὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους δηλαδὴ ἤρχετο εἰς συνεννοήσεις μὲ ξένους πρέσβεις καὶ ἔκαμνε συνθήκας. Εἶχε δὲ τὸ δικαίωμα νὰ καλῇ εἰς ἔκτακτον συνεδρίαν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἐὰν ἐνόμιζεν, δτι τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ ἐκάλει τοῦτο.

Πολλὰς φοράς οἱ πολῖται ἔδιδον ἀπόλυτον δύναμιν εἰς τὸν στρατηγόν, ὅπως π.χ. εἰς τὸν Περικλέα, καὶ τότε ὁ στρατηγὸς ἐλέγετο στρατηγὸς αὐτοκράτωρ.

53. ΤΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Τὸ παλαιὸν δικαστήριον, ὁ Ἀρειος Πάγος, ύπῆρχε καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀλλ’ ἐδίκαζε μόνον τὰς δίκας φόνου καὶ ἐμπρησμοῦ. Τὰ περισσότερα δμως ἀδικήματα ἐδικάζοντο ἀπὸ ἐν ἄλλῳ δικαστήριον πολὺ σπουδαῖον, τὴν Ἡλιαίαν, ἡ ὁποῖα εἶχεν ἔξ χιλιάδας δικαστάς. Οἱ δικασταὶ τῆς Ἡλιαίας ἦσαν Ἀθηναῖοι πολῖται, ἡλικίας τριάκοντα ἐτῶν καὶ ἐξελέγοντο μὲ κλῆρον κατ’ ἔτος. Οἱ δικασταὶ ἡ ἡλιασταὶ, πρὶν ἀναλάβουν τὰ καθήκοντά των, ἔδιδον ὅρκον, δτι θὰ ἐκτελέσουν τὸ καθῆκον των εὔσυνειδήτως.

Ἐκ τῶν ἔξ χιλιάδων δικαστῶν οἱ χίλιοι δὲν ἦσαν τακτικοὶ· οἱ ἄλλοι ἦσαν διηρημένοι εἰς δέκα τμήματα, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο δικαστήρια. Τὸ κάθε δικαστήριον εἶχε πεντακοσίους δικαστάς. Τὰς περισσότερον σοβαράς δίκας πολλὰς φοράς ἐδίκαζον δύο δικαστήρια, δηλαδὴ χίλιοι δικασταὶ.

54. ΜΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΟΙΚΙΑ

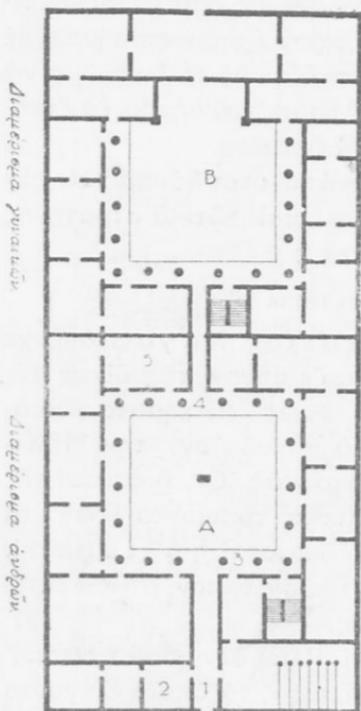
“Εως τώρα ἐγνωρίσαμεν τοὺς Ἀθηναίους ἔξω εἰς τὰς δημοσίας των συγκεντρώσεις. Εἴδομεν ἐπίσης τοὺς ναούς των, ὅπου προσήρχοντο, διὰ νὰ τιμήσουν τοὺς θεούς των.

“Ἄς ἵδωμεν τώρα, πῶς ἔζων μέσα εἰς τὰς οἰκίας των.

“Ἡ εἰκὼν (σελ. 88) μᾶς παρουσιάζει μίαν οἰκίαν πλουσίου Ἀθηναίου. Ἡ οἰκία αὐτὴ δὲν εἶναι κατεσκευασμένη, ὅπως αἱ ἴδι-

καί μας σήμερον, νὰ βλέπῃ εἰς τὸν δρόμον. Οὕτε ἔχει παράθυρα εἰς τὸ Ισόγειον. Ἀπὸ τὸν δρόμον φαίνεται ώς τοῖχος ἀπλοῦς μὲν μίσαν θύραν.

· Ο τοῖχος εἶναι κατασκευασμένος ἀπὸ πλίνθους ἢ λίθους.

Σχέδιον ἀρχαίας οἰκίας.
 1. Θυρών.—2. Θυρωρεῖον.—
 3. Περίστυλος ἢ παστάς.—
 4. Μέταυλος.—5. Θάλαμος.

Εἰς τὸ ὡραῖον καὶ ἥπιον κλῖμα τῶν Ἀθηνῶν ἡ ἀθηναϊκὴ οἰκογένεια διήρχετο ἐκεῖ τὸν περισσότερον καιρὸν της. Εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς ὑπῆρχε βωμός, ὅπου ἐθυσίαζον εἰς τὸν προστάτην θεὸν τῆς οἰκίας, τὸν Δία. Ὁ βωμὸς αὐτὸς ἦτο διτι εἶναι σήμερον εἰς τὰς ἴδιας μας οἰκίας τὸ εἰκονοστάσιον.

· Επάνω εἰς τὴν θύραν εἶναι προσηρμοσμένον κάτι διὰ νὰ κτυπᾷ κανεῖς νὰ τοῦ ἀνοίξουν. Αὐτὸ τὸ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι ρόπτρον. Ἡ θύρα ἦνοιγε πρὸς τὰ ἔξω.

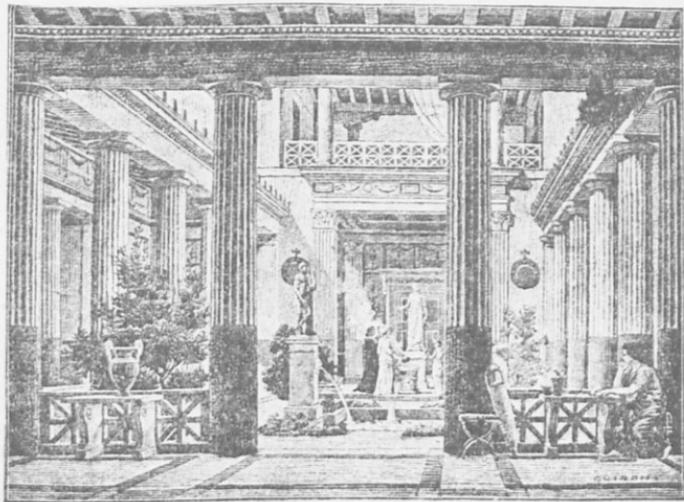
· Ο ἐπισκέπτης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτήν, τὴν ὅποιαν ἔχομεν εἰς τὴν εἰκόνα, διέρχεται ἀπὸ στενὸν πέρασμα, τὸ ὅποιον λέγεται θυρῶν (ἀριθ. 1). Ἀριστερὰ συναντᾶ δωμάτιον (ἀριθ. 2), εἰς τὸ ὅποιον ἔμενεν δὲ θυρωρός. Τὸ δωμάτιον αὐτὸ ἔχει ἐν ὄνομα, τὸ ὅποιον ἀκούομεν καὶ σήμερον ἐλέγετο θυρωρεῖον. Ο θυρωρός ἦτο δοῦλος καὶ ἔκαμνε τὴν ἐργασίαν αὐτήν ἢ συνώδευε τὰ τέκνα τῶν κυρίων του ἔξω.

Μετὰ τὸν στενὸν αὐτὸν διάδομον φθάνομεν ἐμπρὸς εἰς μίσαν τετράγωνον ἀνοικτὴν αὐλὴν (ἀριθ. 3). Γύρω ἀπὸ τὴν αὐλὴν αὐτὴν ὑπάρχουν, δπως βλέπομεν, στῦλοι. Τὸ μέρος αὐτὸ λέγεται αὐλὴ περίστυλος καὶ εἶναι τὸ κεντρικὸν μέρος τῆς οἰκίας.

Γύρω ἀπό τὴν αὐλὴν βλέπομεν ἄλλας θύρας νὰ ἀνοίγουν καὶ νὰ δηγοῦν εἰς διάφορα [δωμάτια, ὑπνου, φαγητοῦ, ἀποθήκας καὶ εἰς ἓν μικρὸν μαγειρεῖον.

Τὸ ὕδιον αὐτὸ σχέδιον παρέλασθον ἀπὸ τοὺς "Ἐλληνας καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι, διατηρεῖται δὲ ἔως σήμερον ἀκόμη εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας.

"Απέναντι τῆς αὐλῆς εἰς τὸ σημεῖον 4 εἶναι ἄλλη μία εἴσοδος, ἡ ὅποια ὁδηγεῖ εἰς ὅμοιον διαμέρισμα. Εἰς τὸ διαμέρισμα

'Αναπαράστασις ἀρχαίας οἰκίας.

αὐτὸ ἔμενον αἱ γυναικεῖς" διὰ τοῦτο τὸ μέρος αὐτὸ ἐλέγετο γυναικωνῖτις. Ἐκεῖ, ὅπου σημειώνεται ὁ ἀριθμὸς 5, ἦτο ὁ θάλαμος. Ἐκεῖ ἔμενεν ὁ κύριος τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἡ σύζυγος του. Αἱ περισσότεραι οἰκίαι εἶχον τὸ δεύτερον αὐτὸ μέρος εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα. Τοῦτο ἐλέγετο ύπερῷον.

Εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα ύπηρχον μικρὰ παράθυρα, τὰ δόποια ἐλέγοντο θυρίδες ἡ φωταγωγοί. Ἡ στέγη τῆς οἰκίας ἦτο ἐπίπεδος καὶ ἦτο δυνατὸν νὰ περιπατήσῃ κανεὶς ἐπ' αὐτῆς εὐκόλως. Οἱ τοῖχοι τῆς οἰκίας τοῦ Κίμωνος εἶχον καὶ ζωγρα-

φίας, ἐνῷ εἰς τὰς ἄλλας οἰκίας αἱ ζωγραφίαι συνηθίζοντο ἀργότερον. Προηγουμένως αἱ ζωγραφίαι εἰς τοὺς τοίχους δὲν ἦσαν τοῦ συρμοῦ.

Τὰ ἔπιπλα ἦσαν πολὺ ἀπλά. 'Υπῆρχον πολλὰ μετάλλινα σκεύη, καθρέπται μπρούντζινοι διὰ τὰς γυναικας καὶ πολλὰ ζωγραφισμένα ἀγγεῖα.

Σκηνὴ ἀπὸ τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης.

Ἡ εἰκὼν μᾶς δεικνύει κάτι ἀπὸ τὴν ζωὴν μέσα εἰς τὴν ἀρχαίαν οἰκίαν. Εἶναι ἡ δευτέρα ἡμέρα τοῦ γάμου. Εἰς τὴν νύμφην προσέρχονται φίλαι, διὰ νὰ τὴν ἐπισκεφθοῦν. Μία κάθηται καὶ ἄλλη στέκεται δρθία. Καὶ αἱ δύο παίζουν μὲν αἱ πουλάκι. "Αλλῃ φίλῃ πλησιάζει καὶ φέρει ως δῶρον ἐν ὥραιον ἀγγεῖον. "Αλλῃ τακτοποιεῖ ἄνθη εἰς ὥραια ζωγραφισμένα βάζα. "Αλλῃ μία τακτοποιεῖ τὸ φόρεμά της καὶ παρατηρεῖ. Πόσον ἀπλοῦν εἶναι τὸ ἑσωτερικὸν τῆς οἰκίας! Πόσον χαριτωμένα μᾶς παριστάνονται αἱ νεαραὶ αὐταὶ γυναικεῖς! Πόσον ὥραια εἶναι τὰ φορέματά των!

Τὰ δωμάτια σπανίως ἐθέρμαινον, ἀλλ' ὅταν ἦτο ἀνάγκη, ἔκαιον κάρβουνα μέσα εἰς ἓν εἰδος σημερινῶν μαγκαλιών. Αὐτὰ ἐλέγοντο ἀνθράκια ἢ πύραυνοι. Τὴν νύκτα τὴν οἰκίαν ἐφώτιζον λυχνίαι μὲν ἔλαιον.

55. ΤΙ ΕΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Εἰς δλην τὴν ἀρχαίαν 'Ελλάδα ἡ ἐνδυμασία τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν ἦτο ἡ ἴδια. Οἱ ἀρχαῖοι μᾶς πρόγονοι ἦσαν πολὺ ἀπλοῖ εἰς τὴν ἐνδυμασίαν των, ἐνῷ οἱ κάτοικοι τῶν ἀνατολικῶν λαῶν καὶ μάλιστα οἱ Πέρσαι ἐφόρουν πολὺ ἐπιδεικτικὰ καὶ πολυποίκιλα φορέματα.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν ἦτο σχεδὸν δμοία, ἀν καὶ τῶν γυναικῶν τὰ φορέματα ἔπιπτον ἐπάνω των περισσότερον πλούσια καὶ χυτά.

Ἡ ἀρχαία ἐνδυμασία εἶχε δύο φορέματα. Τὸ ἐν ἦτο τὸ

Χιτών ἀπλοῦς, χιτών μὲ διπλοῖδιον,

ἱμάτιον.

ἐσωτερικὸν φόρεμα καὶ ἐλέγετο χιτών, τὸ ἄλλο ἐφόρουν ἀπ' ἔξω καὶ τὸ ὠνόμαζον ἱμάτιον ἢ μανδύαν. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ φορέματα προεφύλασσον τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος καὶ τὴν θερμότητα τοῦ θέρους.

Ο χιτών ἦτο ἀπλοῦν φόρεμα, τὸ δποῖον περιέβαλλε τὸ σῶμα ἐμπρὸς καὶ ὁπίσω. Εἰς τοὺς ὅμους ἐπιάνετο μὲ πόρπας καὶ ἐζώνετο εἰς τὴν μέσην. Ο χιτών τῶν ἀνδρῶν ἔφθανε χαμηλὰ μέχρι τῶν γονάτων, ἐνῷ τῶν γυναικῶν ἔφθανε χαμηλὰ μέχρι τῶν ποδῶν (ποδήρης χιτών). Αἱ γυναῖκες ἐζώνον τὸν χιτῶνα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε αἱ πτυχαὶ τοῦ φορέματος ἔπιπτον πλούσιαι εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ σώματος.

Τὸ ἴματιον ἥτο ὕφασμα μάλλινον καὶ ἐπίμηκες. Τὸ ὕφασμα αὐτὸν ἥτο χονδρότερον ἀπὸ τὸν χιτῶνα καὶ ἥτο ἡ λεῖον ἢ μὲν χνοῦδι. Ἐρρίπτετο ἐπάνω ἀπὸ τὸν χιτῶνα καὶ ἔφθανεν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῆς κνήμης. Οἱ τρόποις μὲν τὸν ὄποιον ἐτακτοποιεῖτο τὸ ἴματιον εἰς τὸ σῶμα, ἐφανέρωντε τὴν καλαισθήσιαν καὶ τὴν ἐπιδεξιότητα ἑκείνου, δὲ ὅποιος τὸ ἐφόρει.

Τὸ ἴματιον τὸν χειμῶνα ἥτο δυνατὸν νὰ περιτυλιχθῇ σφικτὰ γύρω εἰς τὸ σῶμα, ἐνῷ τὸ θέρος ἐτακτοποιεῖτο κατὰ τοιούτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀφήνῃ τὰ μέλη τοῦ σώματος περισσότερον ἐλεύθερα.

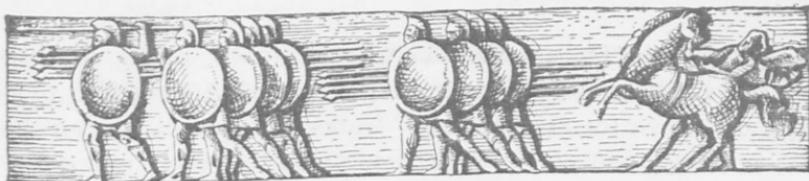
Εἰς τοὺς πόδας των οἱ ἀρχαῖοι "Ἐλληνες ἐφόρουν σανδάλια, ἀλλὰ περιεπάτουν καὶ χωρὶς σανδάλια. Ὑπῆρχον τότε διαφόρων εἰδῶν σανδάλια.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Πειρικλέους οἱ ἄνδρες δὲν ἐφόρουν πλέον κοσμήματα, ὅπως εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὁμέρου. Αἱ γυναικεῖς δημοσιαὶ ἡγάπων πάντοτε τὰ ώραῖα κοσμήματα.

Οἱ Ἀθηναῖοι εὐγενῆς ἐνεδύετο τὸν χιτῶνα, ἐτακτοποίειν ώραῖα τὸ ἴματιον ἥ τὸν μανδύαν, ἐφόρει τὰ σανδάλια του, ἐλάμβανε μὲν τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἥ δοποία ἔφερε δακτύλιον, τὴν ράβδον του καὶ ἀσκεπῆς ἐξήρχετο εἰς περίπατον εἰς τὰς ὁδούς.

Η Ἀθηναία κυρία μὲ πολλὴν χάριν καὶ ἀπλότητα ἐτακτοποίει τὰ φορέματά της. Τὴν κεφαλήν της, ἥ δοποία ἥτο ώραῖα κτενισμένη, ἔδενε μὲ περίδεσμον. Εἰς τὰ ὥτα της ἐκρέμα ώραῖα σκαλισμένα ἐνώτια, εἰς τὸν λαιμὸν ώραῖον περιδέραιον καὶ ἔφερεν εἰς τὰς χεῖρας της ψέλια (βραχιόλια). Η Ἀθηναία ἐκράτη ἐπίσης, δπως ἡ σημερινὴ κυρία, ριπίδιον ἥ δύμβρέλλαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

56. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

‘Η ώραία αύτη ἐποχή, ἡ ὅποια τόσον λαμπρὰ ἐδόξασε τὰς Ἀθήνας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ μεγαλυτέρου πολιτικοῦ τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Περικλέους, ἔφθανε δυστυχῶς εἰς τὸ τέλος της. Τὰ δύο μεγάλα κράτη, αἱ ἔνδοξοι Ἀθῆναι 431 - 404 π.Χ. καὶ ἡ ἡρωικὴ Σπάρτη, ἐμισήθησαν τόσον πολύ, ὥστε τρομερὸς πόλεμος ἦναψε μεταξύ των. ‘Ο ἐμφύλιος αὐτὸς πόλεμος ἐκράτησε πολλὰ ἔτη καὶ εἶχε διὰ τὴν Ἑλλάδα πολὺ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα.

‘Ο πέμπτος λοιπὸν αἰών πρὸ Χριστοῦ, ὁ ὅποῖος ἤρχισε μὲ τοὺς ἐνδόξους πολέμους τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Περσῶν, ἐτελείωσεν ἐπίσης μὲ πόλεμον. ‘Αλλ’ αὐτὴν τὴν φορὰν ἔχθη αἷμα ἀδελφικόν! Οἱ ‘Ἑλληνες ἐπολέμησαν μεταξύ των!

Διατί δῆμως ἦναψεν ὁ ἀδελφικὸς αὐτὸς πόλεμος, ὁ ὅποῖος ἔχωρισε τὴν Ἑλλάδα εἰς δύο ἔχθρικὰ στρατόπεδα;

‘Ο Περικλῆς εἰς τὰ ἔτη, κατὰ τὰ ὅποια ἐκυβέρνησε τὰς Ἀθήνας, ἐπέτυχε νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ μεγάλα σχέδια, τὰ ὅποια ὠνειρεύθη.

Αἱ Ἀθῆναι πράγματι ἔγιναν, ὅπως ἤθελεν ὁ Περικλῆς, κράτος ἰσχυρόν. Πολλαὶ πόλεις καὶ νῆσοι, ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης, ἄλλαι μὲ τὴν θέλησίν των, ἄλλαι καὶ διὰ τῆς βίας, ἔγιναν σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων. Σιγὰ σιγὰ δὲ ὅλαι αὐταὶ αἱ σύμμαχοι πόλεις, ἐκτὸς δὲ λίγων, δηλαδὴ τῆς Λέσβου, τῆς Χίου καὶ τῆς Σάμου, ἔχασαν τὴν αὐτονομίαν των καὶ ἔγιναν ὑπήκοοι

τῶν Ἀθηνῶν. "Ἐπρεπε δηλαδὴ τότε αἱ πόλεις αὐταὶ νὰ ἔχουν τὸ ἕδιον πολίτευμα, τὸ δποῖον εἶχον καὶ αἱ Ἀθῆναι. Εἰς τὸ τέλος οἱ Ἀθηναῖοι κατώρθωσαν, ὥστε οἱ σύμμαχοί των νὰ χρησιμοποιοῦν μόνον ἀθηναϊκὰ νομίσματα. Αἱ σύμμαχοι πόλεις ἐπίσης διὰ τὰς ὑποθέσεις των ἐπήγαινον εἰς τὰς Ἀθῆνας καὶ ἐζήτουν τὴν ἀθηναϊκὴν δικαιοσύνην.

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἔγινεν, ὅπως ἦθελεν ὁ Περικλῆς, ἐν μέγα ἀθηναϊκὸν κράτος, ὃσον ποτὲ ἄλλοτε, μὲ κέντρον τὰς Ἀθῆνας. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ λαμπρὰ ἔργα, τὰ δποῖα ἔγιναν εἰς τὰς Ἀθῆνας, ἡ πόλις ἔγινεν, ὅπως εἴπεν ὁ Περικλῆς, «Ἐλλάδος παίδευσις», δηλαδὴ σχολεῖον δλης τῆς Ἑλλάδος

Τὴν μεγάλην αὐτὴν δύναμιν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν Ἀθηνῶν ἐφοβήθησαν οἱ Σπαρτιάται καὶ οἱ σύμμαχοί των Κορίνθιοι.

Οἱ Κορίνθιοι ἦσαν σπουδαῖοι ἐμποροι καὶ ἦσαν κύριοι τοῦ Ἰονίου πελάγους. Τὰ ἐμπορικά των πλοῖα ἔφθανον μέχρι τῶν πλουσίων ἀποικιῶν τῆς Κάτω Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας. Μὲ μεγάλην δὲ ἀνησυχίαν ἔβλεπον, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δποῖοι ἦσαν κύριοι δλου τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἶχον στρέψει τὰ βλέμματά των καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ. "Ηθελον δηλαδὴ οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὸ ἐμπόριον των νὰ ἀνταγωνισθοῦν τοὺς Κορινθίους καὶ εἰς τὴν δυτικὴν θάλασσαν τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ Κορίνθιοι ἦσαν κυρίως ἐκεῖνοι, οἱ δποῖοι παρεκίνησαν τοὺς Σπαρτιάτας νὰ κηρύξουν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων.

57. ΟΙ ΔΥΟ ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ. ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΕΧΘΡΟΠΡΑΞΙΑΙ

"Οταν ἤρχισεν δι πόλεμος, ἡ Ἑλλάς εύρεθη διηρημένη εἰς δύο στρατόπεδα. Τὸ ἐν στρατόπεδον ἦτο ἡ Σπάρτη μὲ τοὺς συμμάχους της, οἱ δποῖοι ἦσαν δλοι σχεδόν οἱ Πελοποννήσιοι καὶ μερικαὶ πόλεις ἀπὸ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα. Μαζὶ μὲ τοὺς Σπαρτιάτας ἐπήγαν καὶ οἱ Θηβαῖοι. Τὸ ἄλλο στρατόπεδον ἦτο τὸ κράτος τῶν Ἀθηνῶν μὲ δλας σχεδόν τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ μὲ τὰς ἀποικίας εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ

τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐπίσης μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν ἡ Κέρκυρα καὶ ἡ Ζάκυνθος. Ἡ Λευκάς ἦτο μὲ τὸ μέρος τῶν Πελοποννήσων.

Οἱ Σπαρτιάται ἦσαν πολὺ ἴσχυροι κατὰ ξηράν καὶ εἶχον στρατὸν περισσότερον ἀπὸ 40.000 ὀπλίτας. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον δόλιγον στρατὸν πεζικόν, ἦσαν δμως πολὺ ἴσχυροι κατὰ θάλασσαν. Ἡτο λοιπὸν ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἀγών μεταξὺ μιᾶς δυνάμεως, ἡ ὅποια ἦτο πολὺ ἴσχυρὰ κατὰ ξηράν, καὶ μιᾶς ἄλλης, παντοδυνάμου κατὰ θάλασσαν.

‘Ο πόλεμος ἤρχισε τὴν ἄνοιξιν περίπου τοῦ ἔτους 431 πρὸ Χριστοῦ.

‘Ο Περικλῆς διέταξεν δλοι οἱ κάτοικοι, οἱ ὅποιοι εύρισκοντο ἔξω ἀπὸ τὰς Ἀθήνας νὰ ἀφῆσουν τὰς οἰκίας των καὶ τὰ κτήματά των, μαζὶ δὲ μὲ τὰς γυναῖκας των καὶ τὰ τέκνα των καὶ μὲ δσα πράγματα ἡδύναντο νὰ φέρουν, νὰ ἔλθουν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ. Τὰς πόλεις αὐτὰς ὑπερήσπιζον καὶ συνέδεον, ὅπως γνωρίζομεν, ἀπρόσβλητα τείχη, τὰ μακρὰ τείχη. Τὰ τείχη αὐτὰ προεφύλαξαν τότε τὸν πληθυσμὸν καὶ ἐξησφάλισαν τὴν συντήρησίν του ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Κόσμος πολὺς τότε ἀπὸ τὰ χωρία τῆς Ἀττικῆς ἥλθε καὶ ἐκλείσθη μέσα εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ δημόσιοι χῶροι τῆς πόλεως, τὰ περιφράγματα τῶν ναῶν καὶ κυρίως ὁ χῶρος μεταξὺ τῶν δύο μακρῶν τειχῶν ἐγέμισαν ἀπὸ πρόσφυγας.

‘Ισχυρὸς σπαρτιατικὸς στρατὸς εἰσῆλθε τότε εἰς τὴν Ἀττικήν. Ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἦτο ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀρχίδαμος, ἀπὸ τοὺς πολὺ συνετοὺς βασιλεῖς τῆς Σπάρτης. Ὁ Ἀρχίδαμος ἦτο φίλος τῆς εἰρήνης καὶ προέβλεπε τὰς καταστροφάς, αἱ ὅποιαι θὰ ἥρχοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον αὐτὸν πόλεμον. Διὰ τοῦτο προσεπάθησε μὲ κάθε τρόπον νὰ ἀποτρέψῃ αὐτόν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσεν.

Οἱ χωρικοὶ πρόσφυγες τῆς Ἀττικῆς ἔβλεπον ἀπὸ τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν μὲ πόνον εἰς τὴν καρδίαν των τὰ κτήματά των νὰ καταστρέψωνται ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας κάθε χρόνον. Οἱ Σπαρτιάται, μὲ τὸ νὰ ἐρημώνουν τὴν χώραν, ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἔξαντλήσουν τοὺς Ἀθηναίους.

Ο Περικλῆς εἶχε πείσει τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀποφεύγουν κάθε μάχην εἰς τὴν Εηράν, διότι οἱ ἀντίπαλοι τῶν εἶχον ἰσχυρὸν πεζικὸν στρατόν. "Εστελλεν δμως πλοῖα ἀθηναϊκὰ εἰς τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, τὰ ὅποῖα ἀπεβίβαζον στρατιώτας καὶ ἐλεηλάτουν τὰς πόλεις τῶν Πελοποννησίων.

Τὸ σχέδιον τοῦ Περικλέους ἦτο νὰ κάμῃ τοὺς ἔχθροὺς νὰ κουρασθοῦν. "Ηθελε δὲ νὰ δείξῃ εἰς αὐτούς, δτι μὲ δλα τὰ μέσα, τὰ ὅποῖα θὰ ἡδύναντο νὰ διαθέσουν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ νικηθοῦν αἱ Ἀθῆναι. Ἀλλὰ κάτι πολὺ φοβερὸν συνέβη τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ πολέμου.

58. Ο ΛΟΙΜΟΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Πλοῖον ἀπὸ ξένον λιμένα, ἔλεγον δτι ἔφερεν εἰς τὸν Πειραιᾶ μίαν φοβερὰν ἀσθένειαν, τὸν λοιμόν. Ἐπειδὴ δὲ δλος ὁ προσφυγικὸς πληθυσμὸς ἔζη εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ ὅχι μὲ τόσον ύγιεινὰς συνθήκας, συσσωρευμένος εἰς οἰκίας φίλων ἢ εἰς πνιγηρὰς καλύβας, ἢ νόσος γρήγορα ἔλαβε μεγάλην ἔκτασιν.

Ο μέγας ιστορικός Θουκυδίδης, ὁ ὅποιος ἔγραψε τὴν ιστορίαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μᾶς λέγει διὰ τὸν λοιμὸν τὰ ἔξης: «οἱ ἄνθρωποι ἀπέθηγσον δ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλον. Οἱ νεκροὶ εὑρίσκοντο ἔξηπλωμένοι εἰς τὸν δρόμον δ εἰς ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον. Ἀλλοι πάλιν ἐτοιμοθάνατοι ἔσβηγναν κοντὰ εἰς τὰς κογύνας, δπον ἐπῆγαν νὰ δροσισθοῦν δλίγον». 429 π.Χ.

59. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ. ΔΗΜΑΓΩΓΟΙ

Μεγάλη καταστροφή! Τὸ ἔν τρίτον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἀθηνῶν ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν αὐτήν. Ἡ μεγαλυτέρα δμως συμφορά, ἡ ὅποια ἔπληξε τότε τὰς Ἀθήνας, ἦτο ὁ θάνατος τοῦ Περικλέους, ὁ ὅποιος προσεβλήθη ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἰδίαν νόσον. Ο Περικλῆς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἔβδομήκοντα ἐτῶν. Ποῖος ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς τῶν Ἀθηνῶν θὰ ἦτο τώρα ἄξιος νὰ συνεχίσῃ μὲ ἐπιτυχίαν τὸν πόλεμον αὐτόν;

Ο Περικλῆς εἶχε κατορθώσει νὰ ἐνώσῃ τὰ δύο κόμματα, τὰ ὅποῖα ὑπῆρχον εἰς τὰς Ἀθήνας· δηλαδὴ τὸ κόμμα τῶν

πλουσίων ἢ ἀριστοκρατικῶν καὶ τὸ κόμμα τοῦ δῆμου, δηλαδὴ τῶν πιστούντων τάξεων. Πρὸς ὅλους ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ πολλάκις ἡναντιώνετο εἰς τὰς ἀπαιτήσεις των.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅλοι οἱ πολῖται ἡνωμένοι ἐβοήθησαν, ώστε νὰ ἐπιτύχῃ ἡ μεγάλη πολιτικὴ τοῦ ἀρχηγοῦ των, ἡ οποία ἔφερε πλοῦτον καὶ δύναμιν εἰς τὸ κράτος.

Οἱ ἄλλοι δῆμοι πολιτικοί, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους, ἔλεγον εἰς τὸν λαὸν μόνον ἑκεῖνα, τὰ ὅποια τὸν ηὔχαριστουν, καὶ ὅχι τὴν ἀλήθειαν. Ὁ λαὸς λοιπὸν ηὔχαριστεῖτο καὶ ἔξελεγεν αὐτοὺς οπρατηγούς ἄρχοντας. Τοὺς ἀρχηγούς αὐτούς, οἱ ὅποιοι κατώρθωνον μὲ τὴν κολακείαν νὰ ἔχουν τὸν δῆμον μὲ τὸ μέρος των καὶ νὰ τὸν διδηγοῦν δῆμος αὐτοὶ ἥθελον ὀνομάζομεν δῆμαργούς.

Τοιοῦτος δημαργός, ὁ ὅποιος ἐφάνη εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους, ἦτο ὁ Κλέων. Οὗτος δὲν κατήγετο ἀπὸ εὐγενῆ οἰκογένειαν. Ἡτοίδιοκτήτης ἐνὸς βυρσοδεψείου, δῆμου εἰργάζοντο πολλοὶ δοῦλοι, καὶ ἦτο ἄνθρωπος ἐμπαθῆς καὶ δρμητικός. Ἀντίπαλός του ἦτο ὁ Νικίας, πλούσιος καὶ ἀπὸ παλαιάν εὐγενῆ οἰκογένειαν. Ὁ Νικίας ἦτο δὲν εὐγενέστερος ἀπὸ τοὺς πολιτικούς ἄνδρας τότε καὶ δὲν εἶχε καθόλου ἔγωγες. Ἡτοί ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος, τὸ ὅποιον ἥθελε τὴν εἰρήνην μὲ τοὺς Σπαρτιάτας.

‘Ο πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης ἐξηκολούθησεν ἐπὶ δέκα ἔτη μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, δῆμος καὶ πρότερον.

Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸν δύο σπουδαῖα γεγονότα ἔγιναν. ‘Ο στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Δημοσθένης μὲ ἀθηναϊκὸν στόλον κατέλαβε τὴν Πύλον εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσσηνίας καὶ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ναυαρίνου. Εἰς μίαν νῆσον ἑκεῖ, τὴν Σφακτηρίαν, ἡχμαλωτίσθησαν 420 ὀπλῖται, ἐκ τῶν δῆμοι 181 ἥσαν σπουδαῖοι τῆς Σπάρτης πολῖται. Τότε ἐξ αἰτίας τοῦ Κλέωνος οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέρριψαν τοὺς δρους διὰ τὴν εἰρήνην, τοὺς δῆμοὺς ἐπρότειναν οἱ Σπαρτιάται. Ἐχάθη δὲ τότε μία μεγάλη εὐκαιρία διὰ τοὺς Ἀθηναίους νὰ εἰρηνεύσουν μὲ τὴν Σπάρτην καὶ νὰ κρατήσουν τὴν θέσιν, τὴν δῆμον εἶχον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων.

425 π.Χ.

60. ΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΡΑΣΙΔΟΥ

Τό αλλο γεγονός είναι ή έκστρατεία, τὴν δποίαν ἔκαμεν ὁ Σπαρτιάτης Βρασίδας εἰς τὴν Θράκην. Διὰ πρώτην φορὰν ἡ Σπάρτη μὲ τὸν γενναῖον αὐτὸν καὶ μεγαλοφυῇ στρατηγὸν ἀπεφάσισε νὰ κτυπήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους εἰς τὰς ἀποικίας. Ὁ Βρασίδας ἦτο δ ἀνθρωπος, τὸν δποῖον ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐγνώρισεν ἡ Σπάρτη. Αὐτὸς τότε ἔσωσε τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὴν ἀπελπιστικὴν θέσιν, εἰς τὴν δποίαν εἶχε φθάσει.

Ὁ Βρασίδας εἶχε πολλὰς ἀρετάς. Ἡτο πολὺ ἀνδρεῖος, ἀκούραστος καὶ ἀποφασιστικός. Οι ἄρχοντες τῆς πατρίδος του δὲν ἦσαν πάντοτε σύμφωνοι εἰς τὰ μεγάλα σχέδια, τὰ δποῖα συνελάμβανε τὸ ἐπιχειρηματικόν του πνεῦμα. Ἀλλὰ καὶ μίαν ἄλλην ἀρετὴν εἶχεν δ Βρασίδας, τὴν δποίαν δὲν εἶχον οἱ συμπατριῶται του. Ἡτο σπουδαῖος ρήτωρ καὶ ἔπειθε πολὺ μὲ τὸν λόγον του.

Ο Βρασίδας ἐστηρίχθη εἰς τὴν φιλίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περδίκκου καὶ ἔπειχείρησε μίαν μεγάλην καὶ δύσκολον ἔκστρατείαν. Ἐβάδισε διὰ μέσου τῆς Θεσσαλίας, ἡ δποία δὲν ἦτο φίλη μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἀπὸ ἑκεῖ ἐβάδισε πρὸς τὴν Χαλκιδικὴν μέχρι τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, δπού ἐκυρίευσε μίαν σπουδαίαν ἀποικίαν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν Ἀμφίπολιν, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος.

Ἐναντίον τοῦ Βρασίδου ἔξεστράτευσε τότε δ Κλέων μὲ ἀθηναϊκὸν στόλον καὶ στρατόν. Εἰς μίαν δὲ μάχην, ἡ δποία ἔγινεν ἑκεῖ, δ ἀθηναϊκός στρατὸς ἐνικήθη. Καὶ οἱ δύο στρατηγοὶ Κλέων καὶ Βρασίδας ἔπεσαν κατ' αὐτὴν. Τότε 421 π.Χ. εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκέρδισε τὸ κόμμα τοῦ Νικίου. Οὕτος ἦλθεν εἰς συνέννοησιν μὲ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἔγινεν εἰρήνη μετὰ δέκα ἔτη ἐμφυλίου πολέμου, ἡ δποία ἀπὸ τὸ ὄνομά του ὀνομάσθη Νικίειος εἰρήνη. Τοιουτοτρόπως ἐτελείωσεν ἡ πρώτη περίοδος τοῦ πολέμου.

61. ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.
Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ. ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΙΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝ

Ἡ εἰρήνη δὲν διετηρήθη ἐπὶ πολὺν καιρόν. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος, τὸ δποῖον ἐπέμενε νὰ ἔξακολου-

θήση ὁ πόλεμος ἐναντίον τῆς Σπάρτης, ἔγινεν ὁ Ἀλκιβιάδης.

Ο Ἀλκιβιάδης κατήγετο ἀπὸ πολὺ πλουσίαν ἀθηναϊκὴν οἰκογένειαν καὶ ἦτο συγγενῆς τοῦ Περικλέους. Ἡτο περιφῆμος διὰ τοὺς πολλοὺς ἵππους καὶ τὰς πολλὰς ἀμάξας του. Ὅπηρδε μαθητὴς τοῦ μεγαλυτέρου διδασκάλου, ὁ ὅποῖος ἔζη τότε, τοῦ Σωκράτους. Ἡτο πολὺ ώραῖος ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ἔξυπνος, ἀλλ' ἡγάπα πολὺ τὰς φιλονικίας καὶ τὴν δόξαν. Ἡθελε πάντοτε νὰ είναι πρῶτος.

Ἐνῷ ἀκόμη ἦτο πολὺ νέος, ἔλαβε μέρος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου εἰς δύο μάχας μαζὶ μὲ τὸν διδάσκαλόν του, τὸν Σωκράτην. Εἰς μίαν μάλιστα ἀπὸ αὐτὰς ἐπληγώθη.

Ο Ἀλκιβιάδης κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς συμπατριώτας του νὰ κάμουν μίαν δλεθρίαν ἐκστρατείαν εἰς τὴν νῆσον Σικελίαν. Ἐκεῖ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχονφίλους συμμάχους πόλεις ἀπὸ τὴν ἐποχήν, κατὰ τὴν ὅποιαν ἦτο εἰς τὴν κυβέρνησιν δ Περικλῆς. Ο σπουδαῖος αὐτὸς πολιτικὸς μὲ ἐνδιαφέρον εἶχε στρέψει τὸ βλέμμα του καὶ εἰς τὰς πλουσίας ἐκείνας Ἑλληνικὰς ἀποικίας. Η σπουδαιοτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς πόλεις ἐκεῖ, ὅπως γνωρίζομεν, ἦσαν αἱ Συρακούσαι. Η πόλις δμως αὐτὴ ἦτο ἀποικία καὶ φίλη τῶν Κορινθίων, ἦτο δὲ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας.

Ο Ἀλκιβιάδης.

Τώρα ὁ Ἀλκιβιάδης μὲ τὴν μεγάλην φιλοδοξίαν του ἐσκέφθη νὰ πραγματοποιήσῃ ἐν μέγα δνειρον νὰ κυριεύσῃ δλόκληρον τὴν Σικελίαν. Εὰν κατώρθωνε τοῦτο, θὰ ἔκαμνε τὰς Ἀθήνας ἡγεμονίδα δλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν ἔως τὴν δύσιν.

Η εὔκαιρία ἐδόθη. Η Ἔγεστα, πόλις εἰς τὴν Σικελίαν, φίλη δὲ καὶ σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων, ἐζήτησε τὴν βοήθειάν των, διότι ἐπολέμει τότε ἐναντίον τῶν γειτόνων τῆς Σελινούντιων. Οἱ κάτοικοι τῆς Σελινούντος ὑπεστηρίζοντο ἀπὸ τοὺς Συρακουσίους, φίλους τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων.

Οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται, χωρὶς νὰ γνωρίζουν οὕτε πόσον

μεγάλη ἥτο ή Σικελία, οὕτε πόσον πληθυσμὸν εἶχε, συνεφώνησαν μὲ τὴν γνώμην τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ἐκστρατείαν αὐτήν.

“**Ἔτοι ἄνοιξις!** Οἱ ἀνθρωποι, οἱ ὅποιοι εἶχον μαζευθῆ εἰς

Στήλη Ἐρμοῦ.

τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, διὰ νὰ προπέμψουν τοὺς ἀναχωροῦντας στρατιώτας, ποτὲ ἔως τώρα δὲν εἶχον ἵδει στρατὸν τόσον ὡραῖα ὠπλισμένον. “**Ἔτοιμοι νὰ ἀποπλεύ-**

415 π.Χ. σουν ἥσαν 134 τριήρεις ἀθηναϊκαί. Ο στρατὸς αὐτὸς ἐπήγαινε νὰ κυριεύσῃ ὀλόκληρον τὴν Σικελίαν. Ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου ἥσαν δ Ἀλκιβιάδης, δ ὅποιος ἥτο τότε 30 ἔτῶν, δ Νικίας καὶ δ Λάμαχος.

62. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Ἄλλὰ συνέβη τότε, τὴν παραμονὴν ἀκριβῶς τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὅποιαν ἀνεχώρησεν ὁ στόλος διὰ τὴν Σικελίαν, ἐν περίεργον γεγονός.

Τὴν πρωίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης εύρεθησαν κομμέναι αἱ κεφαλαὶ τῶν Ἐρμῶν. Οἱ Ἐρμαῖ ἥσαν στῆλαι εἰς τὰς ὀδούς, ἔφερον δὲ ἐπάνω τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἐρμοῦ. Οἱ ἔχθροὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου κατηγό-

ρησαν αὐτόν, ὅτι μὲ μερικοὺς φίλους του ἔκαμε τὴν ἀσέβειαν αὐτήν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐσέβοντο πολὺ τοὺς Ἐρμᾶς καὶ ἔκαμαν τότε τὴν παραφροσύνην νὰ στείλουν εἰς τὴν Σικελίαν πλοῖον νὰ ὀδηγήσῃ τὸν Ἀλκιβιάδην εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ δικασθῇ. Ο Ἀλκιβιάδης ὅμως κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ εἰς τὴν Σπάρτην ἐκεῖ δὲ ἔδωσεν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας ὀλεθρίας συμβουλάς διὰ τὴν πατρίδα του!

Αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Σικελίαν ἀπέτυχον. Οἱ Σπαρτιάται ἔστειλαν βοήθειαν εἰς τοὺς Συρακουσίους, οἱ δόποιοι εἶχον λάβει ἐν τῷ μεταξὺ θάρρος. Ὁ Νικίας 413 π.Χ. ἔβλεπεν, δτὶ δὲν ἡδύνατο πλέον τίποτε νὰ κατορθώσῃ. Μία ἄλλη βοήθεια, ή δόποια ἐστάλη ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὸν Νικίαν, δὲν ἤμπροεσε νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν. Οἱ Συρακούσιοι ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους, οἱ δόποιοι ἔπαθον ἐκεῖ τρομερὰν καταστροφήν.

Νόμισμα Συρακουσίων.

Ἐκόπη εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης τοῦ 413 π. Χ. καὶ θεωρεῖται ἐν ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας σφραγιδογλυφικῆς τέχνης.

‘Ο ιστορικὸς Θουκυδίδης μᾶς περιγράφει μὲ τὰ ζωηρότερα χρώματα τὴν καταστροφὴν αὐτὴν καὶ λέγει τὰ ἔξῆς :

«Ἄντο, τὸ δόποιον συνέβη τότε, εἶναι τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλον τὸν πόλεμον κατὰ τὴν γνώμην μον καὶ τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅσα ἥκουσα. Ἡ φοβερὰ ἀντὴ καταστροφὴ ἔδόξασε πολὺ τοὺς νικητάς, ὑπῆρξε δὲ πολὺ δλεθρία διὰ τὸν ἡττημένους. Διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἐνικήθησαν καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν· ὑπέστησαν δὲ τὰς μεγαλυτέρας συμφορὰς καὶ ἔχασαν τὰ πάντα. Ἐπαθον ἀληθῆ πανωλεθρίαν καὶ ἔχασαν καὶ τὸν πεζικὸν στρατὸν καὶ τὰ πολεμικὰ πλοῖα. Ἀπὸ τὸν πολλοὺς στρατιώτας, οἱ δόποιοι ἐπῆγαν εἰς τὴν Σικελίαν, πολὺ δλίγοι ἐσώθησαν καὶ ἐγόνισαν εἰς τὴν πατοίδα των».

63. ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.
ΔΕΚΕΛΕΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ. Η ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ

“Οταν ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας ή εἴδησις τῆς τρομερᾶς καταστροφῆς, ἀπελπισία κατέλασθε τοὺς Ἀθηναίους, διότι ἔχα-

σαν εἰς τὴν Σικελίαν τὰ καλύτερα παλληκάρια των. Μεγάλην ἀπογοήτευσιν ἐπίσης ἡ σθάνοντο, διότι ἔβλεπον τὸν ναύσταθμον νὰ ἔχῃ πολὺ ὀλίγα πλοῖα καὶ τὰ ταμεῖα τοῦ κράτους χωρὶς χρήματα. "Ολα ἐφανέρωνον, διτὶ τίποτε πλέον δὲν ἔσωζε τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὴν παρούσαν στιγμήν!

Ἐν τούτοις οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν μὲ τὰ μέσα, τὰ ὅποῖα εἶχον, νὰ μὴ ὑποχωρήσουν. Ἀπέναντι τοῦ κινδύνου, ὁ ὅποιος τόσον αἰφνιδίως παρουσιάσθη, ἥσαν πρόθυμοι νὰ φανοῦν πειθαρχικοὶ εἰς ὅλα. Ἡτο δμῶς πλέον ἀργά. Θλιβερὰ πράγματα ἔγιναν μέσα εἰς τὰ ἐννέα ἔτη, μετὰ τὴν καταστροφὴν εἰς τὴν Σικελίαν.

Οἱ Σπαρτιάται τὴν ἄνοιξιν τοῦ 413 π. Χ. εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ κατέλαβον τὴν Δεκέλειαν. Ἀφοῦ δὲ ὡχύρωσαν τὸν τόπον, ἔκαμνον ἐπιδρομάς καὶ ἡμπόδιζον τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου, τὰ ὅποῖα ἥσαν ἡ κυριωτέρα πηγὴ πλούτου. Διὰ τοῦτο τὴν περίοδον αὐτὴν τοῦ πολέμου ὀνομάζομεν Δεκελεικὸν πόλεμον.

Πολλαὶ νῆσοι ἔξι ἄλλου εἰς τὸ Αἴγατον πέλαγος ἔφυγον ἀπὸ τὴν Ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν καὶ ἐπῆγαν μὲ τὸ μέρος τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐπίσης εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀπεχώρησαν αἱ σύμμαχοι πόλεις ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης.

Τὸ χειρότερον δμῶς ἦτο, διτὶ οἱ Σπαρτιάται ἔκαμαν συμμαχίαν μὲ τοὺς Πέρσας. Αἱ δύο αὐταὶ δυνάμεις ἀποφασίζουν τώρα νὰ κτυπήσουν ἀπὸ κοινοῦ τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Πέρσαι δίδουν χρήματα καὶ βοηθοῦν τοὺς Σπαρτιάτας νὰ κατασκευάσουν στόλον. Τώρα οἱ Σπαρτιάται ἡμποροῦν μὲ τὸν στόλον των νὰ πολεμοῦν τοὺς Ἀθηναίους καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ἐνῷ προηγουμένως μόνον κατὰ ξηράν ἐπολέμουν αὐτούς. Παρ' ὅλα ταῦτα, μέσα εἰς τὰ τόσα ἀτυχήματα, τὰ ὅποῖα ἔπληξαν τότε τὰς Ἀθήνας, ἔλαμψε καὶ πάλιν διὰ μερικὰ ἔτη ἡ δύναμις τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν Μίλητον, ἡ δρόια ἀπεστάτησεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, δὲ ἀθηναϊκὸς στρατὸς ἐκέρδισε σπουδαίαν νίκην. Ἡ νίκη αὐτῇ ἐσταμάτησε τὰς ἐπιτυχίας τῶν ἔχθρῶν τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους.

64. Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

‘Ο πολυπλάνητος Ἀλκιβιάδης ἐφιλονίκησε μὲ τοὺς Σπαρτιάτας, ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Σπάρτην καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸν Πέρσην σατράπην Τισσαφέρνην. Ἐκεῖ ἐφρόντισε μὲ κάθε τρόπον νὰ διαβάλῃ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ νὰ τοὺς βλάψῃ.

Κατόπιν κατώρθωσε μὲ μεγάλην ἐπιτηδειότητα νὰ συμφιλιωθῇ μὲ τοὺς συμπατριώτας του. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἐλησμόνησαν τὸ παρελθόν καὶ διώρισαν τὸν Ἀλκιβιάδην ἐνα ἀπὸ τοὺς δέκα στρατηγούς. Σπουδαίας πραγματικῶς νίκας ἐκέρδισαν τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν των. Δι’ ἓν δὲ χρονικὸν διάστημα ἔγιναν πάλιν κύριοι εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ θάρρος καὶ ἡ στρατηγικὴ τέχνη τοῦ Ἀλκιβιάδου συνετέλεσαν, ὥστε δ στό λοις τῶν Ἀθηνῶν νὰ νικήσῃ τὰ πλοῖα τῶν Σπαρτιατῶν.

Εἰς τὴν Γροποντίδα πλησίον τῆς Κυζίκου, οἱ Σπαρτιάται ἔπαθον μεγάλην καταστροφὴν ἀπὸ τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον καὶ ἦναγκάσθησαν νὰ εἰρηνεύσουν μὲ τοὺς Ἀθηναίους. 410 π.Χ. Ἀλλ’ οἱ Ἀθηναῖοι ἀνοήτως ἀπέρριψαν τότε τὰς προτάσεις τῶν Σπαρτιατῶν, διότι παρεσύρθησαν ἀπὸ ἐνα δημαγωγόν.

‘Ο Ἀλκιβιάδης ὅστερον ἀπὸ ὀκτὼ ἔτῶν ἀπουσίαν ἐπέστρεψε καὶ πάλιν εἰς τὴν πατρίδα του. Μὲ τὴν στρατηγικὴν καὶ διπλωματικὴν του ἵκανότητα εἶχε πολὺ βοηθήσει τὴν πατρίδα του μέσα εἰς τὰ τρία ἔτη, κατὰ τὰ ὅποια ἦτο στρατηγός. Οἱ συμπατριώται του τὸν ἐδέχθησαν μὲ πολὺ μεγάλον ἐνθουσιασμόν.

65. Ο ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΕΙΣ ΑΙΓΟΣ ΠΤΩΤΑΜΟΥΣ.
Η ΕΝ ΑΡΓΙΝΟΥΣΑΙ ΝΑΥΜΑΧΙΑ

‘Αλλὰ τὰ πράγματα ἥλλαξαν πολὺ εἰς βάρος τῶν Ἀθηναίων. ‘Ο βασιλεὺς τῆς Περσίας ἔστειλε σατράπην εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀντὶ τοῦ Τισσαφέρνους τὸν νεώτερον 408 π.Χ. υἱόν του, τὸν Κῦρον. ‘Ο Κῦρος ἦτο δραστήριος καὶ φιλόδοξος ἄνθρωπος. Συγχρόνως οἱ Σπαρτιάται ἐξέλεξαν ναύαρχον ἐνα πολὺ σπουδαῖον ἄνδρα, τὸν Λύσανδρον. ‘Ο Λύ-

σανδρος ἦτο πολὺ ίκανὸς στρατιωτικὸς καὶ διπλωμάτης, ἥλθε δὲ εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν Κῦρον καὶ ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην του.

Οἱ Ἀθηναῖοι μετ' ὀλίγον ἔκαμαν τὴν ἀπερισκεψίαν νὰ παύσουν τὸν Ἀλκιβιάδην ἀπὸ τὴν στρατηγίαν, διότι ἐνικήθησαν εἰς μίαν ὅχι σπουδαίαν μάχην, εἰς τὴν ὅποιαν δὲ Ἀλκιβιάδης δὲν ἦτο παρών. Εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμαν καὶ τὸ τελευταῖον μέγα σφάλμα νὰ ἀπομακρύνουν τὸν καλύτερον καὶ τὸν περισσότερον ίκανὸν στρατηγόν, τὸν ὅποιον εἶχον τότε. Οἱ Ἀλκιβιάδης ἀπεσύρθη εἰς τὸν Ἐλλήσποντον, ἀπὸ δπου ἡδύνατο νὰ παρακολουθῇ δσα συνέβαινον. Ἡτο δὲ πεπρωμένον εἰς αὐτὸν νὰ μὴ ἴδῃ πλέον τὰς Ἀθήνας.

Ο ναύαρχος Κόνων, ὁ ὅποιος διεδέχθη τὸν Ἀλκιβιάδην, ἦτο ίκανὸς στρατηγός, ἀλλὰ δὲν ἦτο τόσον ἵσχυρός, ὥστε νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον τῶν δύο ἡνωμένων δυνάμεων τοῦ Λυσάνδρου καὶ τοῦ Κύρου.

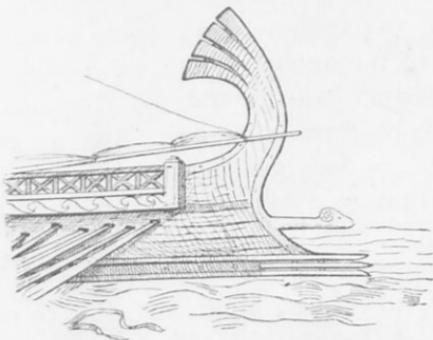
Τὰ πράγματα ὅμως ἤλλαξαν πρὸς ὠφέλειαν τῶν Ἀθηναίων, δταν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἔτους 406 π.Χ. εἰς τὴν θέσιν τοῦ Λυσάνδρου διώρισαν ναύαρχον τὸν Καλλικρατίδαν. Οὗτος ἐνίκησε τὸν Κόνωνα εἰς τὸν λιμένα τῆς Μυτιλήνης καὶ ἀπέκλεισεν ἐκεῖ τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον. Ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων κατὰ θάλασσαν ἐφάνη τότε, ὅτι κατεστρέφετο τελείως.

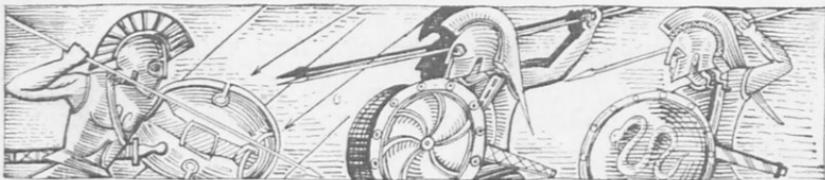
Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἔδειξαν κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν ἀξιοθαύμαστον δραστηριότητα. Ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς κατεσκεύασαν νέον στόλον ἀπὸ 110 πλοῖα καὶ ἔστειλαν αὐτὰ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἄλλων, τὰ ὅποια εἶχον ἀποκλεισθῆ εἰς τὴν Μυτιλήνην. Τότε κατὰ τὸ θέρος πλησίον τῶν νησίδων Ἀργινουσῶν, αἱ ὅποιαι εύρισκονται μεταξὺ τῆς Μυτιλήνης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔγινε μία σπουδαία ναυμαχία. Αἱ 150 ἀθηναϊκαὶ τριήρεις ἐνίκησαν τὸν στόλον τῶν Λακεδαιμονίων, ὁ δποῖος ἀπετελεῖτο ἀπὸ 120 πλοῖα. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἐκείνην, ἡ ὅποια τόσον ἐδόξασε τοὺς Ἀθηναίους, ἐφονεύθη καὶ ὁ Σπαρτιάτης ναύαρχος. Τὴν λαμπρὰν αὐτὴν νίκην τῶν Ἀθηναίων ἀμαυρώνει μία ἀσυγχώρητος πρᾶξις τοῦ

άθηναϊκοῦ δήμου. Οὗτος παρεσύρθη ἀπὸ τοὺς δημαγωγούς καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον τοὺς ἐνδόξους στρατηγούς, διότι οὗτοι, ἐπειδὴ ἡ θάλασσα ἦτο πολὺ τρικυμιώδης, δὲν περισυνέλεξαν τὰ ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς κατὰ τὴν ναυμαχίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καλλικρατίδου, ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων διωρίσθη καὶ πάλιν ὁ Λύσανδρος. Οὗτος ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους εἰς μίαν θέσιν τοῦ Ἑλλησπόντου, πλησίον τῶν ἐκβολῶν ἐνὸς μικροῦ ποταμοῦ, ὁ δῆποιος ἐλέγετο Αἴγαδος ποταμοί. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἐκείνην οἱ Ἀθηναῖοι ἔπαθον μεγάλην καταστροφήν.

“Ολος σχεδόν ὁ ἀθηναϊκός στόλος καὶ οἱ ἄνδρες ἥχμαλωτίσθησαν ἀπὸ ἀμέλειαν τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν, οἱ δῆποιοι δὲν ἔδωσαν προσοχὴν εἰς τὴν ὁρθὴν προειδοποίησιν τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὁ δῆποιος εύρισκετο, δπως γνωρίζομεν, ἐκεῖ πλησίον. Ἔν δὲ πλοῖον ἀπὸ τὰ σωθέντα, ἡ Πάραλος, ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ ἀναγγείλῃ τὴν συμφοράν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

66. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ — Η ΠΤΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

"Οταν ή θλιβερά εἴδησις διεδόθη εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, θρῆνος μέγας ἡκούετο ἀπὸ τὸν λιμένα μέχρι τῶν Ἀθηνῶν διὰ μέσου τῶν μακρῶν τειχῶν. Ὁ καθεὶς ἀνεκοίνωνε τὴν καταστροφὴν εἰς τὸν ἄλλον. Κανεὶς δὲν ἐκομήθη ἐκείνην τὴν νύκτα.

"Ἡ μεγάλη αὐτὴ νίκη τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τοὺς Αἰγάδος ποταμοὺς ἐσημείωσε καὶ τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Οἱ Ἀθηναῖοι τώρα ἐπερίμενον τὸν ἔχθρὸν μὲ τὰ πλοῖα του εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἔκαμνον δ.τι ἡμποροῦσαν. διὰ νὰ ἀμυνθοῦν. Εἰς δὲν γίνονταν δ. Λύσανδρος ἐπολιόρκησε τὸν Πειραιᾶ, ἐνῷ σπαρτιατικὸς στρατὸς εἶχεν ἀποκλείσει τὰς Ἀθήνας συγχρόνως ἀπὸ τὴν ξηράν. "Υστερὸν ἀπὸ μερικοὺς μῆνας, κατὰ τοὺς δρόους οἱ Ἀθηναῖοι ύπέφερον πολὺ ἀπὸ τὴν πεῖναν, ἡναγκάσθησαν νὰ παραδοθοῦν.

"Ολοι οι σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν συνηθροίσθησαν τότε εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἔκαμαν συνέδριον. Εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Θηβαῖοι ύπεστήριζον, διὰ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνουν σπονδαὶ μὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ διὰ αἱ Ἀθῆναι ἔπρεπε νὰ καταστραφοῦν ἐντελῶς. Οἱ Λακεδαιμόνιοι δμως μὲ σωφροσύνην δὲν συνεφώνησαν. Εἶπον, διὰ δὲν πρέπει νὰ καταστραφῇ πόλις ἐλληνική, ἡ δρόσια εἰς τοὺς μεγάλους κινδύνους προσέφερε πολὺ μεγάλας ύπηρεσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα.

‘Ο κόσμος ὅλος, ὁ ὄποιος ἀγαπᾷ σήμερον τὰς Ἀθήνας, πρέπει νὰ εἶναι εὐγνώμων εἰς τὴν Σπάρτην. Χάρις εἰς τὴν θαυμασίαν στάσιν, τὴν ὄποιαν ἐκράτησε τότε εἰς τὸ συνέδριον, ἐσώθη δὲ ὡραῖος πολιτισμὸς τῶν Ἀθηνῶν. Ἐὰν ύπερίσχουν αἱ γνῶμαι τῶν ἄλλων καὶ κυρίως τῆς Κορίνθου, ἡ ὄποια ἐπολέμει μόνον διὰ τὸ ἐμπόριον της, δὲν θὰ εἴχομεν τίποτε ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν τοῦ Περικλέους. Ἡ διαγωγὴ αὐτή, ἡ ἀξιοπρεπής καὶ μεγαλόψυχος, δπως ἔταίριαζεν εἰς Σπαρτιάτας, εἶναι ἀξία θαυμασμοῦ.

Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐτελείωσεν ὁ τρομερὸς αὐτὸς ἀδελφικὸς πόλεμος. Ποτὲ ἄλλοτε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δὲν ἔγιναν τόσον μεγάλαι καταστροφαὶ εἰς τὴν πατρίδα μας, ὅσον κατὰ τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον πόλεμον. Πόλεις ἡρημώθησαν ἀπὸ κατοίκους, ἄνδρες ἔξωρίσθησαν, σφαγαὶ ἀνθρώπων συχναὶ ἔγιναν. Ἡ Ἑλλάς τότε ἔξησθένησε πολὺ καὶ ἡ πρόδοιος τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὄποιος πρὶν ἀπὸ ὀλίγα ἔτη εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἀκμήν του, ἐσταμάτησε.

67. Η ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΤΥΡΑΝΝΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι συνεφώνησαν νὰ κάμουν εἰρήνην μὲ τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ’ ύπὸ τὸν δρον οἱ Ἀθηναῖοι νὰ κρημνίσουν τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ δχυρώματα τοῦ Πειραιῶς, νὰ παραδώσουν τὰ πολεμικά των πλοῖα, πλὴν δώδεκα, καὶ νὰ ἀνακαλέσουν τοὺς ἔξορίστους των. Ἐπίσης οἱ Ἀθηναῖοι ἔπρεπε νὰ ἔχουν τοὺς ἰδίους φίλους καὶ τοὺς ἰδίους ἔχθρους μὲ τὴν Σπάρτην. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον διελύετο ἡ περίφημος συμμαχία τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὄποια ἐκράτησε περισσότερον ἀπὸ ἑβδομήκοντα ἔτη.

Τὸ παλαιὸν πολίτευμα κατηργήθη καὶ τριάκοντα ἄνδρες διωρίσθησαν ὡς κυβέρνησις τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ σπουδαιότερος καὶ περισσότερον σκληρὸς ἀπὸ ὅλους ἦτο δὲ Κριτίας. 404 π.Χ. Οἱ τριάκοντα ὅμως ἄρχοντες ἔκαμαν πολλὰ ἐγκλήματα. Πολλοὺς πολίτας κατεδίκασαν εἰς θάνατον χωρὶς δίκην καὶ πολλοὺς ἔξωρισαν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὠνομάσθησαν τύραννοι.

Κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἔτους 403 π.Χ. ὁ Θρασύβουλος, εἷς ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους ἐξορίστους, μὲ δὲ λίγους συντρόφους κατέλαβε μίαν ὁχυρὰν τοποθεσίαν εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Βοιωτίας, ἡ ὧδη οὐδέτερη οὐδὲν οὐδὲν τοιοῦτον.

403 π.Χ. Κατόπιν ὁ Θρασύβουλος ἐβάδισεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ κατέλαβε τὰ ὑψώματα τῆς Μουνυχίας. Κατὰ τὴν μάχην, ἡ ὁποία ἔγινεν ἐκεῖ, ἐφονεύθη ὁ Κριτίας. Οἱ τριάκοντα τύραννοι ἐνικήθησαν καὶ ἔφυγον εἰς τὴν Ἐλευσῖνα. Τότε εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξελέγησαν δέκα ἄνδρες, διὰ νὰ καταπαύσουν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

68. ΟΙ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΙ ΑΡΜΟΣΤΑΙ

Οἱ Σπαρτιάται, ἀφοῦ ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους, ἔγιναν αὐτοὶ οἱ ἡγεμόνες ὅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, αἱ δποῖαι εὑρίσκοντο εἰς ἄλλα μέρη.

Εἰς τὰς συμμάχους των πόλεις οἱ Σπαρτιάται ἔστειλαν ἀνὰ ἓνα Σπαρτιάτην διοικητήν, ἕνα ἀρμοστήν. Οἱ ἀρμοσταὶ ἦσαν περισσότερον τυραννικοὶ εἰς τοὺς συμμάχους, παρὰ δὲ σον ἦσαν ἄλλοτε οἱ Ἀθηναῖοι πολὺ γρήγορα δὲ ἐμισήθησαν ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, τὰς δποίας ἐκυβέρνων. Διὰ τοῦτο ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης ἐκράτησε μόνον εἴκοσιν ἔπτα ἔτη.

69. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΤΟΥ

Ἐπερίμενε κανείς, ὅτι καλύτεραι ἡμέραι θὰ ἥρχοντο εἰς τὰς Ἀθήνας μὲν τὴν ἄλλαγὴν τοῦ πολιτεύματος, ὅστερον ἀπὸ τὴν διοίκησιν τῶν τριάκοντα τυράννων.

Δυστυχῶς οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμαν τότε μίαν πολὺ κακὴν πρᾶξιν, τὴν δποίαν ὁ κόσμος ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῇ ὡς ἐντροπὴν διὰ τοὺς Ἀθηναίους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Μὲ μίαν ψευδῆ κατηγορίαν οἱ Ἀθηναῖοι δικασταὶ κατεδίκασαν εἰς θάνατον τὸν μεγαλύτερον ἄνθρωπον, τὸν δποῖον εἶχε τότε ὅλη ἡ Ἑλλάς· τὸν φιλόσοφον Σωκράτην.

‘Ο Σωκράτης ἐγεννήθη εἰς ἔνχωρίον πλησίον τῶν Ἀθηνῶν. ‘Ο πατήρ του Σωφρονίσκος ἦτο γλύπτης καὶ κατεσκεύαζεν

άγαλματα. Τὴν ἰδίαν ἐργασίαν ἔκαμνε καὶ ὁ Σωκράτης, ὅταν ἦτο νέος. Λέγουν μάλιστα, ὅτι ἐν ἄγαλμα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, τὸ ὄποιον παρίστανε τὰς τρεῖς Χάριτας, ἦτο ἐργον ἴδικόν του.

Ο Σωκράτης δὲν εἶχε λάβει μεγάλην μόρφωσιν, ὅπως οἱ πλούσιοι Ἀθηναῖοι, διότι ἦτο πολὺ πτωχός. Ἀλλὰ ὁ θεός τὸν εἶχε προικίσει μὲν δυνατὸν νοῦν. Μὲ βαθεῖαν σκέψιν ὁ Σωκράτης ἔξήταζε τὰ διάφορα πράγματα εἰς τὸν κόσμον. Ἡρώτα μέσα του τί εἶναι τοῦτο ή ἐκεῖνο καὶ διὰ ποῖον λόγον ἔγινε· ἡγάπα δηλαδὴ νὰ μανθάνῃ καὶ νὰ γνωρίζῃ καλὰ διὰ τοῦτον λόγον εἰς τὸν κόσμον· ἦτο μὲν ἄλλους λόγους φίλος τῆς σοφίας ἢ φιλόσοφος.

Ολοι οι ἄνθρωποι ἐγνώριζον ἀμέσως εἰς τοὺς δρόμους καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν τὸν ἄνθρωπον μὲ τὴν ἴδιότροπον μύτην καὶ τὰ πτωχικὰ φορέματα.

Ο Σωκράτης, ὅπως δλοι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπήγαινεν εἰς τὰς παλαίστρας καὶ εἰς τὰ γυμναστήρια. Ἐπολέμησε δὲ ως δόπλιτης κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον εἰς σπουδαίας μάχας. Εἰς τὴν μάχην, ἡ δόποια ἔγινεν εἰς μίαν ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων, τὴν Ποτίδαιαν, εἰς τὴν Χαλκιδικήν, οἱ Ἀθηναῖοι στρατιώται ἐθαύμασσαν τὴν ἀντοχὴν τοῦ Σωκράτους.

Εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Σωκράτους οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐγνώριζον καλά, ποῖον εἶναι τὸ καλὸν καὶ ποῖον εἶναι τὸ δίκαιον. Δὲν εἶχον κανὲν ἐνδιαφέρον διὰ ἄλλα καλύτερα πράγματα, παρὰ μόνον διὰ τὸ κόμμα εἰς τὸ ὄποιον ἀνῆκον. Ἐπειδὴ δὲ δόκιμος οὐδέποτε πολίτης ἐμίσει φοβερὰ τοὺς ἄλλους, οἱ δόποιοι ἀνῆκον εἰς τὸ ἀντίθετον κόμμα, διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι εἶχον χάσει τὸ πραγματικὸν τῶν ἐνδιαφέρον διὰ τὸ ἴδιον τὸ κράτος. Τὸ κόμμα ἦτο διὰ τὸν Ἀθηναῖον πολίτην τότε ἀνώτερον ἀπὸ δλα. Οἱ ἄνθρωποι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς εἶχον χάσει τὴν ἡθικήν τῶν καὶ δὲν ἤμπόρουν νὰ διακρίνουν, τί εἶναι δίκαιον καὶ τί εἶναι ἄδικον.

Ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον αὐτὰς τὰς κομματικὰς ἰδέας, διὰ τοῦτο ἔκαμνον μεγάλα σφάλματα, ὅταν ἔγινεν δομέγαλος

Ο Σωκράτης.

πόλεμος. Μέσα εἰς τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην ἐποχὴν τῶν παθῶν ἐφάνη ἡ μεγάλη μορφὴ τοῦ Σωκράτους.

70. ΤΙ ΕΔΙΔΑΣΚΕΝ Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ

«Ἐὰν κανεὶς μὲ ἄφηνεν, ἔλεγε, νὰ προτιμήσω μεταξὺ δύο πραγμάτων· νὰ ἀδικοῦμαι ἐγώ, ἢ νὰ ἀδικῶ ἄλλους; Θὰ ἐπροτίμων νὰ ἀδικοῦμαι ἐγώ μᾶλλον, παρὰ νὰ ἀδικῶ».

‘Ο συνήθης τόπος, δπου δ Σωκράτης διήρχετο δλην σχεδὸν τὴν ἡμέραν του, ἥτο ή ἀγορά. Ἐκεῖ συνηθροίζοντο οἱ περισσότεροι Ἀθηναῖοι. ‘Ο Σωκράτης συνωμίλει μὲ τὸν κάθε ἄνθρωπον, τὸν δποίον συνήντα. Εἰς τὰς συνομιλίας του ἔθετεν ἔρωτήματα καὶ ἡκολούθει συζήτησις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ συνομιλητοῦ του. Τὰ ζητήματα τῶν συνομιλιῶν του ἥσαν· τί εἶναι ἀρετή, τί εἶναι δικαιοσύνη, τί εἶναι πατρὶς καὶ δτι δ ἄνθρωπος πρέπει νὰ τὴν ἀγαπᾷ περισσότερον ἀπὸ δλα. Ἐπίσης συνεζήτει περὶ ψυχῆς, ἡ δποία εἶναι τὸ πολυτεμότερον πρᾶγμα εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἄλλα. Σπουδαῖαι ἐπίσης ἥσαν αἱ συζητήσεις τοῦ Σωκράτους μὲ τοὺς σοφιστάς.

‘Ο Σωκράτης δὲν ἐλάμβανε χρήματα ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, δπως ἔκαμνον οἱ σοφισταί. Οὕτε ἐζήτησε νὰ ἔχῃ ἀξιώματα εἰς τὴν πολιτείαν. Εἰς δλην του τὴν ζωὴν ἐζησεν ώς δ πτωχότερος ἄνθρωπος.

71. ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

‘Απέκτησεν δμως οῦτος πολλοὺς ἔχθρούς, οἱ δποῖοι τὸν ἐσυκοφάντησαν, δτι δῆθεν κάμνει κακὸν εἰς τοὺς νέους καὶ δτι εἶναι ἄθεος. Διὰ τοῦτο τὸν ἔφερον εἰς τὸ δικαστήριον διὰ νὰ δικασθῇ. Ἐκεῖ δ Σωκράτης, μὲ τὸν τρόπον, μὲ τὸν δποίον συνήθως συνεζήτει, ἀπέκρουσε τὴν κατηγορίαν. ‘Ἀλλ’ οἱ δικασταὶ τὸν κατεδίκασαν νὰ πίη τὸ κώνειον καὶ νὰ ἀποθάνῃ.

‘Οταν δ Σωκράτης εύρισκετο εἰς τὴν φυλακήν, δ Κρίτων, εἰς ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, ἐπρότεινεν εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ δραπετεύῃ ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἄλλο μέρος, δπου θὰ ἥτο δυνατόν νὰ ζήσῃ ἥσυχος. ‘Ο Κρίτων ἥτο πλούσιος

399 π.Χ.

Αθηναῖος καὶ ἦτο πρόθυμος νὰ προσφέρῃ πολλὰ χρήματα, διὰ νὰ ἔλευθερώσῃ τὸν ἀγαπημένον του διδάσκαλον. Ὁ Σωκράτης ὅμως εἰς μίαν ὡραίαν συζήτησιν μὲ τὸν Κρίτωνα ἀπέδειξεν, ὅτι οἱ πολῖται ἔχουν Ἱεράν ύποχρέωσιν νὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. «*H πατρίς, εἶπεν δὲ Σωκράτης εἰς τὸν Κρίτωνα, εἴναι τὸ πολυτιμότερον, τὸ σεβαστότερον καὶ τὸ ἀγιώτερον πρᾶγμα καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ ἀπὸ τοὺς προγόνους ὅλους*». Τὰς τελευταίας ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι ἔμενον ἀπὸ τὰ ἐβδομήκοντα ἔτη τῆς ἡλικίας του, ἐπέρασεν δὲ Σωκράτης ἥσυχος μέσα εἰς τὴν φυλακήν. Ἐκεῖ ἐπήγαινον τακτικὰ οἱ μαθηταί του καὶ συνεζήτουν μαζί του, ὅπως πάντοτε.

Ο Σωκράτης εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἔνι Ιδανικὸν εἶχεν· ἥθελε νὰ κάμῃ τὴν πατρίδα του εὔτυχη. Ἐπίστευεν, ὅτι τὴν εὔτυχίαν τῆς πατρίδος τὴν δημιουργοῦσιν οἱ πολῖται της. Ἐάν δὲ κάθε ἄνθρωπος, δὲ κάθε πολίτης εἴναι ἐνάρετος καὶ ἐννοῆ τὸ δίκαιον, τότε καὶ ὅλη ἡ πολιτεία, ἡ πατρίς, εἴναι τόπος εὐλογημένος, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι ζοῦν εὔτυχεῖς.

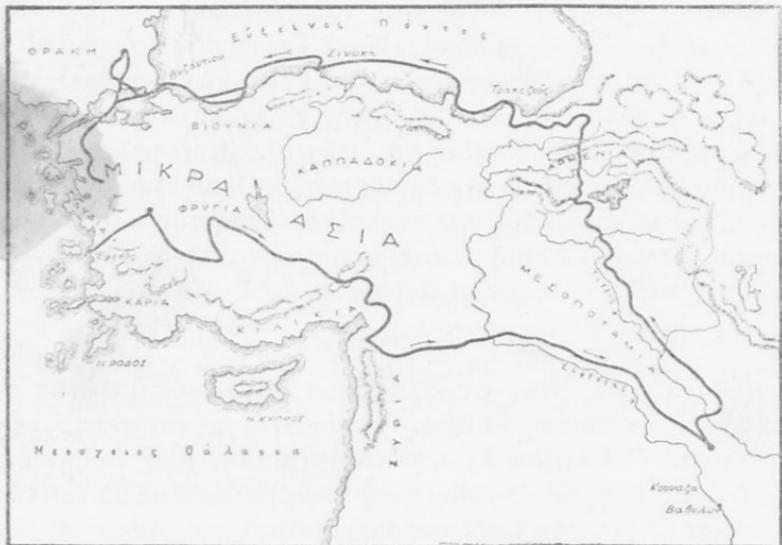
72. ΠΛΑΤΩΝ

Ο Πλάτων ἦτο δὲ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Σωκράτους· κατήγετο δὲ ἀπὸ ἀριστοκρατικὴν καὶ πλουσίαν οἰκογένειαν. Ο Πλάτων ἔγραψε τὰς περισσοτέρας συζητήσεις, τὰς ὁποίας ἔκαμεν δὲ ἀγαπημένος του διδάσκαλος μὲ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπήγαινον μαζί του καὶ ἡρώτων νὰ μάθουν τί εἴναι δὲ ἄνθρωπος καὶ ποῖον εἴναι τὸ καθῆκον, τὸ δοποῖον ἔχει οὕτος εἰς τὸν κόσμον. Τὰς συζητήσεις αὐτὰς μᾶς περιγράφει μὲ τόσην ζωὴν δὲ Πλάτων, ὃστε νομίζομεν, ὅτι εἴμεθα παρόντες καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτάς.

Τὰ βιβλία τοῦ Πλάτωνος, μὲ τὰς βαθείας σκέψεις των, ὀνομάζονται διάλογοι. Είναι δὲ τὰ ὡραιότερα βιβλία ἀπὸ ὅλα, δσα ἐγράφησαν εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀπ' αὐτὰ μανθάνομεν τί ἐδίδασκεν δὲ Σωκράτης. Ἐάν δὲν ἔγραφεν δὲ Πλάτων, δὲν θὰ ἐγνωρίζομεν τίποτε ἀπὸ τὰς μεγάλας φιλοσοφικὰς ίδεας τοῦ Σωκράτους, διότι αὐτὸς δὲν ἔγραψε κανέναν βιβλίον.

73. Ο ΞΕΝΟΦΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ

"Άλλος σπουδαῖος μαθητής τοῦ Σωκράτους ἦτο ὁ Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος. Ὁ Ξενοφῶν δὲν εἶχε τὸν μεγάλον φιλοσοφικὸν νόῦν, τὸν ὅποιον εἶχεν ὁ Πλάτων. Ἡτο δῆμως εἶς ἀπὸ τοὺς περισσότερον μορφωμένους ἀνθρώπους, τοὺς δῆμοις εἶχον τότε αἱ Ἀθῆναι. Ἔγραψε δὲ τὰ ὡραῖα συγγράμματά του μὲ μεγάλην ἀπλότητα, ὥστε νὰ δύνανται οἱ ἀνθρωποι μὲ εὔκολιαν νὰ τὰ ἀναγινώσκουν.

Χάρτης τῆς ἀναβάσεως τοῦ Κύρου.

Εἰς ἐν βιβλίον του γράφει δσα ἐνεθυμεῖτο ἀπὸ τὰς συζητήσεις, τὰς δῆμοιας ἔκαμνεν ὁ διδάσκαλός του μὲ τοὺς μαθητάς του. Διὰ τοῦτο τὸ βιβλίον αὐτὸ δνομάζεται Ἀπομνημονεύματα.

Τὸ σπουδαιότερον δῆμως ἀπὸ τὰ βιβλία του εἶναι ἡ Ἀνάβασις τοῦ Κύρου. Ἀπὸ τὸ βιβλίον αὐτὸ μανθάνομεν μίαν ἐνδιαφέρουσαν ἱστορίαν.

"Οταν ἀπέθανεν ὁ Δαρεῖος, ἔγινε βασιλεὺς εἰς τὴν Περσίαν ὁ μεγαλύτερος υἱός του, ὁ Ἀρταξέρξης. Ὁ νεώτερος

ἀδελφός, ὁ Κῦρος, ὁ δόποιος ἦτο σατράπης εἰς τὰς Σάρδεις, ἦτο περισσότερον ἔξυπνος καὶ ίκανὸς παρὰ ὁ ἀδελφός του. Ἐσκέφθη δὲ νὰ γίνῃ αὐτὸς ὅλης τῆς Περσίας 405 π.Χ. βασιλεύς. "Οταν ἐτελείωσεν ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ὁ Κῦρος μὲ δέκα περίπου χιλιάδας (=μυρίους) μισθοφόρους "Ελληνας καὶ μὲ ἄλλον πολὺν στρατὸν ἀπὸ τὴν Ασίαν, ἐπορεύθη ἐναντίον τῆς πρωτευούσης τοῦ περσικοῦ κρά-

Θάλαττα! Θάλαττα!
(Εἰκὼν νεωτέρου ζωγράφου).

τους. Ἡ κυβέρνησις τῆς Σπάρτης ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν μυστικὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ.

‘Ο Ξενοφῶν συνώδευσε τοὺς "Ελληνας μισθοφόρους ὅχι ὡς ἀξιωματικός, ἀλλ’ ὡς προσωπικός φίλος ἐνὸς ἀπὸ τοὺς "Ελληνας στρατηγούς.

‘Ο στρατὸς τοῦ Κύρου ἔφθασε μέχρι τῆς Βαβυλῶνος, ὅπου συνηντήθη μὲ τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως, ὁ δόποιος 401 π.Χ. ἦτο πολυαριθμότερος. Εἰς τὴν μάχην παρὰ τὰ Κού-

ναξα ἐνίκησαν οἱ "Ἐλληνες τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ἀλλ' ἐφονεύθη ὁ Κύρος.

74. Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΜΥΡΙΩΝ

Οἱ δέκα χιλιάδες "Ἐλληνες, οἱ μύριοι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου εἶδον, δτὶ δὲν εἶχον πλέον λόγον νὰ ἔξακολουθήσουν ἑκεῖ τὸν ἀγῶνα. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς πατρίδας των. Οἱ Πέρσαι δμως μὲ προδοσίαν κατώρθωσαν νὰ φονεύσουν δλους τοὺς στρατηγούς τῶν 'Ἐλλήνων. Τότε οἱ "Ἐλληνες κατὰ τὴν δύσκολον ἑκείνην στιγμὴν ἔξέλεξαν στρατηγόν των τὸν Ξενοφῶντα, ὁ ὅποιος ἀνέλαβε νὰ δδηγήσῃ αὐτοὺς δπίσω εἰς τὴν πατρίδα των.

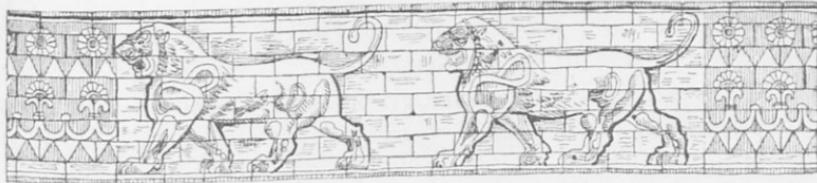
Τέσσαρας μῆνας ἐβάδιζον οἱ μύριοι μέσα εἰς ἔχθρικὰς χώρας καὶ ἐπάνω εἰς χιονοσκεπῆ δρη διαρκῶς πολεμοῦντες.

400 π. X. Τέλος μίαν ἡμέραν ἀντήχησεν ἡ φωνὴ «θάλαττα! θάλαττα!» Ἐκεῖνοι οἱ δποῖοι ἐβάδιζον ἐμπρὸς εἶχον ἴδει τὴν θάλασσαν τοῦ Εύξείνου πόντου. Αὕτη εἶναι ἡ περίφημος κάθοδος τῶν μυρίων.

"Ἡ συνεκστρατεία αὐτῇ τῶν δέκα χιλιάδων 'Ἐλλήνων ὠφέλησε πολύ, διότι οἱ "Ἐλληνες ἔμαθον ἀκριβῶς τὸν δρόμον, δόποιος ἔφερεν εἰς τὸ μυθικὸν βασίλειον τῶν Περσῶν. "Οτι δὲ δλίγοι "Ἐλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ κράτους των καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδων των μὲ δλίγας ἀπωλείας, αὐτὸ δδωσε θάρρος εἰς τοὺς "Ἐλληνας.

Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἴπωμεν, δτὶ οἱ δλίγοι ἔκεινοι "Ἐλληνες τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Κύρου ἔγιναν οἱ πρωτοπόροι διὰ μίαν ἄλλην ἐκστρατείαν, ἡ δποία ἔγινεν 160 ἔτη ὑστερον. Αὕτη εἶναι ἔκείνη, τὴν δποίαν ἔκαμεν ὁ μακεδὼν βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΑΝΑΜΕΙΓΝΥΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

75. ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥΝ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΑΣ. Ο ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ

’Ολίγα ἔτη μετά τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, νέοι ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ ἔχωρισαν τοὺς “Ἐλληνας εἰς ἐχθρικὰ στρατόπεδα. Ἡ δισίρεσις αὕτη τῶν Ἐλλήνων ύπῆρξεν ὁ καλύτερος σύμμαχος διὰ τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, ὁ δποῖος εὗρε τότε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἐλλάδος πρὸς ὡφέλειαν τοῦ κράτους του.

Θὰ ἴδωμεν λοιπὸν ἐδῶ εἰς ποῖον ἔξευτελισμὸν ἔφερε τοὺς “Ἐλληνας ἡ διχόνοισα, τὴν δποίαν εἶχον τότε μεταξύ των. Ἐνῷ ἄλλοτε οἱ “Ἐλληνες ἡνωμένοι ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας, τώρα δέχονται τὴν βοήθειάν των διὰ νὰ πολεμοῦν μεταξύ των!

Οἱ Σπαρτιάται μετά τὸν θάνατον τοῦ Κύρου, ἥλθον εἰς φανερὰν ρῆξιν μετὰ τοῦ Πέρσου βασιλέως, διότι ἐβοήθησαν τὰς Ἱωνικὰς πόλεις, αἱ δποῖαι δὲν ἦθελον νὰ ύποταχθοῦν εἰς τὸν Τισσαφέρνην, δ δποῖος εἶχε λάβει τότε τὴν θέσιν τοῦ Κύρου.

’Από τινων ἔτῶν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν εύρισκετο ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαος. Οὗτος ἦτο μικρὸς 396 π.Χ. κατά τὸ ἀνάστημα καὶ χωλὸς τὸν ἔνα πόδα. Εἰς τὸ ἰσχνὸν ὅμως καὶ μικρὸν ἐκεῖνο σῶμα ύπηρχον μεγάλαι ἀρεταῖ. Εἶχεν ἀσκηθῆ ἀπὸ μικρὸς εἰς τὴν σπαρτιατικὴν σκληραγγίαν καὶ τὴν πειθαρχίαν. Διὰ τοῦτο ἦτο ἀπλοῦς εἰς τοὺς τρόπους του καὶ τὴν ἐνδυμασίαν του, εὔπειθής εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς

Σπάρτης καὶ πολὺ εύγενής. Οἱ συμπολῖται του τὸν ἡγάπων πολὺ διὰ τὰς ἀρετὰς του αὐτάς.

Οἱ Ἀγησίλαος εἶχεν ἐπιτυχίας εἰς τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν σατραπῶν καὶ ἐσχεδίαζε μεγάλας ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τῶν Περσῶν.

Τὰ σχέδια ὅμως τοῦ Ἀγησίλαου δὲν ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιθοῦν, διότι οἱ Πέρσαι ἔδωσαν χρήματα καὶ ἔπεισαν τὰς Θῆβας καὶ τὴν Κόρινθον, αἱ δόποιαι ἥσαν τότε ἐχθρὰι τῶν Σπαρτιατῶν, νὰ κηρύξουν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Σπάρτης. Οἱ Ἀγησίλαος τοιουτορόπως θὰ ἤναγκάζετο νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Ἐπίσης δὲ Ἀθηναῖος ναύαρχος Κόνων, ὁ δόποιος εὑρίσκετο εἰς τὴν Κύπρον, ἔλαβε χρήματα ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν καὶ ἔκαμε στόλον. Μὲ τὸν στόλον αὐτὸν ἐνίκησε τὰ πλοῖα τῶν Σπαρτιατῶν πλησίον τῆς Ρόδου. Ἀπὸ τότε ἡ Σπάρτη ἔχασε τὰς συμμάχους τῆς πόλεις εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Οἱ Κόνων μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἔκτισε πάλιν τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ ἄλλα ὄχυρώματα τοῦ 393 π.Χ. Πειραιῶς. Τὰ σπουδαῖα αὐτὰ τείχη, ἐνῷ πρὶν ἀπὸ δέκα ἔτη ἐκρημνίζοντο ύπὸ τοὺς ἥχους τῶν αὐλητρίδων, τώρα ἀνιδρύοντο καὶ πάλιν μὲ χρήματα περσικά!

76. ΝΕΟΙ ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ. Ο ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Πρῶτοι οἱ Θηβαῖοι ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Σπάρτης. Εἰς τὴν μάχην δέ, ἡ δόποια ἔγινεν εἰς τὴν πόλιν τῆς Βοιωτίας Ἀλίατρον, πλησίον τῆς Κωπαΐδος λίμνης, οἱ Σπαρτιάται ἐνικήθησαν ἀπὸ τοὺς Θηβαίους. Ἐκεῖ ἐφονεύθη ὁ Λύσανδρος καὶ τὰ καλύτερα παλληκάρια τῆς Σπάρτης.

Τότε αἱ Θηβαὶ, αἱ Ἀθῆναι, ἡ Κόρινθος καὶ τὸ Ἀργος ἔκαμαν συμμαχίαν ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον ἐναντίον των. Οἱ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐβοήθησε κατὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν καὶ πάλιν αὐτοὺς μὲ χρήματα.

Οἱ Σπαρτιάται, ἐπειδὴ εἶδον δτι δλαι σχεδὸν αἱ πόλεις, αἱ δόποιαι ἥσαν προηγουμένως σύμμαχοί των, ἐστράφησαν ἐναν-

τίον των, ἡναγκάσθησαν νὰ παραγγεῖλουν εἰς τὸν Ἀγησίλαον
νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα.

Ἐπιτύμβιον μνημεῖον
τοῦ πεσόντος κατὰ τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον Δεξιεω.
(Κεραμεικὸς Ἀθηνῶν).

‘Ο γηραιός Ἀγησίλαος μὲ μεγάλην ταχύτητα ἐπέρασε τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν. Εἰς τὴν πόλιν τῆς Βοιωτίας Κορώνειαν ἐνίκησε τὸν στρατὸν τῶν συμμάχων, ἀλλ’ ἐπληγώθη καὶ ὁ ἔδιος βαρέως.

‘Ο πόλεμος ἐξηκολούθησε μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν συμμάχων εἰς τὴν χώραν τῶν Κορινθίων. Διὰ τοῦτο τὸν πόλεμον αὐτὸν, ὁ ὄποιος διήρκεσεν ἐννέα ἔτη, ὁνο- 395-386 π. X. μάζομεν Κορινθιακὸν πόλεμον. Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον σπουδαίας ἐπιτυχίας κατὰ θάλασσαν. Πολλαὶ πόλεις ἥλθον καὶ πάλιν μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων. ‘Η παλαιὰ συμμαχία τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους ἐφανετο νὰ ἀναζῇ καὶ πάλιν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ ξηράν ὁ στρατηγὸς Ἰφικράτης εἶχεν ὀργανώσει πολὺ καλὰ τὸν ἀθηναϊκὸν στρατόν.

77. Η ΕΙΡΗΝΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Οἱ Σπαρτιάται, ὅταν εἶδον ὅτι εἶχον ἀπομονωθῆναι καὶ ὅτι οἱ περισσότεροι Ἑλληνες εἶχον ἐνωθῆναι ἐναντίον των, ἐσκέφθησαν νὰ ζητήσουν τὴν συμμαχίαν τῶν Περσῶν.

‘Ο μέγας βασιλεὺς ἔξι ἄλλου, ἐπειδὴ ἔβλεπεν, ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἐγίνοντο πάλιν δύναμις σπουδαία καὶ ἦτο κίνδυνος αἱ ἔλληνικαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας νὰ ἐνωθοῦν καὶ πάλιν μὲ αὐτάς, ἐπροτίμησε νὰ βοηθήσῃ τότε τὴν Σπάρτην. Μὲ τὴν ἐπέμβασίν 386 π. X. του ἔκλεισεν εἰρήνη μεταξὺ ὅλων τῶν ἔλληνικῶν πόλεων, ἡ ὄποια φέρει τὸ ὄνομά του, ἡ βασιλέως εἰρήνη. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὴν συνεννόησιν μὲ τὸν βασιλέα εἶχε σταλῆ ἀπὸ καιροῦ ἐκ μέρους τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πέρσου βασιλέως ὁ ναύαρχος Ἀνταλκίδας, ἡ εἰρήνη αὐτὴ λέγεται καὶ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη.

Διὰ ταύτης αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις παρεχωροῦντο εἰς τὸν βασιλέα καὶ αἱ πόλεις εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐγίνοντο αὐτόνομοι. Οἱ δὲ βασιλεὺς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κανονίζῃ τοὺς δρους τῆς εἰρήνης, τὴν ὄποιαν θὰ ἔκαμνον μεταξύ των αἱ ἔλληνικαὶ πόλεις. Τοιουτοτρόπως ὁ μέγας βασιλεὺς ἐφαίνετο ὡσὰν νὰ ἦτο κύριος τῆς Ἑλλάδος, οἱ δὲ Ἑλληνες ὡσὰν ύπήκοοι του.

Τὸ μῖσος, τὸ ὁποῖον ἔτρεφον μεταξύ των τότε αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις, δὲν ἄφηνεν αὐτὰς νὰ ἴδουν, ὅτι ὑπεδοψλων τὴν πατρίδα των εἰς ξένον δεσπότην. Ὁ ἐγωῖσμός, τὸν ὁποῖον εἶχον τότε οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι, ποῖος θὰ ύπερισχύσῃ, ἔφερε τὴν καταστρεπτικὴν διαιρεσιν μεταξύ των. Διηρημένοι λοιπὸν ὑπέγραψαν τότε εἰς τὰ Σοῦσα τὴν πολιτικὴν των καταδίκην, ὅτι δηλαδὴ ἡ Ἑλλὰς οὐδέποτε θὰ ἐγίνετο ἐν κράτος!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η' ΑΙ ΘΗΒΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΙΣΧΥΡΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

78. Ο ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ

Αἱ Θῆβαι χρεωστοῦν τὴν μεγάλην δύναμιν, τὴν ὅποιαν ἀπέκτησαν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, εἰς δύο σπουδαίους ἄνδρας· τὸν Πελοπίδαν καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν.

Ο Πλούταρχος, ὁ ὅποιος μᾶς ἔγραψε διὰ τὸν βίον των, διηγεῖται πολὺ ἐνδιαφέροντα πράγματα καὶ διὰ τοὺς δύο ἄνδρας. Ο Πελοπίδας ἀνετράφη μέσα εἰς πολὺ μεγάλον πλούτον καὶ πολὺ νέος ἔγινε κάτοχος μεγάλης περιουσίας. Τὴν περιουσίαν του ὅμως αὐτὴν δὲν ἔχρησιμοποίησε διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλ' ἐβοήθει τοὺς πτωχούς, οἱ δόποι οι εἶχον ἀνάγκην. Ἐδείκνυε τοιουτορόπως, διτι ἡτο κύριος τῶν χρημάτων καὶ ὅχι δοῦλος αὐτῶν. "Ολην του τὴν ζωὴν ἀφιέρωσεν εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇ τὴν πατρίδα. Διὰ τοῦτο ἡ περιουσία του ἤλαττώθη πολύ.

Ο Ἐπαμεινώνδας, ὁ φίλος τοῦ Πελοπίδου, ἦτο ἀντιθέτως συνηθισμένος εἰς τὴν πενίαν, τὴν ὅποιαν ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τοὺς γονεῖς του. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο φιλόσοφος καὶ ἥσχολεῖτο μὲ ἀνώτερα πράγματα, δὲν ἔδιδε προσοχὴν εἰς τὴν πενίαν του. Τὰ φορέματά του ἦσαν πολὺ ἀπλᾶ καὶ τὸ φαγητόν του πολὺ λιτόν. Ἡτο ὅμως ἀκούραστος εἰς τοὺς κόπους καὶ εἰς τὰς ἐκστρατείας. Ἐνόμιζε δὲ ἐντροπὴν νὰ φαίνεται, διτι ἔξοδεύει διὰ τὸ σῶμα του περισσότερα ἀπ' ὅτι ἔξωθεν δ πτωχότερος ἄνθρωπος τῶν Θηβῶν. Εἶχε μεγάλην πολιτικὴν ίκανότητα καὶ ἦτο σπουδαῖος στρατηγός. Μὲ τὴν εὐγλωττίαν του δὲ κατώρθωνε νὰ πείθῃ δσους τὸν ἥκουον.

«Καὶ οἱ δύο ἄνδρες, λέγει ὁ Πλούταρχος, ἦσαν ἐξ ἵσου ἐπιτή-

δειοι διὰ κάθε ἀρετήν. Μὲ τὴν διαφοράν, δτι ὁ Πελοπίδας ἐπορτίμα τὰ γυμνάζεται, ὁ δὲ Ἐπαμεινώνδας τὰ φιλοσοφῆ. Καὶ οἱ δύο εἰχον πολλὰς ἀρετάς, αἱ δποῖαι ἔκαμαν αὐτοὺς ἐνδόξους. Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον προτέρημα καὶ τῶν δύο ἦτο ἡ ἀγάπη τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸν ἄλλον. Μέσα εἰς τόσας στρατηγίας, εἰς πολέμους καὶ εἰς τόσας πολιτικὰς ἐνεργείας, διετήρησαν μέχρι τέλους θεομήν πάντοτε τὴν φιλίαν των.

»*Ἡ ἀληθινὴ αἰτία τούτου τοῦ πράγματος ὀφείλεται εἰς τὴν ἀρετήν των. Διότι καὶ οἱ δύο δὲν ἔξήτουν μὲ τὰς πράξεις των δόξαν ἢ πλοῦτον, τὰ δποῖα φέροντα τὸν καταστρεπτικὸν φθόνον. Ἀλλὰ καὶ οἱ δύο εἰχον μέσα των μίαν μεγάλην φλόγα. Ἐπειθόμονταν τὰ ἴδοντα τὴν πατρίδα των μεγάλην καὶ λαμπράν. Διὰ τοῦτο τὰ κατορθώματα τοῦ ἑνὸς ὁ ἄλλος τὰ ἔθεωρει ως ἴδικά του».*

79. Ο ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝΕΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥ

Δὲν εἶχον ἀκόμη παρέλθει τέσσαρα ἔτη ἀφ' ὅτου ἔγινεν ἡ εἰρήνη τοῦ βασιλέως, δτε σοβαρὸν ἐπεισόδιον ἔγινεν εἰς τὰς Θήβας. Κάποτε σπαρτιατικὸς στρατὸς διήρχετο ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν καὶ μετέβαινεν εἰς τὴν Θράκην. Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ φιλοσπαρτιατικοῦ κόμματος εἰς τὰς Θήβας ἥλθον εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ σπαρτιατικοῦ στρατοῦ. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς συνεννοήσεως αὐτῆς ἦτο 1500 Λακεδαιμόνιοι νὰ καταλάβουν τὴν ἀκρόπολιν τῶν Θηβῶν. Ἡ ἀκρόπολις ὠνομάζετο 382 π. X. Καδμεία. Μὲ τὴν προστασίαν τοῦ σπαρτιατικοῦ στρατοῦ, δ ὁ δποῖος εύρισκετο εἰς τὴν Καδμείαν, τὸ φιλοσπαρτιατικὸν κόμμα κατώρθωσε νὰ λάβῃ εἰς τὰς χεῖρας του τὴν κυβέρνησιν τῶν Θηβῶν. Τότε οἱ σπουδαιότεροι Θηβαῖοι, οἱ δποῖοι ἥσαν ἀντίθετοι πρὸς τὴν νέαν κυβέρνησιν, ἔξωρίσθησαν καὶ εὗρον καταφύγιον εἰς τὰς Ἀθήνας.

Μαζὶ μὲ τοὺς ἔξορίστους ἦτο καὶ ὁ Πελοπίδας. Ὁ Πελοπίδας δὲν ἤδύνατο νὰ βλέπῃ τὴν πατρίδα του ὑπὸ τὸν ξένον στρατιωτικὸν ζυγόν. Διὰ τοῦτο μὲ μίαν θαρραλέαν πρᾶξιν κατώρθωσε ν' ἀνατρέψῃ τὴν κυβέρνησιν τῶν Θηβῶν καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὴν σπαρτιατικὴν κατοχὴν.

Κατόπιν τούτου τὰ σπαρτιατικὰ στρατεύματα μετὰ τριῶν ἔτων κατοχὴν ἤναγκάσθησαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὰς Θήβας.

Ἡ νίκη τοῦ Πελοπίδου ἔδωσε πολὺ θάρρος εἰς τοὺς Θηβαίους, οἱ δποῖοι δὲν ἐφοβοῦντο πλέον τὸν σπαρτιατικὸν στρατόν. Ἀπὸ τότε ἐδόθη τὸ σύνθημα φανεροῦ πολέμου τῶν Θηβαίων ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν, ἀρχίζει δὲ διὰ τὰς Θήβας ἔνδοξος ἐποχή.

80. ΑΘΗΝΑΙ ΚΑΙ ΘΗΒΑΙ

Οἱ Ἀθηναῖοι εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐκήρυξαν ἐπίσης τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Σπάρτης καὶ ἔκλεισαν συμμαχίαν μὲ τοὺς Θηβαίους.

Τότε οἱ Ἀθηναῖοι εὗρον τὴν κατάλληλον εύκαιρίαν νὰ ἰδρύσουν καὶ πάλιν τὴν ἀττικὴν συμμαχίαν. Αὐτὴ λέγεται 378-377 π.Χ. ταὶ δευτέρα ἀττικὴ συμμαχία. Ὁ σκοπὸς αὐτῆς ἦτο ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν πόλεων ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ Θηβαῖοι ἤθελον ἐπίσης νὰ ἐνώσουν δλας τὰς πόλεις τῆς Βοιωτίας εἰς μίαν συμμαχίαν μὲ ἀρχηγὸν τὰς Θήβας. Αὐτὸ καὶ ἔγινε μὲ τὰς στρατιωτικὰς ἐπιτυχίας, τὰς δποίας εἶχον οἱ Θηβαῖοι.

Ἀρχηγὸς τότε τοῦ θηβαϊκοῦ στρατοῦ ἦτο ὁ Ἐπαμεινώνδας, ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους ἄνδρας, τοὺς δποίους εἶχε τότε ἡ Ἑλλάς. Ἡ συμμαχία τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Θηβαίων δὲν διήρκεσε πολὺ. Μετὰ ἐπτὰ δὲ ἔτη διελύθη ἀπὸ ἀντιζηλίαν καὶ τῶν δύο αὐτῶν πόλεων.

81. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΑ ΛΕΥΚΤΡΑ

Τὸ θέρος τοῦ 371 π.Χ. μὲ τὴν μεσολάβησιν τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας ἔγινεν εἰς τὴν Σπάρτην συνέδριον δλῶν τῶν ἑληνικῶν πόλεων. Εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ ἀπεφασίσθη 371 π.Χ. νὰ γίνῃ εἰρήνη μεταξύ των, ὑπὸ τὸν ὄρον δλαι αἱ πόλεις νὰ εἰναι αὐτόνομοι. "Ολοι οἱ ἀντιπρόσωποι ὑπέγραψαν τὴν ειρήνην αὐτὴν πλὴν τῶν Θηβαίων.

Τότε ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεόμβροτος ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Βοιωτίας, διὰ νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς Θηβαίους νὰ παραδεχθοῦν τὴν ειρήνην.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ ἴδιου ἔτους εἰς τὰ Λεῦκτρα τῆς Βοιωτίας

ἔγινε μία ἀπὸ τὰς σπουδαιοτέρας μάχας τῆς ἀρχαιότητος. Ο θηβαϊκὸς στρατὸς μὲ τὸν μεγάλον ἀρχηγόν του, τὸν Ἐπαμεινώνδαν, ἀν καὶ ἥτο δλιγώτερος ἀπὸ τὸν σπαρτιατικόν, ἐνίκησεν ἐκεῖ λαμπρὰν νίκην.

Διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν μάχην ἐκείνην δὲ Ἐπαμεινώνδας ἐφήρμοσεν ἐν νέον στρατηγικὸν σχέδιον, τὸ δποῖον δὲ ἕδιος ἐσκέφθη.

Τὸ σχέδιον τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἦτο τὸ ἔξῆς: 'Ο θηβαϊκὸς στρατὸς παρετάχθη ἀπέναντι τοῦ ἔχθρικοῦ στρατοῦ εἰς δύο φάλαγγας. Ή μία θὰ ἔκαμνε τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ ἔχθροῦ, ἐνῷ ἡ ἄλλη θὰ ἐπροχώρει βραδέως καὶ θὰ ἔμενεν ὅσον τὸ δυνατόν ὁπίσω. Εἰς τὴν πρώτην φάλαγγα, ἡ δποία θὰ ἔκαμνε τὴν ἐπίθεσιν, ἐτοποθέτησεν δὲ Ἐπαμεινώνδας εἰς πυκνὰς γραμμὰς τοὺς καλυτέρους ἀπὸ τοὺς στρατιώτας του. Ή ἄλλη, ἡ δποία θὰ ἐπήγαινε σιγὰ καὶ θὰ προσεπάθει νὰ ἀποκρούῃ τοὺς ἔχθρούς, ἦτο δλιγώτερον ἰσχυρά. Ή πρώτη ἔπρεπε νὰ ἐπιτεθῇ καὶ νὰ διασπάσῃ τὰς τάξεις τοῦ ἔχθροῦ. Εἰς τὴν στροφήν, τὴν δποίαν θὰ ἔκαμνε, διὰ νὰ κτυπήσῃ τὸν ἔχθρόν, τὸν δποῖον θὰ εἶχε περάσει, θὰ ἐσπευδε καὶ ἡ ἄλλη, ἡ ἀδύνατος φάλαγξ. 'Ο ἔχθρικὸς στρατὸς θὰ ἐκυκλώνετο τότε καὶ θὰ ἐκτυπάτο ἀπὸ δύο μέρη. 'Ο τρόπος αὐτὸς τῆς παρατάξεως ὠνομάσθη λοξὴ φάλαγξ.

Τὸ σχέδιον αὐτὸ ἔχει τόσην σπουδαιότητα, ὥστε δύο φορὰς μεγάλοι Γερμανοὶ στρατιωτικοὶ τὸ μετεχειρίσθησαν εἰς τοὺς πολέμους, ποὺ ἔκαμαν. Κατά τὸν μέγαν πόλεμον (1914 - 1918) δ Γερμανὸς στρατάρχης Χίντενμπουργκ μὲ τὸ σχέδιον τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐπολέμησε καὶ ἐνίκησε τοὺς Ρώσους.

Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν τῶν Λεύκτρων ἔλαβε μέρος καὶ διερός λόχος τῶν Θηβαίων μὲ ἀρχηγὸν τὸν Πελοπίδαν.

'Ο ιερὸς λόχος ἀπετελεῖτο ἀπὸ τριακοσίους ἄνδρας Θηβαίους, οἱ δποῖοι εἶχον ἀσκηθῆ μὲ σύστημα διὰ τοὺς πολέμους ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν. 'Ησαν δὲ πάντοτε ὑπὸ τὰ ὅπλα.

Οἱ Σπαρτιάται ἐπολέμησαν μὲ μεγάλην ἀνδρείαν, ἀλλ' ἔπαθον φοβερὰν καταστροφήν. 'Ο βασιλεὺς Κλεόμβροτος καὶ 400 Σπαρτιάται ἔπεσαν εἰς τὴν μάχην. Μὲ μεγάλας δὲ ἀπωλείας

ἔφυγον εἰς τὴν πατρίδα των. Ἡτο δὲ τελευταία ἡμέρα μιᾶς ἔορτῆς εἰς τὴν Σπάρτην, ὅταν ἔμαθον οἱ Ἐφοροί τὴν συμφορὰν εἰς τὰ Λεῦκτρα. Ἐν τούτοις, ἃν καὶ πολὺ ἐλυπήθησαν, δὲν διέκοψαν τὸν χορὸν τῶν ἀνδρῶν. «Τὴν ἄλλην ἡμέραν, μᾶς λέγει ὁ Ξενοφῶν, ἥτο δυνατὸν νὰ ἴδῃ τις ἔξω εἰς τὴν ἀγορὰν τοὺς συγγενεῖς

Ὀπλῖται Βοιωτοί.

τῶν φονευθέντων εἰς τὴν μάχην μὲν φαιδρὸν πρόσωπον. Ὁλίγοι δὲ ἀπὸ ἑκείνους, τῶν δποίων οἱ συγγενεῖς των στρατιῶται δὲν ἐφονεύθησαν, ἐφανερώθησαν ἔξω, καὶ αὐτοὶ ἥσαν λυπημένοι».

Ἐάν ἐνθυμηθῶμεν μὲν πόσην ἀπελπισίαν καὶ μὲν ποίους θρήνους ἐδέχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν εἴδησιν τῆς συμφορᾶς των εἰς τοὺς Αἰγός ποταμούς, θά δῶμεν πόσον καρτερικός καὶ γενναῖος ἥτο δὲ χαρακτήρ τῶν Σπαρτιατῶν εἰς παρομοίαν συμφοράν, τὴν δποίαν ἔπαθον τότε.

**82. Ο ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ.
ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΙΔΟΥ**

Ἡ μεγάλη φήμη, τὴν δποίαν είχον οἱ Σπαρτιάται, δτι ἥσαν ἀνίκητοι εἰς τὴν μάχην, ὥλιγόστευσεν ἀπὸ τὴν λαμπρὰν νίκην, τὴν δποίαν ἐνίκησαν οἱ Θηβαῖοι εἰς τὰ Λεῦκτρα. Τώρα οἱ Θηβαῖοι γίνονται τὸ ἵσχυρότερον κράτος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πολλαὶ

πόλεις φεύγουν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῆς Σπάρτης καὶ πηγαίνουν μὲν τὸ μέρος τῆς Ἰσχυρᾶς πόλεως τῶν Θηβῶν.

Οἱ Ἐπαμεινώνδας μὲν τὸν στρατὸν του ἐβάδισεν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἔφθασεν ἔως τὴν Σπάρτην. Αἱ γυναῖκες τῶν Σπαρτιατῶν ἔλεγον, ὅτι ποτὲ δὲν εἶδον καπνὸν νὰ ἔξερχεται ἀπὸ ἔχθρικὸν στρατόπεδον. Αὐτὴν ὅμως τὴν φοράν εἶδον τὸν θηβαϊκὸν στρατὸν νὰ πολιορκῇ τὴν ἔνδοξον πόλιν των.

Ἡ πόλις εἶχεν ως τείχη μόνον τὰ γενναῖα στήθη τῶν παλληκαριῶν της. Ἀλλα τείχη δὲν εἶχε. Τότε πρόχειροι φράκται κατεσκευάσθησαν εἰς τοὺς δρόμους καὶ αἱ οἰκίαι ἐχρησίμευσαν ως ὁχυρώματα.

Οἱ Ἐπαμεινώνδας δὲν ἐπεχείρησε νὰ κυριεύσῃ τὴν γενναῖαν Σπάρτην· προήλασεν ὅμως μέχρι τοῦ Γυθείου καὶ κατέστρεψε τὴν χώραν, τοὺς ἀγρούς της καὶ τὰ δένδρα της.

Τρεῖς φοράς ὁ Ἐπαμεινώνδας μετέβη εἰς τὴν Πελοπόννησον. Εἰς τὴν Ἀρκαδίαν ἴδρυσε μίαν πόλιν, ἡ ὧδη ἐλαβε τὸ ὄνομα Μεγαλόπολις. Εἰς αὐτὴν συνηθροίζοντο δῆλοι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πόλεων τῆς Ἀρκαδίας καὶ συνεσκέπτοντο διὰ τὰ συμφέροντά των. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Ἐπαμεινώνδας συνεβίβασε τὰς ἀλληλομαχομένας πόλεις τῆς Ἀρκαδίας.

Ἐπίσης ὁ Ἐπαμεινώνδας ἤλευθέρωσε τὴν Μεσσηνίαν, ἡ ὧδη ἐπὶ 300 ἔτη ἐστέναζεν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν 396 π.Χ. Σπαρτιατῶν. Μία νέα τώρα πόλις Ἰσχυρὰ ἐκτίσθη πλησίον τοῦ ὄρους Ἰθώμη καὶ ὀνομάσθη Μεσσήνη. Ἡ Μεσσήνη ἔγινε τότε τὸ κέντρον τοῦ νέου μεσσηνιακοῦ κράτους.

Ἐνῷ ὁ Ἐπαμεινώνδας ἔδιδε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὰς πόλεις, αἱ ὧδη ἦσαν ἔως τότε ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ὁ ἄλλος στρατηγὸς τῶν Θηβῶν καὶ φίλος του, ὁ Πελοπίδας, ἔκαμνεν ἐκστρατείας πρὸς βορρᾶν. Τρεῖς ἐκστρατείας ἔκαμεν οὕτος εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Εἰς μίαν ὅμως μάχην, ἡ ὧδη ἔγινεν ἔκει, ἐφονεύθη, ἐνῷ τὰ στρατεύματά του ἐνίκησαν.

Β3. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΗΝ MANTINEIAN. Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΟΥ

Διὰ τετάρτην φορὰν ὁ Ἐπαμεινώνδας ἤναγκάσθη νὰ ἐκ-

στρατεύσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον, διότι αἱ πόλεις τῆς Ἀρκαδίας εἶχον διχονοίας μεταξύ των.

Εἰς τὴν Μαντίνειαν τῆς Ἀρκαδίας, συνήντησε τὸν στρατηγὸν τῶν Σπαρτιατῶν ἡνωμένον μὲ τοὺς συμμάχους των. Ἐκεῖ 362 π. X. ἐδόθη μία σπουδαία μάχη εἰς τὴν ὁποίαν ἐνίκησαν τὰ γενναῖα θηβαϊκά στρατεύματα ύπὸ τὸν Ἐπαμεινώνδαν. Ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην μετεχειρίσθη τὸ ἴδιον στρατηγικὸν σχέδιον, μὲ τὸ ὅποιον ἐκέρδισε

Ο θάνατος τοῦ Ἐπαμεινώνδου
(Εἰκὼν νεωτέρου ζωγράφου).

τὴν μάχην εἰς τὰ Λεῦκτρα. Οἱ Σπαρτιάται, οἱ ὅποιοι δὲν ἦθελον νὰ ἀλλάξουν τὴν στρατιωτικὴν τῶν τακτικὴν, ἐνικήθησαν καὶ πάλιν. Δυστυχῶς ὅμως κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν ἐπληγώθη Θανασίμως δ Ἐπαμεινώνδας. Ἡ αἰχμὴ ἐνὸς δόρατος ἐπέρασε τὸ στῆθος του καὶ οἱ Ἱατροὶ εἶπον, ὅτι ἐὰν ἔξαγάγουν αὐτό, θὰ ἀποθάνῃ.

Εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μεγάλου τραυματίου ἔχουν συγκεν-

τρωθῆ οἱ φίλοι του. "Ολοὶ εἶναι καταλυπημένοι, διότι χάνουν τὸν μεγάλον τῶν στρατηγόν.

‘Ο ἔτοιμοθάνατος Ἐπαμεινώνδας ἐζήτησε νὰ φέρουν ἐμπρός του τὴν ἀσπίδα του καὶ ἡρώτησε, πῶς πηγαίνει ἡ μάχη. «Ο ἔχθρὸς ἐνικήθη» ἦτο ἡ ἀπάντησις. «Τώρα ἀς ἀποθάρω» εἶπε καὶ διέταξε νὰ ἔξαγαγούν ἀπὸ τὸ στήθος του τὸ δόρυ. Κανεὶς δύμως δὲν ἐτόλμα. Τότε ἔσυρε μόνος τὴν αἰχμὴν καὶ αἷμα πολὺ ἥρχισε νὰ τρέχῃ.

«Ἀποθνήσκεις, Ἐπαμεινώνδα, ἐφώναςκε κάποιος ἀπὸ τοὺς φίλους του, χωρὶς νὰ ἀφήσῃς τέκνα, νὰ φέρουν τὸ ὄνομά σου τὸ ἔρδοξον».

«Ἄλλὰ ἀπὸ τώρα ἀρχίζω νὰ ζῶ, εἶπεν ὁ Ἐπαμεινώνδας. Αἱ δύο θυγατρές μου, ἡ μάχη εἰς τὰ Λευκτρα καὶ ἡ μάχη εἰς τὴν Μαρτίνειαν, θὰ μὲ δοξάζουν εἰς τὸν αἰῶνας».

Μὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐναυάγησαν τὰ μεγάλα σχέδια, τὰ δόποια εἶχε συλλάβει ὁ μέγας πολιτικός του νοῦς, νὰ κάμη δηλαδὴ τὴν πατρίδα του μεγάλην.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπῆρχε τότε πλέον κανὲν κράτος Ισχυρόν. Οὕτε καὶ αὐταὶ αἱ Ἀθήναι. "Ολαι αἱ πόλεις εἰχον ἔξαντληθη πολὺ ἀπὸ τοὺς μακροὺς ἐμφυλίους πολέμους. Ὁ ἔχθρὸς δὲ τῆς Ἑλλάδος, ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἡδύνατο τώρα νὰ κανονίζῃ αὐτὸς τὰς ὑποθέσεις τῶν Ἑλλήνων.

84. ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

Εἰς ἕκείνους τοὺς κακοὺς καιροὺς διὰ τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξαν μερικοὶ Ἑλληνες, οἱ δόποιοι μὲ μεγάλην λύπην ἔβλεπον τὴν πατρίδα τῶν νὰ εἶναι διηρημένη καὶ τόσον ἔξηντλημένη. Μεγάλην δὲ ἐντροπὴν ἦσθάνοντο, ὅταν ἔβλεπον, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦτο ὡσάν δεοπότης τῆς πατρίδος τῶν. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἐν ὄνειρον εἰχον· νὰ ἰδουν τὴν πατρίδα τῶν, τὴν Ἑλλάδα, δλην ἡνωμένην εἰς ἐν Ισχυρὸν κράτος.

Ἐκεῖνος, ὁ δόποιος περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους συνέλαβε τὴν ἰδέαν αὐτὴν καὶ τὴν ὑπεστήριξεν εἰς τοὺς λόγους του πρὸς τὸν λαόν, ἦτο ὁ ρήτωρ Ἰσοκράτης.

‘Ο Ισοκράτης ἔλαβεν ἀπὸ μικρὸς μεγάλην μόρφωσιν καὶ εἶχε διδασκάλους τοὺς καλυτέρους ἀπὸ τοὺς σοφιστάς· ἥκουσε δὲ καὶ τὸν ἕδιον τὸν Σωκράτην. “Ἐγινεν ἄριστος ρήτωρ καὶ εἶχε καὶ σχολὴν ρητορικήν, δῆπου ἐμαθήτευσαν σπουδαῖοι ἄνδρες, οἱ δόποιοι ἡσχολοῦντο καὶ μὲ τὰ πολιτικά. Εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ισοκράτους ἀναγινώσκομεν ὠραίας Ἰδέας διὰ τὸ συμφέρον ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

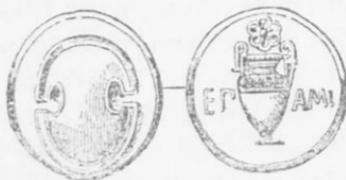
‘Ο Ισοκράτης.

Εἰς ἓνα λόγον του, τὸν Πανηγυρικόν, συμβουλεύει τοὺς “Ἑλληνας νὰ ὁμονόησουν μεταξύ των καὶ δῆλοι μαζὶ νὰ πολεμήσουν τὸν βάρβαρον:

‘Αλλὰ ποῖος μέγας στρατηγὸς θὰ κατώρθωνε νὰ ἑνῶσῃ τοὺς “Ἑλληνας εἰς ἐν κράτος, διὰ νὰ ὁδηγήσῃ αὐτοὺς ἐνστίον τῶν βαρβάρων.

‘Ο ἄνθρωπος οὗτος κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ισοκράτους ἦτο ὁ νέος βασιλεὺς ἐνὸς κράτους ἑλληνικοῦ, τὸ δῆποιον εὑρίσκετο πρὸν βορρᾶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡτο δὲ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Φίλιππος.

Εἰς μίαν ἐπιστολὴν του ὁ Ισοκράτης ἔγραφε πρὸς τὸν Φίλιππον: «βασιλεῦ! νὰ μιμηθῆς τὸν γενάρχην σου Ἡρακλέα καὶ μαζὶ μὲ τοὺς “Ἑλληνας νὰ ἐκστρατεύσῃς ἐναντίον τῶν βαρβάρων».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ' ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ ΕΝΩΝΕΙ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

85. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ

Πέραν δπό τὸν φημισμένον "Ολυμπὸν, δ ὅποῖος εἶναι τὸ βορειότερον σύνορον τῆς Θεσσαλίας, ύπάρχει μία μεγάλη ἐλληνικὴ χώρα. Ἡ χώρα αὐτὴ εἶναι περισσότερον δρεινή, ἔχει ὅμως καὶ μερικὰς πλουσίας πεδιάδας, τὰς ὅποιας διαρρέουν τρεῖς μεγάλοι ποταμοί. Ὁ εἰς εἶναι ὁ Ἀλιάκμων, δ ἄλλος δ Ἀξιός καὶ ὁ τρίτος εἶναι δ Στρυμών. Ἡ χώρα αὐτὴ εἶναι ἡ Μακεδονία μας.

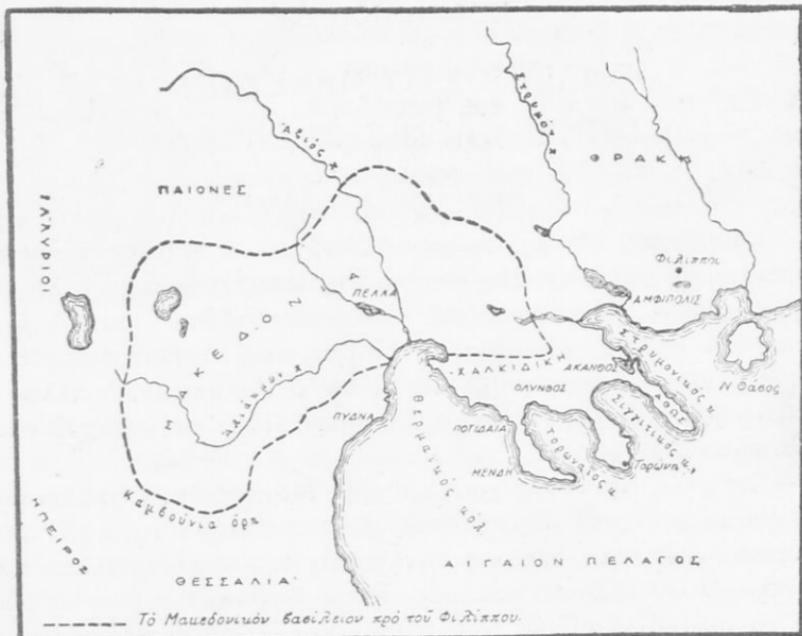
Εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους τὴν Μακεδονίαν κατώκει μία ἐλληνικὴ φυλή, οἱ Μακεδόνες. Οὗτοι κατήγοντο ἀπό τοὺς Δωριεῖς, ἀπό τοὺς ὅποίους κατήγοντο καὶ πολλοὶ ἄλλοι "Ἐλληνες". Ἄλλ' αἰῶνας πολλοὺς ἥσαν διεσκορπισμένοι ἐπάνω εἰς τὰ δρεινὰ μέρη τῆς χώρας των καὶ ἔζων οἱ περισσότεροι ώς βοσκοὶ προβάτων. Ἦσαν δὲ οὗτοι καὶ γεωργοί. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἥσαν τόσον πολιτισμένοι, ὅπως οἱ "Ἐλληνες" τῆς ἄλλης Ἐλλάδος.

Οἱ ἄλλοι "Ἐλληνες" εἶχον κάμει εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας πολλάς ἀποικίας. Πολλαὶ ἀποικίαι ἐλληνικαὶ ύπηρχον εἰς τὴν Χαλκιδικήν. Ἡ σπουδαιοτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς ἦτο ἡ "Ολυνθος". Αὕτη ἦτο ἡ πρωτεύουσα, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ὅλων τῶν ἐλληνικῶν πόλεων τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἔγινε πολὺ ἴσχυρὰ πόλις.

"Οταν οἱ Μακεδόνες ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατέβησαν πρὸς

τὴν παραλίαν, ἐγνώρισαν τοὺς "Ἐλληνας τῶν ἀποικιῶν καὶ ἔμαθον πολλὰ πράγματα ἀπ' αὐτούς.

Οἱ Μακεδόνες ὡμίλουν ἴδιαιτέραν ἑλληνικὴν διάλεκτον, τὴν δῆμοιν δὲ οἱ "Ἐλληνες κατελάμβανον, καὶ ἀπέκτησαν σπουδαῖους βασιλεῖς, οἱ δῆμοι εἶχον εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν πρω-

Χάρτης τῆς Μακεδονίας.

τεύουσάν των εἰς τὴν σημερινὴν "Εδεσσαν. Ἡ "Εδεσσα ἐλέγετο καὶ Αίγαι. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ὀνόματα σημαίνουν πόλις ύδατων. Πραγματικῶς εἰς τὴν ὥραίαν αὐτὴν πόλιν τῆς Μακεδονίας τρέχουν ἄφθονα νερά.

86. ΑΡΧΕΛΑΟΣ

Πολὺ σπουδαῖος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ὁ ὁποῖος ἔφονεύθη εἰς ἔν κυνήγιον, δταν εἰς τὰς Ἀθήνας ἔπινε τὸ κώνειον δ Σωκράτης, ὑπῆρξεν δ Ἀρχέλαος. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του

ἡ Μακεδονία προώδευσε πολύ, διότι καὶ δρόμοι σπουδαῖοι ἔγιναν ἐκεῖ καὶ πολλὰ οἰκοδομήματα ἐκτίσθησαν. Τελειότερον τότε διωργανώθη ὁ μακεδονικὸς στρατός, ὁ πεζικὸς 413-399 π.Χ. καὶ ὁ ἵππικός. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἶναι, ὅτι ὁ Ἀρχέλαος ἔφερεν εἰς τὴν χώραν του τὸν πολιτισμὸν τῆς νοτίου Ἑλλάδος. Ποιηταὶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἥλθον τότε εἰς τὴν Μακεδονίαν, μαζὶ δὲ μὲ αὐτοὺς. καὶ ὁ Εύριπίδης. Ἐπίσης εἰς τὴν μακεδονικὴν αὐλὴν ἥλθεν ὁ ζωγράφος Ζεῦξις, ὁ δόποιος ἐζωγράφησε τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως εἰς τὴν νέαν πρωτεύουσαν, τὴν Πέλλαν, καὶ ἄλλοι φιλόσοφοι.

“Ολοι οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξαν σπουδαῖοι καὶ ὡδήγησαν τὴν δραστηρίαν αὐτὴν ἐλληνικὴν φυλὴν εἰς τὴν πρόσοδον. Ὁ σπουδαιότερος ὅμως ἀπὸ ὅλους, ὁ δόποιος ἔκαμε τὸ κράτος του ἴσχυρὸν καὶ ἔνδοξον, ἦτο ὁ Φίλιππος.

87. Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ

Ο Φίλιππος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀμύντου τοῦ Β' καὶ ἦτο περίου εἴκοσι τεσσάρων ἑτῶν, ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὸν 360 π.Χ. βασιλικὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας. Ἠτο ὑψηλός, ὡραῖος, εἶχεν εὔγενεῖς τρόπους καὶ μετεχειρίζετο κάθε μέσον διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν του.

Οταν κάποτε (368 π. Χ.) ὁ Πελοπίδας ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἤναγκασε τὸν ἐπίτροπον τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου νὰ γίνῃ σύμμαχος τῶν Θηβαίων, ἔλαβε πρὸς ἀσφάλειαν τῆς συμμαχίας αὐτῆς δύμηρους. Μεταξύ των ἦτο καὶ ὁ Φίλιππος, 16 ἑτῶν εἰς τὴν ἡλικίαν. Αἱ Θηβαὶ ἔχρησιμευσαν τότε διὰ τὸν Φίλιππον ὡς σπουδαῖον στρατιωτικὸν σχολεῖον. Μὲ τὸν στρατιωτικὸν του νοῦν παρηκολούθησε τὴν στρατιωτικὴν τακτικὴν τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ ἔμαθε πολλὰ στρατιωτικὰ πράγματα. Ο Φίλιππος ἐγνώρισεν ἐπίσης ἐκεῖ πολὺ καλὰ τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν δόποιαν εύρισκοντο τότε αἱ ἐλληνικαὶ πολιτεῖαι.

Οταν ἔγινε βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, συνήντησε πολλὰς δυσκολίας. Κατ' ἀρχὰς ἐνίκησεν ἔνα μνηστήρα τῆς βασιλείας

Νόμισμα
Ἀμύντου.

καὶ ἔγινε κύριος τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου. Μὲ τὰς στρατιωτικὰς μεθόδους τοῦ Ἐπαμεινώνδου, τὰς δποίας εἶχε σπουδάσει ἐκεῖ, κατώρθωσε νὰ διοργανώσῃ τὸν μακεδονικὸν στρατὸν

καλύτερον ἀπό δ.τι ἦτο ἄλλοτε. "Ἐκαμε δὲ τὴν μακεδονικὴν φάλαγγα, ἡ δποία ἦτο δμοία μὲ τὴν ἑλληνικήν. 'Αλλ' ἐνῷ ἡ ἑλληνικὴ φάλαγξ εἶχεν ὀκτὼ στοίχους βαρέως ὠπλισμένων ὄπλιτῶν, παρατεταγμένων παραπλεύρως εἰς πυκνὴν παράταξιν, ἡ μακεδονικὴ φάλαγξ εἶχε δέκα ἔξ πυκνὰς γραμμάς. 'Ο κάθε στρατιώτης ἔφερε δόρυ μακρόν, ἔξ μέτρων, τὸ δποῖον ἐλέγετο σάρισσα. Διὰ τοῦτο οἱ ἄνδρες ἐλέγοντο σαρισσοφόροι. 'Η σάρισσα ἐκρατεῖτο κατὰ τοιοῦτον τρόπουν, ὥστε προεξεῖχε πολὺ ἀπὸ τὸ σῶμα κάθε λογχοφόρου.

Μὲ τὸν πειθαρχημένον του πεζικὸν καὶ ἵππικὸν στρατὸν δ. Φίλιππος ἐνίκησε τοὺς ἐπικινδύνους ἔχθρούς, οἱ δποῖοι εύρισκοντο εἰς τὰ βόρεια μέρη τοῦ κράτους του. Μέσα εἰς ἔν ἔτος κατώρθωσεν δ. δραστήριος αὐτὸς βασιλεὺς νὰ στερεώσῃ τὸ βασίλειόν του ἐσωτερικῶς καὶ ἔξωτερικῶς. 'Αλλ' ἡ φιλοδοξία του, νὰ καταστήσῃ αὐτὸ μέγα καὶ ἴσχυρόν, δὲν τὸν ἄφηνεν ἥσυχον.

ΒΒ. ΑΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

'Ο Φίλιππος ἐκυρίευσε τὴν σπουδαίαν ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων Ἀμφίπολιν, εἰς τὸν Στρυμόνα ποταμόν, καὶ ἔγινε κύριος τῆς πλουσίας χώρας, τῆς εύρισκομένης μεταξὺ τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Νέστου ποταμοῦ. 'Εκεῖ, πλησίον τῆς σημερινῆς Καβάλλας, ὑπῆρχε σημαντικὴ παλαιὰ πόλις. Αὐτὴν δ. Φίλιππος τὴν ὠνόμασε Φιλίππους. Μὲ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας αὐτῆς δ.

Νόμισμα Φιλίππων.

Φίλιππος ἔγινε κύριος τοῦ χρυσοφόρου ὅρους Παγγαίου καὶ εὗρε τοιουτοτρόπως νέας πηγὰς χρυσοῦ. Λέγουν δὲ ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα αὐτὰ τοῦ Παγγαίου ἐκέρδιζε κατ' ἔτος δὲ Φίλιππος πολλὰ ἑκατομμύρια σημερινῶν χρυσῶν δραχμῶν. Τότε ἐκόπησαν καὶ νέα νομίσματα μακεδονικὰ χρυσᾶ. Σπουδαῖος ἦτο δὲ μακεδονικὸς στατήρ, δὲ ὁποῖος εἶχεν ἀξίαν εἴκοσιν ἀττικῶν ἀργυρῶν δραχμῶν. Ὁ μακεδονικὸς στατήρ ἀντικατέστησε τὸ περσικὸν νόμισμα, τὸν δαρεικὸν (βλ. εἰκ. σ. 119), δὲ ὁποῖος ἐκυκλοφόρει εἰς δῆλην τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τότε ἔπαιπεν νὰ κυκλοφορῇ ἐκεῖ ἔνον νόμισμα.

Μὲ τὰ χρηματικὰ αὐτὰ μέσα, τὰ ὁποῖα πλούσια εἰσήρχοντο εἰς τὸ κράτος του, δὲ Φίλιππος κατεσκεύασε πλοῖα. Περί-

Νόμισμα τοῦ Φιλίππου.

Φημα ἦσαν τὰ πολεμικά του πλοῖα μὲ τὰς τέσσαρας καὶ πέντε σειράς τῶν κωπῶν. Πλὴν τούτων κατεσκεύασε καὶ πολιορκητικὰς μηχανάς. Ἐπίσης μανθάνομεν, δὲ διὰ τὸ Φίλιππος εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἔξαρθεν πολλὰ χρήματα καὶ ἔκαμνε προπαγάνδαν. Πολλοὶ ἄνδρες εἰς τὰς πόλεις αὐτὰς ἦσαν φίλοι τοῦ Φιλίππου καὶ ἐπροπαγάνδιζον διὰ τὴν ἐνώσιν δῆλης τῆς Ἑλλάδος ὑπ' αὐτόν.

89. Ο ΙΕΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Δὲν ἐπέρασε πολὺς χρόνος, ἀφ' ὃτου δὲ Φίλιππος ἔγινε κύριος τῆς Ἀμφιπόλεως, δὲ νέος πόλεμος ἀδελ- 356 π. Χ. φικὸς ἐξερράγη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ πόλεμος αὐτός, ἐπειδὴ ἔγινε διὰ κάποιαν ὑπόθεσιν τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν, ὡνομάσθη 'Ιερὸς πόλεμος. Οἱ εὐγενεῖς τῆς Θεσσαλίας

έζήτησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Φιλίππου, δόποιος εὗρε τότε τὴν εὔκαιρίαν νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος. Εἰσῆλθε λοιπὸν μὲ στρατὸν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἔγινε κύριος αὐτῆς. Κατόπιν ἐπροχώρησε μέχρι τῶν Θερμοπυλῶν. Ἀπ' ἑκεῖ ἥθελε νὰ προχωρήσῃ καὶ εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα, ἀλλὰ στρατὸς συμμαχικός Ἀθηναίων, Σπαρτιατῶν καὶ Φωκέων ἐσταμάτησε τὸν Φιλίππον εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ δὲν τὸν ἄφησε νὰ προχωρήσῃ.

90. Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΕΙ ΤΗΝ ΟΛΥΝΘΟΝ

Ο Φιλίππος, ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα τῆς Θεσσαλίας, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἀπ' ἑκεῖ δὲ τὴν ἄνοιξην τοῦ 352 π.Χ. ξιν τῷ ίδιου ἔτους ἔξεστράτευσεν εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του μέχρι τῆς Προποντίδος. Τώρα τὸ κράτος τοῦ Φιλίππου εἶχε τόσην ἔκτασιν, δοσην δὲν

Νόμισμα Ὁλυνθίων.

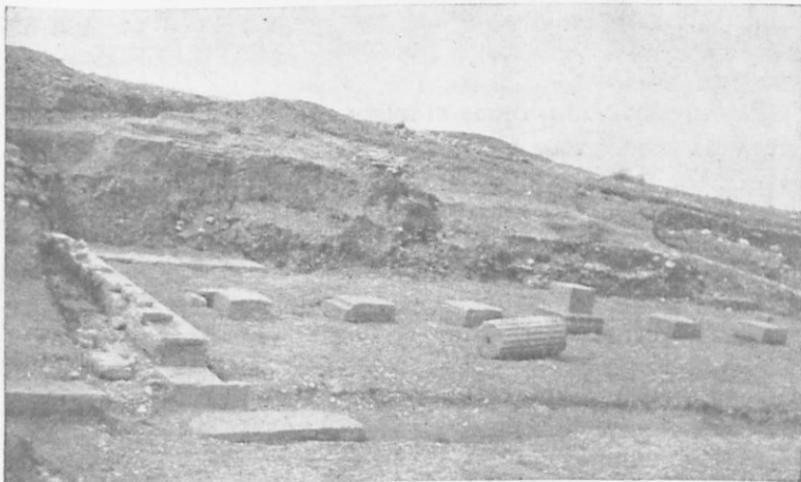
εἶχεν ἄλλοτε κράτος Ἑλληνικόν. Πρὸς ἀνατολὰς ἔφθανε μέχρι τῆς Προποντίδος καὶ πρὸς νότον μέχρι τῶν Θερμοπυλῶν.

Οἱ Ὁλύνθιοι, οἱ δόποιοι, ὅπως εἴπομεν, εἶχον μεγάλην δύναμιν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ ἥσαν ἴσχυρὸν κράτος, μὲ μεγάλην ἀνησυχίαν ἔβλεπον τὴν δύναμιν τοῦ Φιλίππου νὰ μεγαλώνῃ τόσον πολύ. Διὰ τοῦτο ἔκαμαν φιλίαν καὶ συμμαχίαν μὲ τοὺς Ἀθηναίους, διὰ νὰ προστατεύσουν τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους των.

Ο Φιλίππος ἐθεώρησεν, δτι ἡ συμμαχία αὐτὴ τῶν Ὁλυνθίων καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐστρέφετο ἐναντίον του. Εὗρε τότε τὴν εὔκαιρίαν, τὴν ὁποίαν ἐπερίμενε. Διέλυσε τὴν συμμαχίαν,

τὴν ὅποιαν εἶχε κάμει προηγουμένως μὲ τὴν "Ολυνθον, καὶ ἔξεστράτευσεν ἐναντίον αὐτῆς μὲ ἵσχυρὸν στρατόν.

"Ολυνθος ἐκυριεύθη διὰ προδοσίας, πρὶν προφθάσουν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ στείλουν τὴν βοήθειαν, τὴν ὅποιαν ἐζήτησαν ἀπ' αὐτοὺς οἱ Ὀλύνθιοι. Φοβερὰ καταστροφὴ ἐπερίμενε τότε

Ἐρείπια Ὀλύνθου.

Περισσότερον ἀπὸ δύο χιλιάδες ἔτη ἐπέρασαν, ἀφ' ὅτου κατεστράφη ἡ ἔνδοξος "Ολυνθος. Χώματα πολλὰ ἐσκέπασαν τὰ ἐρείπια της. Πρὸ δὲ λίγων ἔτῶν αἱ ἀνασκαφαὶ ἔφερον εἰς φῶς ἓν μέρος ἀπὸ τὴν θαμμένην αὐτὴν πόλιν.

Μὲ συγκίνησιν ἔκεινος, δὲ ὅποιος ἐπισκέπτεται σήμερον τὴν ἀρχαίαν "Ολυνθον, βλέπει τὰ ἐρείπια τῶν οἰκιῶν της, τοὺς δρόμους της, τὰς λεωφόρους της, τὰς ὁραίας ἐπαύλεις καὶ τὰ ὄδραγωγεῖα της.

τὴν φημισμένην "Ολυνθον. Ὁ Φίλιππος διέταξε τοὺς στρατιώτας του νὰ καταστρέψουν ἐντελῶς τὴν πόλιν. Ἡ ἄλλοτε τόσον πλουσία καὶ ἵσχυρὰ πρωτεύουσα τῶν πόλεων τῆς Χαλ· 348 π.Χ. κιδικῆς χερσονήσου μετεβλήθη εἰς ἐρείπια. "Οσοι δὲ Ὀλύνθιοι ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν καταστροφήν, ἔγιναν δοῦλοι καὶ αἱ παραθαλάσσιαι πόλεις, αἱ δόποιαι ἥσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν της, ἔγιναν τότε ύποτελεῖς εἰς τὸν Φίλιππον.

91. Ο ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

‘Ο Φίλιππος, ἐντὸς δώδεκα περίπου ἑτῶν, ἀφ’ ὅτου ἔγινε βασιλεὺς, μὲ τὴν σπάθην του καὶ μὲ τὴν δξυτάτην του διπλωματίαν κατώρθωσε νὰ κάμη τὸ κράτος του πολὺ δυνατὸν καὶ κατὰ ξηράν καὶ κατὰ θάλασσαν.

Πολλοὶ ἄνδρες εἰς τὴν Ἐλλάδα ἔβλεπον πλέον καθαρά, ὅτι δὲ Μακεδών βασιλεὺς ὀλίγον κατ’ ὀλίγον θὰ ἔγινετο κύριος ὅλης τῆς Ἐλλάδος.

Εἰς τὴν Ἐλλάδα, ὅπως εἴδομεν, οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι εἶχον ἔξαντλήσει πολὺ τοὺς Ἐλληνας. Μεταξὺ δὲ τῶν πόλεων μόνον αἱ Ἀθῆναι ἐφαίνοντο κάπως ἴσχυρὰ πόλις μὲ τὸν στόλον, τὸν δόποῖον εἶχε καὶ τοὺς συμμάχους της. Αἱ Θῆβαι καὶ ἡ Σπάρτη εἶχον ἔξαντληθῆ.

Ἄλλὰ νέος πόλεμος ἔγινε μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων των, πρὶν δὲ Φίλιππος καταστρέψῃ τὴν Ὁλυνθον.

357 π.Χ. Εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν, δόποῖος λέγεται εἰς τὴν ἴστοριαν συμμαχικὸς πόλεμος, οἱ Ἀθηναῖοι ἐνικήθησαν καὶ τότε πολλαὶ ἀθηναϊκαὶ πόλεις ἔφυγον ἀπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν.

Τότε εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἡ δόποία εἶχε τόσον ἔνδοξον ἴστοριαν εἰς τὸ παρελθόν, διὰ πρώτην φοράν παρετηρήθη τὸ ἔξῆς γεγονός. Οἱ Ἀθηναῖοι, κουρασμένοι ἀπὸ τοὺς πολέμους, δὲν εἶχον καμμίαν πλέον προθυμίαν νὰ σπεύσουν ἐκεῖ, ὅπου ἐκάλει αὐτοὺς τὸ συμφέρον τῆς Ἰδίας των πόλεως. “Ἐν κόμμα εἶχε φανῇ τότε εἰς τὰς Ἀθῆνας, τὸ δόποῖον δὲν εἶχε κανὲν ἐνδιαφέρον διὰ τὰ ἔξωτερικὰ ζητήματα τοῦ κράτους. Τὸ χειρότερον δημοσίως ἀπὸ δλα ἥτο, δτι οἱ Ἀθηναῖοι ἔπαισαν νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ στρατιωτικὰ καὶ ἐπλήρωνον ξένους ναύτας καὶ στρατηγούς, διὰ νὰ ἔχουν αὐτοὺς ὡς μισθοφόρους εἰς τὰ πλοῖα των. Οἱ Ἄιδιοι οἱ Ἀθηναῖοι ἡρέσκοντο νὰ ἀσχολοῦνται μὲ ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις καὶ μὲ ἄλλα θεάματα.

Τὴν μακαρίαν αὐτὴν ἡσυχίαν τῶν Ἀθηναίων ἡθέλησε νὰ ταράξῃ εἰς νέος πολιτικός, δ Δημοσθένης.

92. Ο ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

‘Ο Δημοσθένης κατήγετο ἀπὸ πολὺ πλουσίαν οἰκογένειαν τῶν Ἀθηνῶν. Ἡτο μόλις ἐπτά ἔτῶν, ὅταν ἀπέθανεν ὁ πατήρ του. Τὴν μεγάλην περιουσίαν, τὴν ὅποιαν ἐκεῖνος ἀφῆκεν, ἐσπατάλησαν οἱ κακοὶ κηδεμόνες του.

‘Απὸ μικρᾶς ἡλικίας εἶχε πολλὰ σωματικά ἐλαττώματα, τὰ ὅποια μόνος του διώρθωσεν. Ἡτο, δπως μανθάνομεν, τραυλός. κατώρθωσεν δμως μὲ ἐπίμονον ἄσκησιν νὰ διορθώσῃ τὸ ἐλάττωμα αὐτό. Ἐπειδὴ τὸ στῆθος του ἦτο στενόν, συνήθιζε νὰ ἀναβαίνῃ εἰς ὑψηλούς λόφους τροχάδην.

‘Η φωνή του ἦτο ἀσθενής· ἔπρεπε δὲ ὡς ρήτωρ νὰ ἀκούεται ἀπὸ τὸν λαόν. Καὶ αὐτὸ τὸ φυσικὸν του ἐλάττωμα διώρθωσε μὲ τὸν ἔξῆς τρόπον: Συνήθιζε νὰ καταβαίνῃ εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Φαλήρου, ὅταν ἡ θάλασσα ἦτο τρικυμιώδης. Ἐκεῖ ἐμπρός εἰς τὰ κύμματα ἀνέπτυσσεν ὅλην τὴν δύναμιν του καὶ ἐφώναζεν, ώσαν νὰ ἦτο εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ νὰ ὀμίλει ἐμπρός εἰς τὸν λαόν, δ ὅποιος ἐθορύβει.

‘Ο Δημοσθένης ἐμελέτα πολὺ τὸν Θουκυδίδην, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ώρατὸν τρόπον εἰς τὴν ἔκφρασίν του. ‘Ηθελε δὲ νὰ μιμῆται τοὺς λόγους, τοὺς ὅποιους ἀπήγγελλεν διερικλῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Τόσον ἐπιμελῆς ἦτο δ Δημοσθένης, ὥστε πολὺ μέρος ἀπὸ τὴν νύκτα ἐμελέτα ἦ γέραφε. Διὰ τοῦτο κάποιος εἶπε· «τοῦ Δημοσθένους οἱ λόγοι λυγρίας δύοντιν». .

‘Ο Δημοσθένης ὑπῆρξεν δ μεγαλύτερος ρήτωρ τῆς ἀρχαιοτητος. Πολλοὶ ἄλλοι ρήτορες ὑπῆρξαν τότε, τῶν δποίων οἱ λόγοι ἐσώθησαν ἔως σήμερον, ἀλλ’ δ Δημοσθένης ὑπερέβαλεν δλους μὲ τὴν τέχνην του.

‘Ο Δημοσθένης ἔγραψε λόγους, τοὺς ὅποιους ἀπήγγειλεν εἰς τὰ δικαστήρια. ‘Οταν μάλιστα ἦτο δέκα ὅκτὼ ἔτῶν, παρουσιάσθη εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κατήγγειλε τοὺς κηδεμόνας τῆς

·Ο Δημοσθένης.

(“Ἐργον τοῦ γλύπτου Πολυεύκτου”).

περιουσίας τοῦ πατρός του. Οἱ σπουδαιότεροι δῆμοι λόγοι του εἶναι πολιτικοί. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι εἶναι κεραυνοί, τοὺς δποίους ἐξετόξευεν ἐναντίον τοῦ Φίλιππου.

Ο Δημοσθένης περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἀθηναίους ἔβλεπεν, ὅτι ὁ Φίλιππος εἶχε σκοπὸν νὰ κυριεύσῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, μαζὶ δὲ καὶ τὴν ἐνδοξὸν πατρίδα του. Τὸν ἐλύπει δὲ πολύ, δταν ἔβλεπε τὴν ἀδιαφορίαν τῶν συμπατριώτων του, οἱ δποῖοι ἐλησμόνουν τὸ ἐνδοξὸν παρελθόν των. Η πατριωτικὴ ψυχὴ του δὲν τὸν ἀφήνε νὰ ἀνεχθῇ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς ἐνδόξου πατρίδος του εἰς τὸν βάρβαρον, δπως ὠνόμαζε τὸν Φίλιππον. Διὰ τοῦτο προσεπάθει μὲ τοὺς λόγους του νὰ ἀναπτύξῃ τὸ ἔθνικὸν φρόνημα τῶν Ἀθηναίων συμπολιτῶν του καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ πολεμήσουν μὲ ὅλα των τὰ μέσα ἐναντίον τοῦ Φίλιππου χάριν τῆς ἀνεξαρτησίας των. Σπουδαῖοι εἶναι οἱ πύρινοι λόγοι του ἐναντίον τοῦ Φίλιππου, οἱ δποῖοι λέγονται Φίλιππικοὶ καὶ Ὁλυνθιακοί.

Οἱ λόγοι τοῦ Δημοσθένους εἶναι σπουδαῖοι, διότι ἔχουν μεγάλην ρητορικὴν τέχνην. Αλλὰ καὶ δι' ἓνα ἄλλον ἀκόμη λόγον. Μέσα εἰς αὐτοὺς βλέπομεν ἓνα μεγάλον πατριώτην, δποῖος προσπαθεῖ νὰ ἐμπνεύσῃ τοὺς συμπατριώτας του καὶ νὰ τοὺς μεγαλώσῃ τὴν ἀγάπην, τὴν δπείαν πρέπει δέ κάθε πολίτης νὰ τρέφῃ διὰ τὴν πατρίδα του.

Δὲν ἡμποροῦμεν δῆμοις νὰ εἴπωμεν, ὅτι οἱ ἀντίθετοι πολιτικοὶ τοῦ Δημοσθένους, οἱ δποῖοι ὑπεστήριζον τότε τὸν Φίλιππον, δὲν ἦσαν καλοὶ πατριώται. Τὸ ἐναντίον ἦσαν καὶ σύτοι μεγάλοι πατριώται καὶ ὠνειρεύοντο τὴν ἐνωσιν δλων τῶν Ἑλλήνων εἰς ἓν κράτος ἴσχυρόν. Εκτὸς δὲ τοῦ Ἰσοκράτους, διὰ τὸν δποῖον ἐμάθομεν, ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι σπουδαῖοι ἀνδρες ὑπὲρ τῆς ὥραίας αὐτῆς ἰδέας, δπως ὁ στρατηγὸς Φωκίων καὶ ὁ ρήτωρ Αἰσχίνης. Οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ ἔβλεπον, ὅτι ἡ διαιρεσίς τῆς Ἑλλάδος εἰς μικρὰ κράτη, τὰ δποῖα ἐμισοῦντο φοβερὰ μεταξύ των καὶ συχνὰ ἀλληλοεσπαράσσοντο, ὀδήγηει τὴν πατρίδα των εἰς τὴν καταστροφήν. Η Ἑλλὰς ἐχρειάζετο ἓνα μονάρχην, δποῖος θὰ ἦνωνεν δλους τοὺς "Ἑλληνας. Ο Φίλιππος δὲ

παρουσιάσθη ώς σωτήρ πραγματικῶς εἰς ἔκείνους τοὺς κακούς καιρούς διὰ τὴν Ἑλλάδα.

93. Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΦΘΑΝΕΙ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ

‘Ο Δημοσθένης μὲ τὴν μεγάλην του δραστηριότητα καὶ τὴν πολιτικήν του ίκανότητα κατώρθωσε νὰ ἐνώσῃ δλους τοὺς “Ἐλληνας, τοὺς εὐρισκομένους πρὸς νότον τῆς Θεσσαλίας καὶ πρὸς βορρᾶν τῆς Πελοποννήσου, ἐναντίον τοῦ Φιλίππου. Ἀλλὰ καμμίᾳ δύναμις δὲν ἡδύνατο τώρα νὰ σταματήσῃ τὸν ὄρμητικὸν δρόμον τοῦ Φιλίππου. Εὑρε δὲ τὴν εύκαιρίαν νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος μὲ ἴσχυρὸν στρατόν.

Μίαν ἑσπέραν οἱ Ἀθηναῖοι μὲ μεγάλην των ἔκπληξιν ἔμαθον, δτὶ δ Φίλιππος κατέλαβε τὴν μεγαλυτέραν πόλιν τῆς Φωκίδος, τὴν Ἐλάτειαν, ἡ ὁποία εύρισκετο εἰς πολὺ σπουδαίαν θέσιν· δηλαδὴ εἰς τὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος ἔφερεν ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας εἰς τὴν Βοιωτίαν.

“Οταν τὴν ἄλλην ἡμέραν συνηθροίσθησαν ἐκτάκτως οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου, μεγάλη σιωπὴ καὶ κατάπληξις ἐπεκράτει μεταξύ των.

Μόνον δ Ἀδημοσθένης ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα καὶ ἐξήγησε, ποιὸν σκοπὸν εἶχεν δ Φίλιππος μὲ τὸ νὰ καταλάβῃ τὴν σπουδαίαν ἐκείνην θέσιν. «Ο Φίλιππος, εἰπεν δ Ἀδημοσθένης, μὲ τὴν ἐνοπλον αὐτὴν ἐπίδειξιν, τὴν ὅποιαν ἔκαμε τόσον πλησίον μας, θέλει νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς φίλους του, οἱ ὅποιοι ἐργάζονται δι’ αὐτὸν μέσα εἰς τὴν πόλιν. Ἔπίσης θέλει νὰ καταλήξῃ τοὺς ἐχθροὺς του καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ὑποχωρήσουν ἀπὸ φόβον εἰς ὅσα δὲν θέλουν ἢ νὰ ἀναγκασθοῦν διὰ τῆς βίας. Τί ποέπει λοιπὸν τώρα νὰ κάμωμεν;»

‘Ο Δημοσθένης μὲ τὸν λόγον του ἔδωσε θάρρος εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Συνεβούλευσε δὲ αὐτοὺς νὰ ἐκστρατεύσουν, δοι εἶχουν ἥλικίαν στρατεύσιμον, καθὼς καὶ οἱ ἵππεῖς, καὶ νὰ βοηθήσουν τοὺς Θηβαίους, διὰ τοὺς δποίους ὁ κίνδυνος ἦτο πολὺ πλησίον.

94. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΝ ΤΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβον θάρρος καὶ ἤρχιζον νὰ ἐλπίζουν, δτὶ

θὰ ἀποκρούσουν καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν τὸν κίνδυνον. Διέταξαν λοιπὸν δλους, δσοι ἡδύναντο νὰ φέρουν δπλα, νὰ ἀναχωρήσουν διὰ τὴν Βοιωτίαν.

“Ολα τὰ παλληκάρια τῶν Ἀθηναίων μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμὸν ἔλαβον τὰ δπλα καὶ ἔφθασαν μὲ σύντομον πορείαν εἰς τὴν Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας, εἰς τὰ σύνορα τῆς Φωκίδος. Οἱ κάτοικοι τῆς Βοιωτίας ἔθαύμασαν τὴν ταχύτητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἔφθασαν οἱ Ἀθηναῖοι στρατιῶται. ”Ἐλασθον λοιπὸν καὶ αὐτοὶ τὰ δπλα καὶ ἐστρατοπέδευσαν μαζὶ μὲ τοὺς Ἀθηναίους. “Ολοι μαζὶ τῷρα ἐπερίμενον τὸν Φίλιππον.

‘Ο Φίλιππος ἔφθασεν εἰς τὴν Χαιρώνειαν μὲ τριάκοντα χιλιάδας πεζοὺς καὶ δχι δλιγωτέρους ἀπὸ δύο χιλιάδας ἵππεῖς. Καὶ οἱ δύο στρατοὶ ἥσαν γενναῖοι καὶ εἶχον πολεμικὸν φρόνημα ύψηλόν. ’Ἀλλ’ ὁ Φίλιππος εἶχε περισσότερον καὶ καλύτερον στρατὸν ἀπὸ τοὺς ‘Ἐλληνας πρὸς νότον καὶ μεγαλυτέραν στρατηγικὴν ἴκανότητα. Εἶχε δὲ μαζὶ του καὶ τὸν ἔνδοξον διάδοχον τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου, δ ὁποῖος ἥτο τότε δέκα δκτὼ ἐτῶν καὶ διηθύνε τὴν πτέρυγα, ἡ ὁποία ἥτο ἀπέναντι τῶν Θηβαίων. ’Ο Φίλιππος ἥτο ἀρχηγὸς τῆς ἄλλης πτέρυγος καὶ ἥτο ἀπέναντι τῶν Ἀθηναίων.

Μάχη πεισματώδης ἔγινε τότε εἰς τὴν Χαιρώνειαν, ἡ ὁποία διήρκεσε πολλὰς ὥρας. Οἱ ‘Ἐλληνες καὶ οἱ Μακεδόνες πολεμοῦν μὲ μεγάλην γενναιότητα καὶ ἡ ἐλπὶς διὰ τὴν 338 π. Χ. νίκην φαίνεται δι’ ἐν ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα νὰ ἀμφιταλαντεύεται.

‘Ο Ἀλέξανδρος θέλεινὰ δείξῃ εἰς τὸν πατέρα του, πόσον ἴκανὸς εἴναι· πολεμεῖ δὲ μὲ τόσην δρμήν, ὥστε τὸ ἀπέναντι του στράτευμα, τὸ ὁποῖον ἐπολέμει ἐπίσης μὲ ἡρωϊσμόν, φαίνεται δτι θὰ διασπασθῇ. ’Ο Φίλιππος πολεμεῖ ἐπίσης μὲ μεγάλην ἀνδρείαν καὶ κινδυνεύει εἰς τὰς πρώτας γραμμάς. Δὲν θέλει νὰ ἀφῆσῃ εἰς κανένα τὴν δόξαν τῆς νίκης· οὕτε καὶ εἰς τὸν υἱόν του τὸν ἰδιον. Κατὰ πρῶτον λοιπὸν ἀπώθησε τοὺς ἀπέναντι του παρατεταγμένους καὶ ἐπειτα ἡνάγκασεν αὐτοὺς νὰ τραποῦν εἰς φυγὴν. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Φίλιππος ἔγινεν αἴτιος τῆς νίκης.

Χίλιοι Ἀθηναῖοι ἐφονεύθησαν εἰς τὴν μάχην αὐτὴν καὶ δύο χιλιάδες συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι. Πολλοί ἐπίσης ἀπὸ τοὺς Θηβαίους ἐφονεύθησαν καὶ ἀκόμη περισσότεροι ἡχμαλωτίσθησαν.

Ο Φίλιππος μετὰ τὴν μάχην ἐπέτρεψε νὰ ταφοῦν οἱ νεκροί. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι ἔθαψαν μαζὶ τοὺς ἥρωας νεκρούς των.

‘Ο λέων τῆς’ Χαιρωνείας.

Εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἀργότερον ἐστήθη μέγας μαρμάρινος λέων πρὸς τιμὴν τῶν ἀνδρείων πεσόντων κατὰ τὴν μάχην. Τὸν λέοντα αὐτὸν βλέπομεν σήμερον ἀπὸ μακρὰν καθώς ταξιδεύομεν μὲ τὸν σιδηρόδρομον.

Ἐκεῖνο, τὸ δποῖον ἔκαμε τοὺς Μακεδόνας νὰ νικήσουν, ἥτο δτι ἥσαν ἡνωμένοι ὅλοι καὶ δὲν ἥσαν διηρημένοι, δπως οἱ

“Ελληνες τῆς λοιπῆς ‘Ελλάδος. ’Επίσης εἶχον καλούς ἡγεμόνας καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἀκμαῖον ἔθνικὸν φρόνημα.

95. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

‘Ο Φίλιππος ἐτιμώρησεν αὐστηρὰ τοὺς Θηβαίους διὰ τὴν ἀποστασίαν των. ’Ετοποθέτησε δὲ μακεδονικὴν φρουρὰν ἐπάνω εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Θηβῶν, τὴν Καδμείαν.

Πρὸς τοὺς Ἀθηναίους συμπεριεφέρθη μὲν ἐπιείκειαν. ”Ἐκαμε μὲ σύτοὺς εἰρήνην, ἄφησεν ἐλευθέρους τοὺς αἰχμαλώτους Ἀθηναίους καὶ ἐκήρυξε τὰς Ἀθήνας πόλιν αὐτόνομον καὶ ἐλευθέραν.

‘Ο λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Φίλιππος συμπεριεφέρθη πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μὲν τόσην ἐπιείκειαν, εἶναι δὲ ἔξῆς· διὰ τὴν ναυτικὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν εἶχον. ’Αλλὰ καὶ δι’ ἓνα ἄλλον λόγον ἀκόμη· ἥλπιζεν, δτὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θὰ ἐκέρδιζε τὴν ἡθικὴν καὶ ψυχικὴν βοήθειάν των διὰ τὰ μεγάλα του σχέδια. Τότε δὲ τὸ κόμμα τοῦ Δημοσθένους δὲν εἶχε πλέον μεγάλην δύναμιν. Πράγματι οἱ Ἀθηναῖοι τόσον πολὺ ἐνεθουσιάσθησαν ἀπὸ τὴν διαγωγὴν αὐτὴν τοῦ Φίλιππου, τὴν ὁποίαν δὲν ἐπερίμενον, ὅστε ἔστησαν εἰς τὴν ἀγορὰν τὸ ἄγαλμά του. Εἰς αὐτὸν δὲ καὶ τὸν υἱόν του Ἀλέξανδρον ἀπένειμαν δικαιώματα Αθηναίου πολίτου.

Κατόπιν δὲ Φίλιππος ἔκαμεν ἐν συνέδριον εἰς τὴν Κόρινθον, δπου ἥλθον ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Μόνον ἡ Σπάρτη δὲν ἔστειλεν ἀντιπροσώπους.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πόλεων ἔκαμαν ὅλοι μὲ τὸν Φίλιππον εἰρήνην καὶ ἔγιναν σύμμαχοι μὲ αὐτόν. ’Ανεκήρυξαν δὲ τὸν Φίλιππον ἡγεμόνα καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὸν τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατηγοῦ αὐτοκράτορος διὰ τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον θὰ ἔκαμνον ὅλοι οἱ “Ελληνες ἐναντίον τῶν Περσῶν.

‘Ο Φίλιππος τότε εἶχε φθάσει εἰς τὸ μεγαλύτερον σημεῖον τῆς δόξης του. ’Επέστρεψεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν του, τὴν Πέλλαν, διὰ νὰ κάμῃ τὰς ἐτοιμασίας του διὰ τὴν μεγάλην ἐκστρα-

τείαν. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ μεγάλα του σχέδια.

Μίαν ήμέραν, ἐνῷ ἐτέλει τοὺς γάμους τῆς κόρης του Κλεοπάτρας μὲ τὸν βασιλέα τῆς Ἡπείρου, ἐδολοφονήθη 336 π.Χ. ἀπὸ κάποιον εὐγενῆ Μακεδόνα εἰς ἡλικίαν 47 ἑτῶν. Εἰς τὸν μακεδονικὸν θρόνον ἀνῆλθε τότε ὁ ἔνδοξος υἱός του Ἀλέξανδρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

96. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ

"Οταν δὲ Φιλίππος κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 356 π.Χ. ἐκυρίευσε μίαν ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Χαλκιδικήν, τὴν Ποτίδαιαν, τρεῖς εὐχάριστοι ἄγγελοι ἔφθασαν εἰς αὐτὸν ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ἡ πρώτη ἦτο ὅτι δὲ στρατηγός του Παρμενίων ἐνίκησεν εἰς μάχην τοὺς Ἰλλυριούς. Ἡ ἄλλη, ὅτι δὲ Ἰππος του ἐνίκησεν κατὰ τοὺς ἀγῶνας εἰς τὴν Ολυμπίαν, καὶ ἡ τρίτη, ὅτι δὲ σύζυγός του, ἡ Ολυμπιάς, ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον τὸν ἔνδοξον διάδοχον τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου, τὸν Ἀλέξανδρον.

Οἱ μάντεις ἔδωκαν τότε τὴν ἔξηγησιν. ὅτι τὸ παιδίον θὰ ἐγίνετο ἀνίκητον ἀφοῦ ἐγεννήθη μαζὶ μὲ τρεῖς νίκας: δηλαδὴ τὴν νίκην τοῦ Φιλίππου ἐν Ποτιδαίᾳ, τοῦ Παρμενίωνος κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τοῦ Ἰππου τοῦ Φιλίππου εἰς τὴν Ολυμπίαν.

Πράγματι δὲ Ἀλέξανδρος ὑπῆρξεν δὲ μεγαλύτερος στρατηλάτης ἀπὸ δσους ἐγνώρισεν δὲ κόσμος τότε. Σπουδαῖοι στρατηγοὶ τῆς ἀρχαίας Ρώμης ἐνόμιζον, ὅτι δὲ Ἀλέξανδρος ἦτο δὲ μεγαλύτερος ἀπὸ δλους τοὺς μεγάλους στρατηγούς. Κανεὶς ἀνθρωπος δὲν κατώρθωσε νὰ ὑπερβῇ αὐτὸν εἰς τὴν ἀνδρείαν, τὴν ἀποφασιστικότητα καὶ τὴν μεγαλοφυΐαν. Διὰ τοῦτο πολὺ δικαίως ἡ Ἰστορία ὠνόμασεν αὐτὸν « μέγαν ».

Ο Ἀλέξανδρος ἐκληρονόμησε ἀπὸ τὸν πατέρα του μεγάλα προτερήματα δηλαδὴ δξεῖαν ἀντίληψιν καὶ μέγαν στρατιωτικὸν νοῦν. Ἡτο δμως δξύθυμος καὶ ποιὸν δρμητικὸς εἰς κάθε πρᾶξιν του. Τὰς ψυχικὰς αὐτὰς ἰδιότητας ἐκληρονόμησεν ἀπὸ

τὴν μητέρα του, ή ὅποια ἦτο ἀπὸ τὴν Ἡπειρον καὶ κατήγετο ἀπὸ μυθικὸν γένος, ἀπὸ δπου καὶ ὁ Ἀχιλλεύς. Ὁτο πολὺ φιλότιμος καὶ ἐσέβετο τὰ θεῖα. Εἰς τὰς σωματικὰς ἡδονὰς ἦτο πολὺ ἐγκρατῆς, ἀλλ' ἡγάπα πολὺ τὰς πνευματικὰς ἡδονὰς καὶ τὸν ἔπαινον.

Ἡ μουσικὴ συνεκίνει πολὺ τὴν εὐαίσθητον ψυχὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὅταν μίαν φορὰν ὁ μουσικὸς Ἀντιγενίδης ηὔλησεν ἐν πολεμικὸν μέλος, τόσον μεγάλον ἐνθουσιασμὸν ἤσθάνθη, ὥστε ὠρμησεν εἰς τὰ ὅπλα.

97. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΙΣ ΜΙΚΡΑΝ ΗΛΙΚΙΑΝ

‘Ο Ἀλέξανδρος ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἐδειξε μέγαν ζῆλον εἰς τοὺς κινδύνους καὶ εἶχε πάντοτε εἰς τὸν νοῦν του τὴν ἰδέαν τοῦ πολέμου.

‘Ο Πλούταρχος, δ ὅποῖς ἔγραψε διὰ τὸν βίον του, μᾶς λέγει, δτι εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ ἔνα ἄγριον θεσσαλικὸν ἵππον, τὸν Βουκεφάλαν, τὸν ὅποῖον κανεὶς δὲν ἡδύνατο νὰ ἴππεύσῃ. Τόση ἦτο ἡ συγκίνησις τοῦ Φιλίππου, δταν εἶδε τὸν υἱόν του νὰ καλπάζῃ ἐπάνω εἰς τὸν ἄγριον ἐκείνον ἵππον, ὥστε εἶπεν εἰς αὐτόν· «ὦ παῖ, ζήτει σεαυτῷ βασιλείαν ἵσην, Μακεδονίᾳ γάρ σε οὐ χωρεῖ».‘

‘Αλλοτε πάλιν, δταν ἔλειπεν ὁ Φίλιππος ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, δ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη πρέσβεις, οἱ ὅποιοι ἦλθον ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν. Οἱ Πέρσαι πρέσβεις ἐθαύμασαν τὴν εὐγένειαν τοῦ νεαροῦ διαδόχου καὶ τὴν εύφυταν του. Διότι δ Ἀλέξανδρος δὲν ἔκαμε καμμίαν παιδικὴν ἢ ὅλλην ἀσήμαντον ἐρώτησιν εἰς αὐτούς, ἀλλ' ἡρώτα διὰ τὰς ὁδοὺς τοῦ περσικοῦ κράτους, πόσον μεγάλαι ἦσαν, καὶ ἐζήτει νὰ μάθῃ διὰ τὸν βασιλέα, πῶς συμπεριεφέρετο πρὸς τοὺς ἐχθρούς του, καὶ πόση ἦτο ἡ δύναμις τοῦ περσικοῦ κράτους.

‘Οσάκις ἤρχετο ἀγγελία, δτι δ Φίλιππος ἐνίκησε εἰς μίαν μάχην ἢ ἐκυρίευσε πόλιν σπουδαίαν, δ Ἀλέξανδρος ἐφαίνετο λυπημένος. ‘Ἐλεγε δὲ εἰς τοὺς συνηλικιώτας του. «ὦ παῖδες, πάντα προλήψεται ὁ πατήρ· ἐμοὶ δὲ οὐδὲν ἀπολείψει μεθ’ ὑμῶν ἔργον ἀποδεῖξασθαι μέγα καὶ λαμπρόν».

“Οταν κάποτε ό Φίλιππος ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Θράκης, δ ’Αλέξανδρος εἰς ἡλικίαν 16 ἔτῶν ἔγινεν ἐπίτροπος τοῦ Μακεδονικοῦ θρόνου Τότε ἐνίκησε μίαν φυλὴν εἰς τὸν Στρυμόνα, ἡ δποία ἐστασίασεν. Εἰς τὴν μάχην δὲ τῆς Χαιρωνείας, δπως ἐμάθομεν, διηγύθυνε τὸ μακεδονικὸν ἵππικόν καὶ ἐφάνη τότε, ὅτι ἦτο γεννημένος διὰ νὰ διοικῇ.

98. ΠΩΣ ΕΞΕΠΑΙΔΕΥΘΗ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

‘Ο Φίλιππος ἔγινώριζε πολὺ καλὰ τὴν δύσκολον φύσιν τοῦ συioῦ του καὶ ἐκάλεσε τοὺς καλυτέρους διδασκάλους διὰ τὴν μόρφωσίν του. ‘Ο σπουδαιότερος ὅμως διδάσκαλος τοῦ ’Αλέξανδρου ἦτο δ μεγαλύτερος φιλόσοφος τῶν χρόνων ἐκείνων, δ ’Αριστοτέλης.

Οὕτος ὑπῆρξε μαθητής τοῦ Πλάτωνος καὶ ἔγινεν δ περιφημότερος φιλόσοφος κατ’ ἐκείνους τοὺς χρόνους. Τὰ ἔργα του, τὰ δποῖα ἔγραψεν, εἶναι πολλά. Μέσα δὲ εἰς αὐτὰ δ σπουδαῖος ἐκεῖνος σοφὸς συνέλεξε καὶ ἐτακτοποίησε δ, τι ἔγινώριζον τότε οἱ ἀνθρώποι.

‘Ο ’Αριστοτέλης δὲν ὑπῆρξε μόνον δ διδάσκαλος τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἀλλὰ καὶ τῶν χρόνων μετὰ Χριστόν. ’Ωνόμαζον δὲ αὐτὸν τότε «διδάσκαλον κάθε γνώσεως». Εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τὰ ἔργα του μελετῶνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ θαυμασμόν.

‘Ο ’Αριστοτέλης ἐνέπνευσεν εἰς τὸν μέγαν μαθητήν του ἐνθουσιασμὸν διὰ κάθε ὥραῖον καὶ μέγα. Διὰ τοῦτο δ ’Αλέξανδρος μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον παρηκολούθησε τὰς διδασκαλίας τοῦ μεγάλου του διδασκάλου καὶ ἔμαθε πολλὰ ἀπὸ τὰς πολιτικάς, τὰς ἡθικάς καὶ ἀκόμη ἀπὸ τὰς φιλοσοφικὰς ἰδέας τοῦ ’Αριστοτέλους.

‘Ητο ἐκ φύσεως φιλόλογος καὶ φιλαναγνώστης. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως βιβλίον, τὸ δποῖον ἡγάπα πολὺ δ ’Αλέξανδρος, ἦτο ἡ ’Ιλιάς τοῦ ’Ομήρου. Τὰ κατορθώματα δὲ τῶν ἡρώων τῆς ’Ιλιάδος συνεκίνουν αὐτὸν πολὺ καὶ διηγειρον τὴν φαντασίαν του ’Αλλὰ περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἡρωας ἡγάπα καὶ ἔθαύμαζε τὸν ’Αχιλλέα. Διὰ τοῦτο ἔφερε πάντοτε κάτω ἀπὸ

τὸ προσκεφάλαιόν του μαζὶ μὲ τὸ ἐγχειρίδιον καὶ τὸ ἀγαπη-
τόν του βιβλίον τῆς Ἰλιάδος.

Τόσον πολὺ ἡγάπα ὁ Ἀλέξανδρος τὸν διδάσκαλόν του,
ὅστε ἔλεγεν «εἰς μὲν τὸν πατέρα μου ὅφελώ τὸ ζῆν, εἰς δὲ τὸν
διδάσκαλόν μου τὸ καλῶς ζῆν».

99. Η ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

“Οπως ἡ ψυχή του ἦτο τόσον πλουσία ἀπὸ ἀρετάς, τοιου-
τοτρόπως ὡραία ἦτο καὶ ἡ μορφή του.

’Απὸ τὰς πολλὰς εἰκόνας τοῦ Ἀλεξάνδρου, αἱ ὅποιαι
σώζονται, σχηματίζομεν τὴν ἐντύπω-
σιν, δτὶ ἦτο πολὺ ὡραῖος. Εἶχε παρθε-
νικὴν ὅψιν. Τὸ πρόσωπον καὶ τὸ στῆ-
θος του ἥσαν δλόλευκα καὶ εἶχον ἐλα-
φράν ἐρυθρότητα. Οἱ ὡραῖοι του ὁφθαλ-
μοὶ ἥσαν ύγροι καὶ ἡ κεφαλή του μὲ
τοὺς ὡραίους βιστρύχους ἔκλινεν δλί-
γον πρὸς τὰ ἀριστερά. Αἱ σπουδαιό-
τεραι εἰκόνες τοῦ Ἀλεξάνδρου εἴναι
ἐκεῖναι τὰς ὅποιας ἔκαμεν ὁ Λύσιππος.
’Ο καλλιτέχνης αὐτός, εἰς ἔνα χάλκι-
νον ἀνδριάντα τοῦ Ἀλεξάνδρου, πα-
ρουσιάζει αὐτὸν ὄρθον μὲ τὸ βλέμμα Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας.
πρὸς τὰ ἄνω. Μὲ τὴν χεῖρα του κρατεῖ
τὴν λόγχην, μὲ τὴν ὅποιαν ἐκυρίευσε τὴν Ἀσίαν· στρέφει δὲ τὸ
πρόσωπόν του πρὸς τὸν οὐρανόν, ὡσάν νὰ λέγῃ εἰς τὸν Δία·
«γᾶν ὑπ’ ἐμοὶ τίθεμαι, Ζεῦ, σὺ δ’ Ὁλυμπον ἔχε». δηλαδὴ «εἰς τὴν
γῆν ἔξουσιάζω ἐγώ, Ζεῦ, σὺ δὲ ἔξουσιαζε εἰς τὸν Ὁλυμπον».

100. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ

’Ο Ἀλέξανδρος, ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὸν μακεδονικὸν θρό-
νον, ἦτο μόλις 20 ἔτῶν. Ποτὲ βασιλεὺς δὲν συνήντησε τόσας
δυσκολίας εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας του, δσας δ νεαρὸς αὐ-
τὸς βασιλεύς.

Είς τὴν Ἑλλάδα μερικαὶ πόλεις, μόλις ἔμαθον τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου, ἔδειξαν ὅτι ἥθελον νὰ ἀνακτήσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Ὁ Ἀλέξανδρος τότε μὲ ἵσχυρὸν στρατὸν ἐπορεύθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ἓν συνέδριον, τὸ ὅποιον ἔγινεν εἰς τὴν Κόρινθον, ἀνηγορεύθη, δπως ἄλλοτε ὁ πατήρ του, στρατηγὸς αὐτοκράτωρ ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

Κατόπιν ἔξεστράτευσεν ἐναντίον τῶν γειτόνων βαρβάρων λαῶν, οἱ δποῖοι εύρισκοντο πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ βασιλείου του καὶ ἡπείλουν αὐτό. Ἐνῷ ἐπολέμει νικηφόρως ἐναντίον των, διεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ εἴδησις, δτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε. Τότε οἱ Θηβαῖοι ἐπανεστάτησαν καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν μακεδονικὴν φρουρὰν εἰς τὴν Καδμείαν.

‘Ο Ἀλέξανδρος, μόλις ἔμαθε τὴν ἐπανάστασιν τῶν Θηβαίων, ἔσπευσεν ώσάν ἀστραπὴ ἐναντίον των. Εἰς μίαν φοβερὰν μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Θηβαῖοι ἐπολέμησαν γενναίως 335 π.Χ. ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των, ὁ Ἀλέξανδρος ἐκυρίευσε τὰς Θήβας. Τρομερὸν ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς πόλεως. Ἡ πόλις ὀλόκληρος κατεστράφη μόνον δὲ οἱ ναοὶ καὶ ἡ οἰκία τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου ἐσώθησαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπὸ τὴν καταστροφήν.

Πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ δποῖοι ἐπίσης ἐπανεστάτησαν τότε, συμπειρεφέρθη ἐπιεικῶς. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐσεβάσθη τοὺς πολίτας τῆς ἐνδόξου πόλεως, ἡ δποία ἥτο ἡ μήτηρ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης.

“Ολοι οἱ Ἑλληνες τότε ἔμαθον νὰ σέβωνται τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ νεαροῦ βασιλέως. Ἀπὸ τὸν σεβασμὸν δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ ποιητοῦ ἐδιδάχθησαν πόσον δ νέος βασιλεὺς ἐτίμα τὸ ἔλληνικὸν πνεῦμα.

101. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ. ΤΟ ΠΕΡΣΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Δύο ἔτη ἀφ' ὅτου ὁ Ἀλέξανδρος ἀνῆλθεν εἰς τὸν μακεδονικὸν θρόνον, ἔξεστράτευσεν εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν ἐναντίον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ μέγα ὄνειρον τοῦ Φιλίππου, νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ κεφαλῆς ὅλων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ κοινοῦ ἔχ-

θροῦ, τῶν Περσῶν, ἐπραγματοποίει τώρα ὁ ἔνδοξος υἱός του. Στρατός πεζικὸς 30.000 ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν καὶ 334 π.Χ. τὴν ἄλλην Ἑλλάδα καθὼς καὶ 5.000 ἵππεῖς μὲν ἀρχι- στράτηγον τὸν Ἀλέξανδρον ἐβάδισαν διὰ τῆς Θράκης, διέβη- σαν τὸν Ἐλλήσποντον καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Μόνον οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἑκστρα- τείαν αὐτὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Διότι εἶπον, ὅτι «δὲν εἴναι πατρο- παράδοτον εἰς αὐτοὺς νὰ ἀκολουθοῦν ἄλλοις, ἀλλ᾽ αὐτοὶ νὰ εἴναι ἀρ- χηγοὶ τῶν ἄλλων».

Εἰς τὴν Τροίαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς τὸν νοῦν του ἀπὸ τὸν "Ομηρον, ὁ Ἀλέξανδρος προσέφερε θυσίας εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ μεγάλας τιμὰς ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως. Ἐμα- κάρισε δὲ τὸν ἥρωα, δ ὁποῖος ἔτυχε νὰ ἔχῃ τόσον πιστὸν φί- λον, δπως τὸν Πάτροκλον, ὅταν ἔζη, καὶ κήρυκα μέγαν, τὸν "Ομηρον, ὅταν ἀπέθανεν.

Ποία ἄραγε ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ περσικοῦ κράτους, ὅταν ἔξειστράτευσεν ἐναντίον του ὁ Ἀλέξανδρος;

Τὸ περσικὸν κράτος δὲν εύρισκετο τότε εἰς τὴν μεγάλην του ἀκμὴν, δπως πρίν. Εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλὴν ἐγίνοντο συχνὰ δολοφονίαι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κράτος ἐπαναστάσεις. Μερικοὶ σα- τράπαι ἥθελον νὰ είναι ἀνεξάρτητοι καὶ πολλὰς φοράς ἐπολέ- μουν μεταξύ των. Βασιλεὺς τότε τοῦ περσικοῦ κράτους ἦτο ὁ Δαρεῖος ὁ Κοδομανός, ἀγαθὸς καὶ γενναῖος βασιλεὺς.

102. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΡΑΝΙΚΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ

Ἡ πρώτη μάχη μεταξὺ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Περσῶν ἔγινε πλησίον ἑ- νὸς μικροῦ ποταμοῦ, δ ὁποῖος χύνεται εἰς τὴν Προποντίδα, τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ. Ἐ- κεῖ οἱ Πέρσαι σατράπαι εί- χον συναθροίσει στρατὸν ἀπὸ 40.000 ἄνδρας. Μὲ τὸν στρατὸν αὐτὸν ἥλπιζον, ὅτι θὰ δυνη- θοῦν νὰ σταματήσουν τὴν προ- ἔλασιν τοῦ στρατοῦ τοῦ νεαροῦ Μακεδόνος στρατηλάτου.

Σχέδιον μάχης Γρανικοῦ.

‘Ο ‘Αλέξανδρος ἐπέρασε τὸν ποταμὸν καὶ ἐπέπεσε κατὰ τοῦ περσικοῦ ἵππικοῦ, τὸ δόποῖον ἥτο παρατεταγμένον εἰς τὴν ἀπέναντι ὅχθην. Κατόπιν σκληροῦ ἄγωνος, κατὰ τὸν δόποῖον ἐκινδύνευσε καὶ ὁ Ἰδιος ὁ ‘Αλέξανδρος, κατεστράφη ὀλόκληρος σχεδὸν ὁ περσικὸς στρατός, ἐνῷ ὀλίγοι ἔπεσαν ἀπὸ τοὺς ‘Ελληνας.

‘Ο ‘Αλέξανδρος, ύστερον ἀπὸ τὴν ἐνδοξὸν νίκην εἰς τὸν Γρανικὸν ποταμόν, ἔστειλεν εἰς τὰς Ἀθήνας 300 περσικὰς παν- οπλίας, ώς ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρό- πολιν. Ἡ ἀφιέρωσις συνωδεύετο καὶ μὲ τὸ γράμμα· «*Ἀλέξαν- δρος Φιλέππου καὶ οἱ Ἑλληνες, πλὴν Λακεδαιμονίων, ἀπὸ τῶν βαρβά- ρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων*».

103. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΥΡΙΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ.
Ο ΓΟΡΔΙΟΣ ΔΕΣΜΟΣ

Μὲ τὴν νίκην του εἰς τὸν Γρανικὸν ὁ Ἀλέξανδρος ἔγινε κύριος τῆς Φρυγίας. Αἱ Σάρδεις, ή "Ἐφεσος καὶ ή Μίλητος ὑπετάγησαν εἰς αὐτόν. Αἱ πόλεις τῆς Λυκίας ἐσπευσαν καὶ αὐταὶ νὰ ἀνοίξουν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὰς πύλας των. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἔγινε κύριος δλοκλήρου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, δπου ὑπῆρχον δπως γνωρίζομεν, πολλαὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις. Ἡ χώρα αὕτη οὐδέποτε πλέον ὑπέκυψε εἰς τὸν περσικὸν ζυγόν. Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη πρὸς Βορρᾶν, εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Φρυγίας, τὸ Γόρδιον δπου δ στρατός του ἐπέρασε τὸν χειμῶνα. Ἐκεῖ ἔδειξαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν περίφημον Γόρδιον δεσμόν.

Ο δεσμός αὐτὸς ἦνων τὸν ζυγὸν μιᾶς ἀμάξης μὲ τὸ τιμόνι. Ἡτο δὲ κατὰ τοιοῦτον τρόπον συμπεπλεγμένος, ὅστε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρῃ τις οὕτε ἀρχὴν οὕτε τέλος.

‘Η ἄμαξα αὐτὴ ἦτο πολὺ παλαιὰ καὶ εύρισκετο εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως. Ἀνήκε δὲ εἰς τὸν γεωργὸν Γόρδιον καὶ τὸν υἱόν του Μίδαν, τοὺς πρώτους βασιλεῖς τῆς Φρυγίας. Ἀρχαῖος χρησμός ἔλεγεν, διτὶ ἐκεῖνος, δὲ δόποιος θάλασσῃ τὸν δεσμόν, θάγινη ἄρχων τῆς Ἀσίας.

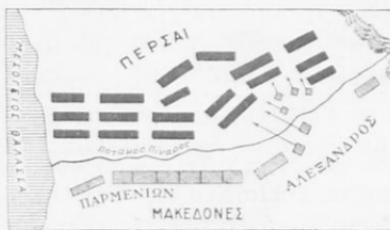
‘Ο ’Αλέξανδρος μὲ τὸ ξίφος του ἔκοψε τὸν δεσμὸν καὶ εἶπεν· «δὲ δεσμὸς ἐλόθη».

104. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἄλλου ἔτους ὁ ’Αλέξανδρος ἐπέρασε τὰ στενὰ τοῦ ὅρους Ταύρου καὶ ἔγινε κύριος τῆς Κιλικίας. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐβάδισε καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν βόρειον Συρίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Δαρεῖος εἶχε κάμει μεγάλας στρατιωτικὰς προετοιμασίας εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Μεγάλη δὲ περιστή στρατιὰ ἐβάδισε τότε ἐναντίον τοῦ στρατοῦ τοῦ ’Αλεξάνδρου. Ἀλλά, δπως ἄλλοτε ἡ μεγάλη στρατιὰ τοῦ Ξέρξου δὲν εἶχε καλὴν δργάνωσιν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ τώρα δὲν εἶχεν οὕτε καλοὺς στρατηγούς οὕτε καὶ τάξιν.

Ο ’Αλέξανδρος εἶχε πληροφορηθῆ, ὅτι ὁ Δαρεῖος μὲ πολὺ ἀνώτερον στρατὸν ἀπὸ τὸν ἴδιον του εύρισκετο εἰς τὴν Συρίαν. Ἐβάδισε λοιπὸν πρὸς συνάντησίν του. Ο Δαρεῖος ὅμως ἔκαμε μέγα στρατηγικὸν σφάλμα. Ἀντὶ νὰ περιμείνῃ τὸν στρατὸν τοῦ ’Αλεξάνδρου εἰς τὰς ἄνοικτὰς πεδιάδας τῆς Συρίας, δπου θὰ ἥδυνατο νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλας του τὰς δυνάμεις, ἔσπευσε νὰ συναντήσῃ αὐτὸν εἰς τὰ στενὰ τῆς Κιλικίας.

Εἰς τὰς ὅχθας ἐνὸς μικροῦ ποταμοῦ, τοῦ Πινάρου, πρὸς νότον τῆς πόλεως ’Ισσοῦ, παρέταξε μόνον ἓν μέρος τοῦ στρατοῦ του. Τὸ ὑπόλοιπον δὲν ἥδυνήθη νὰ χρησιμοποιήσῃ. Τὸ μέρος αὐτό, εἰς τὸ δόποιον παρετάχθη ὁ Δαρεῖος, εύρισκετο εἰς ἓν στενὸν μέρος, τὸ δόποιον σχηματίζεται μεταξὺ τῆς θαλάσσης τοῦ ’Ισσικοῦ κόλπου καὶ τοῦ ὅρους ’Αμανοῦ.

Σχέδιον μάχης ’Ισσοῦ.

Ο ’Αλέξανδρος, δπως εἴπομεν, εἶχε προχωρήσει πρὸς συνάντησιν τοῦ Δαρείου ἀκόμη νοτιώτερον, πρὸς τὴν Συρίαν. Μὲ ἔκπληξιν δὲ ἔμαθεν, ὅτι ὁ Δαρεῖος εύρισκετο δπισθέν του. Αμέσως συνήθροισε τοὺς ἀρχηγοὺς ὅλου τοῦ στρατεύματος. Ωμίλησε εἰς αὐτοὺς διὰ τὸν

ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ κάμουν, καὶ ἔξήγησε τὸ λάθος τοῦ Δαρείου. Ὅπενθύμισεν εἰς τοὺς "Ἐλληνας, ὅτι αὐτοὶ μὲν μάχονται χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος δλων τῶν Ἐλλήνων, ἐνῷ οἱ στρατιῶται τοῦ Δαρείου κινδυνεύουν διὰ μισθόν. Ἔφερε πρὸς τούτοις εἰς τὴν μνήμην των τὸ κατόρθωμα τῶν Μυρίων τοῦ Ξενοφῶντος, οἱ ὁποῖοι χωρὶς ἵππικὸν ἐνίκησαν τὸν μέγαν βασιλέα, ἐνῷ αὐτοὶ τώρα εἶχον ἴσχυρὸν ἵππικόν· ἐκτὸς δὲ τούτου εἶχον στρατηγὸν τὸν Ἀλέξανδρον.

105. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ἘΛΛΗΝΩΝ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΙΣΣΟΝ

Ἄμεσως δλος ὁ στρατὸς μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμὸν ἐστράφη πρὸς τὰ ὄπίσω καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν ἄλλην δχθην τοῦ ποταμοῦ,

Ἡ μάχη τῆς Ἰσσοῦ.

Μωσαϊκόν, τὸ ὁποῖον εύρεθη τὸ 1831 εἰς τὴν Ἰταλικὴν πόλιν Πομπηΐαν. Εύρισκετο εἰς τὴν "Ἀλεξάνδρειαν κατ' ἀρχάς· κατόπιν δὲ οἱ Ρωμαῖοι τὸ ἔφερον εἰς τὴν Ἰταλίαν. Είναι ἀντίγραφον ἀπὸ παλαιότερον ἔργον.

ἀπέναντι τῆς περσικῆς παρατάξεως. Ὁ Ἀλέξανδρος παρέταξε 333 π.Χ. μὲ μεγάλην στρατηγικὴν τέχνην τὸν στρατὸν του.

Αὐτὸς δὲ μὲ τὸ ἵππικόν καὶ τὸ δεξιὸν τῆς φάλαγγος, τὸ ὁποῖον διηγύθυνε, ἐπέρασε τὸν ποταμὸν καὶ ἐπέπεσεν ὡς κεραυνὸς ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος τῶν Περσῶν. Οὗτοι

δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἀνθέξουν εἰς τὴν ὁρμητικὴν ἐπίθεσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἔφυγε καὶ ὁ Δαρεῖος, ὁ δόποῖος κατελήφθη ὑπὸ τρόμου μῆπως αἰχμαλωτισθῆ. Κατ’ ἀρχὰς μὲ τὸ σρμα του καὶ ἔφιππος κατόπιν ἔσπευσε νὰ σωθῇ. Δὲν ἐστάθη δὲ εἰς κανὲν μέρος, παρὰ μόνον ὅταν διέβη τὸν Εύφρατην ποταμόν.

Ἡ τεραστία στρατιὰ τοῦ Δαρείου ἐγκατελείφθη ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν της βασιλέα, διελύθη καὶ κατεστράφη. Οἱ Ἑλληνες, κατὰ τὸ ἥμισυ ὀλιγώτεροι ἀπὸ τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου, ἐνίκησαν τότε εἰς τὴν Ἰσσὸν λαμπρὰν νίκην.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Δαρείου μὲ τὰ ἄπειρα καὶ πλούσια λάφυρα τοῦ ἔχθροῦ περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων νικητῶν.

Ἐκεῖ συνελήφθησαν ἐπίσης αἰχμάλωτοι ἡ μήτηρ, ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα τοῦ Δαρείου.

Οἱ Ἀλεξανδροὶ ἔδειξε ὅλην τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς του πρὸς τὰς βασιλίσσας αἰχμαλώτους. Διέταξε νὰ τιμῶνται αἱ γυναῖκες πάντοτε, ὅπως καὶ προηγουμένως, ὡς βασιλίσσαι. Ἡ λαμπρὰ διαγωγὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀντιπάλου βασιλέως ἔκαμε τότε ἔξαιρετικὴν ἐντύπωσιν εἰς ὅλους.

106. ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΥΡΟΥ

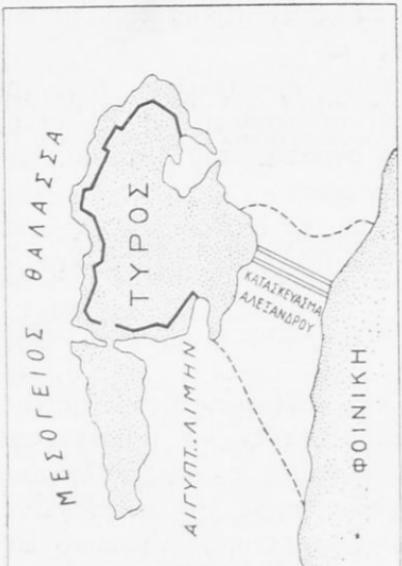
Μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἰσσοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἥθελησε πρῶτον νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν κυριαρχίαν του εἰς ὅλην τὴν παρασίαν πρὸς νότον καὶ ἔπειτα νὰ ἔξακολουθήσῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ Δαρείου. Ἐβάδισε λοιπὸν διὰ τῆς Σιδῶνος καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Τύρον.

Αὕτη ἦτο σπουδαιότατος ναυτικὸς λιμὴν τῆς Συρίας καὶ εύρισκετο ἐπάνω εἰς μίαν μικρὰν νῆσον. Ἡτο ὠχυρωμένη καλὰ καὶ ἐπροστατεύετο ἀπὸ 80 πλοῖα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων τὰ δόποια ἐπλεον εἰς τὸ Αἴγαῖον πέλαγος. Οἱ Τύριοι ποτέ, οὕτε εἰς τοὺς κυριάρχους των Πέρσας, δὲν ἐπέτρεψαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν πόλιν των.

Ἐκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος συνήντησε τὴν περισσότερον σοβαρὰν

ἀντίστασιν ἀπὸ δλας, δσας συνήντησε κατὰ τὴν ἐκστρατείαν του εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας διήρκεσεν ἡ πολιορκία τῆς Ἰσχυρᾶς ἐκείνης πόλεως. Ὁ Ἀλέξανδρος μόνον ἀπὸ τὴν ξηράν ἦτο δυνατὸν νὰ κυριεύσῃ τὴν ὁχυρὰν αὐτὴν θέσιν. Πλοῖα δὲν εἶχεν ἀρκετὰ διὰ νὰ τὴν προσβάλῃ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Διὰ τοῦτο κατεσκεύασε τεῖχος 332 π.Χ. ἐντὸς τῆς θαλάσσης, διὰ τοῦ ὅποιου ἦνωσε τὴν νῆσον μὲ τὴν ξηράν, καὶ μετεχειρίσθη σπουδαίας πολιορκητικάς μηχανάς, μὲ τὰς ὅποιας ἔγινε κύριος τῆς πόλεως.

Týros.

Ἡ πολιορκία τῆς Τύρου ἔχει πολὺ μεγάλην σημασίαν καὶ θεωρεῖται ως τὸ περιφημότερον ἀπὸ δλα τὰ πολιορκητικὰ ἔργα, δσα ἀναφέρει ἡ Ἱστορία.

107. ΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΑΡΕΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ

Ἐνῷ δ Ἀλέξανδρος εύρισκετο εἰς τὸ τέλος τῆς πολιορκίας τῆς Τύρου, ἥλθον πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ἀπὸ τὸν Δαρεῖον. Οἱ πρέσβεις ἔφερον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον χιλιάδας ταλάντων ὡς λύτρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς μητρός, τῆς συζύγου καὶ τῶν πατέρων τοῦ Δαρείου. Εἶπον δὲ ὅτι δ Δαρεῖος παρεχώρει εἰς αὐτὸν δλην τὴν χώραν, ἀπὸ τοῦ Εύφρατου ποταμοῦ μέχρι τῆς ἐλληνικῆς θαλάσσης, καὶ τοῦ ἔδιδεν ως σύζυγον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. Ἡρκει μόνον δ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ ἔξῆς νὰ εἴναι φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Δαρείου.

Ἄλλ' δ νεαρός βασιλεὺς εἰς τὸν μεγάλον του νοῦν εἶχε συλλάβει μέγα σχέδιον· ἥθελε νὰ ἰδρύσῃ εἰς τὴν Ἀσίαν ἐν ἀπέραντον κράτος καὶ νὰ διαδώσῃ εἰς αὐτὸν τὸν ἐλληνικὸν πολιτι-

σμόν, τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ὡραίαν ἑλληνικήν τέχνην.
Ἄπερριψε λοιπὸν τὰς προτάσεις τοῦ Δαρέου καὶ ἀπεφάσισε
νὰ κυριεύσῃ δλόκληρον τὸ ἀσιατικὸν κράτος.

108. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ.
Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

‘Ο ’Αλέξανδρος, ἀφοῦ ἔγινε κύριος τῆς Τύρου, ἐπορεύθη
νοτιώτερον, διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν κατάκτησιν ὅλης τῆς πα-
ραλίας καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν μέγαν βασιλέα κάθε ἔξιδον
πρὸς τὴν Μεσόγειον.

Ἐπορεύθη λοιπὸν διὰ τῆς Παλαιστίνης, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ
φθάσῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἄλλὰ μία πόλις, Ἰσχυρά, ἡ Γάζα,
ἡμπόδιζε τὸν δρόμον του. Ταύτην δὲ ἀλέξανδρος ἐκυρίευσε
μετὰ δίμηνον πολιορκίαν. ‘Ο γενναῖος ὑπερασπιστὴς τῆς πό-
λεως Βάτις καὶ οἱ ἀνδρεῖοι στρατιῶται του ἐφονεύθησαν· αἱ
δὲ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι.

Ἀπὸ ἐκεῖ δὲ ἀλέξανδρος ἐβάδισε μὲ εὔκολίαν πρὸς τὴν
Αἴγυπτον. Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν Περσῶν χω-
ρις τὴν θέλησίν των. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι ἔκαμνον συχνάς ἐπα-
ναστάσεις ἐναντίον τοῦ μεγάλου βασιλέως. Τώρα μὲ μεγάλην
εὐχαρίστησιν ἔδέχθησαν τὸν ἀλέξανδρον, δὲ ὅποιος χωρὶς πό-
λεμον ἔγινε κύριος καὶ τῆς σπουδαίας αὐτῆς χώρας.

‘Ο ἀλέξανδρος ἐτακτοποίει μὲ τὸν καλύτερον τρόπον τὴν
διοίκησιν εἰς τὰς χώρας, τὰς ὅποιας ἐκυρίευεν. Τὸ ἵδιον ἔκαμε
καὶ διὰ τὴν Αἴγυπτον. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐφαίνετο, ὅτι
δὲν εἶχε μόνον μεγάλην στρατιωτικὴν ίκανότητα, ἀλλ’ εἶχε καὶ
πολιτικὸν νοῦν. Ἐφρόντιζε νὰ ἔξασφαλίζῃ εἰς τὰς πόλεις διὰ
παντὸς τὴν κυριαρχίαν του.

Μία ἀπὸ τὰς μεγάλας του πράξεις εἰς τὴν Αἴγυπτον εἶναι
ἡ ἴδρυσις εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου ποταμοῦ μιᾶς νέας πρω-
τευούσης ἀντὶ τῆς παλαιᾶς, τῆς Μέμφιδος. ‘Η νέα αὐτὴ πό-
λις, ἡ ὅποια ἀπὸ τὸ ὄνομά του ὠνομάσθη ἀλεξάν- 331 π.Χ.
δρεια, εὑρίσκετο εἰς λαμπρὰν θέσιν καὶ ἥτο πολὺ^{331 π.Χ.}
κατάλληλος διὰ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. ‘Ο ἵδιος δὲ
ἀλέξανδρος ἐπέβλεψεν εἰς τὰ σχέδια τῶν δόδων τῆς νέας πό-

λεως' ἥθελε δὲ ἡ πόλις αὐτὴ νὰ γίνῃ τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ σήμερον ἡ Ἀλεξάνδρεια εἶναι ἀπὸ τοὺς σπουδαιοτέρους λιμένας τῆς Μεσογείου.

’Απὸ τὴν Αἴγυπτον δὲ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη διὰ τῆς ἑρήμου καὶ ἔφθασεν εἰς μίαν ὅσασιν, ὅπου εύρισκετο Ἱερὸν τοῦ θεοῦ Ἀμμωνος. Οἱ Ἱερεῖς τοῦ μαντείου ἐχαιρέτισαν τὸν μέγαν βασιλέα καὶ στρατηλάτην ὡς υἱὸν τοῦ θεοῦ.

109. Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΒΑΙΝΕΙ ΤΟΝ ΕΥΦΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΤΙΓΡΙΝ ΠΟΤΑΜΟΝ. Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΤΟΥ ΔΑΡΕΙΟΥ

’Ο Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὴν διοίκησιν τῆς Αἴγυπτου, ἐπέστρεψε καὶ πάλιν τὴν ἄνοιξιν εἰς τὴν Τύρον. Ἐκεῖ 331 π. Χ. ἔκαμε μεγάλας ἔτοιμασίας, διὰ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ περσικοῦ κράτους. Διέβη κατόπιν τὸν Εύφρατην ποταμόν, ἐβάδισε τὴν Μεσοποταμίαν χώραν καὶ κατόπιν ἐπέρασε τὸν Τίγρην ποταμόν.

’Αλλὰ τί ἔκαμνε λοιπόν διὰ μέγας βασιλεύς, διὰ νὰ ἀποκρούσῃ τὴν ραγδαίαν προέλασιν τοῦ Μακεδόνος βασιλέως;

’Ο Δαρεῖος, δταν εἶδεν δτι δὲ Ἀλέξανδρος ἀπέρριψε τὰς προτάσεις του, ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ καὶ πάλιν τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων του. Συνήθροισε λοιπὸν πολυύριθμον στρατὸν πεζικὸν καὶ ἵππικόν. ’Ο ιστορικὸς Ἀρριανὸς μᾶς λέγει, δτι δ πεζικὸς στρατὸς ἦτο ἐν ἑκατομμύριον. Τεσσαράκοντα δὲ χιλιάδες ἦσαν οἱ ἵππεῖς του. ’Αλλ’ αὐτὴν τὴν φορὰν δὲ Δαρεῖος εἶχε καὶ ἐν ἄλλῳ σπουδαῖον ὅπλον, τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα. Ταῦτα ἦσαν 200 καὶ ἡ ἐνέργειά των ἐφαίνετο πολὺ φοβερά. Τὸ δρεπανηφόρον ἄρμα εἶχεν ἴσχυροὺς τροχούς καὶ ἄξονα μακρόν· ἀπὸ τὸ ἐν δὲ καὶ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ τροχοῦ εἶχε δρέπανα σιδηρᾶ δύο πήχεων, καθὼς καὶ κάτω ἀπὸ τὸν ἄξονα, τὰ δρεπανηφόρα σιδηρᾶ δύο πήχεων πρὸς τὴν γῆν. Διὰ πρώτην φορὰν τότε μανθάνομεν, δτι ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ 15 ἐλέφαντες εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου. ’Ο στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπετελεῖτο ἀπὸ 40.000 πεζοὺς καὶ 7.000 ἵππεῖς.

110. Η ΜΑΧΗ ΠΑΡΑ ΤΑ ΓΑΥΓΑΜΗΛΑ

Οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν εἰς ἀνοικτὴν πεδιάδα, πλη-

σίον εἰς μίαν πόλιν, τὰ Γαυγάμηλα. Ἐκεῖ ἔγινε μία πολὺ σπουδαία μάχη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἐκρίνετο ἡ τύχη τοῦ περισικοῦ κράτους. Ἐπειδὴ ἡ στρατιὰ τοῦ Δαρείου ἦτο 331 π. Χ. πολὺ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν στρατιὰν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐσχημάτιζε μεγάλην γραμμὴν καθὼς ἦτο παρατεταγμένη. Διὰ τοῦτο ὑπῆρχε κίνδυνος αἱ δύο πτέρυγες τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ νὰ κυκλωθοῦν καὶ νὰ κτυπηθοῦν καὶ ἀπὸ τὰ πλάγια καὶ ἐκ τῶν ὅπισθεν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον αὐτὸν, ἐτοποθέτησεν ὁπίσω ἀπὸ κάθε πτέρυγα δευτέραν γραμμήν, ὡσὰν ἐπιφυλακήν. Τὸ δεξιὸν τῆς παρατάξεως εἶχεν ὑπὸ τὴν διοίκησίν του δὲ ἕδιος, τὸ δὲ ἀριστερὸν ἔδωσε καὶ πάλιν εἰς τὸν Παρμενίωνα.

Ἡ μάχη παρὰ τὰ Γαυγάμηλα. Τὸ δεξιὸν τῆς παρατάξεως εἶχεν ὑπὸ τὴν διοίκησίν του δὲ ἕδιος, τὸ δὲ ἀριστερὸν ἔδωσε καὶ πάλιν εἰς τὸν Παρμενίωνα.

Δύο ἀπὸ τοὺς στρατηγοὺς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου συνεβούλευσαν αὐτὸν τότε νὰ κάμῃ τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ ἔχθροῦ τὴν νύκτα. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέρριψε τὴν γνώμην αὐτὴν καὶ εἶπεν· «οὐ κλέπτω τὴν νίκην».

“Οπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας μάχας, τοιουτοτρόπως καὶ κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος ἐφήρμοσε τὸ σχέδιον τῆς λοξῆς φάλαγγος. Κατὰ πρῶτον τὸ ἵππικόν του συνεπλάκη μὲ τὸ ἀριστερὸν τῆς παρατάξεως τοῦ Δαρείου. Ἐκεῖ ἔγινε τότε πεισματώδης ἀγών. Ἄλλ' οἱ Ἑλληνες, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔπεσαν γενναίως, μὲ τὴν πυκνήν των παράταξιν κατώρθωσαν νὰ ἀνοίξουν ρῆγμα εἰς τὴν παράταξιν τῶν Περσῶν.

Ἀμέσως κατόπιν δλη ἡ παράταξις τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡσὰν σφήνη, ὀρμῆσε κατὰ τοῦ κέντρου τῆς περσικῆς παρατάξεως, δπου εύρισκετο δ Δαρεῖος.

Ο ἀγών εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὑπῆρξε φοβερὸς καὶ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ ἀκόμη περισσότερον χρόνον, διότι ἐκεῖ εύρισκοντο τὰ ἀριστα στρατεύματα τοῦ Δαρείου. Ἄλλ' ὁ Δαρεῖος, μόλις εἶδε τὸν Ἀλέξανδρον, ἐφοβήθη τόσον πολύ, ὡστε πρῶτος ἔδωσε τὸ σύνθημα τῆς φυγῆς.

‘Η περσική παράταξις διελύθη καὶ ὅλος ὁ στρατὸς ἐτράπη εἰς φυγὴν. Ἀναρίθμητοι ἦσαν οἱ νεκροὶ καὶ οἱ αἰχμάλωτοι, τοὺς διποίους ἄφησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης οἱ Πέρσαι, πλούσια δὲ τὰ λάφυρα.

‘Ο ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην ἐνίκησε λαμπράν νίκην, ἡ δόποια ἔκρινεν δριστικῶς τὴν διάλυσιν τοῦ τόσον ἰσχυροῦ ἄλλοτε περσικοῦ κράτους.

111. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ

Μετὰ τὴν λαμπράν νίκην τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὰ Γαυγάμηλα, ὁ Ἀλέξανδρος ἐβάδισε πρὸς νότον καὶ ἔφθασε εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν τῶν θαυμάτων ὁ Ἀλέξανδρος ἔγινε δεκτὸς μὲν μεγάλην μεγαλοπρέπειαν. Ιερεῖς ἀξιωματοῦχοι καὶ ὁ λαός τῆς περιφήμου αὐτῆς πόλεως ὑπεδέχθησαν τὸν νικηφόρον στρατηλάτην μὲν πολλὰς τιμάς.

‘Απὸ τὴν Βαβυλῶνα ἐπορεύθη εἰς τὰ Σοῦσα, ὅπου ἄφησε τὸν στρατὸν του νὰ ἀναπαυθῇ. Κατόπιν ἐβάδισε καὶ ἔφθασε εἰς τὴν πλέον Ἱερὰν ἀπὸ τὰς πρωτευούσας τοῦ περσικοῦ κράτους, τὴν Περσέπολιν τὴν δόποιαν ἐκυρίευσε κατόπιν μικρᾶς ἀντιστάσεως. Ἐκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος ἀνεκήρυξε τὸν ἑαυτόν του βασιλέα τοῦ κράτους τῶν Περσῶν. Ἔγινε κύριος ὅλου τοῦ θησαυροῦ, τὸν δόποιον εῦρεν ἐκεῖ, καὶ κατέκαυσε τὸ μεγαλοπρεπὲς βασιλικὸν ἀνάκτορον. Τοιουτοτρόπως ἐτιμώρησε τοὺς Πέρσας, οἱ δόποιοι ἄλλοτε, πρὶν ἀπὸ 150 ἔτη, ἐπυρπόλησαν τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀκρόπολιν.

Τέσσαρα ἔτη παρῆλθον ἀφ’ ὅτου ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν. Εἰς τὸ ὀλίγον αὐτὸ διάστημα κατώρθωσε μὲν ὀλίγας χιλιάδας Ἐλλήνων νὰ νικήσῃ τὰς κατὰ πολὺ ἀνωτέρας δυνάμεις τοῦ Πέρσου βασιλέως. Τώρα εἰς ἡλικίαν 26 ἔτῶν ἔγινεν ὁ Ἰδιος βασιλεὺς τοῦ ἀχανοῦς αὐτοῦ βασιλείου. Ἡ δόξα του ἔφθασεν εἰς τὸ μεγαλύτερον σημεῖον. Ὁ Κορίνθιος Δημάρατος δταν εἶδεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα τὸν Ἀλέξανδρον νὰ κάθεται ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου τῆς Ἀσίας, εἰπε μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. «πόσην μεγάλην εὐχαρίστησιν ἔστερη-

θησαν οι "Ελληνες οι ἀποθανόντες ποὶν ἵδον τὸν Ἀλέξανδρον νὰ κάθηται εἰς τὸν θρόνον τοῦ Δαρείου!".

Πράγματι δὲ οι "Ελληνες ἡσθάνθησαν τότε μεγάλην ύπερηφάνειαν, δταν εἶδον, δτι Ἡ Ἑλλάς, ἡ δποία δλίγα ἔτη πρὶν ἔξετείνετο ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας μέχρι τοῦ Ταινάρου, τώρα ἔφθανε μέχρι τοῦ μυθικοῦ βασιλείου τῶν Βαβυλωνίων. Μὲ συγκίνησιν πράγματι βλέπομεν, δτι οι "Ελληνες, ἐνῷ πρὶν ἀπὸ δέκα ἔτη ἀλληλοεσπαράσσοντο κατὰ τὸν Ἱερὸν πόλεμον δι' ἀσημάντους ἀφορμάς, τώρα δὲ ήνωμένοι ύπὸ τὸν μέγαν στρατηλάτην τῶν βασιλέα ἐπολέμουν εἰς τὰ Γαυγάμηλα διὰ τὴν κυριαρχίαν τοῦ μεγάλου κράτους τῶν Περσῶν καὶ τῶν θησαυρῶν του.

"Ολοι οι σπουδαιότεροι τότε "Ελληνες καὶ ὁ ἕδιος ἀκόμη δ Δημοσθένης ἀνεγνώρισαν τὸν Ἀλέξανδρον ώς εὔεργέτην τοῦ Ἡ Ἑλλῆνισμοῦ.

112. ΚΑΤΑΔΙΩΣΙΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΑΡΕΙΟΥ

"Ο Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ δ στρατός του ἀνεπαύθη εἰς τὴν Περσέπολιν περισσότερον ἀπὸ μῆνα, ἔξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Μηδίας χώρας. Σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας του ἦτο 330 π.Χ. νὰ καταδιώῃ τὸν Δαρεῖον, δ δποῖος εἶχε καταφύγει εἴκετη μὲ δσους στρατιώτας κατώρθωσε νὰ σώσῃ ἀπὸ τὴν μάχην εἰς τὰ Γαυγάμηλα.

"Ἀλλ' δταν ἔφθασεν ἔκει, ἔλαβε πολὺ λυπηράς εἰδήσεις διὰ τὸν ἀτυχῆ του ἀντίπαλον. Μία ἐπανάστασις ἔγινεν ἀπὸ τοὺς σατράπας τοῦ Δαρείου. Εἶς ἐξ αὐτῶν, δ σατράπης τῆς Βακτριανῆς, τοῦ σημερινοῦ Ἀφγανιστάν, δ Βῆσσος συνέλαβε τὸν Δαρεῖον, ἔκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἀνεκήρυξε τὸν ἑαυτόν του βασιλέα.

"Ο Ἀλέξανδρος κατεδίωξε τὸν Βῆσσον. Ἀλλ' ἐνῷ ἐπλησίαζεν δ στρατός τοῦ Ἀλέξανδρου, δ Πέρσης σατράπης ἐτράπη εἰς φυγήν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐφόνευσε τὸν Δαρεῖον.

"Ο Ἀλέξανδρος, δταν εἶδε τὸ πτῶμα τοῦ ἀτυχοῦς ἀντίπαλου του, κατέβη ἀπὸ τὸν ἵππον, ἔλαβε τὴν χλαμύδα του καὶ περιετύλιξεν αὐτό. "Οπως δὲ ἄλλοτε δ Ἀχιλλεὺς παρέδωσε

τὸ πτῶμα τοῦ "Ἐκτορος εἰς τὸν πατέρα του Πρίαμον, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτὸς τότε παρέδωσε τὸ πτῶμα τοῦ Δαρείου εἰς τὴν βασιλισσαν μητέρα του καὶ διέταξε· νὰ ταφῇ μὲ δλας τὰς βασιλικὰς τιμάς.

Αὐτὴν τὴν οἰκτρὰν τύχην εἶχεν ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Περσῶν.

Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος ἔξεστράτευσεν ἀνατολικώτερον, εἰς τὴν Βακτριανὴν καὶ τὴν Σογδιανήν· δηλαδὴ τὸ σημερινὸν 330-328 π.Χ. Ἀφγανιστάν καὶ Τουρκεστάν. Τὰς χώρας αὐτὰς ἐκυρίευσεν εἰς διάστημα δύο ἑτῶν κατόπιν πολέμων. Ἐκεῖ συνέλαβε καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν Βῆσσον διὰ τὸν φόνον τοῦ Δαρείου.

Εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας ἐκείνας χώρας ὁ Ἀλέξανδρος ἴδρυσε διαφόρους πόλεις, αἱ δοποῖαι ὑπῆρξαν σημαντικαὶ διὰ τὴν διάδοσιν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ διὰ τὸ ἐμπόριον. Σπουδαία ὑπῆρξεν ἡ Ἀλεξάνδρεια ἡ ἐπ' ἐσχάτῃ, ἐπὶ τοῦ Ἱαξάρτου ποταμοῦ, τὸ τελευταῖον ὅριον τῶν κατακτήσεών του πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀσίας.

113. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΗΣ

Ο ἀκούραστος στρατηλάτης, μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Περσίας, δὲν ἔμεινε ἥσυχος. Μὲ μίαν μεγάλην στρατιάν ἀπὸ 327 π.Χ. ληνας καὶ Ἀσιάτας ἔξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Βακτριανὴν καὶ ἐκυρίευσεν δλας τὰς χώρας μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Κατόπιν διέβη τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν καὶ ἔπειτα τὸν Ὑδασπην, ὅπου ἐπολέμησε τὸν βασιλέα τῆς μυθικῆς Ἰνδικῆς, τὸν Πῶρον.

Ο γεννατίος ἐκεῖνος βασιλεὺς εἶχε συναθροίσει ἰσχυρὸν στρατὸν καὶ πολεμικούς ἐλέφαντας. Κατὰ τὴν μάχην ὁ Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τὸν Πῶρον καὶ συνέλαβεν αὐτὸν αἰχμάλωτον. "Οταν ἡρώτησεν αὐτόν, πῶς θέλει νὰ τὸν μεταχειρισθῇ· «βασιλικῶς» ἀπήντησεν ἐκεῖνος. Τότε ἄφησεν αὐτὸν σατράπην τῆς χώρας ὅπου ἐβασίλευεν.

Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος μὲ τὸν στρατὸν του ἐβάδισε ἀνατολικώτερον καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ τελευταίου ποταμοῦ τῆς

Ίνδικής. Τότε ἐφαντάσθη, ὅτι εύρίσκετο εἰς τὰ ἀνατολικώτερα ὅρια τοῦ κόσμου καὶ ἥθελε νὰ προχωρήσῃ ἀκόμη πρὸς τὰ ἐμπρός. Οἱ στρατιῶται του ὅμως, ἐπειδὴ ἐβάδιζον τόσα ἔτη καὶ διαρκῶς ἐπολέμουν, ἥσαν δὲ ἀσυνήθιστοι εἰς τὸ κλῖμα τῶν χωρῶν ἐκείνων, εἶχον ἀποκάμει πλέον.

114. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΠΛΕΕΙ ΤΟΝ ΙΝΔΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ.
ΤΟ ΤΑΞΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΝΕΑΡΧΟΥ

Ο Ἀλέξανδρος, ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πείσῃ τοὺς στρατιώτας του νὰ ἔξακολουθήσουν νέαν ἐκστρατείαν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Τότε διέταξε νὰ κτισθοῦν ἐκεῖ δώδεκα βωμοί, πολὺ πλατεῖς καὶ πολὺ ὑψηλοί, ὡς σημεῖον τοῦ τέλους τῆς ἐκστρατείας του πρὸς ἀνατολάς. Ἐπάνω δὲ εἰς αὐτοὺς προσέφερε θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ὡργάνωσεν ἀγῶνας. Κατόπιν μὲ ἐν μέρος τοῦ στρατοῦ του εἰσῆλθεν εἰς τὰ πλοῖα, τὰ δποῖα εἶχον ἐτοιμασθῆ, καὶ ἐπλευσε πρὸς τὸ κάτω μέρος τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Οἱ ἄλλοι στρατιῶται ἐβάδιζον πεζῇ εἰς τὰς δύο ὅχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ συνώδευον τὸν στόλον.

Δέκα μῆνας διήρκεσε τὸ ταξίδιον αὐτὸ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ. Εἰς τὸν δρόμον των εὗρον σοβαρὰν ἀντίστασιν ἀπὸ ἔνα πολεμικὸν λαόν, τοὺς Μαλλούς. Κατὰ τὸν πόλεμον ἐναντίον των, δ Ἀλέξανδρος ἐπληγώθη θανασίμως καὶ ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη. Τέλος ἔφθασαν εἰς τὰ Πάταλα, πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Τὸ μέρος αὐτὸ δ Ἀλέξανδρος ἔκαμεν ἐμπορικὸν λιμένα. Τότε εἰς τὸν μεγάλον του νοῦν ἐγεννήθη ἡ ἴδεα, νὰ εὕρῃ θαλάσσιον δρόμον, δ δποῖος θὰ ἤνωνε τὰς ἀπομεμακρυσμένας κτήσεις του εἰς τὴν Ἀνατολὴν μὲ τὸ ἄλλο τμῆμα τοῦ κράτους του πρὸς δυσμάς. Ο δρόμος οὗτος θὰ διηγούται στην ἐπίσης σπουδαίως τὴν ἐμπορικὴν συγκοινωνίαν. Τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ ἀνέθεσεν εἰς τὸν Κρῆτα ναύαρχον, τὸν Νέαρχον.

Οὗτος μὲ λιχυρὸν στόλον ἔφθασε μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ. Ἀπ' ἐκεῖ κατὰ μῆκος τῆς παραλίας διὰ μέσου ἀγνώστων θαλασσῶν διέπλευσε τὴν Ἀραβικὴν θάλασσαν καὶ τὸν

Περσικὸν κόλπον. Τὸ ταξίδιον τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ναυάρχου τοῦ Ἀλεξάνδρου διήρκεσε τρεῖς μῆνας καὶ ἔχει πολὺ μεγάλην σημασίαν διὰ τούς ἔξης λόγους:

Οἱ ἄνθρωποι τότε ἀπὸ τὰς περιγραφὰς τοῦ Νεάρχου ἔμαθον, διὶ μέχρι τῆς Μικρᾶς Ἄσίας ἦτο δυνατὸν νὰ φθάσῃ κανεὶς ἀπὸ θαλάσσιον δρόμον. Οὗτος ἔφθανε μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ κατόπιν ἐσυνεχίζετο διὰ μέσου τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. Ἡτο δὲ περισσότερον ἀσφαλῆς καὶ σύντομος. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ ἔμποροι ἀργότερον ἡκολούθουν τὸν δρόμον αὐτὸν εύκολώτερον, παρὰ ἐκεῖνον, διὰ τὴν ἁποτῆσιν τοῦ συνήθως μὲ τὰ καραβάνια μέσα ἀπὸ τὴν Ἄσιαν.

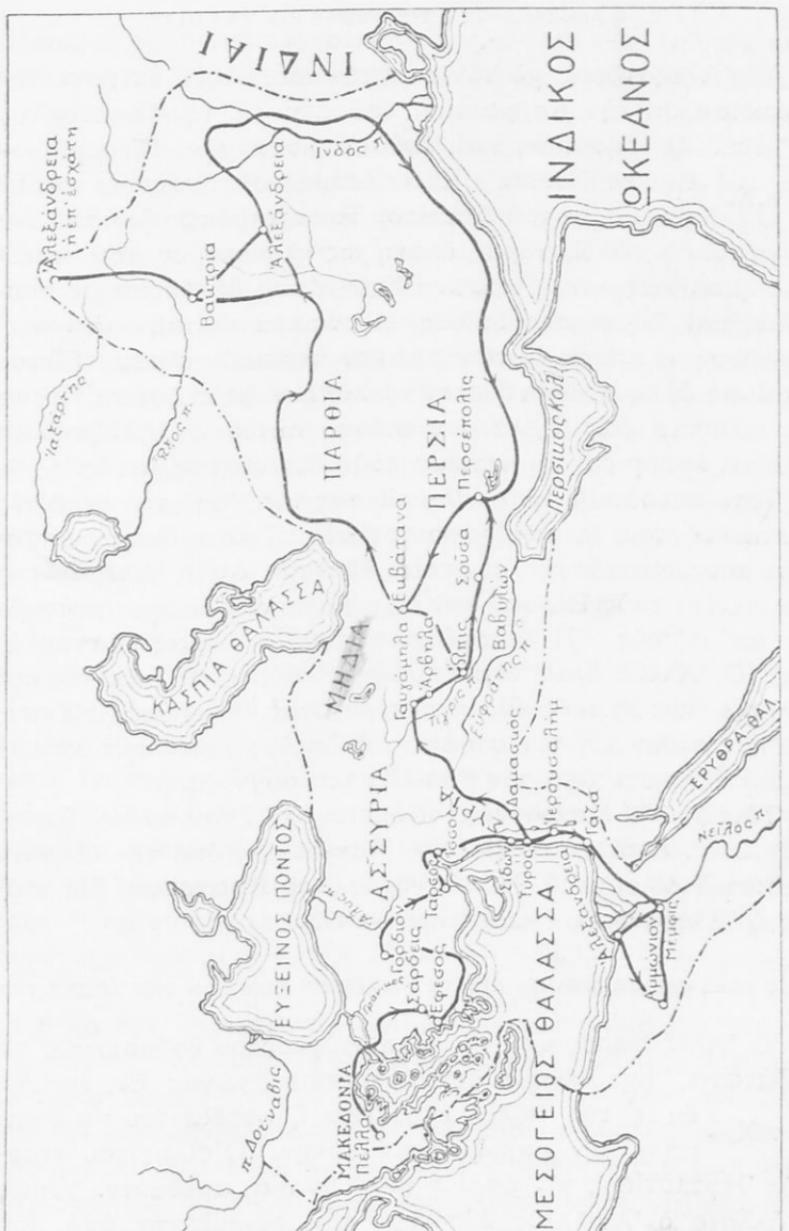
Αἱ διηγήσεις τοῦ Νεάρχου ἐπλούτησαν ἐπίσης τὰς γεωγραφικὰς γνώσεις τῶν ἀνθρώπων, διότι οὗτοι ἔμαθον τότε περὶ διαφόρων νέων χωρῶν καὶ ἄλλων λαῶν, οἱ διόποιοι κατώκουν εἰς αὐτάς. Ἐπίσης ἔμαθον καὶ περὶ ἀγνώστων φυτῶν, τὰ διόποια ἐφύοντο ἐκεῖ.

115. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ ΤΗΣ ΓΕΔΡΩΣΙΑΣ

‘Ο Μέγας Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα εἰς τὰς νέας χώρας τῆς Ἰνδικῆς, τὰς διόποιας κατέκτησεν, ἐπορεύθη τὴν ἔρημον τῆς Γεδρωσίας, τὸ σημερινὸν Βε-
325 π.Χ. λουχιστάν. Ταύτην κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς βασιλεῖς τῆς Περσίας δὲν κατώρθωσε νὰ γνωρίσῃ.

Οἱ στρατιῶται, καθὼς βαδίζουν τὴν ἄνυδρον ἔρημον, ὑποφέρουν πολὺ ἀπὸ δίψαν. Πολλοὶ στρατιῶται δὲν ἀντέχουν καὶ πίπτουν λιπόθυμοι. Οἱ ἵππεῖς ἐπίσης εἰναι ἐπάνω εἰς τοὺς Ἱππους τῶν ἡμιλιπόθυμοι. Ο βασιλεὺς συμπάσχει καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν στρατιωτῶν του.

‘Αλλ’ αἴφνης εύρισκεται δὲν διὰ τὸ φέρουν διὰ νὰ πίῃ. Ἐκεῖνος δημοσιεύει τὸ κράνος, μέσα εἰς τὸ διόποιον ὑπῆρχε τὸ ὅδωρ καὶ τὸ χύνει. ‘Ο μέγας βασιλεὺς δὲν θέλει νὰ σβήσῃ τὴν δίψαν του, ἀφοῦ δ στρατός του ὑποφέρει. Οἱ στρατιῶται λαμβάνουν θάρρος ἀπὸ τὴν ἀξιοθαύμαστον αὐτὴν πρᾶξιν τοῦ βασιλέως των, λησμονοῦν τὴν δίψαν των καὶ βαδίζουν μὲ ἐνθουσιασμόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

116. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΕΙΣ ΤΑ ΣΟΥΣΑ

‘Ο ’Αλέξανδρος μὲ τὸν στρατόν του, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν Γεδρωσίαν καὶ τὴν Καρμανίαν, ἔφθασεν εἰς τὴν Περσέπολιν. ’Απ’ ἐκεῖ δὲ ἐπορεύθη καὶ ἔφθασε κατὰ τὸν Φεβρουάριον εἰς τὰ Σοῦσα. ’Έκεῖ ἔκαμε τοὺς γάμους του μὲ 324 π.Χ. τὴν κόρην τοῦ Δαρείου. Τοιουτοτρόπως διὰ τοῦ γάμου αὐτοῦ ὁ ’Αλέξανδρος ἔφάνη ὡς κληρονόμος τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Περσῶν. Συγχρόνως δὲ ἔπεισε μὲ συμβουλάς καὶ δῶρα σπουδαίους φίλους του καὶ ἀξιωματικούς, νὰ λάβουν γυναῖκας ἐκ τῶν πρώτων περσικῶν οἰκων. Ἔδωσε δὲ καὶ εἰς ἄλλους, ὅσοι ἥθελον νὰ λάβουν ὡς συζύγους Περσίδας, πλούσια δῶρα. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ὁ ’Αλέξανδρος ἥθελε νὰ ἐνώσῃ διὰ συγγενείας τοὺς δύο αὐτοὺς λαούς.

Τότε ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ εἰς τὰς πατρίδας των μερικούς στρατιώτας του ἐκ τῶν γεροντοτέρων. Τοῦτο δμως δυσηρέστησε τοὺς Μακεδόνας, οἱ ὅποιοι ἔβλεπον, δτὶ ὁ ’Αλέξανδρος ἐπεριποιεῖτο τοὺς Πέρσας καὶ εἶχε καταρτίσει σῶμα στρατιωτῶν ἀπ’ αὐτούς. Ἡ δυσαρέσκεια ἔφθασε μέχρις ἐπαναστάσεως. ’Ο ’Αλέξανδρος τότε ἐτιμώρησεν αὐστηρῶς μερικούς καὶ ἐπέπληξε πικρῶς τοὺς ἄλλους στρατιώτας. Ἡ πειθαρχία ἐπανήλθε καὶ πάλιν εἰς τὸν στρατόν, ὁ ὅποιος μετενόσε καὶ μὲ δάκρυα ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν βασιλέα του συγγνώμην.

Τότε 10.000 Μακεδόνες, οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν πλέον ίκανοι στρατιώται, ἐστάλησαν εἰς· τὴν Μακεδονίαν ὑπὸ τὴν δδηγίαν τοῦ πιστοῦ φίλου τοῦ ’Αλεξάνδρου, τοῦ Κρατεροῦ. Εἰς τούτους δ ’Αλέξανδρος ἔδωσε πλούσια δῶρα.

117. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΘΑΝΕΙ ΕΙΣ ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΗΜΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΟΞΗΣ ΤΟΥ

‘Ο ’Αλέξανδρος περὶ τὰ τέλη Αύγουστου ἔφθασεν εἰς τὰ ’Εκβάτανα, δπου ἔκαμε μεγαλοπρεπεῖς ἀγῶνας. Εἰς ἐκείνην 324 π.Χ. δμως τὴν πόλιν ἐπρόκειτο ἡ καρδία του νὰ δοκιμάσῃ τὴν μεγαλυτέραν λύπην. ’Ο φίλος του στρατηγὸς ’Ηφαιστίων, τὸν ὅποιον πολὺ ἤγάπα, ἀπέθανεν. ’Οπως δὲ ἄλλοτε δ ’Αχιλλεὺς ἐθρήνησε τὸν φονευθέντα ὑπὸ τοῦ

"Εκτορος φίλον του Πάτροκλον, κατ' αύτὸν τὸν τρόπον καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἡφαιστίωνος ὑπῆρξε διὰ τὸν Ἀλέξανδρον μεγάλη συμφορά.

Τὸν χειμῶνα ἔφυγε καταβεβλημένος ἀπὸ τὴν λύπην καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν Βασυλῶνα. Ἐπτὰ ἔτη εἶχον παρέλθει ἀφ' ὅτου δὲ Ἀλέξανδρος διὰ πρώτην φορὰν εἶχεν ἐπισκεφθῆ αὐτήν. Τὴν πόλιν αὐτὴν δὲ Ἀλέξανδρος ἐσκέπτετο νὰ κάμη πρωτεύουσαν τοῦ τεραστίου του κράτους. Ἐκεῖ δὲ ἐσκέπτετο νὰ κάμη ἐτοιμασίας διὰ μίαν νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ἀραβίας.

Ἡ φήμη τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τὰ μεγάλα του κατορθώματα εἶχε φθάσει τότε εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Ἀπὸ δὴ τὰ μέρη τοῦ κόσμου εἶχον ἔλθει ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων κρατῶν, ἵνα χαιρετίσουν τὸν μέγαν βασιλέα. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μετέβησαν πρέσβεις ἐστεφανωμένοι, οἱ δόποιοι προσέφερον χρυσοῦς στεφάνους εἰς αὐτὸν. Ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε τότε νὰ ἐπιστραφοῦν δὴ τὰ ἀγάλματα καὶ ἀναθήματα, τὰ δόποια εἶχε λάβει ἄλλοτε ὁ Ξέρηνς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

118. Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Μεγάλα σχέδια ἡτοίμαζε τώρα ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀπεράντου κράτους του. Νέας δὲ μεγάλας ἐκστρατείας ἐσκέπτετο. Ἄλλ' ἡ μοῖρα ἐφθόνησε τὴν μεγάλην του δόξαν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τοὺς μεγάλους κόπους καὶ τὴν λύπην, τὴν δόποιαν ἡσθάνθη διὰ τὸν θάνατον τοῦ πιστοῦ του φίλου, ἡσθένησεν αἰφνιδίως. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὁ μέγας βασιλεὺς ἦτο ἔξηπλωμένος ἐπάνω εἰς τὴν κλίνην ἀσθενής. Ὅψηλὸς πυρετός ἔβασάνιζεν αὐτόν.

"Ἄλλ' ἀν καὶ ἦτο βαρέως ἀσθενής, δὲν ἔπαιε νὰ φροντίζῃ διὰ τὸν στρατόν του καὶ νὰ σκέπτεται διὰ τὴν νέαν ἐκστρατείαν. Τὴν μίαν φοράν, δόλοκληρον ἡμέραν, ἥκουε τὸν Νέαρχον νὰ διηγῆται εἰς αὐτὸν διὰ τὸν μεγάλον του πλοῦν καὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν. Ἄλλοτε πάλιν ἐκάλει τοὺς διοικητὰς καὶ συνωμίλει μὲ αὐτοὺς διὰ τὰς κενὰς θέσεις τοῦ στρατεύματος καὶ παρήγγελλε νὰ τοποθετήσουν εἰς αὐτὰς ἄνδρας ἵκανούς.

Τὴν 24ην τοῦ μακεδονικοῦ μηνὸς Δαισίου ('Ιουνίου) ἡ κατάστασις τοῦ βασιλέως ἔχειροτέρευσεν. Εἰς τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικούς, οἱ δόποῖοι εἰσῆλθον τότε εἰς τὸ δωμάτιόν του, δὲν ὠμίλει πλέον. Ἡ αὐτὴ κατάστασις ἐξηκολούθησε καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν.

Οἱ στρατιώται, οἱ δόποῖοι ἐπὶ ἡμέρας εἶχον νὰ ἴδουν τὸν λατρευτὸν τῶν ἀρχηγόν, εἶχον πολὺ ἀνησυχήσει. Ἐπειδὴ δὲ ἐνόμισαν ὅτι ἀπέθανε, μετέβησαν εἰς τὰς θύρας τῶν ἀνακτόρων, διπού ἐφώναζον καὶ ἡπείλουν, ἵως ὅτου ἤνοιχθησαν αἱ θύραι διὰ νὰ εἰσέλθουν. Τότε δὲ καθεὶς στρατιώτης μὲ τὴν σειράν, φορῶν μόνον τὸν χιτῶνα, ἐπέρασεν ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν κλίνην τοῦ ἑτοιμοθανάτου βασιλέως.

'Ο Ἀλέξανδρος μὲ βλέμμα πλῆρες ἀπὸ ἀγάπην, διὰ τελευταίαν φοράν ἔβλεπε τοὺς ἀγαπημένους του συντρόφους, τοὺς δόποίους ὧδηγησε πάντοτε εἰς τὴν δόξαν.

Μετὰ 2 ἡμέρας δὲ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε νεώτατος, μόλις 33 ἔτῶν, καὶ χωρὶς νὰ ἀφήσῃ διάδοχον. Αἱ τελευταῖαι του λέξεις, διταν τὸν ἡρώτησαν εἰς ποῖον ἀφήνει τὴν βασιλείαν, ἥσαν «τῷ κρατίστῳ». Ἐξήγαγε δὲ τὸν δακτύλιόν του καὶ ἔδωσεν αὐτὸν εἰς τὸν στρατηγὸν Περδίκκαν.

Τὸ πτῶμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκομίσθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἐτάφη μὲ βασιλικὰς τιμάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

119. Ο ΠΡΑΞΙΤΕΛΗΣ

Εἰς τοὺς χρόνους κατὰ τοὺς δόποίους ἔζη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἦκμασαν εἰς τὴν Ἐλάδα σπουδαῖοι καλλιτέχναι, οἱ δόποιοι ἔκαμαν μεγάλας προόδους εἰς τὴν τέχνην καὶ κατεσκεύασαν ώραῖα ἀγάλματα. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἦσαν ὁ Πραξιτέλης, ὁ Λύσιππος καὶ ὁ ζωγράφος Ἀπελλῆς.

Ο Πραξιτέλης ὑπῆρχε γλύπτης ἀπὸ τοὺς σπουδαιοτέρους τῆς ἀρχαιότητος. Ἡτο υἱὸς τοῦ γλύπτου Κηφισοδότου καὶ κατήγετο ἀπὸ ἐνα δῆμον τῆς Ἀττικῆς. Περὶ τοῦ πατρός του γνωρίζομεν, διτὶ κατεσκεύασεν ἐν ώραῖον ἀγάλμα, τὸ δόποιον παριστὰ τὴν θεάν Εἰρήνην, ἡ δόποια κρατεῖ εἰς τὸν ἀριστερὸν τῆς βραχίονα μικρὸν παιδίον, τὸν Πλοῦτον (βλέπε σελ. 168).

Ο Πραξιτέλης εἰργάσθη κυρίως εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἄλλο δὲ λίγα ἔργα του ἐπωλήθησαν εἰς τὴν πόλιν αὐτήν, ἡ δόποια ἦτο πτωχὴ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Τὰ καλύτερα ἔργα του ἤγοράσθησαν ἀπὸ ἄλλας πόλεις. Ο Πραξιτέλης μετεχειρίσθη καὶ τὸν χαλκὸν εἰς τὰ ἔργα του ἀλλ' ὅμως ἐπροτίμα νὰ ἐργάζεται τὸ μάρμαρον. Ἐπάνω εἰς αὐτὸν ἐγνώριζε νὰ ἀποτυπώνῃ ὅλα τὰ συναισθήματα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Οπως ὁ Πολύκλειτος ἐφρόντιζε νὰ ἐπιτυγχάνῃ εἰς τὰ ἔργα του τὴν ὀραιότητα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἐνῷ ὁ Φειδίας ἐπεδίωκε τὴν ἀφθαστον τελειότητα τῶν θεῶν, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Πραξιτέλης ἡθέλησε νὰ δώσῃ εἰς τὰ ἔργα του τὸν πλοῦ-

τον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Οἱ θεοὶ του ἔχουν κάτι ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην χάριν.

“Ἐν ἀπὸ τὰ ἔργα του, τὰ ὅποια κατεσκευάσθησαν ἀπὸ τὴν ἰδίαν χεῖρα του καλλιτέχνου, εἶναι δὲ Ἐρμῆς, δὲ ὅποιος εὔρεθη εἰς τὴν Ὄλυμπίαν. Τὸ ἄγαλμα ἡτο ἀφιερωμένον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἡρας, δὲ ὅποιος εύρισκετο ἐκεῖ.

Ἡ Ειρήνη καὶ δὲ Πλοῦτος
τοῦ Κηφισοδότου.

(Μαρμάρινον ἀντίγραφον).

Τὸ δῶραῖον πρόσωπον τῆς θεᾶς ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν καὶ ἐντελῶς ἀνθρωπίνην μητρικὴν στοργήν, ἐνῷ δὲ Πλοῦτος, μικρὸν παιδίον, εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν χεῖρα κρατεῖ τὸ κέρας τῆς Ἁ' μαλίθε εἰσας, τὸ γεμάτον ἀπὸ καρπούς, τὴν δέ δεξιὰν ἔκτείνει μὲν παιδικὴν ἀφέλειαν καὶ χάριν πρὸς τὸ πρόσωπον τῆς θεᾶς, ώστε νὰ θέλῃ νὰ θωπεύσῃ αὐτὴν.

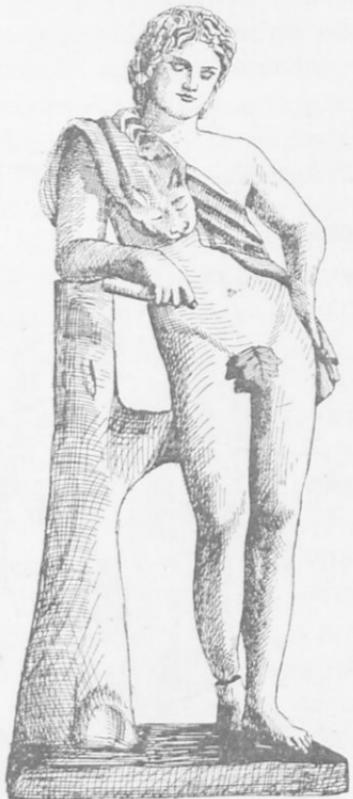
Οἱ Ἐρμῆς, δὲ ἄγγελος τῶν θεῶν, φέρει τὸν νεογέννητον θεόν τῆς σταφυλῆς, τὸν Διόνυσον, εἰς τὰς Νύμφας, αἵ ὅποιαι ἐπρόκειτο νὰ ἀναθρέψουν αὐτόν. Εἰς τὸν δρόμον δὲ θεός ἐσταμάτησε, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ καὶ ἀκούμβησε τὴν ἀριστερὰν χεῖρα εἰς κορμὸν δένδρου, διόπου εἶναι τοποθετημένον, μὲν πολὺ φυσικὸν τρόπον, ἔνδυμα εἰς θαυμασίας πτυχάς. Παίζει δὲ μὲ τὸν μικρὸν θεόν. Μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα, δὲ ὅποια εἶναι ύψωμένη, δεικνύει εἰς αὐτὸν κάτι, ἵσως σταφυλήν. Τὸ βλέμμα τοῦ Ἐρμοῦ εἶναι ἥρεμον καὶ πλανᾶται μακράν. Οἱ μικρὸς θεός μὲ μίαν χαριτωμένην κίνησιν τῆς ἀριστερᾶς του χειρὸς προσπαθεῖ νὰ λάβῃ τὴν σταφυλήν, ἐνῷ μὲ τὴν ἄλλην κρατεῖ καλὰ τὸν δῶμον τοῦ Ἐρμοῦ.

Τὸ σῶμα τοῦ Ἐρμοῦ εἶναι εὔρωστον καὶ ἀνθηρόν. Τοῦτο

169

δὲ χρεωστεῖ ὅχι εἰς ἐπιπόνους
ἀσκήσεις, ἀλλ᾽ εἰς τὴν θείαν του
φύσιν. Ἐάν λάβωμεν ὑπ᾽ ὄψιν
τοὺς ὥραίους χρωματισμούς,
τοὺς ὅποίους εἶχε τὸ ἄγαλμα,
τότε ἡμποροῦμεν νὰ φαντασθῶ-
μεν τί ἀριστούργημα τέχνης ἦτο
τὸ θαυμάσιον αὐτὸ ἔργον. Ὁ
Πραξιτέλης ἔδιδε μεγάλην ση-

Σάτυρος ἀναπαυόμενος.

Κεφαλὴ Ἐρμοῦ τοῦ Πραξι-
τέλους (εἰς τὴν Ὀλυμπίαν).

μασίαν εἰς τοὺς χρωματισμούς.
Λέγουν μάλιστα ὅτι εἶχε συνερ-
γάτην ἔνα περίφημον ζωγράφον,
τὸν Νικίαν.

‘Ο Πραξιτέλης ἔπλασε καὶ
ἄγαλματα Σατύρων. ‘Ἐν ἀπὸ
αὐτὰ ἐστόλιζε χορηγικὸν μνη-
μεῖον, τὸ ὅποῖον εύρισκετο εἰς
τὴν Ἱδίαν δδόν, δπου καὶ τὸ
μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους.

‘Αλλος σάτυρος, ὁ ὅποῖος
κατεσκευάσθη εἰς τὸ ἔργαστη-
ριον τοῦ Πραξιτέλους, εἶναι αὐ-
τός, τὸν ὅποῖον παρουσιάζει ἐδῶ
ἡ εἰκὼν. Ὄνομάζεται δὲ Σάτυ-
ρος ἀναπαυόμενος. Οὗ-
τος μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα ἔχει ἀ-
κουμβήσει εἰς κορμὸν δένδρου.
Μὲ τὴν Ἱδίαν δὲ χεῖρα κρατεῖ
τὸν αὐλόν, τὸν ὅποῖον ἔπαιζε

πρὸ δὲ ὀλίγου. Ἡ ἥρεμη μορφή του καὶ ἡ ἀναπαυτικὴ στάσις τοῦ σώματός του, φανερώνουν πόσον μακαρία εἶναι ἡ ἀμέριμνη ζωὴ του. Τὸ ἄγαλμα αὐτὸν εἶναι ἔν απὸ τὰ πολλὰ ἀντίγραφα, τὰ δποῖα κατεσκευάσθησαν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πραξιτέλους.

Κεφαλὴ
Κνιδίας Ἀφροδίτης

Εἰς τὴν ἀπέναντι εἰκόνα παρίσταται ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀφροδίτης. Εἶναι ἀντίγραφον τοῦ ἀγάλματος ἐκείνου τοῦ Πραξιτέλους ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα, τὰ δποῖα ἔπλασεν οὗτος εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του. Τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς περισφύγει ταινία, ἐνῷ τὸ λεῖον μέτωπον σχηματίζει τριγωνικὸν σχῆμα. Τὸ στόμα ἀνοίγεται εἰς ἀόριστον μειδίαμα καὶ τὸ βλέμμα πλανᾶται μακράν. Τὸ ἄγαλμα αὐτὸν εύρισκεται εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Βατικανοῦ.

120. Ο ΣΚΟΠΑΣ

‘Ο καλλιτέχνης Σκόπας κατήγετο ἀπὸ τὴν Πάρον καὶ ἔζησε περίπου εἰς τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς δποίους ἔζησε καὶ ὁ Πραξιτέλης. ‘Ο πατήρ του Ἀρίστανδρος ἦτο καὶ αὐτὸς πλάστης. Διὰ τὸν Σκόπαν μανθάνομεν, δτι ἦτο καὶ σπουδαῖος ἀρχιτέκτων’ κατεσκεύασε δὲ τὸν ναὸν τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς εἰς τὴν Τεγέαν. Οὗτος ἦτο εἰς ἀπὸ τοὺς λαμπροτέρους ναοὺς τῆς Πελοποννήσου.

‘Ο Σκόπας ἐπροτίμα νὰ κάμνῃ μαρμάρινα ἀγάλματα, δπως καὶ ὁ Πραξιτέλης. Εἰς αὐτά, δπως μᾶς λέγουν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, ἐγνώριζεν οὕτος νὰ δίδῃ πάθος καὶ συγκίνησιν.

‘Ἐν ἀπὸ τὰ δὲ ὀλίγα ἔργα τοῦ Σκόπα, τὰ δποῖα ἐσώθησαν,

Κεφαλὴ Μελεάγρου

εἶναι καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ περιφήμου ἥρωος τῆς μυθολογίας, τοῦ Μελεάγρου, δόποιος ἐφόνευσε τὸν φοιβερὸν Καλυδώνιον κάπρον.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω εἰκόνα ἔχομεν μόνον τὴν κεφαλὴν τοῦ ἄγαλματος. Μεγάλην ἐντύπωσιν μᾶς κάμνει ἡ ὁραία κόμη τοῦ σφριγηλοῦ αὐτοῦ νέου καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του. Τὰ βλέφαρα τῶν ὀφθαλμῶν του εἶναι ὀλίγον ἔξωγκωμένα καὶ οἱ ὀφθαλμοί του διὰ τοῦτο δεικνύουν περισσότερον ψυχικὸν πάθος. Τὸ ἡμιάνοικτον στόμα του ἀκόμη περισσότερον ζωηρεύει τὴν ἔκφρασιν τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἥρωος.

Ι21. Ο ΛΥΣΙΠΠΟΣ

”Αλλος σπουδαῖος γλύπτης τῶν χρόνων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, νεώτερος ἀπὸ τὸν Πραξιτέλην, εἶναι δὲ Λύσιππος. Υἱὸς ἐνὸς ἀπλοῦ σιδηρουργοῦ, κατώρθωσε μὲ τὴν ίδιαν του δύναμιν νὰ γίνῃ περίφημος γλύπτης τῆς ἐποχῆς του. Κατήγετο δὲ ἀπὸ τὴν Σικυῶνα, ὅπου εἰργάσθησαν οἱ γλύπται Πολύκλειτος καὶ Σκόπας. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος μόνον εἰς τὸν γλύπτην αὐτὸν ἀνέθετε νὰ πλάττῃ τὰς εἰκόνας του. Ὁ Λύσιππος ἐμελέτησε πολὺ τὴν φύσιν καὶ ἔλεγεν, ὅτι κανένα ἄλλον διδάσκαλον δὲν εἶχε, παρὰ μόνον τὴν φύσιν. Λέγουν, ὅτι δλα τὰ ἔργα τοῦ Λυσίππου φθάνουν τὰ 1500. Ἡσαν δὲ ἄγαλματα χάλκινα θεῶν καὶ ἀθλητῶν. Τὸ τελειότερον ἔργον αὐτοῦ ὑπῆρξε χαλκοῦς ἀνδριάς, δόποιος παριστάνει ἀθλητήν. Οὗτος μετὰ τὴν νίκην ἀποξέει μὲ τὴν ξύστραν (στλεγγίδα) τὸ ἔλαιον καὶ τὴν σκόνην ἀπὸ τὸ σῶμα του. Ὁ ἀνδριάς οὗτος ἦτο περίφημος εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἔφερε τὸ ὄνομα Ἀποξύόμενος. Τού-

”Ο Ἀποξύόμενος τοῦ Λυσίππου.

του ἔχομεν σήμερον μαρμάρινον ἀντίγραφον. Ἡ στάσις τοῦ νέου μᾶς κάμνει μεγάλην ἐντύπωσιν. Οἱ δύο πόδες εἰναι ἀνοικτοὶ καὶ ἀβίαστοι. Ἡ κεφαλὴ εἰναι μικρὰ καὶ παρουσιάζει κάποιαν κίνησιν, ἐνῷ οἱ βόστρυχοι τῆς κόμης εἰναι ἄτακτοι. Οἱ δόφθαλμοὶ καὶ τὸ στόμα εἰναι κάπως νευρικά. Ἐν γένει εἰς τὸ ἄγαλμα παρατηρεῖται κίνησις καὶ ἐλευθερία. Βλέπομεν λοιπόν, ὅτι δὲ Λύσιππος ἔδωσε μεγαλυτέραν πρόσοδον εἰς τὴν γλυπτικὴν τέχνην, κατεσκεύασε δὲ πολλὰς εἰκόνας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Πλούταρχος μᾶς λέγει, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπροτίμα τὸν Λύσιππον, διότι οὗτος διετήρει εἰς τὰς εἰκόνας «τὸ ἀρρενωπὸν καὶ τὸ λεοντῶδες». Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπίσης συνήθιζε νὰ βλέπῃ πρὸς τὰ ἄνω. Τοιουτορόπως παρέστησεν αὐτὸν ὁ Λύσιππος εἰς τὸν περιφημότερον ἀπὸ τοὺς ἄνδριάντας του.

122. Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΑΠΕΛΛΗΣ

Κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀρχαίων ὁ μεγαλύτερος "Ἐλλην ζωγράφος ὑπῆρξεν ὁ Ἀπελλῆς ἀπὸ τὸν Κολοφῶνα, υἱὸς ἐπίσης τεχνίτου, τοῦ Πυθέα. Τὴν ζωγραφικὴν ἐδιδάχθη ὁ Ἀπελλῆς εἰς τὴν Ἔφεσον. Κατόπιν μετέβη εἰς τὴν Σικυῶνα καὶ ἔγινε μαθητὴς τοῦ σπουδαίου ζωγράφου Παμφίλου, ὁ ὅποιος κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἀμφίπολιν.

Ἡ ἀκμὴ του συμπίπτει μὲ τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁ ὅποιος ἐπροτίμα ἐπίσης, ὅπως ὁ ζωγράφος αὐτὸς κατασκευάζῃ τὰς εἰκόνας του. Ὁ Ἀπελλῆς εἶχε κατασκευάσει καὶ εἰκόνα τοῦ Φιλίππου. Ἀπὸ τὰ ἔργα του περιφήμοι ὑπῆρξαν αἱ εἰκόνες τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Πρὸ παντὸς ἐθαυμάζετο ἐκείνη, εἰς τὴν ὅποιαν εἰκονίζεται ὁ βασιλεὺς μὲ τὸν κεραυνὸν τοῦ Διὸς εἰς τὴν χεῖρα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

1. Ὁ Δαρεῖος	Σελ.	8
2. Γωνία τοῦ ἀνακτόρου τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν.	»	9
3. Χάρτης τοῦ περσικοῦ κράτους ἐπὶ Δαρείου καὶ Ξέρξου	»	10
4. Πέρσαι στρατιῶται	»	11
5. Ὁ Μιλιάδης	»	16
6. Ὁ πλίτης Δωριεὺς	»	17
7. Ἐλληνες δπλίται ἐν πορείᾳ	»	18
8. Ἐλλην δπλίτης καταβάλλων Πέρσην	»	20
9. Ὁ Θεμιστοκλῆς	»	25
10. Ἀρχαῖον ἄγγειον, ἐπὶ τοῦ δποίου δ τεχνίτης ἔχει ζωγραφήσει τριήρη	»	26
11. Μέρος ἀθηναϊκῆς τριήρους	»	27
12. Ἀθηναϊκὴ τριήρης (ἀναπαράστασις)	»	27
13. Ὁ Ἡρόδοτος	»	31
14. Χάρτης τοῦ στενοῦ τῆς Σαλαμῖνος	»	40
15. Νίκη Παιωνίου	»	47
16. Μακρὰ τείχη ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Πειραιῶς	»	50
17. Ὁ Κίμων	»	51
18. Ὁ Περικλῆς	»	54
19. Ὁ Παρθενών (ἀναπαράστασις)	»	56
20. Ὁ Παρθενών	»	57
21. Ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν	»	58
22. Πῶς ἦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν	»	59
23. Κόρη ἀπὸ τὴν Ν. πρόστασιν τοῦ Ἐρεχθείου	»	60
24. Ἐρέχθειον· ἡ Στοὰ τῶν Κορῶν	»	61
25. Ἐσωτερίκον τοῦ Παρθενῶνος μὲ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς (ἀναπαράστασις)	»	62
26. Τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου	»	63
27. Θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου	»	64
28. Κεφαλὴ τοῦ ἄγαλματος τῆς Λημνίας Ἀθηνᾶς	»	65
29. Ἰππεῖς ἀπὸ τὴν Ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος	»	66

30. "Εν ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀντίγραφα τοῦ Δισκοβόλου	Σελ.	67
31. 'Ο Δορυφόρος τοῦ Πολυκλείτου	»	68
32. Τὸ Θησεῖον	»	69
33. Δωρικὸς καὶ ιωνικὸς ρυθμὸς	»	70
34. Κορινθιακὸς ρυθμὸς	»	71
35. 'Εσωτερικὸν ἀρχαίου σχολείου	»	74
36. 'Αρχαῖον ἄγαλμα παριστάνον παγκρατιαστὰς	»	77
37. "Ελὴην πελταστὴς	»	78
38. Παναθηναϊκὸν ἀγγεῖον	»	79
39. Παναθηναϊκὸν ἀγγεῖον	»	80
40. 'Ο Σοφοκλῆς	»	81
41. 'Ο Εύριπίδης	»	81
42. 'Αρχαῖος ὑποκριτὴς	»	82
43. Τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους	»	83
44. 'Ο Περικλῆς ἀγορεύει εἰς τὴν Πνύκα	»	85
45. Δημοσία ψῆφος	»	86
46. Σχέδιον ἀρχαίας οἰκίας	»	88
47. 'Αναπαράστασις ἀρχαίας οἰκίας	»	89
48. Σκηνὴ ἀπὸ τὴν οἰκίαν νύμφης	»	90
49. Χιτών ἀπλοῦς, χιτών μὲ διπλοῖδιον, ίμάτιον	»	91
50. Νόμισμα 'Αθηνῶν	»	92
51. 'Ο 'Αλκιβιάδης	»	99
52. Στήλη 'Ερμοῦ	»	100
53. Νόμισμα Συρακουσίων	»	101
54. 'Η "Ερις (ἐξ ἀρχαίου ἀγγείου)	»	105
55. 'Ο Σωκράτης	»	109
56. Χάρτης τῆς 'Αναβάσεως τοῦ Κύρου	»	112
57. «Θάλαττα! Θάλαττα!»	»	113
58. 'Επιτύμβιον μνημεῖον τοῦ πεσόντος κατὰ τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον Δεξιλεω	»	117
59. Δαρεικὸς (περσικὸν νόμισμα)	»	119
60. 'Οπλῖται Βοιωτοί	»	124
61. Θάνατος τοῦ 'Επαμεινάνδου	»	126
62. 'Ο 'Ισοκράτης	»	128
63. Νόμισμα Βοιωτῶν	»	128

64. Χάρτης τῆς Μακεδονίας	Σελ.	130
65. Νόμισμα Ἀμύντου	»	131
66. Ὁ Φίλιππος	»	132
67. Νόμισμα Φίλιππων	»	132
68. Νόμισμα Φίλιππου	»	133
69. Νόμισμα Ὁλυνθίων	»	134
70. Ἐρείπια Ὁλύνθου	»	135
71. Ὁ Δημοσθένης	»	137
72. Ὁ λέων τῆς Χαιρωνείας	»	141
73. Ὁ πλισμός ἀρχαίου στρατιώτου	»	143
74. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος	»	147
75. Σχέδιον μάχης Γρανικοῦ	»	149
76. Σχέδιον μάχης Ἰσσοῦ	»	151
77. Μωσαϊκὸν μάχης Ἰσσοῦ	»	152
78. Τύρος	»	154
79. Σχέδιον μάχης παρὰ τὰ Γαυγάμηλα	»	157
80. Χάρτης ἐκστρατείας Μ. Ἀλεξάνδρου	»	163
81. Νόμισμα Ἀλεξάνδρου	»	166
82. Εἰρήνη καὶ Πλοῦτος τοῦ Κηφισοδότου	»	168
83. Σάτυρος ἀναπαυόμενος τοῦ Πραξιτέλους	»	169
84. Κεφαλὴ Ἐρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους	»	169
85. Κεφαλὴ Κνιδίας Ἀφροδίτης	»	170
86. Κεφαλὴ Μελεάγρου	»	170
87. Ὁ Ἀποξυόμενος τοῦ Λυσίππου	»	171
88. Καλλιτεχνικὰ ἔργα αλεῖα	»	172

Ἡ διακόσμησις τοῦ βιβλίου δέ φείλεται εἰς τοὺς ζωγράφους Ἀλέξανδρον Φαλτάῖτις καὶ Ἀγήνορα Ἀστεριάδην.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΩΝ

(σελ. 5 - 47)

	Σελ.
Εἰσαγωγή	5
1. Αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν	» 6
2. Μῆδοι καὶ Πέρσαι	» 6
3. Κῦρος, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλέων	» 7
4. Τὸ δάχανὲς κράτος τοῦ Κύρου	» 7
5. Καμβύσης — Δαρεῖος	» 8
6. Αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν	» 11
7. Ἡ Ἰωνικὴ ἐπανάστασις	» 12
8. Οἱ Πέρσαι καταπνίγουν τὴν ἐπανάστασιν. Ἡ καταστροφὴ τῆς Μιλήτου	» 13
9. Ὁ Μαρδόνιος ἐκστρατεύει ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος	» 14
10. Οἱ Πέρσαι φθάνουν εἰς τὸν Μαραθώνα	» 14
11. Ὁ Μιλτιάδης	» 16
12. Ποῖοι ἀντιπαρετάχθησαν εἰς τὸν Μαραθώνα	» 16
13. Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων	» 18
14. Ἡ φυγὴ τῶν Περσῶν	» 19
15. Μετὰ τὴν μάχην	» 21
16. Τιμαὶ εἰς τοὺς πεσόντας Μαραθωνομάχους	» 23
17. Δέκα ἔτη εἰρηνικά	» 23
18. Θεμιστοκλῆς	» 25
19. Ὁ δίκαιος Ἀριστείδης	» 28
20. Ὁ Ξέρξης φθάνει εἰς τὴν Ἑλλάδα	» 30
21. Ὁ Λεωνίδας καὶ τὸ ἔνδοξον στενὸν τῶν Θερ- πυλῶν	» 32
22. Ἡ ἡρωϊκὴ ύπεράσπισις τοῦ στενοῦ τῶν Θερμο- πυλῶν	» 33
23. Ὁ Λεωνίδας πίπτει εἰς τὰς Θερμοπύλας	» 35
24. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφήνουν τὴν πατρίδα τῶν	» 35

25. 'Ο Ξέρξης καίει τὰς Ἀθήνας	Σελ.	37
26. Τὸ συμβούλιον τῶν ναυάρχων εἰς τὴν Σαλαμῖνα	»	37
27. Ἡ ἔνδοξος ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος	»	39
28. Οἱ "Ελληνες τιμοῦν τὸν Θεμιστοκλέα	»	41
29. Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Ἰμέραν	»	42
30. 'Ο Ξέρξης φεύγει ἀπό τὴν Ἑλλάδα	»	42
31. 'Ο Μαρδόνιος εἰς τὴν Ἑλλάδα	»	43
32. 'Η νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς Πλαταιάς. 'Ο Παυ-		
σανίας	»	44
33. Μετὰ τὴν νίκην	»	45
34. Ἡ μάχη εἰς τὴν Μυκάλην. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν		
Ιωνικῶν πόλεων	»	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΝΑΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ (σελ. 48 - 52)

35. 'Η Ἀθηναϊκὴ συμμαχία	»	48
36. Τὸ τέλος τοῦ Θεμιστοκλέους	»	49
37. 'Ο στρατηγὸς Κίμων	»	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ο ΧΡΥΣΟΥΣ ΑΙΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ (σελ. 53 - 72)

38. Αἱ Ἀθῆναι μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους	»	53
39. 'Ο Περικλῆς	»	53
40. Μεγάλα ἔργα ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν	»	55
41. Μία ἐπίσκεψις εἰς τὴν Ἀκρόπολιν	»	58
42. Τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου	»	63

43. Οἱ μεγάλοι καλλιτέχναι τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος Ὁ Φειδίας	Σελ.	65
44. Μύρων—Πολύκλειτος	»	67
45. Δωρικός, Ιωνικός καὶ κορινθιακός ρυθμὸς	»	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Η ΖΩΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΟΝ Ε' π. Χ. ΑΙΩΝΑ

(σελ. 73 - 92)

46. Οἱ Ἀθηναῖοι παῖδες εἰς τὸ σχολεῖον	»	73
47. Οἱ σοφισταὶ	»	75
48. Γυμναστική, Στρατιωτικὴ θητεία	»	76
49. Ἐορταὶ καὶ πανηγύρεις	»	78
50. Αἱ ὑποχρεώσεις τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν. Αἱ λει- τουργίαι	»	82
51. Ἐκκλησία τοῦ δῆμου, Βουλὴ	»	84
52. Οἱ Ἀθηναῖοι ἄρχοντες. Οἱ στρατηγοὶ	»	86
53. Τὰ ἀθηναϊκὰ δικαστήρια	»	87
54. Μία ἀθηναϊκὴ οἰκία	»	87
55. Τί ἐφόρουν οἱ ἄρχατοι Ἑλληνες	»	90

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

(σελ. 93 - 105)

56. Αἴτια τοῦ πολέμου	»	93
57. Οἱ δύο ἀντίπαλοι. Αἱ πρῶται ἔχθροπραξίαι	»	94
58. Ὁ λοιμὸς εἰς τὰς Ἀθήνας	»	96
59. Θάνατος τοῦ Περικλέους. Δημαγωγοὶ	»	96
60. Αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Βρασίδου	»	98
61. Δευτέρα περίοδος τοῦ πολέμου. Ὁ Ἀλκιβιάδης. Ἐκστρατεία εἰς Σικελίαν	»	98

62. Ἡ καταστροφὴ	Σελ.	100
63. Τρίτη περίοδος τοῦ πολέμου. Δεκελεικὸς πόλεμος. Ἡ ἀποστασία τῶν συμμάχων	»	101
64. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπιστρέφει εἰς τὰς Ἀθήνας	»	103
65. Ὁ Λύσανδρος καὶ ἡ καταστροφὴ εἰς Αἴγαος ποταμούς. Ἡ ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχία	»	103

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'

ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(σελ. 106 - 114)

66. Τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Ἡ πτῶσις τῶν Ἀθηνῶν Σελ.	106
67. Ἡ εἰρήνη καὶ οἱ τριάκοντα τύραννοι εἰς τὰς Ἀθήνας.	» 107
68. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀρμοσταὶ	» 108
69. Ὁ Σωκράτης καὶ οἱ μαθηταὶ του	» 108
70. Τὶ ἐδίδασκεν ὁ Σωκράτης	» 110
71. Καταδίκη καὶ θάνατος τοῦ Σωκράτους	» 110
72. Πλάτων	» 111
73. Ὁ Ξενοφῶν καὶ ἡ Ἀνάβασις τοῦ Κύρου	» 112
74. Ἡ κάθιδος τῶν μυρίων	» 114

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΑΝΑΜΕΙΓΝΥΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(σελ. 115 - 119)

75. Οἱ Σπαρτιάται πολεμοῦν τοὺς Πέρσας. Ὁ Ἀγησίλαος	Σελ.	115
76. Νέοι ἐμφύλιοι πόλεμοι. Ὁ Κορινθιακὸς πόλεμος	»	116
77. Ἡ εἰρήνη τοῦ βασιλέως	»	118

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

ΑΙ ΘΗΒΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΙΣΧΥΡΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

(σελ. 120 - 128)

78. 'Ο Πελοπίδας καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας	Σελ. 120
79. 'Ο Πελοπίδας ἐλευθερώνει τὴν πατρίδα του	» 121
80. 'Αθῆναι καὶ Θῆβαι	» 122
81. Ἡ μάχη εἰς τὰ Λεῦκτρα	» 122
82. 'Ο Ἐπαμεινώνδας ἐκστρατεύει εἰς τὴν Πελοπόννησον. Θάνατος τοῦ Πελοπίδου	» 124
83. Ἡ μάχη εἰς τὴν Μαντίνειαν. Θάνατος τοῦ Ἐπαμεινώνδου	» 125
84. 'Ο Ἰσοκράτης	» 127

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ ΕΝΩΝΕΙ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(σελ. 129 - 143)

85. Οἱ ἀρχαῖοι Μακεδόνες	Σελ. 129
86. 'Αρχέλαος	» 130
87. Φίλιππος	» 131
88. Αἱ κατακτήσεις τοῦ Φίλιππου	» 132
89. 'Ο Ἱερὸς πόλεμος	» 133
90. 'Ο Φίλιππος καταστρέφει τὴν "Ολυνθον"	» 134
91. 'Ο συμμαχικὸς πόλεμος	» 136
92. 'Ο Δημοσθένης	» 137
93. 'Ο Φίλιππος φθάνει πλησίον τῶν Θηβῶν	» 139
94. Ἡ μάχη εἰς τὴν Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας	» 139
95. Θάνατος τοῦ Φιλίππου	» 142

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

(σελ. 144 - 166)

96. 'Αλέξανδρος ό Μέγας	Σελ.	144
97. 'Ο 'Αλέξανδρος εἰς μικρὰν ἡλικίαν	»	145
98. Πῶς ἔξεπαιδεύθη ὁ 'Αλέξανδρος. 'Ο 'Αριστοτέλης	»	146
99. 'Η μορφὴ τοῦ 'Αλεξάνδρου	»	147
100. 'Ο 'Αλέξανδρος στρατηγὸς τῶν Ἐλλήνων. 'Η καταστροφὴ τῶν Θηβῶν	»	147
101. 'Ο 'Αλέξανδρος ἐκστρατεύει εἰς τὴν Μικρὰν Ασίαν. Τὸ περσικὸν κράτος	»	148
102. 'Η μάχη εἰς τὸν Γρανικὸν ποταμὸν	»	149
103. 'Ο 'Αλέξανδρος γίνεται κύριος δλοκλήρου τῆς Μικρᾶς Ασίας. 'Ο Γόρδιος δεσμὸς	»	150
104. 'Ο 'Αλέξανδρος γίνεται κύριος τῆς Συρίας	»	151
105. 'Η νίκη τῶν Ἐλλήνων παρὰ τὴν Ἰσσόν	»	152
106. Πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Τύρου	»	153
107. Προτάσεις τοῦ Δαρείου πρὸς τὸν 'Αλέξανδρον	»	154
108. 'Ο 'Αλέξανδρος γίνεται κύριος τῆς Αιγύπτου. 'Η ἔδρυσις τῆς 'Αλεξανδρείας	»	155
109. 'Ο Μέγας 'Αλέξανδρος διαβαίνει τὸν Εύφρατην καὶ Τίγριν ποταμόν. 'Η συνάντησις μὲν τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου	»	156
110. 'Η μάχη παρὰ τὰ Γαυγάμηλα	»	156
111. 'Ο 'Αλέξανδρος γίνεται ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Περσίας	»	158
112. Καταδίωξις καὶ θάνατος τοῦ Δαρείου	»	159
113. 'Ο 'Αλέξανδρος ἐκστρατεύει κατὰ τῆς Ἰνδικῆς	»	160
114. 'Ο 'Αλέξανδρος διαπλέει τὸν Ἰνδὸν ποταμόν. Τὸ ταξίδιον τοῦ Νεάρχου	»	161
115. 'Η πορεία τοῦ 'Αλεξάνδρου διὰ τῆς ἐρήμου τῆς Γεδρωσίας	»	162

116. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιστρέφει εἰς τὰ Σοῦσα . . . Σελ. 164
 117. Ὁ Ἀλέξανδρος φθάνει εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον
 τῆς δόξης του » 164
 118. Ὁ θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου . . . » 165

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

(σελ. 167 172)

119. Ὁ Πραξιτέλης » 167
 120. Ὁ Σκόπας » 170
 121. Ὁ Λύσιππος » 171
 122. Ὁ ζωγράφος Ἀπελλῆς » 172

¹ Ανάδοχος ἐκτυπώσεως: Ἐργοστάσιον Γραφικῶν Τεχνῶν: Γερτρ. Σ. Χρήστου,
 Γλάδστωνος 12 — Αθῆναι.